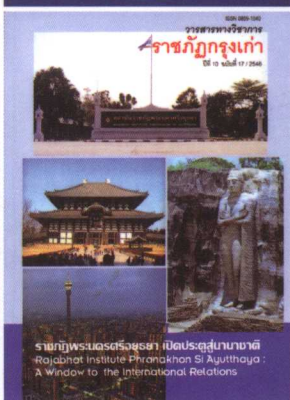
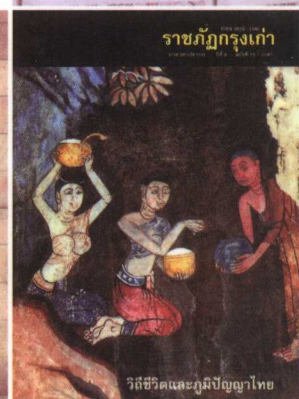
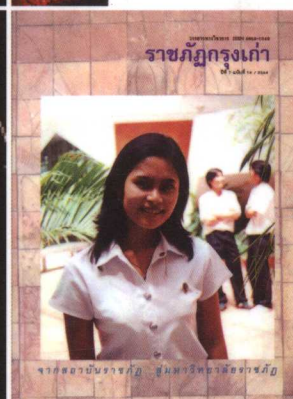
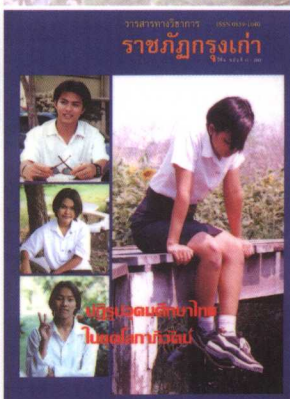
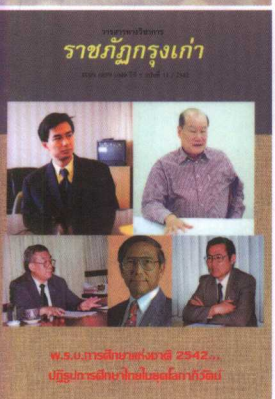
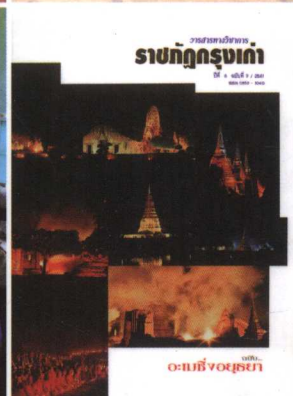
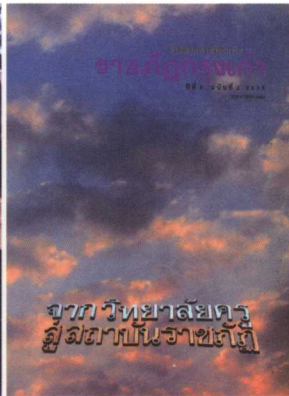
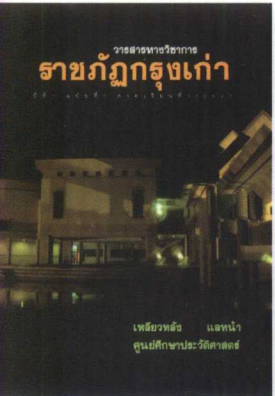

ISSN 0859 - 1040

วารสารทางวิชาการ

ราชภัฏกรุงเก่า

ปีที่ 11 ฉบับที่ 19 2547

ทศวรรษ
ราชภัฏกรุงเก่า

วารสารวิชาการ
ราชภัฏกรุงเก่า

ปีที่ 11 ฉบับที่ 19 2547

ISSN 0859-1040

ISSN 0859-1040

วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพ

ปีที่ 11 ฉบับที่ 19 2547

เจ้าของ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ที่ปรึกษา อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ และนักศึกษา รวมทั้งบุคลากรภายนอก
2. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อส่งเสริมภารกิจทางด้านวิชาการที่มีต่อสังคม

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิทย์ เทียรทอง

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันทนี แสนภักดี

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันต์ รัตนภานุศร

กองบรรณาธิการ

นางสาวนงลักษณ์ แซ่มโซติ	นางสาวศิริพัฒน์ จันทศิริ
นายสมพร สุขวิเศษ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิพนธ์ ทวีกาญจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัตนา รักสกุลพาณิชย์	ดร.จันทร์เพ็ญ คล้ายมุข
นางสาวกนกวรรณ สุทธิพร	นายจำลอง ศรีสง่า
นางอรัญญา จงกลรัตน์	นางสาวธราภรณ์ สถาปิตานนท์

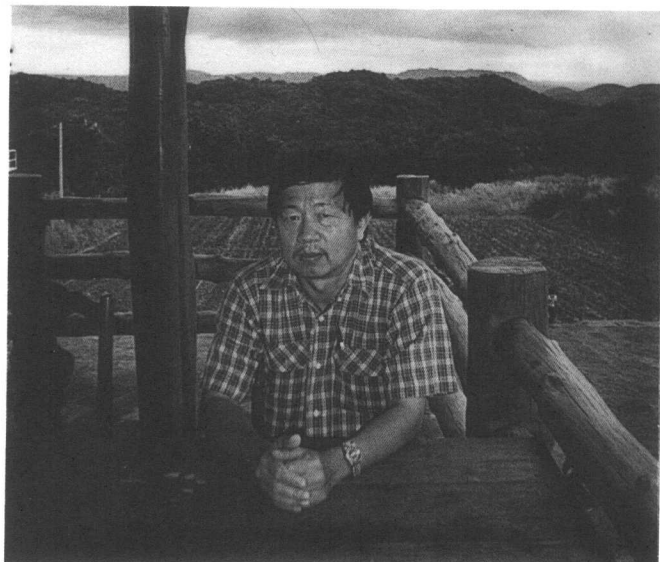
ปก-ศิลปกรรม-รูปเล่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิพนธ์ ทวีกาญจน์

สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โทร/โทรสาร 0-3532-2950

คอมพิว นางนุชรี เกาเพิ่ม

เนื้อหาสาระและทัศนะในวารสารราชภัฏกรุงเทพ เป็นหลักการและ
ทัศนะของผู้เขียน และผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน กองบรรณาธิการและสถาบัน
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยาไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

วารสารวิชาการ “ราชภัฏกรุงเก่า” ได้ถือกำเนิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 31 กรกฎาคม 2537 ถ้าย้อนเวลานับถอยหลังขึ้นไป วารสารฉบับนี้ กำเนิดและเติบโตมาได้ครบ 10 ปีพอดี หรือ 1 ทศวรรษ

กาลเวลา 1 ทศวรรษ เป็นเวลาที่เหมาะสมที่คณะผู้จัดทำวารสารเห็นสมควรจะได้ทบทวน อดีตของวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่า เพื่อเป็นการบันทึกไว้เป็นหลักฐานให้เป็นประวัติ ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้และได้ศึกษา

วารสารราชภัฏกรุงเก่าเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของรองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ และได้รับการสนับสนุนจาก รองศาสตราจารย์วิทยา รุ่งอดุลพิศาล อดีตผู้บริหารของวิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา ในขณะนั้น

จากวันนั้น คือ วันที่วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่าเริ่มออกเผยแพร่จนถึงวันนี้ คือวันที่ ผู้อ่านกำลังอ่านวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่าฉบับที่ 19 คือฉบับปัจจุบัน ผ่านกาลเวลามาครบ 1 ทศวรรษ

ราชภัฏกรุงเก่าจากฉบับปฐมฤกษ์ จนถึงฉบับที่ 18 เมื่อรวมเนื้อหาสาระทั้งหมดแล้วจะมีจำนวนมาก ผู้อ่านหลายท่านอาจจะยังไม่เคยอ่านครบทุกฉบับ ด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม ทางกองบรรณาธิการจึงขอใช้โอกาสที่วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่าครบรอบ 10 ปี หรือ 1 ทศวรรษ เลือกเนื้อหาสาระที่เด่นๆในแต่ละฉบับ จากฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 18 มาลงในวารสารราชภัฏกรุงเก่า ฉบับที่ 19 เพื่อทบทวนอดีต จะได้ระลึกถึงความหลังเมื่อวันวาน จะได้ความรู้สึกเหมือนกับดูภาพถ่ายในอดีตที่ช่วยให้เราระลึกถึงความหลังได้ ถ้าไม่มีภาพถ่าย เราคงลืมอดีตไปเกือบหมด แต่ถ้าเราย้อนมาดูภาพถ่ายในอดีต เราจะระลึกถึงอดีตได้ ว่าขณะนั้น เราอยู่ที่ไหน มีใครอยู่บ้าง บรรยากาศขณะนั้นเป็นอย่างไร และความรู้สึกของเราเป็นอย่างไร

การทบทวนอดีตของวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่าที่คิดว่าดีที่สุด คือ นำเนื้อหาสาระที่เคยลงในวารสาร มาลงใหม่ให้ผู้อ่านได้อ่านซ้ำ เลือกเนื้อหาที่เด่นๆ ประจำฉบับ ผู้อ่านจะได้ย้อนเวลา กลับไปหาอดีต เหมือนกับดูภาพถ่ายที่เราที่เคยถ่ายภาพไว้เมื่อในอดีต ส่วนผู้อ่านที่ยังไม่เคยอ่าน มาก่อน แล้วได้มาอ่านบทความในฉบับนี้ ก็จะได้ความรู้ และเพิ่มพูนปัญญาให้มากขึ้น

วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่าฉบับนี้ คณะผู้จัดทำวารสารจึงขอตั้งชื่อประจำฉบับนี้ว่า “1 ทศวรรษ ราชภัฏกรุงเก่า”

ส่วนเนื้อหาอื่นๆที่เป็นเรื่องใหม่ ก็มีเรื่องที่น่าสนใจ น่าอ่าน ทุกเรื่องที่น่ามาลงวารสาร
จะขอยกตัวอย่าง เช่น

การอภิปรายเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาสถาบันราชภัฏ สู่การเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ”

การสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ

รองศาสตราจารย์ ดร.อมรวิทย์ นาคกรรพ

Ms. SENSUI HIROKO

Mr. ARAKAWA KOJI

คณะผู้จัดทำวารสารรู้สึกยินดี ภูมิใจ ดีใจ ที่วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ ได้เจริญเติบโต
มาอย่างยาวนาน ผ่านมาได้ 1 ทศวรรษ วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ ได้สร้างชื่อเสียงให้กับ
สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะผู้จัดทำวารสารขอขอบพระคุณ และขอบคุณผู้เขียน ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ร่วมอภิปราย
ที่ผ่านมามีบทความได้นำมาลงในวารสารในทุกฉบับ ทำให้วารสารมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์

ในท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้อ่านวารสาร และคอยเป็นกำลังใจให้
คณะผู้จัดทำได้ต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งปวงจนล่วงผ่านพ้นอุปสรรคไปได้จนย่างก้าวเข้าสู่ทศวรรษ
ที่ 2 ของวารสารวิชาการ “ราชภัฏกรุงเทพฯ”

สารบัญ

3

๑ ทศวรรษ ราชภัฏกรุงเก่า.....อนันต์ รัตนภานุศร

94

สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ

รองศาสตราจารย์ ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ.....อนันต์ รัตนภานุศร

101

การอภิปรายเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาสถาบันราชภัฏสู่การเป็น
มหาวิทยาลัยราชภัฏ”

115

วัดราชบพิธ วัดแห่งสองรัชกาล อลังการด้วยเครื่องเบญจรงค์.....มงคล บุษปฤกษ์

124

มือปืน.....ชารินทร์ อาสนะ

127

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต : อีกหนึ่งทางเลือกของวิถีวิทยาการวิจัย.....นงาค์ คงเศรษฐกุล

135

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะ

การทำหัตถ์เพื่อธุรกิจชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....ฉลอง สุนทรนนท์

143

คน.....นิพนธ์ ทวีกาญจน์

タイという国をどう見るか
～日本人の視点から～

ホウオンシー マニホーン、鶴町 佳子

インタビュー
泉水 弘子
荒川 浩司

ホウオンシー マニホーン、鶴町 佳子

146

ทรงคนะหนึ่งเกี่ยวกับเมืองไทย : มุมมองจากชาวญี่ปุ่น.....บวรศรี มณีพงษ์ และ
ชีรุมะจิ โยชิโกะ
สัมภาษณ์ Ms. SENSUI Hiroko.....บวรศรี มณีพงษ์ และ
Mr. ARAKAWA Koji.....ชีรุมะจิ โยชิโกะ

163

ย้อนเวลา

194

แนะนำผู้เขียน

๑ ทศวรรษ ราชภัฏกรุงเก่า

อนันต์ รัตนพานุสร

เมื่อย้อนเวลาหาอดีตของวารสารวิชาการ “ราชภัฏกรุงเก่า” ได้ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2537 ซึ่งเป็นวันที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับคุณรวงทอง ทองลั่นธม จัดคอนเสิร์ตประสาธน์ใจ โดยวงดนตรี สุนทราภรณ์ ในรายการ “รวงทอง ทองลั่นธม รักษวัฒนธรรมเพื่อ

แผ่นดินแม่” ที่หอประชุมวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่า เป็นวารสารที่กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ภาคเรียนละ 1 ฉบับ บางครั้งมีเหตุขัดข้องบางประการ ในบางปีจึงออกได้เพียงฉบับเดียว

วารสารที่พิมพ์ออกเผยแพร่แต่ละฉบับ จะมีชื่อประจำฉบับทุกครั้ง เนื้อหาสาระส่วนมากจะสอดคล้องกับชื่อ

ประจำฉบับ ส่วนเนื้อหาสาระอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับชื่อ
ประจำฉบับ ก็เป็นส่วนประกอบเพื่อความหลากหลาย
ทางวิชาการ ให้ผู้อ่านได้มีโอกาสเลือกอ่าน

บทความหรือเนื้อหาสาระที่ลงในวารสาร ทางกอง
บรรณาธิการจะประกาศเชิญชวนให้ผู้เขียนแต่ละท่านได้ส่งมา
บางบทความทางกองบรรณาธิการเป็นผู้ขอร้องให้เขียน
เพราะเห็นว่าผู้เขียนท่านนั้นเป็นผู้ที่รู้เรื่องที่เขียนนั้นเป็นอย่างดี
เพื่อความสมบูรณ์ของวารสาร

จากฉบับแรกหรือฉบับปฐมฤกษ์ที่ออกเผยแพร่
เริ่มตั้งแต่ฉบับปีที่ 1 ฉบับที่ 1 2537 จนถึงฉบับปัจจุบันที่ท่าน
กำลังอ่านอยู่ คือ ปีที่ 11 ฉบับที่ 19 2547 ถ้านับเวลาที่
ผ่านมา ก็นับได้ว่า ราชภัฏกรุงเทพฯ มีอายุครบ 10 ปีเต็ม กำลัง
ย่างเข้าสู่ปีที่ 11

กาลเวลา 10 ปี หรือ 1 ทศวรรษ ถ้าเปรียบเทียบ
วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ กับต้นไม้ผลยืนต้น ไม่ผล
ต้นนี้กำลังเจริญงอกงาม กำลังออกดอกให้ผลแก่ผู้เป็น
เจ้าของได้เก็บกิน ส่วนบุคคลภายนอกก็ได้านิสงส์จากไม้ผล
ต้นนี้ด้วย

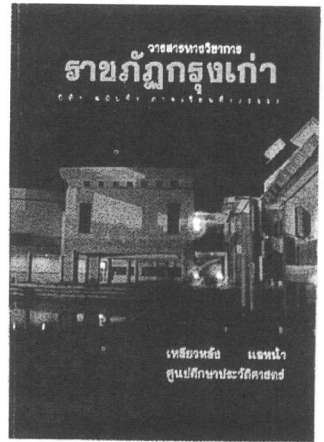
วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นวารสารที่บุคคล
ทั่วไปกล่าวขานกันทางชื่นชมว่า เป็นวารสารที่มีคุณค่า
มีสาระที่มีประโยชน์ สร้างชื่อเสียงให้กับสถาบันราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วารสาร
ราชภัฏกรุงเทพฯ นิยมใช้เป็นของขวัญมอบให้แก่แขกผู้มา
เยี่ยมเยือนสถาบัน หรือนำเป็นของที่ระลึกมอบให้องค์กร
หรือบุคคลนอกสถาบันที่ชาวราชภัฏ ไปเยี่ยมเยือน

วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นวารสารที่ได้รับ
รางวัลจากการประกวดวารสารวิชาการ ระดับอุดมศึกษา
ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานเยาวชน
แห่งชาติ (สยช.) จากการประกวดเมื่อปี พ.ศ. 2545 และ
เป็นวารสารเพียงฉบับเดียวที่ได้รางวัลประเภทอุดมศึกษา

1 ทศวรรษ ราชภัฏกรุงเทพฯ ได้ผ่านร้อน ผ่านหนาว
และผ่านฝน ตามกาลเวลา จนมายืนอยู่แถวหน้าของวารสาร
วิชาการระดับอุดมศึกษา พร้อมที่จะเข้าสู่ทศวรรษที่ 2
ด้วยความเชื่อมั่นว่าเราจะโตต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ชีวิตของบุคคลเมื่อขึ้นปีใหม่ หลากๆ คนจะหันมา
ทบทวนชีวิตของตนเองว่าวันคืนที่ผ่านมา ชีวิตนี้ กำไรหรือ
ขาดทุน จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร ราชภัฏกรุงเทพฯ
ก็เช่นเดียวกัน ราชภัฏกรุงเทพฯ ครบ 10 ปี หรือ 1 ทศวรรษ
สมควรที่จะได้ทบทวนอดีตที่ผ่านมา การทบทวนคงจะไม่มี

อะไรที่จะดีกว่า ย้อนไปดูเนื้อหาสาระเด่นๆ ประจำฉบับใน
แต่ละฉบับ นับตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์ถึงฉบับที่ 18 จึงขอ
เริ่มต้น ณ บัดนี้

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 2537 มีชื่อประจำฉบับว่า
“เหลียวหลัง แลหน้า ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์”
เนื้อหาเด่น ได้แก่ บทความและบทสัมภาษณ์ เรื่อง
เหลียวหลัง แลหน้า ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา
(คัดมาเพียงบางส่วน)

สัมภาษณ์ พระ พรภิรมย์ (คัดมาเพียงบางส่วน)

เหลียวหลัง แลหน้า ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

ความเป็นมา

ปี พ.ศ. 2526 สมามคมไทย-ญี่ปุ่น มีนโยบายที่จะ
ปรับปรุงอนุสรณ์สถานญี่ปุ่นที่ ต.เกาะเรียน อ.พระนครศรี
อยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสัมพันธไมตรีระหว่าง
ประเทศ จึงจัดให้มีการประชุมเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2526
เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมเล็ก ศาลากลางจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เพื่อเขียนโครงการ

ปี พ.ศ. 2528 มีปัญหาเรื่องกรณีที่ดินเกาะเรียน
โดยเจ้าของไม่ตกลงราคา โครงการที่จะใช้ที่ดินแปลงนี้เพื่อ
สร้างอนุสรณ์สถานจำเป็นต้องหยุดชะงัก

ปี พ.ศ. 2527 จังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง
เรียกว่าคณะกรรมการหมู่บ้านญี่ปุ่น จังหวัดพระนครศรี
อยุธยา ต่อมาคณะกรรมการชุดนี้ได้รับแจ้งจากสมาคมไทย-
ญี่ปุ่น ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นได้รับเสนอโครงการแล้ว ขณะเดียวกัน
คณะกรรมการจังหวัดที่ตั้งขึ้นได้จัดทำโครงการ พร้อมเสนอ
ชื่อใหม่ให้กระทรวงมหาดไทย เปลี่ยนชื่อจาก “โครงการ

พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์อยุธยา” เป็นโครงการศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา และขอเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นมาดำเนินการในวงเงิน 800 ล้านบาท

ปี พ.ศ. 2530 เป็นวันครบรอบ 100 ปี แห่งความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น และเนื่องในพระบรมราชวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา กระทรวงมหาดไทยได้รับแจ้งจากรัฐบาลญี่ปุ่นว่ามีความประสงค์จะให้การช่วยเหลือการก่อสร้างศูนย์นี้ในลักษณะให้เปล่าระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นกับรัฐบาลไทย โดยมีการลงนามให้ความช่วยเหลือ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2530 เป็นเงิน 999 ล้านบาท หรือ 170 ล้านบาท โดยไม่จำเป็นต้องก่อสร้างในเนื้อที่ที่เรียกว่าหมู่บ้านญี่ปุ่นเดิม

กระทรวงมหาดไทยจึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาจัดหาที่ดินก่อสร้างศูนย์ การหาที่ดินดังกล่าวครั้งแรกเห็นว่าด้านหลังศาลากลางจังหวัดมีความเหมาะสม แต่ถูกคัดค้านว่าไม่สมควร ต่อมาได้ขอที่ดินว่างเปล่าของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย แต่ได้รับการคัดค้านอีกเช่นกัน

3 มกราคม 2531 วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาได้รับการร้องขอจากทางจังหวัด เพื่อขอใช้ที่ดินว่างเปล่าของวิทยาลัยครูเพื่อการก่อสร้างศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์

22 มกราคม 2531 ทางวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาอนุญาตให้ใช้ที่ดินดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญว่า กรมการฝึกหัดครูพิจารณาแล้วเห็นว่า ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์แห่งนี้ เป็นประโยชน์ทางการศึกษา จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงไม่ขัดข้อง โดยมีเงื่อนไขว่า “ทั้งนี้ เมื่อกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการก่อสร้าง ทางกรมการฝึกหัดครูควรได้รับสิทธิที่จะได้ใช้ และมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาด้วย”

24 เมษายน 2533 คณะกรรมการอำนวยการโครงการศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา มีมติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการกำกับดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้รับผิดชอบดูแลบำรุงรักษาศูนย์เป็นการชั่วคราว ไม่เกิน 3 ปี (ถึงวันที่ 23 เมษายน 2536) และในห้วงเวลาไม่เกิน 3 ปีนี้ ให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และคณะอนุกรรมการทั้ง 2 ฝ่าย ร่วมกับคณะส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดเสนอรูปแบบการบริหารศูนย์ที่เหมาะสม

6 พฤษภาคม 2536 กระทรวงมหาดไทย แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และวิทยาลัยครูพระ

นครศรีอยุธยาทราบถึงการขยายระยะเวลาที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยการกำกับของผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบดูแลศูนย์ฯ ต่อไปจนถึงวันที่ 22 ตุลาคม 2536 เพราะยังอยู่ในระหว่างพิจารณารูปแบบการบริหารศูนย์ที่เหมาะสม ยังไม่แล้วเสร็จ

2 กุมภาพันธ์ 2537 มีข่าวว่ากระทรวงมหาดไทยจะโอนศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ให้ไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และได้มีการคัดค้านจากคณะบุคคลบางกลุ่มในท้องถิ่น และมีการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนหลายฉบับ

9 พฤษภาคม 2537 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เชิญตัวแทนจากส่วนราชการ ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเข้าร่วมประชุมเรื่องแนวทางการบริหารศูนย์ ที่ประชุมมีมติว่าหน่วยงานในท้องถิ่นควรเป็นผู้บริหารศูนย์ฯ

23 พฤษภาคม 2537 กระทรวงมหาดไทยเชิญกรรมการบริหารศูนย์ ประชุม มีผู้เสนอรูปแบบการบริหารเป็น 2 แนวทาง คือแนวทางที่ 1 สังกัดทบวงโดยเปลี่ยนเป็นศูนย์วิจัยประวัติศาสตร์อยุธยา และแนวทางที่ 2 บริหารโดยองค์การท้องถิ่น ที่ประชุมมีมติให้อนุกรรมการวิชาการและอธิบดีกรมการฝึกหัดครูหารูปแบบร่วมกัน

บทสัมภาษณ์

รศ.ธง รุญเจริญ

อธิการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

(อดีตอธิการสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา)

- จุดเริ่มต้นของการที่ท่านอธิการยกที่ดินของวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาให้ก่อสร้างศูนย์ประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร

- ผมจำได้ว่าเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2531 ซึ่งเป็นวันที่ผมมาปฏิบัติงานที่วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาวันแรก และกำลังประชุมอาจารย์ของวิทยาลัยทั้งหมด ท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านสมพร กุลวานิช ได้มาขอพบเพื่อหารือเรื่องการก่อสร้างศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ โดยท่านเล่าให้ผมฟังว่า ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา ในปี 2530 และเพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสครบรอบ 100 ปี ที่มิตรภาพระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับราชอาณาจักรไทย รัฐบาลญี่ปุ่นได้อนุมัติงบประมาณให้เปล่า จำนวน 999 ล้านบาทคิดเป็น

เงินไทยขณะนั้นประมาณ 170 ล้านบาท เพื่อก่อสร้าง ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา แต่เวลาได้ล่วงเลยมานานแล้วจังหวัดยังไม่สามารถหาที่ดินได้ เคยติดต่อขอที่ดินของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย แต่ได้รับการคัดค้านจากอาจารย์ในโรงเรียน จึงได้มีการพิจารณากันใหม่ ว่าที่ดินจำนวน 6 ไร่เศษ ของวิทยาลัยครู ซึ่งอยู่ริมถนนโรจนะ ตรงกันข้ามกับโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ยังว่างอยู่ มีความเหมาะสมที่จะก่อสร้างศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์มาก จึงได้มาขออนุญาตจากวิทยาลัย ตัวผมเองได้สอบถามผู้เกี่ยวข้องแล้วว่าที่ดินดังกล่าว ไม่มีโครงการจัดสร้างอะไรเลย เพียงแต่มีการติดต่อและมีแผนว่าอาจใช้ก่อสร้างที่ทำการไปรษณีย์ ผมจึงรับปากกับท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดว่ายินดีสนับสนุนการก่อสร้างดังกล่าว ต่อจากนั้นจึงได้มีการติดต่อกันในระดับกรมฯ โดยผมได้มอบหมายให้ ผศ.ล้าง พรศรี นำหนังสือไปติดต่อกับท่านอธิบดีกรมการฝึกหัดครู ดร.สายหยุด จำปาทอง ในวันรุ่งขึ้นทันที

ขอเรียนถามว่า ท่านอธิการมีเหตุผลอย่างไร จึงสนับสนุนการก่อสร้างศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

– ผมยินดี และเต็มใจสนับสนุนการก่อสร้าง ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา เพราะผมได้แนวคิดและเห็นคุณค่าของศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ จากการไปศึกษาดูงานต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มีเวลาจำกัด ทำให้ไม่สามารถศึกษาเรื่องราวและสถานที่ต่างๆโดยละเอียดได้ ผมพบว่าจุดที่ทำให้ผู้ไปศึกษาดูงานรู้จักและเข้าใจประเทศนั้นๆ เมืองนั้นๆ ในเรื่องความเป็นมาวัฒนธรรมทั้งในอดีต และปัจจุบัน ก็คือศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ หรือหน่วยงานที่มีลักษณะอย่างนี้ ผมจึงคิดว่า อยุธยาเป็นเมืองหลวงเก่า มีประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ สำคัญ มีอดีตที่น่าศึกษามาก และต้องใช้เวลาในการศึกษายาวนานทีเดียว จึงจะได้ความรู้ ครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นการที่จะมีการก่อตั้งศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงเป็นโอกาสดี และมีประโยชน์มากเหลือเกิน สำหรับคนไทยเอง หรือชาวต่างประเทศ สถานที่ดังกล่าวจะเป็นเกียรติ เป็นศักดิ์ เป็นศรี ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและชาวอยุธยา ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งที่เชิดหน้าชูตาประเทศของเรา ดังนั้นการที่วิทยาลัยของเรา ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษา อยู่ในท้องถิ่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะได้มีส่วนร่วม ในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนตามพระราชบัญญัติ และมีส่วนร่วมในการสร้างความเจริญให้แก่จังหวัดและ

ประเทศชาติ ผมคิดว่าสมควรให้การสนับสนุนอย่างยิ่ง

- ขณะนี้ท่านอธิการไปเป็นอธิการอยู่ที่อื่นแล้ว ไม่ได้อยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่านมีความคิด ความรู้สึกอย่างไรกับศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา

– ผมภูมิใจนะ เพราะตั้งแต่ผมมาเป็นอธิการที่ วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูสวนดุสิต เมื่อมีแขก ชาวต่างประเทศมาเยี่ยมวิทยาลัย สิ่งที่ผมจะได้รับการ ร้องขอเพราะอยู่ในความสนใจของพวกเขา คือขอชม ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา ผมก็ได้ขอใช้บริการของ สถานที่นั้นตลอดมา ผมภูมิใจแทนชาวอยุธยามากครับ ที่แขกบ้าน แขกเมือง คิดถึงจังหวัดอยุธยา ในแง่ที่มีความ สำคัญทางวิชาการเป็นแหล่งศึกษาด้านประวัติศาสตร์และ เท้าที่ผมติดตามชาวมาดลตลอดทราบว่าปัจจุบันนี้ หน่วยงาน สำคัญๆระดับชาติ ได้ใช้ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ฯ เป็นสถานที่จัดการสัมมนาทางวิชาการ ศึกษาวิจัยความรู้ ด้านต่างๆในอยุธยา เป็นสถานที่ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และผู้นำประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจมาก และ ผมเคยสัมผัสด้วยตนเองครั้งหนึ่งมีข้าราชการระดับสูง ซึ่งเป็นชาวอยุธยาได้ปรารภกับผมว่า วิทยาลัยครูได้ทำ ประโยชน์ให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยามากมายที่ได้ เสียสละที่ดินให้สร้างศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาขึ้น ทำให้มีสถานที่ที่มีคุณค่าเป็นหน้าเป็นตาของจังหวัด และ เป็นที่รวมความรู้ของอยุธยา

ผมจึงคิดว่าผมตัดสินใจถูกและเป็นการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาล เราอาจเสียประโยชน์บางอย่างในระยะสั้น แต่สิ่งที่ได้รับมีคุณค่าอย่างประมาณมิได้

สัมภาษณ์พระ

“พร ภิรมย์”

วันที่ 8 พฤษภาคม 2537 วัดรัตนชัย (วัดจีน)

- ถาม : ขอให้ท่านเล่าประวัติพอสังเขปจนมาอยู่ตรงนี้

ตอบ : ตัวของพระพร ภิรมย์ ชื่อจริง บุญสม เกิดที่ บ้านดุสิต (ปัจจุบันคือบ้านไผ่ลิง หมู่ 2) อยู่ในเขตพลับพลา ของเจ้าแม่ดุสิตหน้าโรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล เกิดวันพฤหัสบดี ที่ 29 แรม 3 ค่ำ เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2471 ปีมะโรง พ่อชื่อประเสริฐ เป็นพระเอกลิเก แม่ชื่อนางสัมฤทธิ์ เป็นแม่ค้าขายขนมครก ทอดกล้วยแขก ข้าวเผ้า ตอนเล็กๆ

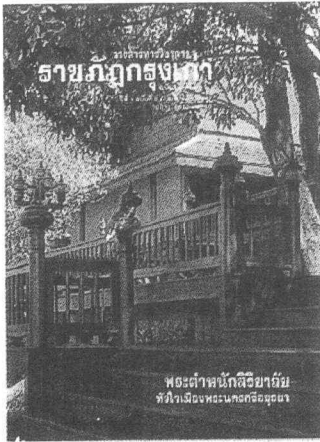
อายุ 6 ขวบ พ่อกับแม่พาไปฝากเป็นลูกศิษย์วัดกล้วย อยู่กับ หลวงอาหหล่อ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เรียนหนังสือที่วัด ต่อมา ไม่พอใจกับหลวงอาเพราะหลวงอาตีง่ ก็นายย้ายมาอยู่ วัดรัตนชัย (วัดจัน) ย้ายไปอยู่วัดพนัญเชิง และก็เกรง จนในที่สุดพ่อพาไปฝากกับหลวงพ่อกัน วัดพระญาติการาม ได้เริ่มฝึกหัดเรียนกระบี่กระบอง เพราะชอบ พร้อมกับเรียนหนังสือกับพระและเณรที่นั่น จนอายุ 8 ขวบ ย้ายมาอยู่วัดจันอีกครั้ง โดยเป็นลูกศิษย์ครูสังข์ซึ่งเป็นลูกสาวขุนศารท ปัจจุบันอายุ เกือบ 80 ปี พอเรียนจบ ป.4 ที่วัดจัน นางสาวกับนายพาไปเข้าเรียนที่โรงเรียนจักรเพชรของครูเหรียญ ซึ่งเท่าที่จำได้ศิลปินที่เรียนมาด้วยกัน เช่น อารี มุกสิกพุก นินารถ ช่างของยุทธ ห้วม ทอง นริศ อารี ซึ่งพอสอบ ม.1 ได้เรียนร้อย นำพาไปฝากเรียนที่บพิตรพิมุข ซึ่งในขณะนั้น มีการประกวดเพลงไทย 2 ชั้น มีแม่ครูห้วม ประสิทธิ์กุล เป็นครูสอนคนแรกอยู่กรมศิลปากร ในขณะนั้นเรียก กรมมหรสพ พอจบม.3 แล้วขึ้นเรียน ม.4 ได้รู้จักกับ อาเพ็ญ ปัญญาพล ซึ่งตอนนั้นเป็นโตโผดนตรี โตโผละครเร่ ซึ่งระยะหลังเป็นนักพากษ์ ได้ชวนไปร้องเพลง สมัยนั้นเพลงที่กำลังดังคือ ‘เพลงหนุ่มสาวเกาะ’ ได้ค่าตัวคืนละ 20 บาท ซึ่งนับว่ามาก เพราะสมัยนั้นค่าเกอเงินเดือนเดือนละ 15 บาท เท่านั้นเอง จึงทำให้ไม่ตั้งใจเรียน กลางคืนก็ออกไปร้องเพลงกับอาเพ็ญ จนระยะนั้นอยู่ในช่วงสงคราม มีการพรากไฟ ทำให้มหรสพทุกอย่างเล่นไม่ได้ในกรุงเทพฯ จึงหนีโรงเรียนไปกับคณะลิเกคณะหนึ่งชื่อ เสน่ห์นิยมศิลป์ (ปัจจุบันเสน่ห์นิยมศิลป์อยู่ที่อ่างทองหน้าวัดไชโย) ตอนที่ไปอยู่กับพี่เสน่ห์ ได้ค่าตัวคืนละ 1 บาท ซึ่งผลที่สุดพี่เสน่ห์หนีกลับกรุงเทพฯ จึงไปอยู่กับจ๊วยห้อยบ้านนี้ ซึ่งมาจากอยุธยา อยู่ได้ 1 เดือน ถ้าแก่บ้านนี้เดินทางไปยังอังก และเล่าเจ๊กขุนเชียงมาเข้าคณะจ๊วยแทนที่มันบุรี ซึ่งถ้าแก่บ้านนี้ฝากบุญสม อยุธยา ไว้กับเล่าเจ๊กขุนเชียง หลังจากนั้นก็เริ่มหัดเล่น ชิม ซออีและซล้วย พร้อมกับเล่นจ๊วยไปเรื่อยๆ จนการพรากไฟในกรุงเทพ เลิกจึงเข้าไปอยู่กรุงเทพกับนางสาวเหมือนเดิม หลังจากนั้น ก็ไปหัดเล่นลิเกอย่างจริงจังกับลิเกคณะวิจิตรวัฒนา ค่าตัวครั้งแรกเหลือ 20 สตางค์ พอสามารถเล่นได้ทุกตัว ค่าตัวเพิ่มเป็น 1 บาท จนบัดนั้นอายุ 18 ย่าง 19 ปี ไปรับจ้าง ขุดดินถนนสาย ไรจนะ-วังน้อย และไปชอบผู้หญิงอยู่ 2 คน ซึ่งชื่อประยูรและระเบียบ(ซึ่งเป็นภรรยาต่อมา) ทั้งสองคนเป็นเพื่อนกันในระยะนั้นเริ่มรักกันจึงเกิดเพลง“บัวตุมบัวบาน” โดยแต่งขึ้น 6 ท่อน ให้ลูกน้องเล่นร่ำวง เวลากลางคืน

โดยใช้จังหวะโทน

พอปี พ.ศ. 2491 อายุ 20 ปี บวชเสร็จเรียนร้อย พ่อแม่ไปขอเมียให้ เสียค่าสินสอด 10,000 บาท แต่งงานกัน ในปี 2493 ระยะนั้นภรรยาไม่อยากให้เล่นลิเก จึงไปซื้อเรือแท็กซี่มารับจ้าง แต่ขาดทุนจึงขายเรือ

หลังจากขายเรือไปแล้ว ก็จากภรรยาเข้าไปกรุงเทพฯ อาศัยอยู่วัดเทพธิดากับหลวงลุงใบฎีกาวัดลย์ ได้ไปเล่นลิเกวิทยุกับอาสุชิน เทวผลิน ซึ่งตอนนั้นครูเฉลียวชวนกลับมาอยู่อยุธยา จึงมาอาศัยอยู่บ้าน ม.ร.ว.เจริญสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ มาช่วยสลักลายไทย และต่อเพลงกับป๊อเม จากนั้นก็ไปอยู่ที่วิกหัวรอ จน พ.ศ. 2495 ชื่อเสียงเริ่มดังขึ้นที่ อ.วิเศษฯ ในชื่อพระเอก บุญสม กับลิเกของอาจารย์เฉลียว จนพ่อเด็กเลือส่ง ได้โผลิเกกลางใจเมือง โคราซ วิกสุทธิจินดา ให้ขึ้นไปเป็นพระเอกลิเกที่โคราซ คืนแรกที่นั่นเล่นเรื่อง ขุนทัพทวนทอง เล่นลิเกที่โคราซจนปี 2498 ได้ค่าตัวคืนละ 70 บาท และได้มีโอกาสรู้จักนักพากษ์หลายคนในขณะนั้น อาทิ เสน่ห์ โกมารชุน เสนอ โกมารชุน จรี โอศิริ พงษ์จันทร์ พงษ์ทิพย์ เทพา ซึ่งตอนนั้นพี่เทพาหรือพี่เทพชวนไปพากษ์หนังที่บางลำภู โดยอยู่บ้านติดกับครุเหนือว ดุริยพันธ์ ได้ฝักร้องเพลงไทยซึ่งเป็นรุ่นเดียวกับ แจ้ง คล้ายสีทอง เสรี หวังในธรรม หลังจากนั้นพากษ์หนัง เกือบ 2 ปี ถึง พ.ศ. 2500 จอมพล ป. พิบูลสงคราม จัดประกวดลิเกด้านคอมมิวนิสต์จึงเข้าอยู่กับลิเกคณะเกดคง ดำรงค์ศิลป์ พร้อมกับเขียนบทเอง ชื่อเรื่อง ปฐพีขวานทอง โดยเป็นพระเอกออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในขณะนั้นด้วย ซึ่งในการประกวดมี 83 คณะ ชนะเลิศได้ที่ 1 ได้รับรางวัล ถ้วยทองหนัก 10 บาท และเงินสด 11,000 บาท จากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ระยะนั้นเอง หลงหอมทวล คู่ประชันพ่อขอร้องให้ไปเป็นพระเอกที่บางลำภู เรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ เป็นเจตัง พร้อมกับได้รู้จักอาจารย์ มงคล อมาตยกุลด้วย

เมื่อพูดถึงชื่อ “พร ภิรมย์” เกิดจากการเลือกของ ครุเมงคลให้ใช้ชื่อนี้เพื่อออกเทปแผ่นเสียงตราค้างคาว เพลงที่ร้องในตอนนั้นคือ กระต่อมทองกวาว ลานรักลานเท ดอกฟ้าลับแล และเพลงบัวตุมบัวบาน จาก 6 ท่อนมาเป็น 4 ท่อน ทำให้พร ภิรมย์ดังขึ้นมา ได้รู้จักกับ ‘สิงแดง’ หรือ ‘ชาย เมืองสิงห์’ ซึ่งพร ภิรมย์ เป็นผู้เอามาฝากไว้กับครุเมงคล จนเกิดการร้องเพลงโต้ตอบกันโดยให้ชายเมืองสิงห์เขียนเพลงโต้ตอบกับพรภิรมย์ เช่น เพลงดาวหาง พรภิรมย์ ได้ตอบด้วยเพลง ไม้หลักปักเลน

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 2537 มีชื่อประจำฉบับว่า

“พระตำหนักสิริยาลัย หัวใจเมืองพระนครศรีอยุธยา”
เนื้อหาเด่น ได้แก่ บทความเรื่อง

พระตำหนักสิริยาลัย หัวใจเมืองพระนครศรีอยุธยา (คัดมาเพียงบางส่วน) ผู้เขียน คือ นายปฏิพัฒน์ พุ่มพวงษ์ แพทย์ ชีวตักบงานของพระธรรมปิฎก (คัตลอกมาเพียงบางส่วน) ผู้เขียนคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันต์ รัตนภานุศร

ที่โต๊ะเสวยในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งเรื่องราวต่างๆ มากมาย ทั้งประวัติศาสตร์ โบราณคดี อย่างทรงรอบรู้และแตกฉาน และที่สำคัญที่สุดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน กระแสพระราชดำริ ก็คือ **“การสร้างพระราชานุสาวรีย์ของ สมเด็จพระศรีสุริเยศยศจักรสังขราชที่เมืองสุพรรณบุรี เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานเท่านั้น อ่างเก็บน้ำที่มีความคิดจะสร้างเพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ของพระราชานุสาวรีย์นั้น ต้องให้ได้ประโยชน์แก่ประชาชนให้ได้มากที่สุด ที่เก็บน้ำนี้ขอให้สามารถรับน้ำที่ไหลลงมาจากแม่น้ำทั้งสามสายคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก ไว้ให้ได้ เรามีคูนน้ำกับคลองโบราณมากมาย ที่สามารถจะรับน้ำเหล่านี้ไว้ได้ เพียงพอที่จะชะลอกันมิให้ไหลลงไปที่กรุงเทพมหานครได้ และในขณะเดียวกันน้ำที่เก็บไว้ในแหล่งที่ขุดลอกแล้วเหล่านี้จะสามารถระบายออกไปช่วยชาวไร่ชาวนาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ เมื่อยามที่เกิดความแห้งแล้งและขาดน้ำ”** พระราชดำรินี้ทรงแสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถอันกว้างไกล และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณที่จะพระราชทานแก่พสกนิกรของพระองค์มากกว่าสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น

เมื่อใกล้จะเสด็จกลับ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชทานพระราชดำริแก่ ดร.อุกฤษณ์

มงคลนาวัน ว่า **“อยุธยา เป็นเมืองที่มีโบราณสถานมาก ข้าราชการก็มีความตั้งใจดี อยากให้ช่วยสนับสนุนด้วย”**

“ลุงเมี้ยน” ได้มีโอกาสกราบถวายบังคมลาอีกครั้ง เมื่อจะเสด็จพระราชดำเนินกลับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานเงินให้แก่ลุงเมี้ยนจำนวนหนึ่ง เมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับแล้วระหว่างที่นั่งรถกลับไปในตัวอำเภอพระนครศรีอยุธยา ลุงเมี้ยนพรีำกับด้วยความปิติเป็นล้นพ้น “ผมจะนำเงินที่พระราชทานมานี้ไปเยี่ยมพระพิมพ์สมเด็จพระนางพญาที่ผมสร้างเองมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ในเวลาที่เสด็จพระราชดำเนินมาเยือนพระนครศรีอยุธยา ในคราวหน้า”

ภายหลังจากการเสด็จพระราชดำเนินของสองพระองค์ ในครั้งนั้นแล้วการเตรียมการก่อสร้างพระตำหนักที่ฝั่งตรงข้ามก็เริ่มขึ้นเรื่อยๆ ชาวบ้านในละแวกนั้นต่างปลื้มปิติในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ ซื้อที่ดินสร้างพระตำหนักแห่งนี้ด้วยราคาถึง 2 เท่าของราคาที่ดินที่ซื้อขายกันอยู่

เมื่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงทราบข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงซื้อที่ดินฝั่งตรงข้ามวัดไชยวัฒนาราม พระราชทานแด่องค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้วก็ได้ทรงกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต สร้างพระตำหนักถวาย เนื่องในวโรกาสที่องค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชันษาครบ 5 รอบ และความภักดีที่พระองค์มีต่อสมเด็จพระแม่ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงความรักความกตัญญูกตเวทิตาธรรม

พระตำหนักนี้สร้างในรูปลักษณะบ้านทรงไทยที่มีความงดงามสมพระเกียรติยิ่ง อีกทั้งร่มรื่นและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของวัดไชยวัฒนาราม ซึ่งเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและคงความศักดิ์สิทธิ์ในการก่อสร้างนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงโปรดให้ช่างที่ทรงใช้ประจำอยู่ของพระตำหนักนันทบุรีก่อสร้างและออกแบบโครงสร้าง นอกจากนั้นการตกแต่งภายในทรงพระราชดำริเองทั้งสิ้น พระตำหนักนี้ใช้เวลาก่อสร้างแล้วเสร็จภายใน 3 เดือนเหมือนเนรมิตและสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือระหว่างรุดตักขุดดิน เพื่อสร้างบ่อบัวในสวน ได้พบพระสัมฤทธิ์ปิดทองสมัยอยุธยาองค์หนึ่งหน้าตักกว้างประมาณ 1 ศอก ฝังลึกอยู่ในดินสภาพสมบูรณ์มาก ปัจจุบันได้ทรง

ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์นั้นไว้ในหอพระ ซึ่งแผนเดิมไม่ได้ทรงมีพระราชดำริจะก่อสร้างแต่อย่างใด ในการที่ได้ทรงพบพระพุทธรูปองค์นั้น ชาวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และชาวไทยทุกคนที่ทราบข่าวต่างก็ปลื้มปิติยินดีโสมนัสโดยทั่วกัน และต่างก็แซ่ซ้องสรรเสริญ และชื่นชมในบุญญาธิการและพระบารมีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเป็นอย่างยิ่ง ที่ดลบันดาลให้ได้มีการขุดพบพระพุทธรูปองค์นี้ได้อย่าง ไม่คาดฝัน และเป็นการขุดพบที่องค์พระไม่บุบสลายแม้แต่เนื้ออีกด้วย

ในวโรกาสถวายพระตำหนักนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ได้ทรงจารึกคำถวายไว้ในโล่แผ่นเงิน ด้วยกลอนที่ทรงพระราชนิพนธ์ ดังนี้—

พระตำหนัก	แห่งนี้	มีความหมาย
พ้องกับชาย	สร้างถวาย	ให้กับแม่
วิมานทอง	แห่งนี้	คือดวงแด
ลูกกับแม่	ผูกพัน	นิรันดร์

อานุภาพ	แห่งความรัก	สลักจิต
เนรมิต	เรือนไทย	อนุสรณ์
ครบทุกสิบ	พรรษา	พระมารดร
ประชากร	แซ่ซ้อง	พระบารมี

ขอบูชา	จารึก	ด้วยชีวิต
ชายอุทิศ	กายใจ	ไว้ที่นี่
เพื่อถวาย	ความจงรัก	และภักดี
อีกหมื่นปี	ไม่มีคลาย	จากชายเอย

(ลายพระหัตถ์ พระนามาภิไธย
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ)

หลังจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ น้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพระตำหนักแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว พระองค์มักจะเสด็จพระราชดำเนินมาประทับเสวยพระกระยาหารค่ำ ณ ที่พระตำหนักแห่งนี้ และโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าได้เข้าเฝ้าเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์หรือเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับพระนครศรีอยุธยาอยู่เสมอๆ สลับกับการเสด็จออกไปทอดพระเนตรโบราณสถานในยามค่ำคืนบ้าง เป็นบางครั้งบางคราว ในบางครั้งก็พระองค์มีพระราชอาคันตุกะจากต่างประเทศก็ทรงเชิญชวนเป็นส่วนพระองค์ ให้ตามเสด็จมาชมความงามแห่งโบราณสถาน

อยู่เสมอๆ พระองค์ทรงสร้างงานให้แก่พระนครศรีอยุธยาไปด้วย แม้การเสด็จพระราชดำเนินมาที่พระตำหนักสิริยาลัยจะเป็นการเสด็จมาพักผ่อนพระอิริยาบถก็ตาม

การที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงโปรดที่จะชมความงามของวัดไชยวัฒนาราม ดังนั้นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องด้วยวัดไชยวัฒนาราม พระองค์จึงทรงสนพระทัย พระองค์ทรงโปรดที่จะฟังเทศมโหรของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศที่เชื่อกันว่า เจดีย์ที่บรรจุพระอัฐิของพระองค์อยู่ที่วัดแห่งนี้ ตามคำสันนิษฐานของนักโบราณคดี จนถึงกับทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้เจ้าหน้าที่กรมประมงไปจัดหาปลาที่มีอยู่ในเหตุนั้นมาปล่อยลงในแม่น้ำทุกครั้งที่ด้วยทรงมีพระประสงค์จะเป็นการแพร่พันธุ์ และสงวนพันธุ์ปลาในวรรณคดีเหล่านั้นให้อยู่นิยยาวสืบต่อไป

การสร้างพระตำหนักสิริยาลัย แห่งนี้ เป็นไปด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ที่แผ่กระจายมาปกป้องภัยอันตรายอันใหญ่หลวงที่อันอาจจะเกิดขึ้นแก่สมบัติวัฒนธรรมอันหาค่ามิได้ของแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาแห่งนี้ เพราะภายหลังจากที่ทรงตัดสินพระทัย ซ้อมที่ตรงบริเวณฝั่งตรงข้ามวัดไชยวัฒนาราม เพื่อสร้างพระตำหนักถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว แผนของนายทุนต่างประเทศกลุ่มหนึ่งที่กำลังจะขอเช่าเกาะพระนครศรีอยุธยา เพื่อดำเนินธุรกิจทางการท่องเที่ยวและตำแหน่งที่จะสร้างพระตำหนักสิริยาลัยแห่งนี้คือ ตำแหน่งที่นักธุรกิจกลุ่มนั้น กำหนดไว้ว่าจะเป็นที่สร้างโรงแรมขนาดใหญ่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้พักและชมความงามจากโบราณสถาน วัดไชยวัฒนารามได้อย่างเต็มที่ ก็มีอันต้องระงับไปโดยปริยาย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้าล้นกระหม่อม ทั้งสองพระองค์และพระราชวงศ์ ที่แผ่มาปกคลุมพระนครศรีอยุธยาให้ได้เกียรติอย่างสมบูรณ์ในความเป็นสมบัติของคนทั้งโลกอย่างแท้จริง

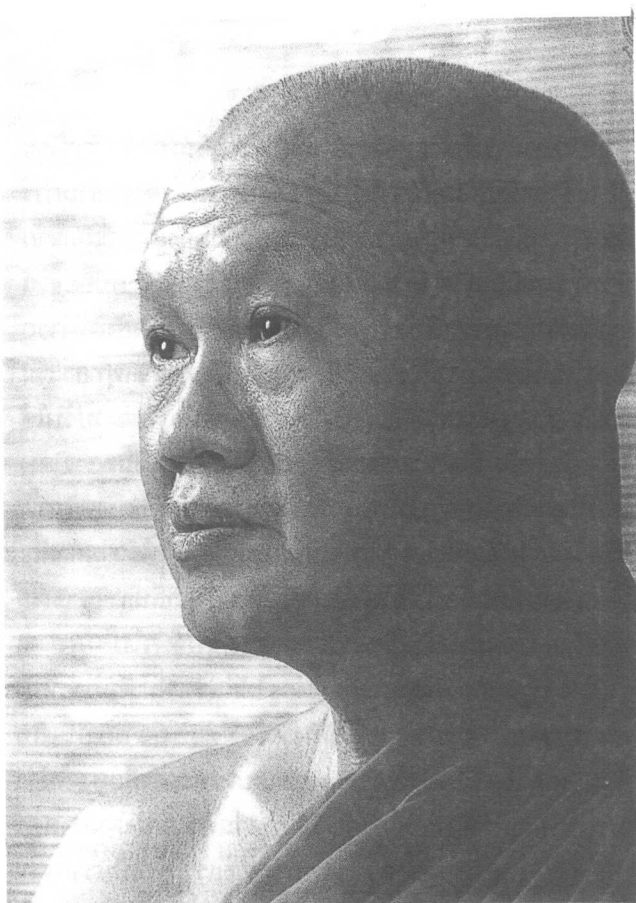
ชีวิตกับงานของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) : คนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัลสาขาการศึกษาเพื่อ สันติภาพขององค์การยูเนสโก

ผศ.อนันต์ รัตนพานุสร*
รวบรวมและเรียบเรียง

คืนวันจันทร์ที่ 17 ตุลาคม 2537 เวลาประมาณ 2 ทุ่มเศษ ขณะที่ผู้เขียนกำลังดูข่าวโทรทัศน์ช่อง 3 ผู้อ่านข่าวได้ประกาศข่าวดีที่คนไทยทุกคนเมื่อได้ฟังข่าวนี้แล้วจะต้องภาคภูมิใจกันทั้งประเทศ เมื่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือเรียกชื่อย่อว่า องค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ องค์การ UNESCO มีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงปารีส เมืองหลวงของประเทศฝรั่งเศส องค์การ UNESCO ได้ประกาศให้พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้รับรางวัล “PEACE STUDY” (การศึกษาเพื่อสันติภาพ) ประจำปี 2537 ท่านประยุทธ์เป็นคนไทยคนแรกที่ได้รับรางวัล และเป็นคนที่ 14 ของโลกที่ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ จากองค์การยูเนสโก

ทันทีที่การประกาศข่าวนี้จบลง ผู้เขียนเกิดความรู้สึกขมลูก น้ำตาซึมออกมาโดยไม่รู้ตัว ปรากฏการณ์เช่นนี้แม้จะเกิดกับใครก็ตามจะเป็นไปได้ไม่บ่อยนัก จะเรียกว่าความปิติก็ว่าได้ ผู้เขียนศรัทธาเคารพยกย่องพระรูปนี้มานานนับสิบปีแล้ว หนังสือที่ท่านแต่ง ปาฐกถาหรือการบรรยายของท่าน ถ้าผู้เขียนทราบว่ามีหนังสือออกเมื่อไหร่จะต้องหาอ่านให้ได้ ท่านจะไปบรรยายหรือปาฐกถาที่ไหน ถ้าว่างและไม่ไกลเกินไปก็จะไปฟัง จากการที่องค์การยูเนสโก ประกาศให้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ ท่านก็เป็นบุคคลของโลกขึ้นมาทันที ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจที่จะช่วยกันเผยแพร่ผลงานของท่านตามที่ได้ศึกษา ให้คนไทยได้รับรู้ว่าท่านจะมาถึงวันนี้ ท่านมีที่มา และสร้างผลงานอะไรไว้บ้าง

ปัจจุบันประเทศไทยของเรามีเรื่องราวหรือสิ่งต่างๆ ที่คนทั่วโลกได้รับรู้ ทั้งในทางที่ดีและทางเสื่อมเสียในทางที่ดี เช่นประเทศไทยเป็นประเทศสยามเมืองยิ้ม มีสถานที่ที่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกหลายแห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และห้วยขาแข้ง อุทยานประวัติศาสตร์บ้านเชียง ในแง่ที่เสื่อมเสีย

เราก็มีมากเหมือนกัน คนต่างชาติที่มากกรุงเทพฯชอบเอาไปพูดว่าการจราจรในกรุงเทพฯเลวร้ายที่สุดในโลก กรุงเทพฯเต็มไปด้วยอากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย ไม่เหลือสภาพเวนิซตะวันออกอีกแล้ว โทรทัศน์ในออสเตรเลียมาทำข่าวการจราจรในกรุงเทพฯ และสรุปว่าเป็นการจราจรที่เลวร้ายที่สุดในโลก นอกจากนี้บริษัทลองแมนได้ให้คำนิยามบางกอกว่าเป็นเมืองที่มีโสเภณีมาก คนไทยเลวหน้าซำกันไปหมดจริงหรือไม่จริงไปคิดต่อก็กี่แล้วกัน เรื่องคดีขโมยเพชรซาอุผ่านมาแล้ว 5 ปี ก็ยังจับคดีไม่ลง (ยาวเป็นรามเกียรติ์) ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือเป็นญาติผู้เกี่ยวข้องตายไปแล้ว 16 คน รัฐบาลซาอุดีอาระเบียก็ป่าวประกาศไปทั่วโลกทำให้ไทยเสียชื่อ

เมืองไทยมีทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี วันนี้เรามีพระดีแล้วที่องค์กรของโลกได้พิจารณาด้วยความรอบคอบ ศึกษาผลงานจนเป็นที่ยอมรับ และตัดสินใจให้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ ชาวไทยประมาณร้อยละ 95 นับถือพุทธศาสนา ประเทศไทยถือเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาทั่วโลก วันนี้เรามีพระดีที่อุบัติขึ้นในเมืองไทยที่ชาวโลกช่วยประกาศให้เรา น้อยคนนักที่องค์กรของโลกจะให้เกียรติตั้งเป็นบุคคลตัวอย่างของโลก

ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์ อธิบดีกรมการฝึกหัดครู ได้เปิดเผยถึงเหตุผลที่กรมการฝึกหัดครู เป็นต้นเรื่องเสนอชื่อพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) เข้าแข่งขันเพื่อรับรางวัล

“การศึกษาเพื่อสันติภาพ” ของยูเนสโกว่าในการพิจารณาจะดู 4 ประเด็น คือ ความรู้ ความสามารถ ผลงานด้านการศึกษาที่ก่อให้เกิดสันติภาพในใจมนุษย์ ผลกระทบที่เกิดจากการทำงานและจริยวัตรส่วนตัว ซึ่งพระธรรมปิฎกนอกจากจะมีความสามารถด้านการสอนและปาฐกถาแล้วยังสามารถวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาได้อย่างลุ่มลึกโดยการนำพุทธธรรมมาเป็นรากฐานผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่มาปรับใช้อย่างรู้เท่าทัน ตลอดระยะเวลา 30 ปี ของการเป็นพระภิกษุได้ให้การศึกษาทูรรูปแบบโดยใช้ปัญญาอย่างมีเหตุผล อีกทั้งจริยวัตรส่วนตัวยังเรียบง่ายอ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความสำคัญต่อบุคคลที่เข้าพบโดยไม่เลือกสัญชาติ ศาสนา วรณะ นับเป็นแบบอย่างที่ดีของพระสงฆ์และมนุษย์ทั่วไป

ท่านอธิบดีกรมการฝึกหัดครูได้กล่าวเพิ่มเติมภายหลังอีกว่าท่านเป็นนักปราชญ์ที่ถึงพร้อมด้วยความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ปรัชญา และจริยศาสตร์ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นรากฐานของปรัชญาการศึกษา และผสมผสานกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ท่านทั้งสอน บรรยาย ปาฐกถา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการแสดงพระธรรมเทศนาให้มนุษย์ทุกคนมีจิตสำนึก ความคิด การตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่างๆด้วยวิจรณญาณของตนเอง และใช้ปัญญาอย่างมีเหตุผล

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พูดถึงพระธรรมปิฎกว่าเป็นความโชคดีของคนไทยและประเทศไทย ในยามที่ชีวิตและสังคมเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางความคิดอย่างรุนแรง เรายังมีปูชนียบุคคลผู้ทรงคุณธรรมที่เราสามารถหันหน้าไปพึ่งพา ไว้วางใจ และเชื่อถือว่าความคิดของท่านเป็นกลางและเป็นธรรม พระธรรมปิฎกเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้นำในการนำพุทธธรรมมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและจัดระบบเพื่อสันติสุขในสังคม ท่านเป็นนักวิชาการที่แท้ มีฐานความรู้แน่น มีวิธีการคิดที่ลึกซึ้งและเป็นขั้นตอนและสามารถเผยแพร่ความรู้ได้อย่างชัดเจนเรียบง่าย และน่าเลื่อมใส ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความล่มสลายของครอบครัว ความขัดแย้งของลัทธิสังคมนิยม ปัญหาความมั่งคั่งทางไสยศาสตร์ ปัญหาโรคเอดส์ และการทำแท้ง ปัญหาวิกฤตทางวัฒนธรรม ปัญหาการดำเนินชีวิต ปัญหาความสมดุลระหว่างโลกอุตสาหกรรมและความเป็นมนุษย์

ปัญหาความสับสนของระบอบประชาธิปไตย ฯลฯ สารพัดปัญหาเหล่านี้ พระธรรมปิฎกก็ได้ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นกุญแจไขปัญหาให้คลี่คลายไปด้วยดี ด้วยการแสดงทัศนะเหนียวรั้ง ให้สติแก่สังคมที่เริ่มจะหลงทาง

จากคำกล่าวถึงผลงานของท่านประยูรจากผู้มีชื่อเสียงทั้งสองท่านได้แก่ ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์ และศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ พร้อมทั้งการได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพจากองค์การยูเนสโกเราคนไทยก็ควรจะได้ภาคภูมิใจร่วมกันยกย่องท่าน และนำคำสอนของท่านไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตก็จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติโดยส่วนรวม และยังส่งผลไปถึงสังคมโลก

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 2538

มีชื่อประจำฉบับว่า“จากวิทยาลัยครู...สู่สถาบันราชภัฏ”

เนื้อหาเด่นได้แก่ บนเส้นทางของวิวัฒนาการของโรงเรียนฝึกหัดครูสู่วิทยาลัยครู และจากวิทยาลัยครูสู่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การสัมภาษณ์ศิษย์เก่าดีเด่นของวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา คือ นายดำรง พุฒตาล (คัดมาเพียงบางส่วน)

บนเส้นทางของวิวัฒนาการของโรงเรียนฝึกหัดครู สู่วิทยาลัยครู และจากวิทยาลัยครูสู่สถาบันราชภัฏ

พระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2509 โรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. 2511 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศรวมโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยาเข้ากับวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา

- พ.ศ. 2517 เริ่มเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี (ป.อ.) หลักสูตร 2 ปี รับผู้จบ ป.กศ.สูง, ป.ม. หรือ พ.ม.
- พ.ศ. 2519 เริ่มใช้หลักสูตรสภาการศึกษาฝึกหัดครู
- พ.ศ. 2519 เปิดสอนระดับปริญญาตรี (ค.บ.) หลักสูตร 2 ปี
- พ.ศ. 2523 เปิดสอนระดับปริญญา (ค.บ.) หลักสูตร 4 ปี
- พ.ศ. 2526 เปิดรับนักศึกษา ป.กศ.สูง เทคนิคการอาชีพ 6 วิชาเอก
- พ.ศ. 2528 เริ่มเปิดหลักสูตรสาขาวิชาการอื่นๆ นอกเหนือจากสาขาวิทยาลัยครู โดยเปิดหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต และศิลปศาสตรบัณฑิต พร้อมกับระดับอนุปริญญา ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงเปิดหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตร 4 ปี และ 2 ปีหลังอนุปริญญาไปพร้อมๆ กัน
- พ.ศ. 2535 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เปลี่ยนชื่อจากวิทยาลัยครู พระนครศรีอยุธยา เป็นสถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา
- 25 มกราคม 2538 ประกาศใช้พระราชบัญญัติ สถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538

นับการก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูเมืองกรุงเก่าในปี พ.ศ. 2448 จนถึงปี พ.ศ. 2538 นับเป็นเวลายาวนานถึง 90 ปี ในช่วงระหว่างนี้มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนา สร้างสรรค์ เพื่อความเจริญก้าวหน้า วัฒนาถาวร อันเป็นเกียรติคุณของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สัมภาษณ์ นายดำรง พุฒตาล
สถานที่ สำนักงานคู่สร้าง-คู่สม

- มีความรู้สึกภูมิใจและประทับใจอะไรบ้างขณะที่เคยเรียนอยู่ที่โรงเรียนฝึกหัดครู

- มีความภูมิใจมากจริงๆ ไม่ใช่พูดเพื่อเป็นวาทะให้ดูดี เนื่องจากตอนที่ผมเรียนฝึกหัดครูนั้น ต้องสรุปก่อนว่า ประสบการณ์เฉพาะโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา สองปีนี้ มันมีโอกาสได้เรียนแบบเป็นนักเรียนประจำ ได้มีประสบการณ์รู้จักการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น มีความอบอุ่นจากครูบาอาจารย์ ซึ่งดูแลเราเหมือนลูกเหมือนหลานจริงๆ

ทำผิดก็โดนลงโทษเสียกันจริงๆ การเรียนการสอนก็เป็นไปอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นสองปีในโรงเรียนฝึกหัดครูที่จดจำ เป็นประสบการณ์ที่ผมพูดอยู่เสมอว่า ในช่วงชีวิตนี้หาไม่ได้ ในชีวิตผมเรียนประจำอยู่สองปีคนอื่นเขาจะเรียนกันหลายๆปี ขณะที่เรียนอยู่นั้นนอกจากจะเรียนรู้แล้วยังมีความสุขสนุกสนาน เป็นการใช้ชีวิตช่วงวัยรุ่นที่ดี มีเพื่อนฝูงเป็นร้อยละคน และในสิ่งแวดล้อมที่บังเอิญเป็นพระนครศรีอยุธยาด้วย เพราะฉะนั้นผมจึงภูมิใจที่จะประกาศตัวว่าเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา สิ่งที่ได้รับจากโรงเรียนนั้นผมว่ามันค่ามาก ถ้าเรียนอยู่ในโรงเรียนอื่นๆไปกลับเข้าออกจากบ้านเย็นกลับมาเราก็จะได้แต่วิชาความรู้แค่นั้น การที่ได้เรียนแบบอยู่ประจำทำให้ได้เรียนรู้การดำรงชีวิต การได้ปรับตัวเข้ากับคนอื่น นอกเหนือจากได้ความรู้ การดำรงชีวิตต่อมาก็ได้เอามาใช้เป็นหลัก หรือเอามาสั่งสอนลูกหลาน

- ช่วงที่อยู่ประจำสองปีนั้น ต้องทำอะไรบ้าง

- ถ้าจะเริ่มกันตั้งแต่ตื่นเลยนะครับ ตอนเช้าต้องตื่น 5.30 น. เขาจะมีระฆังปลุก ผมจำเวลาได้ไม่แน่นอน ไม่ 5.00 น. ก็ 5.30 น. อาบน้ำ แปรงฟัน แล้วก็ทำธุระส่วนตัว ประมาณ 7.00 น. (เวลาอาจจะคลาดเคลื่อน) ไปเข้าคิวกินอาหารเข้าที่โรงครัว อาหารเช้าจะเป็นข้าวต้มทุกมื้อ กับข้าวก็เป็นกับข้าวแบบข้าวต้มไทยๆ มีซีแซ่บจ่าย มีปลาตัวเล็กๆผัด แล้วก็อาจจะผัดผักกาด (ตอง) อีกส่วนหนึ่งที่ผมว่าเราได้รับความประทับใจคือ ผมนับถือศาสนาอิสลาม และในรุ่นผมก็จะมีอิสลามอยู่ 6-7 คน มันเป็นการทำความเข้าใจกันระหว่างพุทธศาสนิกชนกับอิสลาม ในส่วนของผมก็ได้แต่ไปตักข้าวของโรงครัวมา กับข้าวนั้นก็ทานไข่ต้มบ้าง หรือถั่วคั่วโรยเกลือ อาหารเช้าเราก็จะรับประทานกันอย่างนี้ แล้ว 8.00 น. ถ้าในโดยส่วนตัวผมแล้วต้องเข้าห้องสมุด เพราะเป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุด 8.30 น. ก็เข้าแถวเคารพธงชาติ อาจารย์ใหญ่ก็มากล่าวคำปราศรัยจะต้องมาอบรมทุกวัน จากนั้นก็จะไปเรียน เทียงก็ทานอาหารกลางวันของโรงเรียนอีก แล้วก็มาเรียนต่อ พอเย็นสัก 15.30 น. หรือ 16.00 น. ตอนนี้จะมิกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เช่น ถ้าเรียนวิชาเกษตรเราก็ต้องไปตักน้ำพรวนดินที่เราปลูกผัก มีผักบุ้ง ผักกาด เป็นต้น หรือไม่ก็ต้องไปเล่นกีฬา ถ้างูย่า ใครมีเวรที่จะทำความสะอาดก็ต้องทำความสะอาด หอ พวกนี้เราจะต้องแบ่งกันเป็นเวร พอเย็นเวลา 18.00 น. ก็รับประทานอาหาร เข้านอน ชุดนอนจะเป็นชุดขาว นุ่งกางเกงขา กว้าง

เลื้อยขาว สวมรองเท้าแตะ และต้องเหมือนกันทุกคน ทานอาหารเสร็จเราจะมีเวลาดูโทรทัศน์สมัยโน้นนะครับเกือบ 30 ปีที่แล้ว โทรทัศน์ก็จะมีสองช่อง เราก็จะดูโทรทัศน์กันแค่ประมาณไม่ถึงสองทุ่มก็จะปิดโทรทัศน์ แล้วก็ต้องไปเข้าหอประชุม สวดมนต์ อิสลามไม่ได้สวดแต่ก็นั่งอยู่ด้วย จากนั้นจึงแยกออกไปเป็นอิสระ ใครจะทำการบ้าน ใครจะดูหนังสือก็ตามความต้องการของแต่ละคน ที่นอนจะเป็นเตียงอยู่ในหอ หอบ้างออกเป็นสี่หอนะครับ เป็นหอไม้ ผมเองเรียนสองปีแต่กินนอนทุกหอ มีหอเนศวร หอปราสาททอง หอจักรพรรดิ แล้วผมจำชื่ออีกหอไม่ได้ เวลานอนก็กางมุ้ง มีอาจารย์ประจำหอคอยเดินตรวจ ก็มีเรื่องอย่างรุ่นผมนี้ก็มีคนสูบบุหรี่และโดนอาจารย์ตีด้วย ตอนหลังอาจารย์ท่านนี้ก็ได้เป็นอธิบดีนะครับ อาจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ชุมวรฐายี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งลูกศิษย์จะรักท่านมาก และเป็นเรื่องตลกที่เราจะมากุญกันในตอนที่เราแก่แล้วว่าพวกเราสมัยนั้นชนกันอย่างไร เจออาจารย์กันตอนไหนก็ต้องมาขอโทษ เพื่อนผมอยู่จังหวัดกาญจนบุรี เคยโดนตีด้วยกระบองไฟฉาย ตอนนั้นเราก็ตกใจอาจารย์ นี่เป็นชีวิตคร่าวๆ เสาร์-อาทิตย์ จึงจะได้ออกจากหอไปข้างนอกได้ แต่ต้องแต่งตัวนักศึกษา คือต้องใส่กางเกงดำ รองเท้าดำ ถุงเท้าขาว เสื้อแขนสั้น จะแต่งตัวใส่เสื้อฮาวายไม่ได้ ชีวิตคร่าวๆ ประจำวันก็เป็นอย่างนี้

- **ชีวิตของนักเรียนประจำอย่างที่คุณดำรงเคยได้มีประสบการณ์มานั้น ถ้าสถาบันราชภัฏจะให้บรรยายแก่เหล่านักกลับคืนมา คิดว่าจะทำได้มากน้อยเท่าใด**

- ผมมองว่าสภาพปัจจุบันมันคงเป็นไปได้ยากในสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพราะเวลานักเรียนนักศึกษามากขึ้น สถาบันอาจต้องการสถานที่เพื่อสร้างตึกสร้างอาคารเพื่อการเรียนการสอนมาก ถ้าจะจัดเป็นหอคงต้องใช้อาคารสำหรับเป็นที่พักนักศึกษาเป็นร้อยเป็นพัน ผมว่าความเป็นไปได้ในแง่ของการลงทุนจากรัฐ งบประมาณคงจะทำได้ลำบาก ผมคิดอย่างนั้น เพราะสมัยนั้นรุ่นผมมันแค่ไม่ถึง 200 คน แต่ขณะนั้นมากกว่าเป็นสิบเท่า จะนอนกันอย่างไร คงทำได้ยาก ผมไม่เชื่อว่ามันจะกลับคืนมาได้ เพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ความคิดความอ่านของเด็กรุ่นนี้ก็เปลี่ยนไปอย่างรุ่นผม รองมาจากพ่อแม่ก็คือครู ครูว่าครูดุกแล้ว กลัวหงอเลยกลัวจริงๆ ทำอะไรผิดไม่เคยหนี ความผิดที่รุนแรงมากก็คือกลางคืนแอบมุดรั้วกันไปเก็บพุทราในวัง เท่านั้นแหละเห็นรถเปิดไฟมาก็กลัวจะเป็นรถอาจารย์ใหญ่ หมอบกัน

แต่ว่าใจเด็กรุ่นนี้กับรุ่นผมคงต่างกัน เพราะฉะนั้นผมว่าจะมีปัญหากับครู ผู้ปกครอง

- **คุณดำรงเป็นคนอยุธยา ทำไมจึงอยู่ประจำ**

- บ้านผมเดินไปนิดเดียวก็ถึง ทางลัทธิโลกว่าๆ เขาบังคับให้ทุกคนอยู่ประจำก็ต้องอยู่เป็นคนทีใกล้คนที่สองอีกคนอยู่แทบจะติดเลย คุณสนั่น ลิงโตซ่า ตอนนี้เป็นครูอยู่โรงเรียนลุมพลี เขาอยู่ใกล้กว่าผม

- **ตอนที่คุณดำรงเรียนอยู่อยุธยา พอจะจำปี พ.ศ. ได้ไหม ในช่วงเวลานั้น**

- คร่าวๆ ผมจบในปี (2505-2506) ตอนนั้นอาจารย์ทวี โบราณานนท์ เป็นอาจารย์ใหญ่ อาจารย์สนิท ไชยรัตน์ เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ (เสียชีวิตไปแล้ว) อาจารย์วิศิษฐ์ ชุมวรฐายี สอนภาษาอังกฤษ ที่ผมจำได้ อาจารย์สุมาลี สุวรรณแสง ตอนนั้นนามสกุลสะอาดบัว สอนภาษาไทย นาฏศิลป์ อาจารย์ชัยยุทธ คณะในสอนดนตรี อาจารย์ที่สอนกีฬา คือ อาจารย์ธนะ จูทะศร (เสียชีวิตแล้ว) แล้วอาจารย์ที่อยู่หอสมุด อาจารย์ชูศักดิ์ นามสกุล สงวนเพชร ร่างเล็กๆ เสียงดังๆ เวลาสอนหนังสือจะดุ

- **เพื่อนร่วมรุ่นที่ดัง ๆ และประสบความสำเร็จคล้าย ๆ คุณดำรงมีไหม**

- ในงานสื่ออย่างผมไม่มีครับ ที่มีดังอีกคนก็คือก้านันประเทือง เป็นก้านันอยู่ที่สมุทรสาคร ส่วนใหญ่เขาจะไปประกอบอาชีพเป็นครูบาอาจารย์กัน เป็นศึกษาธิการจังหวัดหลายคน เป็น ผอ.สพจ. ก็ 2-3 ท่าน ขณะนี้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ผอ.โรงเรียนต่างๆ

- **แล้วคุณดำรงทำไมไม่ไปเป็นครูเมื่อเรียนจบครุมา**

- จบจากอยุธยาผมไปเรียนต่อที่บ้านสมเด็จอีกสองปี เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ ก็บังเอิญมาอยู่กรุงเทพฯ ตอนนั้นตามประสาวัยรุ่นก็อยากจะทำอะไรที่มันโก้ๆ เช่นทำงานสายการบิน เนื่องจากเรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษพอพูดภาษาอังกฤษได้ แล้วก็ไปสมัคร มันผูกพันอยู่นิด พี่สะใภ้เขาทำงานอยู่บริษัทการบินไทย จึงไปสมัครได้ ฝรั่งสัมภาษณ์สักสิบนาทีเขาก็ตกลงรับ เขาให้เงินเดือนตั้ง 1,600 บาท ถ้าเผื่อเป็นครูบรรจุชั้นตรียุคตอนนั้นก็ได้ 750 บาท ก็มองว่างานมันดูเท่ มองแบบคนอายุ 23-24 เงินเดือนมันมากกว่า แล้วยังมีโอกาสได้ไปเที่ยวต่างประเทศ ได้ตัวฟรีก็เลยทำงานกับการบินไทยไม่ได้เป็นครู แต่ถ้าจะรวมมาถึงปัจจุบันนี้ ผมว่าความเป็นครูของผมก็ออกไปทางโทรทัศน์

เสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะรายการที่จัดส่วนใหญ่จะให้ความรู้ ถ้าผู้ดูแบบเอาเรื่องเอาราว หรือการผลิตหนังสือคู่สร้างคู่สม ถ้าดูลึกๆแล้ว คอลัมน์ที่เราเน้นในเรื่องให้ความรู้มีมาก คนที่สังคมอยู่กับผมในแวดวงบรรณาธิการนี้ ก็เป็นคนที่มีพื้นฐานมาทางครูทั้งสิ้น เช่น รศ.ดร.อัมพร สุขเกษม ก็จบ บ้านสมเด็จมาด้วยกัน ดร.ชัยชนะ โพธิ์วาระ ปัจจุบันก็เป็น อาจารย์อยู่ที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต อาจารย์ชาติรี อนุเอียร เป็นครูจบภาษาไทย รศ.พวา พันธุเมธา ก็สอนวิชาห้องสมุด อยู่ มศว.ประสานมิตร ในนิตยสารคู่สร้างคู่สมเรามีกอง บรรณาธิการที่สามารถตั้งวิทยาลัยครูก็ได้

- เมื่อวิทยาลัยครูเปลี่ยนเป็นสถาบันราชภัฏ ความเป็นเอกลักษณ์ของวิทยาลัยครูที่คุณดำรงเห็นว่าควรจะ คงไว้คืออะไร

- ก็คือการสอนวิชาครูเพื่อผลิตบัณฑิตหรือนักศึกษา ออกไปเป็นครู ผมว่าควรจะทำไว้เป็นหลักเหมือนกับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปัจจุบันก็เปิดสอนสาขาอื่น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อคนมองมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็คือ ผลิตนักกฎหมายอยู่ อยากให้คนไทยเมื่อมองสถาบันราชภัฏ แม้ว่าสถาบันราชภัฏจะได้มีการเรียนการสอนในสาขา วิชาอื่นๆ แต่ก็อยากให้สาขาครูเป็นเอก หรือเด่นในการ ผลิตนักศึกษาครูที่มีคุณภาพเป็นหลัก เพราะฉะนั้นจึงอยาก ให้รักษาสถานภาพนี้เอาไว้

- วิทยาลัยครูได้ให้ความรู้ความสามารถด้านใดแก่ คุณดำรงบ้าง คุณดำรงจึงประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นพิธีกร เป็นนักจัดรายการ ทำหนังสือ หรือทำ บริษัททัวร์ ตรงนี้เป็นจุดสำคัญที่คุณอยากรู้ว่าทำไม คนๆหนึ่งประสบความสำเร็จทุกอย่างเมื่อไปจับอะไรเข้า

- ที่ได้จากวิทยาลัยครูชัดเจนก็คือในงานโฆษกได้ก็ คือว่าผมอยู่ห้องสมุด ผมทำงานห้องสมุด มองไปที่ไหนก็มี หนังสือ นอกจากซ่อมหนังสือ ดูแลเก็บหนังสือ เช็คสต็อก หนังสือ ตามหนังสือจากเพื่อนที่ยืมไปแล้วไม่คืน แล้วนี่ก็ได้ คุณประโยชน์มหาศาล ซึ่งผมขอกราบเรียนว่า ไม่ว่าจะไปพูด ไปสัมภาษณ์ หรือไปเป็นโฆษก หรืออะไรที่ไหน ผมจะพูด อย่างนี้ตลอด สิ่งที่ผมได้จากห้องสมุดก็คือการได้อ่านหนังสือ ของเตลคาเนกที่ว่าด้วยวิธีพูด สถาบันเตลคาเนกเป็น สถาบันฝึกพูด วิธีชนะมิตร วิธีผูกมิตร หรือวิธีพูด พูดอย่างไรดี พูดอย่างไรไม่ดี หรือไม่ควรพูด ผมว่าเป็นคน สมัยนี้คงไม่กล้าจับอ่านนะครับ หนามาก นั่นแหละครับ ผมได้อ่านหนังสือเล่มนี้มาก เพราะฉะนั้นเมื่อมาประกอบ

อาชีพโฆษกก็จับหลักๆ จากหนังสือนี้ ความจริงมันไม่มี การเรียนการสอนในโรงเรียนฝึกหัดครู ได้จากตัวเราเอง ได้อ่านหนังสือในห้องสมุด ถ้าสมมติผมไม่ได้ทำงานห้องสมุด โรงเรียนฝึกหัดครูอยุธยา ผมคงอาจไม่ได้สัมผัสหนังสือ เหล่านี้ก็ได้

นอกจากนี้ยังได้อ่านหนังสืออื่นๆเป็นนักอ่านได้อ่าน หนังสือของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สมัยนั้นเกือบจะทุกเล่ม โครงกระดูกในตู้ หลายชีวิต สีแผ่นดินที่ฮึดเป็นละครนี้ผม อ่านเมื่อ 30 ปีที่แล้วนะครับ ส่วนนี้ทำให้ได้มาอ่านหนังสือ เกิดวังปารุสก์ ซึ่งผมชอบมาก ก็ทำให้เราได้เข้าใจราชวงศ์จักรี เป็นอย่างดี เป็นความรู้รอบตัวของเรา ส่วนนี้เป็นส่วนที่มา ได้ประโยชน์ในการผลิตหนังสือคู่สร้างคู่สม ก็คือจากการ อ่านหนังสือจากห้องสมุดฝึกหัดครูเล็กๆ ผมเรียนอาจารย์ว่า เมื่อวันเลือกตั้ง 2 กรกฎาคมนี้ ผมอยู่อยุธยาไปเยี่ยมคุณพ่อ แล้วก็คุณพ่อผมได้ไปเลือกตั้งในโรงเรียนประตูลี้ ซึ่งเป็น ที่ตั้งของโรงเรียนฝึกหัดครูอดีต ผมขับรถไปดู ไปเยี่ยม สถาบันเก่าไปกับภรรยาที่ชี้ให้นะห้องสมุดที่ทำให้เราได้มาก็ ยิ่งตั้งใจ สภาพตึกยังไม่ถูกรื้อไป ยังชี้ให้ภรรยาว่านี่ตรงนี้ สองปีที่พี่ทำงานอยู่ตรงนี้ได้ตักดวงความรู้ สรุปลได้อย่าง ชัดเจนว่าผมตักดวงเอามาจากห้องสมุดโรงเรียนฝึกหัดครู พระนครหรืออยุธยา ที่ได้นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ คือ การทำหนังสือ

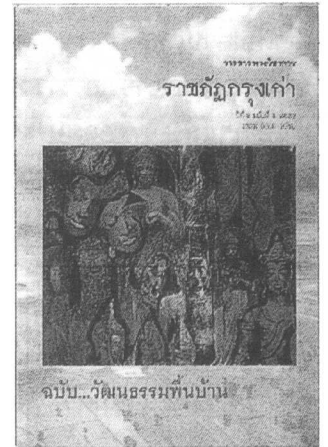
และสมมติว่าผมเป็นโฆษกที่พูดจาเป็น สมมตินะว่า พูดดีสิ่งนี้ก็ได้จากการที่ผมอ่านหนังสือของเตลคาเนก ก็เมื่อเวลานี้ผมไปสหรัฐฯ ไปที่นิวยอร์ก ผมไม่แน่ใจนะว่า จำผิดหรือสับสนหรือเปล่า เพราะเดินทางบ่อย พรศพวกก็ ยิ่งชี้ให้นะนั่นคือสถาบันเตลคาเนก ก็ยังนึกเลยว่าเขาเป็นครู ของเรา การเป็นโฆษกนั้นมันคงต้องประกอบด้วยอะไร หลายๆอย่าง แต่พื้นฐานหนึ่งมาจากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งผม แนะนำเลย ใครอยากเป็นโฆษกนะครับ ตำราเล่มนี้ใช้ได้ ไม่ใช่แต่โฆษกนะ นักพูดที่ดี วิถีผูกมิตร วิถีจูงใจคนยังนำมา ใช้ได้

ในส่วนงานทัวร์หรือบริษัทท่องเที่ยว นั้น ก็คงได้อ่าน อะไรในห้องสมุด มันให้อะไรเรา เช่นเราอ่านเรื่องพระมิด อ่านเรื่องตึกเอ็มไพร์สเตท เรื่องอะไรใหญ่ที่สุดในโลก เล็กที่สุดในโลกนี้มันก็เป็นแรงบันดาลใจ เกิด “แอมบิชั่น” เป็นความใฝ่ฝันทะยานอยากจะไปไหน อยากจะไป ทำให้ เราทำบริษัททัวร์อย่างนี้ เป็นต้น เพราะฉะนั้นจุดจริงๆก็เริ่ม ที่นั่นะครับ

- ในฐานะที่คุณดำรงเป็นศิษย์เก่าของสถาบันราชภัฏ และประสบความสำเร็จในอาชีพอื่น มีทัศนะอย่างไร ที่สถาบันราชภัฏเปิดเอกสาขาอื่น ๆ ออกมานอกจาก สายครู

- ผมคิดอย่างนี้ครับ ในส่วนดีที่สถาบันราชภัฏ จะเปิดสอนภาควิชาอื่น ผมมองที่ตัวนักศึกษาครูก่อนว่า นักศึกษาครูจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนะกับคนที่เรียน วิชาอื่น ผมว่ามันจะได้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ในสมัยเรา ในสมัยที่ผมเรียนครู ทุกคนก็เรียนครู เริ่มต้นด้วยการท่อง คำว่าประสบการณ์ สัมกับ ภาพพจน์ จำได้เลยคำ individual difference ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นคำที่เรียนใน วิชาแรกๆ เลย มันก็จะอยู่ในแวดวงของครูอย่างเดียว หากเปิดสอนภาควิชาอื่น ตัวนักศึกษาครูเองก็จะได้คุยกับ คนที่เรียนวิชาอื่นได้ ผมว่าโลกทัศน์เขาก็จะกว้าง และ ในทางตรงข้ามข้อที่หนึ่ง คือ ข้อที่สอง คนที่เรียนวิชาอื่น ได้รับรู้คนที่เรียนครูด้วย คนที่เรียนครู ผมว่ามันเป็นเรื่อง ดีงาม ก็เท่ากับว่าคนที่เรียนวิชาอื่นจะได้มาซึมซับเอาอุปนิสัย ของคนที่จะเป็นครูในสวนนี้ ผมว่ามันเป็นส่วนที่ดี ทำให้มี ความคิดหลากหลาย

แต่มีความเห็นอีกอย่างหนึ่งนะ เป็นความเห็นส่วนตัว ผมคิดว่าสถาบันราชภัฏควรจะได้เปิดสอนในภาควิชาที่ ชุมชนต้องการ มากกว่าสอนตามที่สถาบันมีความพร้อม ผม คิดอย่างนั้นครับ อย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เรา เป็นมรดกโลก ถ้าเผื่อว่าโครงการพัฒนานครประวัติศาสตร์ ประสบความสำเร็จในแง่ของการท่องเที่ยว มันจะเจริญ ผมยังคิดว่าสถาบันราชภัฏอยุธยาจะเปิดสอนเอก การท่องเที่ยวระดับมีอาชีพอย่างจริงจังวิชาหนึ่ง กับวิชา ทางประวัติศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ เพราะว่าจะต้องมีคน ต่างประเทศเข้ามา ไม่ใช่รู้ภาษาอังกฤษแค่พื้นฐานอย่างเดียว คุยเสียๆ โนๆ แต่ต้องรู้ภาษาอังกฤษระดับอธิบายด้วย ถ้อยคำในวิชาโบราณคดี วิชาประวัติศาสตร์ ต้องรู้ลึกอย่างนี้ ผมอยากให้อยุธยาเราสอน ไม่ใช่ว่า สมมติทางสถาบัน มีอาจารย์จบปริญญามาก็จะสอนภาควิชาปรัชญา บางที เด็กอยุธยา ก็ยังไม่ต้องการศึกษาวิชาทางด้านปรัชญา ผมจึง มีความคิดว่าสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจะ มี การเรียนการสอนในวิชาที่ชุมชนต้องการ เพื่อเป็นการ ตอบสนองความต้องการของชุมชนจริงๆ

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 2539 มีชื่อประจำฉบับว่า
“วัฒนธรรมพื้นบ้าน”

เนื้อหาเด่นประจำฉบับ สัมภาษณ์ นายพยุศักดิ์ จันทรสรินทร์ เลขาธิการสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ (คัดมาเพียงบางส่วน)

- ภาพรวมในการทำงานของสำนักงานวัฒนธรรม แห่งชาติ และผลงานที่ผ่านมา

- ในการทำงานวัฒนธรรมนี้ จะตอบว่ามันสำเร็จ หรือไม่สำเร็จนั้นมันขึ้นอยู่กับว่าเราตั้งอะไรไว้เป็นเป้าหมายจะบอก ได้ว่ามันได้ตามเป้าหมายนั้นสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ผมอยาก จะเรียนสักนิดว่า ผลงานทางวัฒนธรรมนั้นต้องเข้าใจ คือ หลายคนที่ผมพยายามทำความเข้าใจในทางส่วนตัวมา เยอะแล้ว ธรรมชาติของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนพัฒนาขึ้นมา แล้วเห็นดีเห็นงาม เห็นพ้องต้องกันโดยใจ โดยความสำนึก แล้วก็ทำสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปได้คืองานวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นเวลาการพัฒนาที่จะให้คนทำอะไรนี้ พอเรา ขึ้นประเด็นบอกว่า ต่อไปนี้ “ทำอะไรมีวินัยคือไทยแท้” คือ set goal สร้าง conscious goal สร้างความตระหนัก และสำนึก ให้กับทางสังคม ซึ่งคนจะต้องทำ ถ้าถามว่าใครต้องทำบ้าง ทุกคนในสังคมจะต้องทำตัวนี้ต่างหากที่เราจะต้องทำให้ได้

ที่นี้ในลักษณะของการที่จะให้คนปรับเปลี่ยน ความคิดใหม่ มันมีสเต็ปของมัน ในขั้นแรกจะต้องรับรู้ รับทราบขั้นของ perception understanding พอหลังจากนั้น เกิดความเข้าใจ understanding ถ้าเข้าใจเรียบร้อยแล้ว เกิดความซาบซึ้ง association คือการเอาไปใช้ในทางที่ถูก ที่ควร เพราะฉะนั้นสเต็ปของมันมีอยู่เป็นอย่างนี้ การทำงาน ทางด้านวัฒนธรรมถ้าจะประเมิน ถ้าบอกว่า ณรงค์มนัก

เป็นเพียง perception ให้คนรับรู้เท่านั้นเอง ถ้าถามว่า คนรับรู้ไหม แล้วคนเดียวนี้อาจคิดขึ้นมาก ตระหนักกันคงไม่ ตระหนักเท่าไร การรับรู้ การสำนึกถึงนั้น มันไปถึง มันบรรลุผลว่าโดยภาพของสังคมโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น ปฏิกริยาออกมาจากสื่อมวลชน หรือการแสดงออกทาง สังคมต่างๆ มีคนพูดจาในเรื่องวัฒนธรรมกันมากขึ้น ทั้งใน สื่อมวลชนหรือการแสดงออกทางวัฒนธรรมต่างๆ มีมากยิ่งขึ้น สังคมหลายสังคมแสวงหามรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งไม่เคยได้ใส่ใจมาก่อน ก็หยิบภูมิปัญญาบาง มรดกทาง วัฒนธรรมบางมาชูในสังคม อันนี้ถ้าเราบอกว่าเป็นการรับรู้ เป็นการกระตือรือร้น เป็นการตระหนักแล้วก็ถือเป็นการ ทำงานที่บรรลุเป้าหมาย

ถ้าถามว่า มันไปถึงเบื้องปลายหรือยัง ตอบในฐานะ คนทำก็คือยังไม่พอใจ มันน่าจะยังมีอะไรมากกว่านั้น ถ้าพูดถึงโดยรวมมันน่าจะสามารพพูดเป็นภาษาโดยทั่วไปว่า มันก็ดีขึ้นดีคืน แต่ถ้าถามคนหลายๆคนหากเขาต้องการ ทำงานให้มันบรรลุผล แต่ละคนที่มารับผิดชอบว่าพอใจ หรือยัง บอกไม่พอใจ ตอบได้ทั้งสองทาง

- คนมักจะถามเสมอว่า เวลาโลกมันก็เปลี่ยนไปแล้ว อะไรต่างๆดูเหมือนว่าเป็นสากลมากขึ้น เราจะมา ทำเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านอะไรกันอยู่ จะเป็นการ สวนทางโลกเขาหรือเปล่า จะมีประโยชน์อะไร

- คืออย่างนี้ มันต้องพูดจากันอยู่สองประเด็น ในเรื่องของการหมุนไปตามกระแสโลก หรือว่าในสภาพของ concept มันพัฒนาไป เรามักจะลืมนึกแต่วิถีทาง หรือ ขบวนการทัศน์ของการทำงาน ในการพัฒนาเท่าที่ผ่านมา เราลืมน บอกว่าถ้าเราพัฒนามันจะต้องเป็นไปอย่างนี้ แต่จะต้อง พัฒนาเศรษฐกิจ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างสิ่งต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกขึ้นมานั้น แล้วก็จะ ถือว่าอันนั้นพัฒนาแล้ว เรามีประสบการณ์เพิ่มเติมจากที่ได้ เรียนรู้มา มีหลายประเทศที่มีความเจริญอย่างนั้น อเมริกา มีความเจริญเต็มที่ทางเศรษฐกิจเยี่ยมอุตสาหกรรม 90 กว่า% เกษตรกรรม 95% เสร็จแล้วเขาก็มาทบทวนว่าเขามี ความสุขจริงหรือเปล่า ใ้ตัวพัฒนาจริงๆมันไม่ได้หมายความว่า จะให้มีความสุขได้ การพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อสร้างอะไรต่างๆ รู้สึกว่าจะต้องเพื่ออะไร เพื่อความสุข เพื่อคน แต่เวลาเขียน โครงการพัฒนาอะไรต่างๆนั้น ไม่ได้พูดถึงคนเลย เมื่อวานนี้ ผมเข้าประชุมในเรื่องวัฒนธรรมโครงการหนึ่ง สภาพพัฒน์ ท่านบอกว่าจะเอาคนเป็นเกณฑ์ ผมถามว่าท่านสร้างถนน

ท่านพูดถึงเรื่องคนหรือเปล่า สร้างนิคมท่านพูดเรื่องคน หรือเปล่า ท่านมีเวทีวัฒนธรรมหรือเปล่า ท่านมีสิ่งที่จะเอื้อ อำนวยให้คนมีความเป็นสังคม สังคมมนุษย์บอกว่าเขาจะ พัฒนาโครงการที่ว่าสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ระบบเศรษฐกิจ อย่างนี้พอตื่นเช้ามาก็รีบมาทำงานทั้งวันวันละ 8 ชั่วโมง เวลาสังสรรค์อะไรก็ไม่มี กลับไปบ้านก็เขินเสียแล้ว เคยสังสรรค์กับเพื่อนบ้านก็ไม่มีเวลา เพราะฉะนั้นมันมีอะไร เชื่อมโยงในแง่วัฒนธรรม

คำตอบก็คือผมกำลังบอกว่า มันจะมีอะไรที่จะมา เชื่อมโยงความเป็นสังคมของชุมชนได้ ความเป็นชุมชนของ สังคมได้ ก็คือตัววัฒนธรรม ถ้าหากว่าไม่มีตัววัฒนธรรม ไม่มีอะไร ยกตัวอย่างที่กระทรวงศึกษาธิการท่านสุขวิช พัฒนาบริเวณต่างๆมรื้น สวยงาม และตอนเย็นท่านให้ โรงเรียนโน้นโรงเรียนนี้ สร้างเวทีวัฒนธรรม เอาดนตรีไทย- สากล เด็กเล็กอะไรต่างๆ ผู้ใหญ่มาเล่นที่เกาะลอยตรงหน้า กระทรวงพลังงานเล็ก ทำดีแต่ไม่มีคนเข้าไปฟัง ผมอยู่ที่ กระทรวงก่อนย้ายมาทำงานที่นี่ ผมก็ถูกเกณฑ์ไปมอบรางวัล สามคนสี่คนนั่งฟัง เด็กเล่นกัน 20 คน อย่างนี้ไม่สอดคล้อง กับวิถีชีวิต ไม่เป็นวัฒนธรรม มันไม่ได้ให้ความสำคัญ ของคน จึงบอกท่านว่าถ้าท่านเห็นความสำคัญของคนจริง ท่านหยุดนะ อาทิตยหนึ่งสมมติว่าเป็นวันพุธ ท่านให้ทาน อาหารได้ 2 ชั่วโมง ปลอ่ยให้เขารีล็ค ให้เขาพูดจา เสวนากัน คนเดียวนี่กลายเป็นเครื่องจักร เลยไม่ได้มีการ ฝึกหัดให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน “พี่เอ๋ย น้องเอ๋ย” นี่มันไม่มี ถ้าเราทำทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน บริษัท ห้างร้านต่างๆเริ่มทำ มันก็จะไปคิดถึงว่าเออเราอยู่ในบ้านนี้ เราจะไม่เคยมีเวลาที่จะมาแบ่งปันกัน ต่างคนต่างอยู่ มันคง จะไม่มีความเอื้ออาทรกัน เพราะฉะนั้นใครมากระตุกสรว้อย ต่อหน้าต่อตาบอกว่าไม่เห็น เฉยๆเพราะว่ามันไม่มีเวลาที่จะ ฝึกให้คิด “พี่เอ๋ย น้องเอ๋ย”

คำตอบของผมก็มีอยู่ว่าไ้ตัวปัญหาที่มันมีความเจริญ แบบไหลกันไป เรายอมรับในเรื่องของการแลกเปลี่ยนถ่ายเท วัฒนธรรมนะครับ แต่เราจะต้องปรับปรนวัฒนธรรม เหล่านั้นให้มันเข้ากับเรา ไม่ใช่ตามเขาไปอย่างเครื่องจักร และอีกอันหนึ่ง สิ่งที่จะทำให้นุคคลสามารถถกเถียง คิด กล้าทำ และมีความภาคภูมิใจที่จะอยู่ในสังคมอย่างสง่างาม จะต้อง เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองเสียก่อน มันถึงจะอยู่รอด ความภาคภูมิใจในตัวเองนั้น เมื่อเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ

แล้วก็ทุกคนจะสามารถเอาคืนมาได้ ก็คือความภาคภูมิใจใน วัฒนธรรมของตนเอง ถูกไหม ความภาคภูมิใจเหล่านี้จะ ทำให้เขาสามารถปรับปรนได้ แต่ถ้าเขาไม่มีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ มันก็ไปนะครับ มันก็หลุดไปกับสิ่งที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ ไม่มีอะไรเหนียวอยู่ ความเป็นชาติเป็นอะไรเหล่านี้มันก็เป็น สองทิศ ทิศหนึ่งก็คือว่า ไอ้ตัววัฒนธรรมเป็น ตัวหน่วงเหนี่ยวให้คนเป็นสังคมและวัฒนธรรมขึ้นได้ เป็นเครื่องมือที่จะดึงคน “พี่เอ๋ย น้องเอ๋ย” การร้องรำทำเพลง นิสสัยของคนไทย ความเอื้ออาทรกัน เป็นเครื่องมือของ การสร้างความเข้มแข็งของสังคมอีกทางหนึ่งก็คือว่าเป็นการ ที่จะดึงให้คนในสังคม และวัฒนธรรมสามารถปรับปรน เลือกสรรวัฒนธรรมและเลือกเข้ามาใช้ในชีวิตได้ อันนี้ก็เป็น หลักการ

ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 2539 มีชื่อประจำฉบับว่า “มรดกโลก”

เนื้อหาเด่นได้แก่

อยุธยา...กาลเวลา...แหล่งอารยธรรมแห่งอดีต...

อันทำทนายกระแสนแห่งโลกาภิวัตน์

สัมภาษณ์ นายบรรจง กันตวิรุฒ ผู้ว่าราชการจังหวัด พระนครศรีอยุธยา (คัดมาเพียงบางส่วน)

บทนำ

อยุธยา...กาลเวลา :

.....แหล่งอารยธรรมแห่งอดีต.....

อันทำทนายกระแสนแห่งโลกาภิวัตน์

.....แหล่งอารยธรรมแห่งอดีต

อันทำทนายกระแสนแห่งโลกาภิวัตน์

กรุงศรีอยุธยา เป็นตัวแทนถึงความเป็นเยี่ยมในการ สร้างสรรค์ อันทรงคุณค่า และการเลือกสรรตำแหน่งที่ตั้ง ของพระนครให้เหมาะสมกับความซับซ้อนของลักษณะผังเมือง เฉพาะตัว ของชุมชนที่อาศัยการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก อันเป็นธรรมชาติการตั้งถิ่นฐานแบบไทยๆ ลักษณะดังกล่าว สะท้อนถึงพื้นฐานวัฒนธรรมที่สนองตอบความต้องการใน การรักษาพระนคร ป้องกันการรุกรานของข้าศึกศัตรู และ ความต้องการในการจัดระบบสาธารณูปการได้อย่างเหมาะสม กับสังคมพระนคร อันเอื้ออำนวยให้เกิดพัฒนาการสู่ความ รุ่งเรืองในยามสงบสุข...

ณ ที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งอาหารอันอุดม ได้สมญา “อู่ข้าวแห่งเอเชีย” การตั้งพระนครในบริเวณที่มีแม่น้ำใหญ่ มาบรรจบกัน 3 สาย คือแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำ เจ้าพระยาอันเป็นเส้นเลือดใหญ่ของระบบสังคมและเศรษฐกิจ ของประเทศมาโดยตลอด ทำให้กรุงศรีอยุธยาสามารถ ควบคุมระบบการผลิต ระบบการสร้างงานเกษตรกรรม ระบบการค้าได้อย่างดี และยังใช้แม่น้ำเป็นเส้นทาง การคมนาคมติดต่อระหว่างกัน ตลอดจนเป็นเส้นทางขนส่งค้า ขายในประเทศ...

ความข้างต้นเป็นคุณสมบัติหนึ่งในสามข้อที่ทำให้ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการขึ้นทะเบียน เป็นมรดกโลก ลำดับที่ 356 เมื่อ พ.ศ. 2534

บนวิถีแห่งความผันแปรแห่งกาลเวลา พระนครศรี อยุธยา นับเป็นหลักฐานแห่งอารยธรรมซึ่งแสดงถึงระยะ เวลาอันสงบสุขและเป็นปึกแผ่นที่ยาวนานที่สุดช่วงหนึ่ง แห่งประวัติศาสตร์เอเชีย

แม้อาณาจักรอยุธยาซึ่งมีอายุยาวนานถึง 417 ปีนั้น จะล่มสลายไปด้วยสงครามกับพม่า คงเหลือแต่ซากปรักหักพังของวัดวาอารามและปราสาทราชวัง แต่ก็ยังเป็น ที่ดึงดูดใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้พากันมาเที่ยวชม

อยุธยาก็ยังคงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแม่แบบให้แก่ กรุงรัตนโกสินทร์ในกาลต่อมา

และอยุธยาก็ยังมิได้หยุดนิ่งอยู่เพียงแค่ออดีตจากมณฑล กรุงเก่าอันสืบเนื่องมาถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันนั้น นอกเหนือจากการเป็นเมืองท่องเที่ยวแล้ว ยังนับได้ว่าเป็น เมืองเกษตรกรรม

เมื่อรัฐเปลี่ยนสภาพเมืองอยู่ชั่วคราวแห่งนี้ให้เป็นเมืองอุตสาหกรรม ชาวนาอยุธยาที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในทุ่งกว้างก็ต้องละผืนนาที่มากด้วยหนี้สิน ไปเป็นผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมแทน หรือไม่ก็ต้องปรับสภาพชีวิต ปรับวิธีการเกษตรแบบเดิม เป็นไร่นาสวนผสม เพื่อต่อสู้กับการรุกของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเช่นชุมชนสาคลีอำเภอสนา

ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมไทยในอดีต กำลังจะพังทลายลงด้วยกระแสแห่งวัฒนธรรมทางวัตถุจากโลกตะวันตก เนื่องด้วยโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์ได้เคลือบและไร้พรหมแดน

ความเปลี่ยนแปลงของอยุธยาก็คงเช่นเดียวกับทั่วทุกจังหวัด หรือในเขตเมืองทุกแห่งของประเทศไทย

ในขณะที่พระนครศรีอยุธยาได้รับการประกาศคุณค่าแห่งความเป็นมรดกโลก ความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ของอยุธยาจึงเป็นไปอย่างคู่ขนานกับความเป็นเมืองอุตสาหกรรมอันทำลายได้มหาศาลให้แก่ประเทศ

ความเติบโตของเมืองทั้งทางด้านสังคม และเศรษฐกิจนั้นซ้อนทับอยู่กับซากอิฐปูนอันเป็นร่องรอยแห่งความรุ่งเรืองในอดีต ดิกรามสมัยใหม่เสียดแซมยอดเจดีย์ บดบังทัศนียภาพของเกาะเมือง ท้องทุ่งกว้างอันเคยเป็นอยู่ชั่วคราวรวมทั้งเป็นสมรภูมิรบ กลีบกลายเป็นโรงงาน และบ้านจัดสรร

พระนครศรีอยุธยาในอนาคตจะเป็นเช่นไรนั้น จึงเป็นเรื่องที่ชาวอยุธยา และชาวไทยทั้งมวลจะต้องตัดสินใจว่าจะทำอะไรที่จะไม่ให้อดีตอันรุ่งเรืองต้องถูกความเจริญแห่งอนาคตมาลบล้างกำเกินจนสิ่งใดสิ่งหนึ่งต้องสูญค่าเสียหายไปอย่างยากที่จะเรียกกลับคืน

สัมภาษณ์

อยุธยา มรดกโลก

นายบรรจง กันตวิรุฒ

ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ก่อนหน้าที่ท่านจะมาอยุธยา ท่านมองภาพอยุธยาว่าอย่างไร

- ผมมารับตำแหน่งที่นี้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2537 ย้ายจากการเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี นับถึงวันนี้วันที่ 11 พฤศจิกายน เป็นเวลา 2 ปี 1 เดือน 11 วัน เป็นการมารับตำแหน่งที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นปีที่3 ภาพของผมที่มีต่อคนอยุธยา หรือ จังหวัดอยุธยาถือว่าเป็น

เป็นเมืองหลวงเก่า เป็นเมืองที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ เป็นเมืองที่มีความเจริญมาแต่อดีตกาล และเป็นเมืองที่เป็นบ่อเกิดของศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นแม่แบบของศิลปวัฒนธรรมของปัจจุบันนี้และความสำคัญได้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นวันแรกที่ผมมารับตำแหน่งที่อยุธยา ก็มีทั้งหัวหน้าส่วนราชการ ประชาชน องค์กรของภาคเอกชน มาต้อนรับ ผมดีใจและภูมิใจที่ทางราชการแต่งตั้งผมมาดำรงตำแหน่งที่อยุธยา เพราะถือว่าเป็นจังหวัดที่สำคัญของประเทศไทย แต่การได้รับแต่งตั้งมานั้น ความภูมิใจอย่างเดียวมันไม่ช่วยให้ผมทำงานได้สำเร็จ ดังนั้นจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่กับความภูมิใจด้วย ความรับผิดชอบที่ผมต่อการแต่งตั้งครั้งนี้ เป็นความรับผิดชอบอยู่ 3 ประการคือ **หนึ่ง**-มีความรับผิดชอบต่อผู้ที่แต่งตั้งผมมา จะโดยรัฐบาลหรือกระทรวงมหาดไทย จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ **สอง**-ภาระความรับผิดชอบที่ผมต่อข้าราชการในจังหวัด เพราะผมเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาสูงสุดของบรรดาข้าราชการ ดังนั้นในการทำงานของผม ในฐานะที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ผมจะต้องไม่ทำให้ข้าราชการผิดหวังหรือทำในสิ่งที่ไม่ดี **ประการที่สาม**-ถึงแม้ผมจะไม่ได้เป็นผู้ว่าที่ได้รับการเลือกตั้งมาแต่ผมก็เป็นผู้ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายตามระเบียบแบบแผน มีความรับผิดชอบต่อประชาชน เพราะฉะนั้นการกระทำ การตัดสินใจในการทำงานราชการของผมเกี่ยวข้องกับประชาชน ดังนั้นผมจึงถือว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อประชาชนด้วย อันนี้เป็นหลัก ไม่ใช่ผมมาทำที่อยุธยา ผมอยู่ปราจีนผมก็พูดอย่างนี้ เป็นลัทธิจะมาที่อยุธยาผมก็ยังยืนยัน

- ท่านผู้ว่าคิดว่าชาวอยุธยามีคุณสมบัติเด่นหรือด้อยในเรื่องใดบ้าง

- ผมคิดว่าคนอยุธยาก็เป็นคนไทย คนไทยนั้นมีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุภาพ มีการรู้จักว่าใครอาวุโส รู้จักว่าควรจะทำอะไรกันโดยสันติ มีความใฝ่ในเรื่องที่ตรงตามหลักธรรมของศาสนา ซึ่งอันนี้เป็นพื้นฐานของคนไทย

กรมพระยาดำรงฯ ท่านเคยรับสั่งว่าคนไทยมีความสามารถในการประสานประโยชน์ และในการออมชอมกัน อันนี้เป็นพื้นฐานของคนไทย แต่จุดอ่อนของคนไทยก็คือ มักจะมีเอกลักษณ์อยู่อย่างหนึ่ง คือชอบทำงานเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองสูง แล้วก็ชอบทำงานเป็นทีมเวิร์ค หรือเป็นคณะ มักจะมีความขัดแย้งกัน แล้วบางทีก็ทำอะไรๆ เนื่องจากมองเห็นว่าอะไรนั้นตามหลักพุทธศาสนาไม่จริง

ยังยืนพูดง่ายๆว่าความสะอาดสวยงามเป็นจุดอ่อนในการทำงาน บางครั้งเรื่องบางเรื่องที่จะทำให้เสร็จตามเวลา แต่ก็เข้าไป

แต่คนอยุธยาจะมีเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่เห็นเป็นจุดเด่น เนื่องจากเป็นคนเมืองหลวงเก่า เป็นคนที่ค่อนข้างจะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง เชื้อมั่นในตัวเอง เพราะคนอยุธยานั้น ก็อย่างที่ว่ากันเป็นคำขวัญของจังหวัดเป็นคำพูดที่เก๋มานาน แต่สมัยโบราณกล่าวว่า “กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” และปัจจุบัน ก็ถือว่าคำขวัญข้อความหนึ่งของอยุธยา คือ “คนดีศรีอยุธยา” ดังนั้นชาวอยุธยาจึงมีความภูมิใจว่าเป็นคำพูดต่อเนื่องถึง คุณสมบัติของคนอยุธยา เป็นคนที่สร้างคุณความดี มีความสามารถ และเชื่อมั่นในตนเองค่อนข้างสูง อันนี้เป็นภาพรวม

- โดยสภาพทั่วไปของจังหวัดอยุธยา ท่านคิดว่าน่าจะมีอะไรที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง

- ในอดีตผมเคยมาที่อยุธยาตั้งแต่เด็ก จนโตเป็นผู้ใหญ่เรียนมัธยมก็มา จบมหาวิทยาลัยมีงานทำแล้วก็มาอีก อยุธยาเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก โดยเฉพาะช่วง 5 ปีหลังนี้ แต่ก่อนอยุธยาเป็นสังคมเกษตร พื้นที่เป็นไร่นาสวน มีเมืองโบราณสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์หลายแห่ง แต่ในช่วงหลังนี้อยุธยาเปลี่ยน สังคมเปลี่ยน เศรษฐกิจเปลี่ยน เพราะเนื่องจากการคมนาคมที่สะดวกจากกรุงเทพเข้ามาสู่อุทยา ถนนหนทางหลายสายมาถึงอยุธยา แต่ก่อนนี้จะมาอยุธยาโดยรถยนต์อาจจะมาถึงเพียงบางอำเภอ นอกนั้นก็ ต้องไปทางเรือ เดินทางทางแม่น้ำลำคลอง อยุธยามีอำเภอถึง 16 อำเภอ แต่ถนนหนทางแต่ก่อนนั้นไปถึงได้ไม่กี่อำเภอ ผมจำได้สมัยที่ผมอยู่อ่างทอง นั่งรถผ่านมาอยุธยาได้คือ อำเภอเมือง และอำเภอวังน้อย อำเภอที่ติดต่อกับอยุธยา ต้องไปทางแม่น้ำลำคลองโดยใช้เรือ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนการเดินทางมาสู่อุทยาเข้าได้หลายทาง ถนนหนทาง กว้างขวาง มีหลายช่องทางจราจร เมื่อสภาพการคมนาคม สะดวก ในที่สุดความเจริญ หรืออิทธิพลของกรุงเทพมหานคร จึงเข้ามาสู่อุทยา มีความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อาชีพต่างๆ เริ่มเปลี่ยน อุตสาหกรรมเริ่มมาลงทุน ด้านพาณิชย์กรรม ด้านธุรกิจ มีเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในทางที่ดี และในทางที่อาจจะมองว่าไม่น่าจะรับนะ โดยเฉพาะผลกระทบในหลายๆเรื่อง ที่ผมไม่สบายใจ ในฐานะที่ผมมาเป็นผู้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทางที่ดีก็อย่างที่ผมเรียนแล้ว ความเจริญต่างๆเข้ามา เศรษฐกิจดีขึ้น หลายด้านมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหา สังคมเกิดขึ้นมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือ ปัญหาในเรื่องของความสงบเรียบร้อย หรือปัญหาอาชญากรรม

ขณะนี้มีเพิ่มเข้ามาเป็นลักษณะของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง แต่ผมยังมองในทางที่ดีว่ายังไม่ถึงขั้นที่เราแก้ไขไม่ได้ และในขณะเดียวกันที่เป็นจุดที่ดี ที่เด่น คือในเรื่องความสะอาด แล้วอยุธยามีมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง อยุธยาขณะนี้ เป็นแนวทางในเรื่อง ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ผมพูดนั้นไม่ใช่มองเฉพาะ สายตาของคนไทย นักลงทุนชาวต่างประเทศที่เข้ามาลงทุน ที่อยุธยา เขามาพบผม มาเชิญผมไปเปิดโรงงานบ้าง เขามาพบปะพูดคุยบ้าง เขามองภาพอยุธยาในทางที่ดี เป็นพื้นที่ที่เขาอยากมาลงทุน เพราะเขาให้ความเชื่อมั่นสูงมาก

- ความก้าวหน้าของอยุธยาที่ท่านว่าก็คือแนวโน้ม การขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมนั้น จะมีผลกระทบกับความเป็นมรดกโลกหรือไม่

- การที่ผมมาอยู่ที่นี่ 2 ปีเศษ เกือบถึง 3 ปี อย่างน้อยสิ่งที่ผมค่อนข้างจะมีปัญหา คือความคิดเห็นที่บางคนอาจจะไม่พอใจ ทั้งๆที่ผมพยายามพูด ปีแรกที่ผม มาอยู่อยุธยา ผมเป็นคนที่ไม่สนใจในด้านโบราณสถาน ด้านศิลปวัฒนธรรม ถือว่าเป็นเกียรติของชาติ เป็นความภูมิใจของคนไทย โดยเฉพาะอยุธยานี้เป็นเมืองประวัติศาสตร์ เป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรม ความสำคัญไม่ใช่เฉพาะคน อยุธยา มีความสำคัญต่อคนไทยทั้งชาติ ดังนั้นผมจึงให้ความสำคัญในเรื่องนี้สูงมาก ผมถือว่าแตกต่างจากจังหวัด เดิมที่ผมอยู่ปราจีน ตอนนั้นผมรับผิดชอบพื้นที่ชายแดนที่มีความยาวเกือบ 200 ก.ม. พื้นที่ที่ปราจีนบุรีนั้นผมให้ความสำคัญในเรื่องความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงของชาติ เป็นอันดับหนึ่ง

แต่ผมมาอยู่อยุธยา เรื่องที่เป็นปัญหาของผม อันดับหนึ่งก็คือ ความสำคัญของเมืองอยุธยาในฐานะที่เป็น นครหลวงราชธานี เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้นจุดที่เป็นเขตพื้นที่โบราณสถาน โดยเฉพาะในเขตเกาะเมืองนั้น ผมให้ความสำคัญสูงสุดผมก็ได้เชิญเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากร ที่รับผิดชอบมาพบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาพบมาเพื่อ เปร่งรัดในเรื่องของโครงการ ในเรื่องของแผนงานที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อโบราณสถาน หรือ ความเป็นมรดกโลกนี้ พื้นที่หลายพื้นที่ที่มีผลกระทบ โดยเฉพาะด้านความเจริญต่างๆ บางคนไม่เข้าใจ มองสิ่งที่ผมไม่ยอมให้มีการก่อสร้าง หรือสิ่งอื่น มองว่าผมนี้ต้องการ ให้อุทยาเป็นเมืองร้าง ต้องการจะอนุรักษ์แบบไม่มีเหตุผล ซึ่งไม่ใช่เลย ผมไปที่สถาบันราชภัฏผมก็ไปพูดหลายครั้ง

เชิญผมไปเปิดงานผมก็พูด แล้วก็พูดต่อหน้าใครต่อใคร
หลายๆคน สิ่งที่ผมกำลังทำนี้ ผมกำลังทำโดยความเห็น
ร่วมกันของคนไทยโดยส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะว่า
อยุธยามีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองประวัติศาสตร์
เป็นมรดกของชาติ เป็นมรดกโลก ดังนั้นโบราณสถาน
ต่างๆที่จะอนุรักษ์และพัฒนาต้องมีการดำเนินการโดยริบด่วน
ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน ขณะนี้ผมยังดำเนินการ
เรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง และเร่งรัด เรื่องต่างๆให้เป็นไปโดย
เร็วขึ้น ศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ที่เรากำลังนั่งคุยกันอยู่นี้
ผมเป็นคนเร่งรัดให้เสร็จโดยเร็ว เพราะผมไปเที่ยวเชิญชวน
ประชาชนให้เขาช่วยกันรักษาป้องกันไม่ให้เขาก่อสร้างใน
เขตพื้นที่เกาะเมือง ในเรื่องของสิ่งก่อสร้างที่มันไม่เหมาะสม
ดังนั้นภาคราชการก็ควรทำตัวเป็นตัวอย่าง ผมจึงรีบเร่งรัด
ให้การก่อสร้างศาลากลางจังหวัดนี้เสร็จโดยเร็วที่สุด จังหวัด
ก็จึงย้ายมาจากศาลากลางเก่า เพราะที่ศาลากลางเก่าจะใช้
เป็นศูนย์กลางในการดูแลนักท่องเที่ยว หรือในเรื่องที่
นครประวัติศาสตร์จะใช้ต่อไป มีโครงการอยู่แล้ว
ตามโครงการแผนแม่บทที่จะดำเนินการ

แม้กระทั่งที่สถาบันราชภัฏจะสร้างตึก 5 ชั้นนั้น
ผมจำเป็นที่จะต้องแจ้งให้ทางสถาบันราชภัฏทราบว่า
ผมไม่เห็นด้วย ถ้าเป็นหน่วยงานอื่นผมอาจจะทำเฉยได้ แต่
อย่างสถาบันราชภัฏที่เป็นที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
และผมก็มอบภารกิจโดยร่วมกันหลายครั้งหลายหน
ให้สถาบันราชภัฏเป็นผู้ให้การศึกษ ให้ความรู้แก่ประชาชน
ทางด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและโบราณสถานสำคัญ
ทางประวัติศาสตร์ด้วย จะต้องเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้

แล้วผมก็บอกประชาชนหลายท่านที่จะสร้างตึกสูงๆ
ต่างๆในเขตเกาะเมืองบอกอย่าสร้างเลย มาสร้างข้างนอกนี้
มีพื้นที่หลายแห่งที่อย่าว่าแต่ตึก 5 ชั้น 6 ชั้นเลย สร้างเสีย
20 ชั้นผมก็ไม่ว่าอะไร เป็นเรื่องของความเจริญเติบโต
การพัฒนาบ้านเมือง แต่ในบางพื้นที่นั้น ไม่มีโลกที่มี
ความเจริญที่ไหนเขาเห็นด้วย ในการที่จะปล่อยให้มีการ
ก่อสร้างอย่างนั้น

อย่างเช่นในกรุงเทพมหานคร ตอนนั้นผมจำได้ว่า
ไปพูดที่สถาบันราชภัฏ แล้วก็พูดที่มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผมใช้คำว่า “ทัศนะอุจาด” คอนโด 2 แห่ง ที่โผล่ขึ้นมาที่
สะพานพระปิ่นเกล้า แล้วประชาชนชาติบ้านเมือง ตอนที่มี
ขบวนพยุหยาตราทางชลมารค จะเห็นเรือพระราชพิธี

หลายลำที่ผ่านตรงนั้น หนังสือพิมพ์หลายฉบับถ่ายภาพมา
เรือพระราชพิธีสวยงาม ไม่ว่าเรือสุพรรณหงษ์ หรือเรือ
อนันตนาคราช หรือแม้กระทั่งเรือนารายณ์ทรงสุบรรณที่
สร้างประจำรัชกาลปัจจุบันนั้นเป็นภาพที่คนต่างชาติทุกคน
คนที่ไหนๆที่เขาเห็นทั่วโลกมีความประทับใจแต่มีแท่งคอนกรีต
โผล่ขึ้นมา 2 แท่งมันขัดกัน ซึ่งผมใช้คำว่า ทัศนะอุจาด และ
ที่อยุธยาผมไม่อยากให้เกิดทัศนะอุจาดต่างๆ ผมก็พยายาม
พูดจากันโดยเฉพาะเขตพื้นที่ของราชพัสดุ ซึ่งกรมธนารักษ์
เป็นหน่วยงานเจ้าของเรื่อง และราชพัสดุจังหวัดเป็นเจ้าหน้าที่
ดังนั้นเอกชนหลายท่านที่อยุธยาจะขอก่อสร้างโดยเฉพาะใน
เขตราชพัสดุ จะต้องขออนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดใน
ฐานะเป็นตัวแทนของกรมธนารักษ์ผมอยู่ในฐานะผู้ว่าราชการ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผมไม่เห็นด้วยและผมก็ไม่ยอม
บางคนไม่เข้าใจ

ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 2539 มีชื่อประจำฉบับว่า
“สิ่งแวดล้อม”

เนื้อหาเด่นได้แก่

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุบล พุ่มสะอาด
รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรรมการ
โครงการด้านสิ่งแวดล้อม ศูนย์วิทยาศาสตร์และ
วิทยาศาสตร์ประยุกต์

สัมภาษณ์ นายสุริยะ รื่นเวช รองปลัดเทศบาล
เมืองนครศรีอยุธยา

สัมภาษณ์

ผศ.อุบล พุ่มสะอาด

รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กรรมการโครงการด้านสิ่งแวดล้อม

ศูนย์วิทยาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์

ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์ฯ

- ทราบว่าอาจารย์ได้เคยไปศึกษาและดูงานเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สหรัฐอเมริกา อยากทราบว่าอาจารย์ไปด้วยทุนอะไร ไปเมื่อไหร่

- ไปอบรมหลักสูตร “วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม” ที่มหาวิทยาลัยมิสซูรี ลอรา ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่าง 4 มิถุนายน – 30 กรกฎาคม 2536 ด้วยทุนของศูนย์วิทยาศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ของสำนักงานราชภัฏสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ

- การไปอบรมดูงานเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สหรัฐอเมริกา อาจารย์ได้ประโยชน์อะไรบ้าง

- การไปอบรมครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 2 เดือน ปกติจะเรียนในห้องเรียนทุกวันในเวลาราชการ วันละ 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยการบรรยายทฤษฎีในเรื่องการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ มลพิษทางอากาศ และมลพิษทางน้ำ พร้อมทั้งมีการฝึกปฏิบัติการโดยใช้เทคนิคทางเคมีวิเคราะห์ และการฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ สาธิตการวิเคราะห์หาอนุภาคต่างๆในอากาศ มีการมอบหมายงานให้ทำ และอภิปรายร่วมกัน พร้อมทั้งศึกษานอกสถานที่เพื่อศึกษาการเก็บตัวอย่าง อากาศ น้ำ ชมโรงงานถลุงตะกั่ว สถานีตรวจอากาศ สถานีบำบัดน้ำเสีย สำนักงานการวิเคราะห์สารกัมมันตรังสี

การไปอบรมครั้งนี้สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการสอนนักศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และทำให้มีวิสัยทัศน์ (Vision) อันกว้างไกลยิ่งขึ้น จากการที่ได้รับประสบการณ์ตรงในด้านสังคม และศิลปวัฒนธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ในเรื่อง การมีวินัย การตรงต่อเวลา การประหยัด ประชาชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมือง Rolla ที่ไปอบรมนี้เป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมดีมาก อากาศบริสุทธิ์ ไม่มีฝุ่นละอองดินทุกที่จะมีหญ้าปกคลุมเขียวขจี เป็นถนนคอนกรีตทั้งหมด

ไม่ว่าถนนเล็กเข้าหมู่บ้าน หรือถนนซูเปอร์ไฮเวย์ แหล่งน้ำลำธารในหมู่บ้านน้ำใสสะอาดมีปลาให้ตกเบ็ด มีทุ่งให้จับน้ำก๊อกรักดื่มได้อย่างสนิทใจ

- ในสหรัฐอเมริกามีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ถ้ามีเขาแก้ปัญหากันอย่างไร

- มีปัญหาเช่นกัน ที่สหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานทางสิ่งแวดล้อมในประเทศ คือ EPA ซึ่งย่อมาจาก Environmental Protection Agency มีบทบาทและอำนาจในการควบคุมการป้องกันมลพิษในสถาบันการศึกษา สถาบันการวิจัย และโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภท โดย EPA จะมีข้อเสนอแนะการป้องกันมลพิษประเภทต่างๆและตรวจสอบ หน่วยงานดังกล่าวข้างต้นว่า มีการป้องกันมลพิษอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่

- ทุกวันนี้โลกมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประเทศไทยด้วย อาจารย์คิดว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมมีสาเหตุที่แท้จริงมาจากอะไร

- สาเหตุที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม กล่าวได้กว้างๆ 3 ประการ

1. เกิดจากการเพิ่มจำนวนของประชาชนอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิตมากขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

2. การขยายตัวเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด เกิดมลภาวะทางอากาศ

3. การใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น ด้านการเกษตร มีการใช้ปุ๋ยที่เป็นสารเคมี มีการใช้ยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช ทำให้ดิน น้ำ เสื่อมสภาพ

- ในอดีต หนังสือเรียนเคยสอนว่า ในอากาศมีก๊าซออกซิเจน 21% ไนโตรเจน 78% และก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ 1% เวลานี้สูตรนี้ยังจะมีอยู่จริงหรือไม่

- คิดว่าในจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่สูตรนี้คงต้องเปลี่ยนแปลงเพราะมีแก๊สพิษออกมาจากโรงงาน แก๊สเหล่านี้เกิดจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิง ได้แก่ แก๊สคาร์บอนมอนนอกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และออกไซด์ของไนโตรเจน รวมทั้งฝุ่นละอองจากโรงงานควันจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงชนิดต่างๆ

- โลกของเรามีปรากฏการณ์เรื่อง เรือนกระจก หรือ กรีนเฮาส์ เอฟเฟค มันเกิดขึ้นได้อย่างไร

- ปรากฏการณ์เรือนกระจก เกิดจากการเก็บซับความร้อนของบรรยากาศโลกทำให้อุณหภูมิผิวโลกสูงขึ้น อากาศร้อนขึ้น นักวิทยาศาสตร์ได้ตั้งข้อสังเกตว่าตัวการที่ทำให้โลกร้อนขึ้น ประการแรกคือ มีแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการกระทำของมนุษย์ โดยการเผาไหม้ของเชื้อเพลิง การเผาขยะมูลฝอย การเผาไหม้ของป่าไม้จากการอุตสาหกรรม การสื่อสาร การคมนาคม เมื่อมีแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์มากขึ้น จะลอยตัวขึ้นไปห่อหุ้มโลกไว้ แก๊สนี้จะยอมให้แสงแดดส่องผ่านจากดวงอาทิตย์เข้ามาในโลก แต่ไม่ยอมให้ความร้อนผ่านออกไปได้ เมื่อแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มหนามากขึ้นก็สามารถกักความร้อนได้มากขึ้น ผลทำให้ความร้อนบริเวณผิวโลกเพิ่มมากขึ้น ทำให้น้ำแข็งบริเวณขั้วโลกละลายมากขึ้น ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น ระบบนิเวศผิวน้ำมหาสมุทรจะเปลี่ยนแปลงไป

ประการที่สอง เกิดจากการที่ชั้นโอโซนในบรรยากาศถูกทำลายเพราะมีการปล่อยสารพวกคลอโรฟลูออโรคาร์บอน (CFC) ในบรรยากาศ สาร CFC มีชื่อทางการค้าว่า ฟรีออน (Freon) ฟรีออนใช้เป็นตัวทำความเย็นในเครื่องเย็น ใช้ในอุตสาหกรรมการทำโฟม และที่ใช้มากที่สุดในการป้องกันสนิมต่างๆ ได้แก่ สเปรย์ไล่แมลง น้ำหอม ยาฆ่าแมลง โดยอัดเป็นของเหลวภายใต้ความดันสูง

ซีเอฟซีเป็นสารที่สลายตัวได้ยาก เมื่อสารนี้ลอยขึ้นสู่บรรยากาศในชั้นสตราโตสเฟียร์ที่มีโอโซนอยู่หนาแน่น เมื่อสารซีเอฟซีกระทบกับพลังงานรังสีอัลตราไวโอเล็ตที่รุนแรง จะแตกตัวปล่อยอะตอมคลอรีน (Cl) อิสระ ในที่มีแสงแดด อะตอมคลอรีนจะดึงอะตอมออกซิเจน (O) จากโอโซนออกมา 1 อะตอม กลายเป็นคลอรีนมอนอกไซด์พร้อมกับโมเลกุลของออกซิเจน 1 โมเลกุล โอโซนจะถูกทำลายด้วยกระบวนการต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ขึ้นกับปริมาณของสารซีเอฟซีที่ลอยขึ้นสู่บรรยากาศ

โอโซนทำหน้าที่กรองแสงอัลตราไวโอเล็ต (UV) จากแสงอาทิตย์ ทำให้แสงอาทิตย์ที่ตกกระทบถึงผิวดิน มีปริมาณแสงอัลตราไวโอเล็ตลดลง สิ่งมีชีวิตบนผิวโลกจึงปลอดภัยจากอันตรายที่จะได้รับแสง UV มากเกินควร

การที่สารซีเอฟซี ทำให้อโอโซนลดลงดังได้กล่าวแล้ว ทำให้รังสีอัลตราไวโอเล็ต ผ่านเข้ามาในโลกมากขึ้น จะทำให้ผิวโลกร้อนขึ้น รังสีนี้เป็นที่ทราบกันแล้วว่าจะทำให้เป็นโรคมะเร็งที่ผิวหนังได้

- ในอดีต ประเทศไทยเคยมีฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว ฤดูร้อนมี 3 เดือน ฤดูฝนมี 6 เดือน และฤดูหนาวมี 3 เดือน เวลานี้ยังจะเป็นจริงอยู่หรือไม่

- จากการตรวจสอบและเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติอุณหภูมิเฉลี่ยทั่วประเทศของกรมอุตุนิยมวิทยา พบว่าในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมามีอุณหภูมิของประเทศไทยสูงขึ้นถึง 0.3 องศาเซลเซียส และฤดูร้อนยาวนานกว่าเดิม ทำให้เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงอย่างยาวนานในฤดูหนาวเกิดลมพายุไซรอนร้อนจนถึงใต้ฝุ่น พัดเข้าใส่พื้นแผ่นดินส่วนต่างๆของประเทศทำให้เกิดฝนตกหนัก น้ำท่วมฉับพลัน ทำให้ทรัพย์สินของประชาชนเสียหายปีละมากมาย

- มีนักวิทยาศาสตร์รายงานว่า ได้เกิดรูโอโซนที่บริเวณขั้วโลกใต้ขึ้นแล้ว อยากทราบว่า รูโอโซนเกิดจากอะไร และเหตุใดจึงเกิดในฤดูใบไม้ผลิเหนือทวีปแอนตาร์กติกเท่านั้น

- นักวิทยาศาสตร์ได้สำรวจรูโอโซนถึง 12 ครั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิของซีกโลกใต้จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2530 โดยใช้เครื่องบินสอดแนมที่สามารถบินได้ระดับสูงถึง 70,000 ฟุต ติดเครื่องมือไว้พร้อมบินเข้าไปสำรวจในรูโอโซน จากการสำรวจวิจัยครั้งนี้ได้ผลแน่นอนว่ารูโอโซนที่บริเวณขั้วโลกใต้ขึ้นเกิดจากการกระทำของซีเอฟซี เพราะที่บริเวณรูโอโซนนั้นพบคลอรีนมอนอกไซด์ปริมาณมาก

เหตุที่เกิดรูโอโซนที่บริเวณขั้วโลกใต้นั้นนักวิทยาศาสตร์จำนวนหนึ่งให้ความเห็นว่า ประการแรก เป็นลักษณะพิเศษของภูมิอากาศบริเวณนี้ คือฤดูหนาวนานถึง 4 เดือน โดยไม่มีแสงแดด อุณหภูมิบริเวณนี้ต่ำมากถึง -90°C ความเย็นจัดนั้นส่งผลให้น้ำในอากาศทั้งหมดกลายเป็นเกล็ดน้ำแข็ง ประการที่สอง คือ พายุหมุนที่ขั้วโลกได้รับสารเคมีทุกอย่างไว้ในวงหมุนของมันไม่ให้หลุดออกไปข้างนอก และสารเคมีจากข้างนอกไม่ให้เข้าไป นักวิทยาศาสตร์สันนิษฐานว่าสารซีเอฟซีเข้าไปเกาะกับละอองน้ำแข็งอยู่ตลอดเวลาฤดูหนาวเมื่อดวงอาทิตย์ไผ่ออกมา สารซีเอฟซีถูกแสงแดดก็แตกตัวเป็นอะตอมคลอรีน และเริ่มทำลายโอโซนดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

- ดินเสีย อากาศเสีย น้ำเสีย เสียดัง ฯลฯ อะไรมีความรุนแรง และมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์มากที่สุด

- อากาศเสียมีผลกระทบต่อพฤติกรรมมนุษย์มาก

ที่สุด ทำให้สุขภาพของคนค่อยๆเสื่อมโทรมลง

- ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิ่งแวดล้อมยังดีอยู่หรือไม่

- จากผลการวิจัยของอาจารย์นิตยา พรหมวนิช หัวหน้าภาควิชาเคมี ร่วมกับนักศึกษาวิชาเอกเคมี ใน พ.ศ. 2536 และ พ.ศ. 2538 พบว่า น้ำบริเวณเกาะเมืองอยุธยา ยังมีสภาพพอจะบอกได้ว่าดีอยู่

- สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีศูนย์วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มีเครื่องมือพร้อม มีโครงการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร

- ศูนย์วิทยาศาสตร์ฯ มีเครื่องมือในด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ และมีกรรมการด้านสิ่งแวดล้อม ในศูนย์นี้ ตัดขึ้นเป็นกรรมการคนหนึ่งด้วย ในปีการศึกษานี้เราจะเริ่มทำการวิจัยวิเคราะห์คุณภาพน้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานท้องถิ่นในการเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบ และรณรงค์ให้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมงานกับหน่วยงานของจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รองปลัดเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

และผู้ร่วมให้สัมภาษณ์

คุณบุญสม วัชรภรณ์ ผช.ผอ.กองอนามัย

นายประยัด ภคเมตะนนท์ ผช.ผอ.กองช่าง

- เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยารอบคลุมพื้นที่ใดบ้าง

- พื้นที่เกาะเมือง และรอบๆเกาะเมืองที่เป็นเขตเทศบาล 14 ตารางกิโลเมตร รวม 10 ตำบล 42 หมู่บ้าน และมีประชากร 62,000 คน

- ชยะหรือของเสียในเขตเทศบาลแต่ละวันมีจำนวนมากน้อยเพียงใด และการเก็บขยะมีการแยกประเภทหรือไม่

- ปัจจุบันนี้ จากการเก็บข้อมูลของเทศบาลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยมี 2 ลักษณะ ถ้าคำนวณปริมาณจากประชากรมีค่ามาตรฐานอยู่ที่ 0.8 กิโลกรัมต่อคน ต่อจำนวนประชากรวันหนึ่งเราคาดว่าจะเกิดขยะในเขตเทศบาลประมาณ 79.90 ตันต่อวัน ขยะนี้ยังไม่ได้แยกประเภท

จำนวนประชากรที่นำมาคำนวณนั้นนอกจากเป็นประชากรที่อยู่ในเขตหมู่บ้านแล้ว ยังรวมประชากรแฝงที่เข้ามาร่วมใช้ และร่วมทำให้เกิดขยะด้วย

- ประชากรแฝงนั้นได้แก่ใคร

- เกิดจากเขตอุตสาหกรรม โดยประชากรจากที่อื่นเข้ามาทำงานในเขตอุตสาหกรรม ซึ่งอยู่โดยรอบเขตเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นสวนอุตสาหกรรมโรจนะกิติ บางปะอินบางสวนกิติ นิคมอุตสาหกรรม สหรัตนนคร นครหลวงกิติ พวกนี้ส่วนหนึ่งจะเข้ามามีบ้านพักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งจะไม่ปรากฏอยู่ในทะเบียนบ้าน อาศัยอยู่ในหอพัก อพาร์ทเมนต์ หรือไม่ก็ทาวนเฮาส์ ตรงนี้จะไม่ปรากฏจำนวนชัด ทำให้เกิดขยะในเขตเทศบาล และมีผลกระทบต่อการให้บริการสาธารณสุขไปภาคต่างๆอีกด้วย

- พอจะทราบไหมว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด มีการทำสถิติรวบรวมไว้หรือไม่

- ถ้าจะประมาณคงมีราว 20%

- ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำ เลิกพฤติกรรมทิ้งขยะลงแม่น้ำ หรือสร้างส้วมลงแม่น้ำหรือยัง เรื่องนี้ทางเทศบาลได้เข้าไปดูแลหรือไม่ อย่างไร

- ถ้าพูดถึงเรื่องส้วม ปัจจุบันนี้น้ำจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์เพราะมีการรณรงค์กันโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นสโมสร หรือองค์กรเอกชนที่เข้ามาร่วมในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ โลอันกิติ หอการค้ากิติ ได้เข้าโปรณรงค์เรื่องนี้กันตลอดเวลา แต่ส่วนการดูแลขยะในพื้นที่ที่เป็นเกาะต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งยังไม่ทั่วถึง หมายความว่าบางพื้นที่เทศบาลยังเข้าไปดูแลได้ไม่เต็มที่ ถ้าเป็นเกาะอย่างเกาะวัดมณฑปจะขาดตอนจากการคมนาคม บริการตัวนี้เทศบาลยังลงไปไม่ถึง

แต่ว่าพฤติกรรมของประชาชนที่ทิ้งขยะลงน้ำจากการดูแลโดยรอบคิดว่าพฤติกรรมได้เปลี่ยนไปบ้างเป็นบางส่วนแล้ว เพราะเขาจะใช้วิธีการเผาในพื้นที่

- การแยกถังขยะเป็นขยะแห้งขยะเปียกเป็นผลสำเร็จไหม

- ได้ผลสำเร็จในแง่ประชาชนเริ่มรู้ว่ามีถังขยะแห้งถังขยะเปียกใส่ขยะแยกออกจากกัน แต่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าขยะแห้ง ขยะเปียกคืออะไร ซึ่งจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ต่อไป

- เทศบาลใช้วิธีใดในการกำจัดขยะ และมีปัญหาในเรื่องนี้หรือไม่กับประชาชนในท้องที่นำขยะไปทิ้ง

- จริงๆแล้ว ระบบการจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยนั้น หากย้อนหลังไปสัก 5 ปีที่แล้วมา จะใช้ระบบพื้นที่ขยะกองแล้วเผา แต่ปัจจุบันเราเปลี่ยนวิธีการมาเป็นการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) แต่จุดต่อตรงนี้ประชาชนยังไม่เข้าใจ และไม่มั่นใจถึงวิธีการจัดการ จึงทำให้เกิดแรงต้าน ปัจจุบันนี้ก็ยังมีอยู่ เพราะฉะนั้นจึงเป็นปัญหาที่เทศบาลจะไปจัดการขยะในพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือจากเขตเทศบาลเอง

- บริเวณที่ฝังกลบของเทศบาลนั้นใช้บริเวณไหน

- บริเวณวัดวรเชษฐ หมู่ 7 หมู่ 8 ต.บ้านป้อม ตอนนี้อยู่เล็กเผาเด็ดขาดแล้ว

- การฝังกลบนั้นถ้าถึงจุดหนึ่งมันเต็มล่ะ

- การกำจัดขยะของเทศบาลมีทั้งแผนระยะสั้นกับแผนระยะยาว ปัจจุบันเรากำลังหาพื้นที่ที่จะใช้เป็นระบบอยู่ในระหว่างดำเนินการ

- ทางเทศบาลได้มีการวิเคราะห์หรือไม่ว่าขยะในแต่ละวันนั้นเป็นขยะประเภทไหน มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ถ้ามีการกลบฝัง

- เป็นขยะจากอาคารบ้านเรือน หรือขยะจากสาธารณูปโภค ส่วนที่เป็นพลาสติกนั้นจะถูกนำมาใช้ใหม่โดยพนักงานประจำรถจะแยกออกมา จากนั้นจะถูกพวกหัวกองคัดแยกออกมาอีก ต่อจากนั้นก็ใช้ระบบฝังกลบดังที่กล่าวแล้ว

- ขณะนี้น้ำเสียจากชุมชน เช่น ตลาดหัวรอ เจ้าพรหมได้ผ่านการบำบัดหรือเปล่าเวลาทิ้งลงไป

- ณ เวลานี้ยังไม่มี การบำบัด ลงล้นๆ

- ทราบว่าทางรัฐบาลได้มีโครงการบำบัดน้ำเสียทั่วประเทศ โดยเฉพาะอยุธยาได้งบประมาณเป็นจำนวนมากนับเป็นพันๆล้านบาท อยากทราบว่าเรื่องนี้ก้าวหน้าไปถึงไหนแล้ว

- ความก้าวหน้าของโครงการนี้ ปัจจุบันกำลังดำเนินการในเฟสแรกได้ประมาณ 30% ในการก่อสร้างวางท่อระบายน้ำ รวมโครงการทั้งหมดใช้งบ 1,145.95 ล้านบาท แบ่งสัญญาก่อสร้างเป็น 3 สัญญา สัญญาที่ 1 ค่าก่อสร้าง 355.90 ล้านบาท สัญญาที่ 2 348.45 ล้านบาท และสัญญาที่ 3 441.60 ล้านบาท ระยะก่อสร้างใช้เวลาประมาณ 2 ปี

- พื้นที่ในเขตเทศบาลส่วนมากเป็นของหน่วยราชการ

ใดมากที่สุด

- เป็นของราชพัสดุ กระทรวงการคลังมากที่สุด กระทรวงศึกษาธิการเป็นอันดับรอง เป็นพื้นที่ของนครประวัติศาสตร์ อันดับสาม เป็นที่มีโฉนดเฉพาะรอบนอกกับบางส่วนเล็กน้อยในเกาะเมือง

- ถ้ามีผู้บุกรุกเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเขตเทศบาล และเทศบาลไม่ใช่เจ้าของสถานที่ เวลาจะให้ประชาชนออกไป เป็นหน้าที่ของหน่วยงานไหน

- เป็นลักษณะพิเศษของอยุธยาอยู่อย่างหนึ่งที่ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจุดนี้มีหลายหน่วยงานที่จะมีหน้าที่ต่างหากกัน อย่างเช่นการก่อสร้างในเขตเทศบาล เราถือกฎหมายคนละฉบับ เทศบาลถือตัว พ.ร.บ. ควบคุมการก่อสร้าง สำนักผังเมืองถือ พ.ร.บ. ผังเมือง นครประวัติศาสตร์ถือ พ.ร.บ. โบราณสถาน ราชพัสดุ ถือ พ.ร.บ. ที่ราชพัสดุ ปัญหาเหล่านี้จริงๆแล้วไม่ใช่เทศบาลหน่วยงานเดียวที่จะจัดการตรงนั้นได้ เวลาเกิดปัญหาก็จะตั้งคณะกรรมการขึ้นมาร่วมกันทำงาน อย่างเช่น ผู้บุกรุกคลองมหาชัย บริเวณหลังโรงเรียนจอมสุรางค์ จริงๆแล้วเทศบาลคุมด้านการก่อสร้างอาคาร แต่พื้นที่นั้นไม่ใช่ของเทศบาลที่จะดูแล เป็นของศิลปากร เพราะฉะนั้นเวลาจัดการเรื่องนี้ก็ต้องอาศัยหน่วยงานเกือบจะทุกหน่วยงานที่จะเข้าร่วมดำเนินการในเรื่องนี้ ดังนั้นระยะเวลาที่ใช้จึงยาวนานพอสมควร

- จังหวัดอยุธยาเคยมีต้นไม้มาก ขณะนี้ต้นไม้ลดน้อยลงทุกวัน ทางเทศบาลจะช่วยเรื่องนี้ได้อย่างไรที่จะไม่ให้ต้นไม้ลดลง

- โดยสภาพพื้นที่ ดันไม้ในเขตเทศบาลไม่ได้เป็นดันไม้ประเภทอนุรักษ์ หรือดันไม้ในควบคุมของ พ.ร.บ. ป่าไม้ และอยู่ในพื้นที่หลายเจ้าของ ไม่ว่าจะเป็นของราชพัสดุ ของกรมศิลปากร หรือที่วัดร้างก็ตาม ถ้าถามว่ามีกฎหมายควบคุมไหม ไม่มี ถามว่าเทศบาลอยากให้ภูมิทัศน์ ร่มรื่นไปด้วยต้นไม้เหมือนในอดีตหรือไม่ ตอบว่าอยาก ตอนนี้อยู่เทศบาลมีโครงการร่วมกับ ท.ท.ท. ใช้งบของ ท.ท.ท. เพื่อปลูกต้นไม้ตามแนวถนนทุกเส้น ถ้าจะสังเกตฝั่งเมืองของเรานั้น ถนนทุกเส้นที่พุ่งเข้าหาตัวโบราณสถานจากเขตผิวจราจรที่กันไว้จะกว้างมาก ตรงนี้เราจะปรับสภาพโดยการปลูกต้นไม้เป็นไม้ยืนต้นประเภทไม้ดอกเรวอดมโนภาพไว้ว่าดันไม้ประเภทหนึ่งที่มีเมื่อเวลาออกดอกแล้วจะเหมือนกันทั้งสิ้น คาดหวังไว้ว่าจะเป็นไม้ยืนต้นประเภท

ประดู่ หางนกยูง ตะแบก ราชพฤกษ์ฯ

- เทศบาลมีนโยบายที่จะสร้างความบันเทิงใจ และ
สิ่งแวดล้อมที่ดี หรือที่หย่อนใจให้ประชาชนหรือไม่ เช่น
สวนสุขภาพ สวนสาธารณะ

- จุดที่จะฟื้นฟูมีไหม เดิมเคยมีสวนสุขภาพ
สวนสาธารณะอย่างบึงพระรามที่เคยดูแลอยู่ ตอนนี
นครประวัติศาสตร์ขอคืนไปเพื่อใช้งบประมาณ แล้วจะ
ส่งคืนกลับมาเมื่อปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว

- อยากเรียนถามว่าตลาดในเขตเทศบาลบางแห่ง
ทำไมจึงเน่า เป็นเพราะท่อระบายน้ำหรือเป็นเพราะ
สาเหตุใด โดยเฉพาะตลาดเจ้าพรหม

- ขอชี้แจงว่า ที่เราพบเห็นว่าเน่านั้นไม่ใช่ตลาดของ
เทศบาล เป็นส่วนของเอกชน เป็นพื้นที่จัดรอยต่อระหว่าง
ตลาดเจ้าพรหมกับตลาดหน้าโรงหนัง เมื่อมีผู้ประกอบการ
มากจึงมายึดพื้นถนนเป็นตลาด จุดตรงนั้นฝั่งทอพีวีซี
เส้นผ่าศูนย์กลางเล็กๆไว้จึงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน และ
เจ้าของก็ค่อนข้างที่จะไม่ค่อยดูแล หรือสนใจกับตรงนี้มากนัก
พอเราเข้าไปขอความร่วมมือก็ไม่ได้รับเท่าที่ควร แต่ตรงนี้
เทศบาลก็ไม่ได้นิ่งเฉย เพราะกำลังจะเอาเข้าที่ประชุม
ตั้งคณะกรรมการหลายฝ่ายเข้าไปดูแลเรื่องนี้ ว่าเราจะดำเนิ
การแก้ไขจัดการได้อย่างไร

- สุดท้ายนี้ทางเทศบาลมีข้อเสนอแนะ หรือข้อคิด
ใดบ้างที่จะฝากถึงประชาชน

- เกี่ยวกับเรื่องขยะมูลฝอย ทำอย่างไรที่จะให้
ประชาชนเข้าใจที่จะแยกขยะทิ้ง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระ
ในการจัดการ ซึ่งตัวนี้เราก็เคยประชาสัมพันธ์ แต่ยอมรับว่า
ยังไม่ทั่วถึง เคยคิดว่าจะจัดโครงการนำร่องในพื้นที่ชุมชน
ซึ่งในอนาคตคงจะต้องทำจริงๆแล้วเรามีถังขยะแห้งขยะเปียก
แต่ทุกวันนี้มีข้อพิสูจน์ได้ว่า ประชาชนอยู่ยากก็ยังไม่เข้าใจ
คำว่าขยะแห้งขยะเปียกอยู่ดี การจะทำโครงการนำร่องที่จะ
ทำให้ประชาชนแยกออกได้ 100% มันก็คงจะใช้อัตร
กำลังมากพอสมควรในการทำความเข้าใจ จึงขอฝาก
ประชาสัมพันธ์ผ่านวารสารราชภัฏกรุงเก่านี้ด้วย

ปีที่ 4 ฉบับที่ 7 2540 มีชื่อประจำฉบับว่า
“ปฏิรูปการเมือง”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ การสัมภาษณ์ นายคณิน
บุญสุวรรณ สสร.ชลบุรี โฆษกคณะกรรมการการยกร่าง
รัฐธรรมนูญ (คัดมาเพียงบางส่วน)

สัมภาษณ์

นายคณิน บุญสุวรรณ

สสร.ชลบุรี

โฆษกคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ

- ในฐานะที่ท่านเป็นโฆษกคณะกรรมการการร่าง
รัฐธรรมนูญจึงอยากจะเรียนถามว่าตอนนี้ได้ดำเนินการ
ไปถึงในขั้นตอนไหน

- ขณะนี้คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ กำลัง
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะทำงานยกร่างรัฐธรรมนูญ
พร้อมทั้งอนุกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญทั้ง 3 คณะ ได้จัด
ทำเป็นตัวร่าง ซึ่งขณะนี้เรียกได้ว่าพิจารณามาได้มาก
พอสมควรแล้ว

วิธีการทำงานของคณะกรรมการนั้นเริ่มต้นพิจารณา
ตั้งแต่หมวดแรกเป็นต้นไป โดยทั้งหมดจะมีอยู่ 12 หมวด
พร้อมทั้งมีบทเฉพาะกาลด้วย ขั้นตอนในการทำงานของ
คณะกรรมการในขณะนี้ ก็คือให้คณะทำงานนั้นได้เสนอ
ตัวร่างที่จะมาตรา เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการการยกร่าง
รัฐธรรมนูญ เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายกัน แล้วก็มีการ
เสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษรส่วน สสร.ท่านอื่น
ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญด้วยนั้น
นอกจากจะร่วมรับฟังตลอดการพิจารณาของคณะ
กรรมการแล้ว ยังมีโอกาสที่ท่านประธานคณะกรรมการ
จะอนุญาตให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม หรือแม้กระทั่ง
เสนอขอแก้ไข หรือขอแปรญัตติผ่านกรรมการ

เมื่อได้มีการอภิปรายกันพอสมควรแล้ว ในส่วนไหน มาตราไหน มีความคิดเห็นที่ยังแตกต่างหลากหลายกันอยู่ค่อนข้างมาก ค่อนข้างชัดเจน ประธานก็จะเรียกให้มีการลงมติกัน เป็นการลงมติก้นในเรื่องของหลักการ อาจจะมีถ้อยคำบางคำซึ่งถ้าเปิดให้มีการอภิปรายก็จะต้องใช้เวลามากจนเกินจำเป็น โดยยึดหลักว่าร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการการกําลังพิจารณาอยู่นี้ เป็นร่างเบื้องต้น การจัดพิมพ์ต้นร่างก็อาจจะไม่พิถีพิถันอะไรมาก ก็คงจะเพียงแต่ทำให้มีเอกสารที่เป็นตัวร่างรัฐธรรมนูญที่ทำให้ประชาชนสามารถตรวจดูได้ อย่างน้อยที่สุด คำพูด และตัวสะกด การันต์จะต้องไม่ผิด คงจะต้องพยายามให้ดีที่สุด และที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือเลขหน้าของแต่ละมาตรานั้นจะต้องครบถ้วน ตั้งแต่ มาตรา 1 จนถึงมาตรา 300 กว่าจะครบ เข้าใจว่าจะ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ยาวที่สุดของประเทศไทยเท่าที่เคยมีมา และตรงนี้ก็คงจะอธิบายได้เนะครับว่า ในเมื่อเราเปิดเวทีที่จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้ว เสียงสะท้อนของประชาชนจะออกมาในรูปที่ต้องการจะให้รัฐผ่านรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ทำในสิ่งที่เป็นการช่วยเหลือประชาชน แล้วก็ปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เสียงเรียกร้องของประชาชน คงจะไม่สามารถรับฟังได้โดยภาษาของกฎหมาย เพราะประชาชนคนธรรมดาคงไม่สามารถจะพูดออกมาเป็นภาษารัฐธรรมนูญได้ แต่เสียงสะท้อน และความต้องการ ตลอดจนกระทั่งปัญหาความเดือดร้อน ความยากลำบากในการทำมาหากิน สิ่งที่ประสบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันนั้น เป็นเสียงสะท้อนที่เราสามารถจะนำมาวิเคราะห์และเขียนลงไปในรัฐธรรมนูญได้ โดยมีเป้าหมายก็คือ การที่จะให้แก้ไขปัญหของประชาชนตรงนั้น

เพราะฉะนั้นความยาวของมันจะเกิดขึ้นจากการที่ไปรับสิ่งต่างๆเหล่านี้เข้ามา ซึ่งก็จะไปปรากฏในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ แล้วก็ในหมวดที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความยาวกว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็น ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วเราก็คงไม่สามารถที่จะชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะว่าถ้าเขียนเหมือนอย่างกับฉบับที่ผ่านมา 15 ฉบับนั้นก็คงจะจำกัดวงในการเขียน ในรูปของคณะกรรมการกิติ แม้ในรูปของสภาร่างรัฐธรรมนูญกิติ ในอดีตที่ผ่านมานั้นก็ เป็นในลักษณะที่ค่อนข้างจำกัด แล้วก็ไม่เคยได้มีการให้ประชาชน

ได้แสดงความคิดเห็น

เพราะฉะนั้นในเมื่อตรงนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นเจตนารมณ์ที่แท้จริงของ ม.211 แล้วเนะครับในเมื่อมีสิ่งซึ่งเป็นความเรียกร้องต้องการของประชาชน และเราก็ได้กลั่นกรองแล้ว วิเคราะห์แล้ว ก็สามารถนำมาเขียนในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เราจึงได้พยายามที่จะเขียนลงไปพร้อมกันนั้นความรับผิดชอบของ สสร. ไม่ได้มีเพียงว่าไปรับฟังเอาความคิดเห็นของประชาชนมาแล้วก็เขียนไปหมดทุกอย่าง ก็คงไม่ใช่ ก็เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำการวิเคราะห์ด้วยประกอบกันไปกับการที่จะต้องพิจารณาจากหลักการที่เราได้วิเคราะห์มาแล้วว่า ปัญหาของชาติบ้านเมืองที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญที่ผ่านมานั้นมันมีอะไรบ้าง แล้วก็การที่เราจะเขียนรัฐธรรมนูญลงไปในนั้นต้องพิสูจน์ให้ได้ อย่างน้อยที่สุดจะต้องอธิบายได้ว่าหลังจากเขียนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ขึ้นมาแล้ว ประชาชนจะได้อะไร ต้องสามารถตอบคำถามนี้ได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ ในอดีตที่ผ่านมา มักจะไม่ได้รับความสนใจ เพราะอย่างที่เราเรียนไปแล้วว่า การเขียนกันนั้นจำกัดวงอยู่ คนที่มีผลประโยชน์ได้เสียโดยตรงอยู่ตรงนั้นกันหมด เพราะฉะนั้นจะพูดกันแต่เรื่องสถาบันการเมือง การใช้อำนาจรัฐ ว่าใครจะมีอำนาจอย่างไร วิธีการที่จะได้มาซึ่ง ส.ส.บ้าง สมาชิกวุฒิสภาบ้าง นายกรัฐมนตรีบ้าง รัฐบาลบ้าง ก็จะจำกัดวงพูดกันแค่นั้น โดยไม่เคยได้ไปฟังเสียงของประชาชนเลย

ผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับนั้นจะอยู่ที่เรื่องสิทธิเสรีภาพเป็นส่วนใหญ่ ตรงนี้แหละครับที่ทำให้หมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งแนวนโยบายแห่งรัฐนั้นเป็นเรื่องที่มีความกว้างขวาง พร้อมกันนั้นก็ต้องมีหลักประกันว่าเมื่อใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้วจะมีสภาพบังคับใช้อย่างจริงจัง ไม่เหมือนอย่างที่ผ่านมา ถึงแม้จะเขียนเสียเลอเลิศแค่ไหนก็ตาม หากสภาพบังคับใช้ในทางปฏิบัติไม่ได้เกิดผลอะไร ประชาชนก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลยจากการใช้รัฐธรรมนูญ

ตรงนี้เป็นสิ่งที่คณะกรรมการการกวางได้ใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ พร้อมกันนั้นก็พยายามที่จะหาทางสะกัดกันมิให้ผู้เข้ามาใช้อำนาจรัฐไปออกกฎหมาย หรือออกกฎเกณฑ์อะไรต่างๆ เพื่อมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จนกระทั่งไปกระทบกระเทือนถึงสาระเนื้อหาจึงพยายามให้การออกกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ที่จะมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น ต้องทำ

ด้วยความจำเป็นจริงๆ เพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเพื่อความมั่นคงของประเทศในทางเศรษฐกิจในทางสังคมในทางการเมืองเท่านั้น รวมถึงการที่เราพยายามที่จะให้รัฐธรรมนูญนี้เป็นช่องทางที่จะให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐทุกคน ตรงนี้นั่นเอง ทำให้มีการกระจาย และขยายความของผู้ใช้อำนาจอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่ก่อนเราเข้าใจว่าการใช้อำนาจรัฐก็คือการเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี เข้ามาเป็น ส.ส.เท่านั้น ความจริงไม่ใช่ ผู้ที่จะใช้อำนาจรัฐนั้น ไม่ใช่จะมีแค่ ส.ส.ไม่ใช่แค่ ส.ว. ไม่ใช่ นายกรัฐมนตรีเท่านั้น ผู้พิพากษา ตุลาการ ผู้ที่ใช้อำนาจในการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นปลัดกระทรวง เป็นอธิบดี เป็นข้าราชการประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงาน อัยการ ตำรวจ ทั้งหมดนี้เป็นผู้ที่เข้ามาใช้อำนาจรัฐ

เมื่อเข้ามาใช้อำนาจรัฐแล้ว ประการแรกสิ่งที่เราจะต้องทำคือการกำหนดให้ การได้มาซึ่งสถาบันต่างๆ เป็นไปด้วยความโปร่งใส เริ่มต้นด้วยนักการเมืองก่อน ที่มาของนักการเมืองเราก็คือทราบกันดีอยู่แล้ว ที่มาของนักการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจรัฐ ในส่วนนี้จะเป็นรัฐสภาหรือรัฐบาลก็ตามเข้ามาด้วยความไม่โปร่งใส ประชาชนนั้นไม่ได้มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ครับ ทุกสิ่งทุกอย่างก็เป็นไปตามระบบเก่าๆ ซึ่งไม่เปิดโอกาสให้คนตีความรู้ ความสามารถเข้ามาสู่ระบบได้เลย โดยผ่านวิธีการเลือกตั้งความสามารถในการได้รับการเลือกตั้ง กับความสามารถ ตลอดจนกระทั่งคุณภาพของการที่เข้าไปบริหารบ้านเมืองนั้น มันสวนทางกันตลอดเวลา

เพราะฉะนั้นสิ่งแรกที่ควรจะต้องทำคือว่าทำอย่างไรที่ว่า...คงจะไม่จำเป็นที่จะไปสะกิดกันคนไม่ตีทั้งหมด แต่ว่าทำอะไรที่จะให้คนดีๆ มีโอกาสเข้ามาสู่ระบบนี้ได้มากขึ้นกว่าเดิมพร้อมกันนั้น เมื่อท่านเข้ามาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือไม่ดีก็แล้วแต่ ต้องถือว่าประชาชนให้การยอมรับมาในระดับหนึ่ง แต่ว่าเมื่อเข้ามาแล้วท่านจะต้องถูกตรวจสอบ มาตรการตรวจสอบต้องมีความเข้มงวด มีวิธีการต่างๆ ซึ่งในอดีตนั้นสำนักงาน ป.ป.ป. ซึ่งเป็นกลไกอันหนึ่งสำหรับควบคุมความประพฤติ หรือพฤติกรรมของข้าราชการ หรือนักการเมืองอะไรก็ตาม มันย่อหย่อน แล้วก็ที่สำคัญที่สุดก็คือหน่วยงานซึ่งสังกัดฝ่ายบริหาร ใ้การตรวจสอบควบคุมกันเองนั้นนะครับ ในฝ่ายบริหารด้วยกันเอง ก็จะมีการลูบหน้าปะจมูก ในที่สุดก็จะจับได้เฉพาะปลาชิว ปลาสร้อย

เท่านั้นเอง ไม่สามารถที่จะเอาตัวนักการเมืองใหญ่ๆ หรือข้าราชการประจำนั้น ผู้ใหญ่นี้น่าลงโทษได้เลย ไม่เหมือนอย่างบางประเทศที่เขาทำกันได้

เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็คือส่วนหนึ่งที่เรายกมาจะทำให้มีสำนักงานซึ่งเป็นอิสระ ไม่สังกัดกับฝ่ายบริหาร ไม่สังกัดกับฝ่ายใดทั้งสิ้น เรียกว่า ป.ป.ป.แห่งชาติ ตรงนี้จะเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของนักการเมือง ของข้าราชการประจำได้ทั้งหมด พร้อมกันนั้นศาลปกครอง คือสถาบันหนึ่งซึ่งจะเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ด้อยโอกาส ประชาชนที่อยู่ในชนบทที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากการกระทำของรัฐ การกระทำของพนักงานของรัฐ ที่ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม อ้างกฎหมาย อ้างกฎเกณฑ์ระเบียบอยู่ตลอด และตรงนี้ก็จะต้องเปิดช่อง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีหนทางที่จะนำไปสู่การฟ้องร้องศาลปกครองด้วย

พร้อมกันนั้นสิ่งที่เราเรียกว่าศาลรัฐธรรมนูญนั้น อาจเป็นสิ่งใหม่ ประชาชนอาจจะไม่คุ้น จริงๆแล้วจะเป็นสถาบันที่จะเป็นประโยชน์ และก็ให้ความยุติธรรมกับประชาชนได้เป็นอย่างมาก เพราะในอดีตที่ผ่านมา การออกกฎหมายก็ตี กฎเกณฑ์ ระเบียบ กฎกระทรวง ข้อบังคับอะไรต่างๆ ออกมา โดยขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่มีใครสามารถจะไปชี้ หรือไปวินิจฉัยได้ว่า ขัดรัฐธรรมนูญตรงไหน ก็ปล่อยให้ใช้กันไป แล้วประชาชนก็ได้รับความเดือดร้อน ตรงนี้แหละครับ ศาลรัฐธรรมนูญจะมาทำหน้าที่วินิจฉัยว่ากฎหมาย กฎเกณฑ์ ที่ออกกันมานี้ไม่ว่าจะเป็นกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย หรือกฎฎีกาอะไรก็แล้วแต่ ที่ออกมานั้นขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ แม้กระทั่งตุลาการ หรือศาลได้ทำการพิจารณาพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว ประชาชนที่ถูกพิพากษานั้น ยังสามารถที่จะนำตัวกฎหมาย ไม่ใช่คำพิพากษานะ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายที่ท่านผู้พิพากษาทั้งหลายได้ใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น มันขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งตรงนี้สุดยอเลย ว่าสิ่งที่เป็นหลักประกันว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นได้รับความคุ้มครองอย่างจริงจัง

รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภากับรัฐบาลเราก็มองเห็นว่าวิธีหนึ่งที่จะทำให้คนที่เข้ามาเป็นรัฐมนตรีมาเป็นรัฐบาล มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความสง่างามมากขึ้น ก็คือต้องการที่จะให้ท่านเหล่านั้นพ้นจากตำแหน่ง ส.ส.เมื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ความชอบธรรมมากขึ้น และมีเวลาที่จะไปทุ่มเทให้กับการ

ทำงานมากขึ้น

พร้อมกันนั้นการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้นกว่าเดิม โดยให้มีการเลือกตั้งในระบบผสมระบบสัดส่วน ตามบัญชีรายชื่อของพรรค ที่เรียกกันติดปากว่าเป็น partylist หรือระบบการเลือกตั้งระบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อของพรรคก็คือถึงวันเลือกตั้งก็ไปเลือกพรรคที่ตัวต้องการให้เป็นนายกรัฐมนตรี ตรงนี้จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นแทนที่เลือกตั้งที ก็จะเลือกตั้งผู้แทนคนเดียว หรือสองสามคนก็แล้วแต่ ในวันเลือกตั้งก็จะมีโอกาสเลือกพรรคด้วย

ทั้งหมดนี้รวมๆแล้วเป็นสิ่งที่เราจะต้องนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง นั่นก็คือการปฏิรูปทั้งระบบ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นภาพรวมของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะต้องมุ่งหน้าไปสู่เป้าหมายให้ได้ คือการทำให้เป็นรัฐธรรมนูญของประชาชนอย่างแท้จริง โดยมีเป้าหมายสำคัญสุดยอคือการเพิ่มศักยภาพของคนไทยเพิ่มเสถียรภาพของรัฐบาล ไม่ว่ารัฐบาลไหนนะครับ แล้วก็เพิ่มคุณธรรม คุณภาพของผู้เข้ามาใช้อำนาจอธิปไตย พร้อมกันนั้นก็เป็นการเพิ่มศักยภาพของประเทศในทางที่จะแข่งขันกับประเทศอื่น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่คู่บ้านคู่เมืองของไทยตลอดมา แต่ในปัจจุบันได้ถูกรุกรานมาก

และการที่จะให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรากฐานของประชาชน ที่สามารถจะนำไปอ้างในการที่จะปกป้องสิทธิของตัวเอง แม้กระทั่งสิทธิของชุมชน ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีศิลปวัฒนธรรม รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะต้องเข้าไปปกป้อง โดยให้เขามีสิทธิจะเข้าไปดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของเขาเอง ใครจะไปทำอะไรตรงนั้นไม่ใช่กำหนดโครงการขึ้นมาแล้วเวนคืนกันไป แล้วก็ไปตัดไม้ทำลายป่า ไปขุดทรัพยากรธรรมชาติ ทำลายป่าเขา ทำลายต้นไม้ลำธาร โดยที่ชาวบ้านและคนในชุมชนนั้นได้แต่นั่งมองทำตาปริบๆ ทำอะไรไม่ได้เลย ทั้งหมดนี้ก็คือ เรียกกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้มุ่งไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง

- รัฐธรรมนูญฉบับนี้ คงจะผ่านความเห็นชอบไปตามลำดับขั้นได้ เพราะดูว่าเป็นความคิดที่ดี มีอุดมคติ มีอุดมการณ์ที่สูงส่ง ที่จะแก้ไขปัญหของบ้านเมือง ท่านเห็นว่ามันจะไปกระทบผลประโยชน์หรืออะไรต่างๆของใคร อย่างไร แล้วจะมีผลให้ไม่ผ่านหรือไม่

- สถาบันที่เกี่ยวข้องที่มีความรับผิดชอบที่จะให้

ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คงหนีไม่พ้นที่จะต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญ ซึ่งบางที่อาจจะไปกระทบกับความรู้สึก กระทั่งกับความต้องการหรือกระทบกับผลประโยชน์ก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ว่าทุกท่านก็ต้องเข้าใจดีนะครับ ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาท่านเป็นผู้ให้กำเนิดมาตรา 211 มาเอง แล้วท่านเป็นผู้ให้กำเนิดสสร.มาเอง แล้วก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนนะครับ เขียนด้วยมือของตัวเองครับว่า ให้ สสร.มาทำอะไรบ้าง เขียนไว้ชัดเจนเลยว่าให้เวลาไว้ 240 วันนี่ ยูจะต้องไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ยูจะต้องเขียนรัฐธรรมนูญที่เป็นของประชาชนให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มุ่งไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองวางรูปแบบที่จะให้สังคมของเรานั้นมีความเสมอภาค ได้คุณภาพแล้วก็ เป็นรัฐธรรมนูญที่ดีทุกสิ่งทุกอย่าง นี่ได้กำหนดมาแล้ว สสร.ก็เพียงแค่ทำหน้าที่ไปตามเจตนารมณ์ที่ได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจน

แล้วก็ขอเรียนว่า ที่ผ่านมาเป็นเวลาสี่เดือนแล้ว สสร.ก็พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ได้ทำหน้าที่มาโดยสมบูรณ์ตามขั้นตอนทุกอย่าง แม้กระทั่งเรื่องเวลา เราก็สามารถควบคุม และบริหารเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งถึงขนาดพูดกันว่า จะให้ความไว้วางใจให้ สสร.นั้นอยู่ต่อไปเพื่อที่จะทำหน้าที่ในการออกกฎหมายลูกนั้น เป็นความเข้าใจผิดนะครับ ไม่ใช่เรื่อง ไม่ใช่หน้าที่ของ สสร. ที่จะไปทำกฎหมายลูก เป็นแต่วางรูปแบบของรัฐธรรมนูญไว้ แล้วเมื่อทำหน้าที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วก็คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำนั้นเต็มไปด้วยเจตนารมณ์แล้วก็ทำไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 211 ทุกประการ

เมื่อเราทำทุกสิ่งทุกอย่างได้เป็นไปตามนี้แล้ว เราก็ไม่จำเป็นต้องไปกังวลว่า สมาชิกวุฒิสภาท่านจะคิดอย่างไร ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าไม่แคร์ หรือไม่สนใจเลย ไม่ใช่ครับ มันเป็นคนละเรื่อง มันเป็นคนละประเด็นกัน แต่คิดว่าเราได้ทำหน้าที่ที่ดีที่สุดแล้ว ก็ขึ้นอยู่กับประชาชนนั่นเอง แล้วผมก็คิดว่าสมาชิกวุฒิสภานี้จะครับท่านก็หวังดีกับประเทศชาติบ้านเมืองเช่นเดียวกัน และเห็นด้วยกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ขึ้นมา

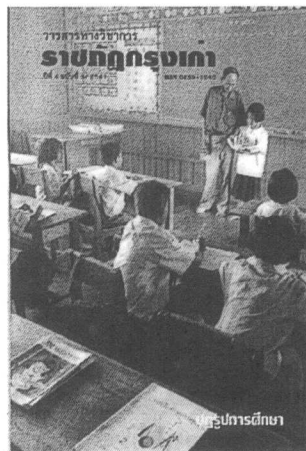
เราจะต้องยอมรับว่าถ้าประเทศชาติบ้านเมืองของเรานั้นเป็นบุคคล ก็เป็นบุคคลที่กำลังป่วยสาหัสโรค วิธีการที่จะทำให้รอดชีวิตและกลับฟื้นขึ้นมาให้มีสภาพสมบูรณ์แข็งแรงสามารถที่จะดำรงชีพได้อย่างเป็นปกติสุข จะต้องมีการผ่าตัดเยียวยากันครั้งใหญ่ ท่านคงจะต้องมองเห็นว่า ถ้าจะต้อง

ผ่าตัดกันแล้วมันก็ต้องเจ็บปวด ไม่มีใครหรอกครับที่จะได้อะไรมาโดยที่ไม่มีความเจ็บปวด มันเป็นเรื่องธรรมดาเหลือเกินครับ

เพราะฉะนั้นผมคิดว่าการที่รัฐสภาจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบนั้นอยู่ที่กระแสของประชาชน ถ้าประชาชนเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ประชาชนต้องการจริงๆแล้ว ผมคิดว่ารัฐสภาก็คงจะไม่ขัดขวางเพราะว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ ไม่ใช่ว่ารับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไปแล้วนี้ โอ้โฮใช่ไปร้อยปีเลย...ไม่ใช่ เป็นสิ่งที่แก้ไขได้

เมื่อรับไปแล้ว เมื่อเป็นความต้องการของประชาชน หลังจากห้าปีหกปีนะครับ ถ้าเห็นข้อบกพร่องในทางปฏิบัติตรงไหนก็แก้ไขกันได้ แล้วตรงนั้นก็คงจะสามารถอธิบายให้กับประชาชนได้เข้าใจว่า เหตุใดจึงจำเป็นต้องแก้ไข แต่ตอนนี้ประชาชนเข้าใจอย่างเดียวว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะเป็นยารักษาโรค จะเป็นสูตรสำเร็จที่จะทำให้เขาลืมตาอ้าปากได้ที่จะพ้นจากความเดือดร้อน ผมคิดว่าคงไม่มีใครที่จะไปขัดขวางกระแสตรงนั้นครับ

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ถึงขนาดที่เรียกว่าถ้ารัฐสภาจะโดยเหตุใดก็สุดแล้วแต่ ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือเสี่ยงไม่เกินกึ่งหนึ่งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เรายังมีโอกาสที่จะให้ประชาชนมาออกเสียงประชามติได้ เพราะฉะนั้นอย่าไปกังวล ไม่ว่าจะเป็น สสร. ไม่ว่าจะเป็นใครก็สุดแล้วแต่อย่าไปกังวลนะครับว่า สมาชิกรัฐสภาท่านจะเข้าใจอย่างไร ท่านจะคิดอย่างไร เอ๊ะ เลือกตั้งแบบนั้นท่านจะชอบไหมให้ท่านเข้ามาเป็น ส.ส. ไปเป็นรัฐมนตรี แล้วจะต้องพ้นจากการเป็น ส.ส. นี่ท่านคงไม่ชอบแน่ การเลือกตั้งวิธีนี้วิธีนี้จะไรต่างๆแล้วดูไปจำกัดอำนาจของท่านตั้งสถาบันต่างๆไปตรวจสอบการทำงาน อะไรต่างๆนี้ มันอึดอัดไปหมด

ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 2541 มีชื่อประจำฉบับว่า "ปฏิรูปการศึกษา"

เนื้อหาเด่น ได้แก่ บทความเรื่อง ครูคือนักสร้างผู้ยิ่งใหญ่

ผู้เขียนคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณวรรณ เกตุอร่าม

ครูคือนักสร้างผู้ยิ่งใหญ่

ผศ.อรุณวรรณ เกตุอร่าม

ขณะที่ข้าพเจ้าไปโรงเรียนประถมศึกษา มักจะได้ยินนักเรียนอ่านออกเสียงดังลั่น ตอ อา ตา มอ อา มา ตามา และเมื่อเดินผ่านห้องเรียนก็จะเห็นภาพที่เจตาตาคือนักเรียนผู้หนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อ่านนำแล้วนักเรียนในห้องทั้งหมดเป็นผู้อ่านตาม ส่วนจังหวะและน้ำเสียงในการอ่านจะกระแทกกระทั้น หรือยืดอาดอย่างใดนั้นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของนักเรียน สภาพเช่นนี้ข้าพเจ้าพบเห็นจำเจตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้หลักสูตรจะปรับเปลี่ยนมาหลายครั้งหลายครา บรรดาครูอาจารย์ได้เข้ามารับการอบรม การเปลี่ยนแปลงจุดหมายของหลักสูตรและแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรตั้งแต่ พ.ศ. 2521-2539 แต่ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน

ในฐานะที่ข้าพเจ้ารับผิดชอบเกี่ยวกับการอบรมครูกลุ่มทักษะภาษาไทยใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดนครนายก ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่งที่ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ยังสอนภาษาไทยโดยยึดหนังสือเรียนเน้นการอ่านออกเขียนได้เป็นหลัก ขาดกระบวนการ ขาดกิจกรรมการเล่นที่เสริมสร้างสมรรถภาพการคิด และบรรยากาศการเรียนการสอนที่สนุกสนาน ข้าพเจ้าเคยทำวิจัยในชั้นเรียน โดยศึกษา

พฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2535-2536 เป็นเวลา 2 ปี โดยเข้าไปนั่งสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียนในชั้นเรียนครั้งละ 1 ชั่วโมงกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 32 คน เป็นครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 24 คน และสังกัดเทศบาล 8 คน โดยแบ่งเป็น

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่รู้ตัวล่วงหน้าว่าจะถูกสังเกตการสอน 2 คน แต่ไม่ทราบกำหนด วัน เวลาว่าจะถูกสังเกตการสอนวันไหนบ้าง ข้าพเจ้าทำการสังเกตครู 2 คนนี้ ตั้งแต่ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535- เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 โดยทำการศึกษาสังเกตการสอนเป็นระยะๆ ต่อเนื่องกันไปคนละ 30 ครั้ง

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่รู้ตัวล่วงหน้าว่าจะถูกสังเกตการสอน จำนวน 30 คน ข้าพเจ้าทำการสังเกตการสอนคนละ 1 ครั้ง ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2536- เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537

ในการสังเกตการสอนแต่ละครั้งข้าพเจ้าใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ

1. แบบประเมินพฤติกรรมการสอนของครู โดยประเมินพฤติกรรมแต่ละรายการเป็นระดับคุณภาพ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการสอน

2. แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู และนักเรียน โดยข้าพเจ้าบันทึกพฤติกรรมเป็นข้อๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการสอน ถ้ามีปัญหาใดๆ ข้าพเจ้าก็บันทึกไว้ และมีข้อเสนอแนะตามที่ข้าพเจ้าคิดว่าควรจะเป็นในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้น

หลังจากที่สิ้นสุดกระบวนการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู ข้าพเจ้าได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูและได้ให้ครูผู้สอนกรอกแบบสอบถามเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนเพื่อจะได้หาทางช่วยเหลือต่อไป

การทำวิจัยเรื่องนี้ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าต้องใช้เวลามาก และเหนื่อยยากตรากตรำมากกว่างานวิจัยทุกเรื่องที่เคยทำมา แต่ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งที่ได้สัมผัสได้รู้เห็นสภาพการเรียนการสอนจริงๆ เป็นประสบการณ์ที่ล้ำค่าเกิดประโยชน์มากมาย อาทิ

1. ทำให้ทราบปัญหาของกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2. ทำให้เห็นสภาพการเรียนการสอนที่ดีและไม่ดี

3. ทำให้เห็นพฤติกรรมเรียนของเด็กทำให้ทราบว่า พฤติกรรมของครูแบบไหนที่เด็กชอบ และแบบไหนเด็กไม่ชอบ

4. ทำให้ทราบสภาพความเป็นจริงของการสอนภาษาไทยในโรงเรียนว่าทำการสอนกันอย่างไร

5. ทำให้ทราบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในการสอนภาษาไทยมากน้อยเพียงใดโดยสังเกตจากพฤติกรรมการสอน

6. ทำให้ทราบปัญหาต่างๆของครู

7. ทำให้มีโอกาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารและครูผู้สอน

8. ทำให้มีโอกาสนำเสนอวิธีการสอนภาษาไทยแก่ครู

9. ทำให้มีโอกาสนเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และเป็นแนวทางการสอนแก่ครูผู้สอน

10. ทำให้ได้ประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าไปใช้ประโยชน์ในการสอนรายวิชาพฤติกรรมสอนภาษาไทย และการอบรมครูประจำการที่สอนภาษาไทยต่อไป

ในการทำวิจัยนี้ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้สัมผัสกับความบริสุทธิ์ของเด็กๆ บางคนมองดูข้าพเจ้าอย่างตื้นๆ บางคนพอเห็นหน้าก็ยิ้มอายๆ บางคนก็กล้าเข้าหาวิ่งเอางานที่เขาทำมาอวด พอข้าพเจ้าชมว่า เก่ง ดีมาก สวยแล้ว ทำดีแล้ว ทำถูกหมดรู้สึกว่าเขามีความภาคภูมิใจมาก มีโรงเรียนหนึ่งที่ข้าพเจ้าต้องเข้าไปนั่งสังเกตการสอนตลอดปีการศึกษาจึงคุ้นกับเด็กๆ มากพอเขาเห็นหน้าข้าพเจ้าเขาก็วิ่งเข้ามาหอมล้อมด้วยความดีใจ เสียงสวัสดีครับ สวัสดีค่ะ ดังลั่น ขณะที่นั่งสังเกตการสอนถ้าครูเขาสอนร้องเพลงหรืออ่านทำนองเสนาะไม่ได้เขาก็ขอให้ข้าพเจ้าเป็นวิทยากรสอนเด็กๆ ที่นี้เองพอหมดเวลาจะเลิกก็เลิกไม่ได้เพราะเด็กๆ เขาขอให้สอนต่อ วันหลังพอเจอหน้าเด็กก็มักจะบอกว่า “ครูขำวันนี้ร้องเพลงอีกนะ” สิ่งที่ข้าพเจ้าจำได้ไม่ลืมคือการไปนั่งเก้าอี้ตัวเล็กๆ ของเด็ก ป.1 ใครที่รู้จักข้าพเจ้าคงจะนึกถึงภาพของข้าพเจ้าออกกว่าอ้วนขนาดไหน เก้าอี้ของเด็กข้าพเจ้านั่งได้เพียงครึ่งตัวเท่านั้น ใครเห็นก็เป็นภาพที่ตลกดี ดังนั้นกว่าจะหมดชั่วโมงเนื้อตัวข้าพเจ้าก็ปวดเมื่อยไปหมด แต่ความมุ่งมั่นที่จะศึกษาข้อมูล ทำให้ข้าพเจ้าอดทนจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผลการวิจัยปรากฏว่าพฤติกรรมการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของครูที่รู้ตัวล่วงหน้าว่าจะถูกสังเกตการสอนนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนพอใช้ได้ ในการสอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนพอสมควร นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการกระทำกิจกรรมที่ครูเตรียมไว้นักเรียนและครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บรรยากาศในห้องเรียนไม่เคร่งเครียดและนักเรียนไม่เบื่อหน่ายในการเรียน

สำหรับครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทยที่ไม่รู้ตัวล่วงหน้าบางท่านก็สอนได้ดีแต่มีเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่การเรียนการสอนดำเนินไปในลักษณะมุ่งเน้นให้นักเรียนอ่าน คัด เขียน และทำแบบฝึกหัด ไม่ค่อยมีการใช้สื่อการเรียนการสอน แม้แต่บัตรคำซึ่งเป็นสื่อที่ควรมีใช้ในการสอนก็ไม่ค่อยมีสื่อประเภทกิจกรรม/วิธีการ เช่น เกม เพลง การแสดง บทบาทสมมติ กระบวนการกลุ่มมีน้อย

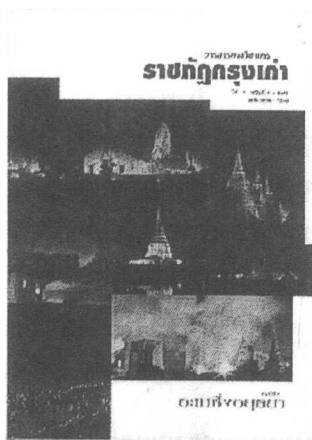
ส่วนความคิดเห็นที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีมากมาย เช่น หนังสือเรียนมีเนื้อหามากเกินไป และยากสำหรับเด็กปานกลาง-อ่อน ครูผู้สอนไม่มีแผนการสอนรายชั่วโมง ไม่มีเวลาทำสื่อ ร้องเพลงไม่ได้ ไม่มีเทปเพลง อ่านทำนองเสนาะไม่ได้ เป็นต้น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการของครู มีการเสนอให้จัดการอบรมในเรื่องการจัดทำสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย เพลงประกอบการสอนภาษาไทย การวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ภาษาไทย เทคนิคการสอนอ่าน-เขียน การอ่านทำนองเสนาะบทร้อยกรอง การใช้เกมในการสอนภาษาไทย เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการสอน

จากการไปคลุกคลีเป็นเวลานานเช่นนี้ทำให้ข้าพเจ้ามองออกว่า ครูผู้มีความสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์เด็กให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของชาติ ควรมีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสอนภาษาไทย ในการสังเกตการสอน ข้าพเจ้าพบว่าครูส่วนใหญ่เน้นเรื่องอ่าน คัด เขียน ขาดสื่อการเรียนการสอน ขาดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ พัฒนาการกระบวนการคิด กลุ่มสัมพันธ์ การร้องเพลง และเล่นเกมภาษาไทย เมื่อการสอนเป็นเช่นนี้ การที่จะให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย รักภาษาไทย รักการอ่าน มีความเข้าใจหลักเกณฑ์ทางภาษา และใช้ภาษา

ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องลำบากมาก เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าเด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนภาษาไทย แม้แต่ผู้ใหญ่ที่มามีการทำงานทำกันแล้วเมื่อถามว่า “สมัยที่คุณเป็นนักเรียนชอบเรียนภาษาไทยหรือไม่” คำตอบส่วนใหญ่คือ “ไม่ชอบ” และถ้าถามต่อไปว่า “เพราะอะไร” คำตอบที่พรั่งพรูออกมาคือ “น่าเบื่อ เนื้อหายาก อาจารย์สอนไม่รู้เรื่อง” ในเมื่อคนส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อการเรียนภาษาไทยเหมือนยาหม้อใหญ่เช่นนี้แล้ว ภาษาไทยที่เป็นภาษาประจำชาติเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยจะเฟื่องฟูได้อย่างไร

จากข้อมูลเหล่านี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็ก บทบาทของครูสามารถเสริมสร้างเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ ถ้าครูเป็นบุคคลที่รักการสอน ขยันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เด็กก็จะอยากเรียนและรักภาษาไทย นอกจากนี้ครูจำเป็นต้องตรวจแบบฝึกหัดของเด็กทุกครั้งอย่างละเอียดถี่ถ้วน แก้ไขข้อบกพร่องการเขียนของเด็กทั้งในด้านความถูกต้องของข้อความ การสะกดคำ ตรวจการเขียนให้ตำแหน่งของสระ วรรณยุกต์ถูกต้อง การที่ครูมีอารมณ์แจ่มใสอ่อนโยน รักเด็ก และเข้าใจธรรมชาติของเด็ก มีความเอื้ออาทรต่อเด็กทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับความรักความอบอุ่นเหมือนได้รับจากบิดามารดา มีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่ารื่นรมย์ เด็กระดับประถมศึกษาเปรียบเสมือนผ้าขาวแล้วแต่ครูจะแต้มสีสันทัดให้ผ้าสวยงามหรือมืดดำ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จึงควรพิถีพิถันในการคัดเลือกครูที่มีคุณภาพสอนภาษาไทย เพราะภาษาไทยไม่ใช่เป็นวิชาที่ใครๆ ก็สอนได้แต่ภาษาไทยเป็นวิชาที่ต้องใช้กลวิธีการสอนหลากหลายในการถ่ายทอดความรู้ให้เด็กเกิดความประทับใจ ในครูผู้สอน รักภาษาไทย และอยากเรียนภาษาไทย ดังนั้นครูผู้สอนภาษาไทยจึงควรเป็นบุคคลที่มีความรักในวิชาภาษาไทยเป็นแม่แบบที่ดีในการใช้สำนวนภาษา และออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจน อดทนต่อการปรับแก้พฤติกรรมที่บกพร่องของนักเรียน ติดตามสังเกตให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น พัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการสอน โดยการสอนภาษาไทยในลักษณะให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ ค่านิยม การจัดการและปลูกฝังนิสัยเด็กให้รักการอ่านก็จะเป็นประโยชน์แก่เยาวชนและประเทศชาติมากที่สุด

ใครเอ่ยที่เป็นผู้สรรค์สร้าง
 ชื่นนำทางความคิดจิตสตรไส
 ฟัง พูด อ่าน เขียน ร่ำเรียนไป
 กระบวนการหลากหลายฝึกชำนาญ
 สอนเยาวชนให้เป็นคนที่สมบูรณ์
 เพิ่มพูนวิชาการจนแตกฉาน
 นำความรู้ไปใช้อย่างเชี่ยวชาญ
 ผู้ยิ่งใหญ่ท่านนั้นก็คือครู

ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 2541 มีชื่อประจำฉบับว่า
 “อะเมซิง ออยุธยา”
 เนื้อหาเด่น ได้แก่
 “กินอะไรดีที่อยุธยา” (คัดมาเพียงบางส่วน)
 ผู้เขียนคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิทย์ เทียรทอง
 ตามรอยเพลง “สาวผักไห่” (คัดมาเพียงบางส่วน)
 ผู้เขียนคือ อาจารย์อุทัย ภูเจริญ

กินอะไรดีที่อยุธยา

สุวิทย์ เทียรทอง

ผมไม่ใช่คนอยุธยาโดยกำเนิด แต่ก็มาทำงานที่อยุธยา นานกว่า 20 ปีแล้ว ด้วยอาชีพสอนหนังสือจึงมีลูกศิษย์ลูกหานับเนื่องก็คงเป็นพันๆคน บางรายมาเป็นลูกศิษย์ของผมนัยกตรจะกุล เหมามาทั้ง พ่อ แม่ ลูก อย่างเมื่อต้นปีมานี้ ลูกศิษย์ของผมคนหนึ่ง ซึ่งผมจำได้ว่าเคยสอนมาตั้งแต่สมัย 14 ตุลา มาเคาะประตูห้องขออนุญาตเข้ามา

คุยด้วย พร้อมกับแนะนำนักศึกษาหญิง Freshy หน้าตาละอ่อนที่พามาด้วย “นี่ลูกสาวผมครับได้โควตามาเรียนที่นี่ปีนี้ฝากอาจารย์ด้วยครับ” หมอนั่นพูดพลางก็หันไปบอกลูกสาวให้รายงานตัวกับผม “หนูซื้อดวงใจอยู่เอกคอมฯคะอาจารย์ปู้” ผมสะดุ้งไปแปดตลบ นี่ดูชราภาพขนาดนี้เชียวหรือ ครับ อารัมภบทมาเสียยืดยาวก็เพื่อจะการันตีว่าผมนี่ “เก่า” ไม่เบา สมกับที่กองบรรณาธิการมอบหมายให้ผมเขียนแนะนำเรื่องอาหารการกินในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คงจะเป็นด้วยเหตุว่า ผมอยู่อยุธยามานานมีโอกาสดอกแซกไปทั่วทั้ง 16 อำเภอ ประการหนึ่ง ประกอบกับการเป็นคนที่เป็นคนตีตนเข้าสูตร “รสนิยมสูง รายได้ต่ำ รักมีการกินไกล” เป็นประการที่สอง กองบรรณาธิการราชภัฏกรุงเทพเก่าฉบับอะเมซิงอยุธยาจึงบังคับขู่เชิญให้ผมเขียนแนะนำเรื่องอาหารการกินลงวารสารฉบับนี้เสียโดยไว “อาจารย์ต้องเขียนนะคะ ใครๆก็ว่าอาจารย์รู้เรื่องร้านอาหารดี ร้านไหนอร่อย ไม่อร่อย อาจารย์ไปชิมมาหมด ชูชกยังเรียกอาจารย์ว่าพี่เลย” บ.ก.สาวรองคนบดีหยอดคำชมจนผมสะอึก

อยุธยาเป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย กุ้ง ปลา มาแต่อดีตจนเป็นที่รำลึกกันไปทั่วทุกวันนี้ พรรคพวกเพื่อนฝูงต่างถิ่นก็ยังมีความฝังใจในเรื่องเหล่านี้ ปะหน้าพวกเรา คนอยุธยา ก็มักจะมีคำพูดคล้ายๆกัน “ว่างๆจะไปเยี่ยมที่อยุธยาจะไปกินกุ้งเผา” หรือไม่กี่ “มากรุงเทพฯทั้งที่ไม่เห็นเอากุ้งมาฝากเสียซื้อคนอยุธยาหมด” เรื่องจริงก็คือย้อนหลังกลับไปสัก 40 ปี แม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก ลพบุรี และแม่น้ำน้อยของเราอุดมไปด้วย กุ้งก้ามกราม เขาว่ากันว่าชาวบ้านที่มีนิวาสถานอยู่ริมน้ำ ถ้าวินโหนดตัดกับข้าวกับปลาก็จะแก้ปัญหาต่างๆด้วยการกระโดดตมลงน้ำไปมกึ่งตามใต้เปาะ ลูกบวบหรือตามโคนเสาที่ปักอยู่ในน้ำเดียวเดียวก็ได้กุ้งมาต้มยำ พอกินกันตายได้แล้ว เพื่อนผมคนหนึ่งคนอยุธยาแท้ๆเขาเล่า (ไม่) อย่างภูมิอกภูมิใจว่า ตอนเด็กๆเขากินกุ้งชะเบือ แม่เขาจะให้กินเฉพาะมันกุ้งกับก้ามกุ้งเหาะน้ำปลามะนาวคลุกข้าวเท่านั้น ส่วนเนื้อกุ้งจะต้มกับเกลือ ตากแห้งแล้วปั้นเก็บไว้กินยามยาก มัน (เขา) เล่าแล้วก็ทำตาปรอยระลึกถึงความหลัง หันมาตักกุ้ง(ผอย)ทอด เข้าปากกลั้มแบล็คโอฤทธิ์อย่างมันในอารมณ์ ทุกวันนี้กุ้งแม่น้ำเหลือน้อยลงเต็มที อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายๆประการ ประการแรกก็คือเมืองไทยมีคนมากขึ้น กุ้งจึงถูกจับไปขายให้คนกินแทบหมดแม่น้ำ ประการที่สองคือปัญหาจากมลภาวะในแหล่งน้ำต่างๆที่มากขึ้นจนไม่เอื้ออำนวย

ต่อการเจริญเติบโตของกุ้ง กุ้งแม่น้ำแท้ๆจึงมีน้อยมาก แ่วว่ามีคนสมองไวถือโอกาสลึ่งกุ้งแม่น้ำจากแม่น้ำอิรวดีประเทศเมียนมาร์มาช่วยแก้ยากให้กับคนนิยมกุ้งแม่น้ำ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่มีความหลักฐานยืนยันอย่างเป็นทางการจึงบอกไม่ได้ว่ากุ้งสวมใส่จะมีขายที่ร้านไหน อย่างไรก็ตามแม้กุ้งแม่น้ำในบ้านเราจะเหลือน้อยก็ยังพอมีกุ้งก้ามกรามที่เลี้ยงตามบ่อต่างๆ แถวอยุธยา อ่างทอง สุพรรณบุรี มาช่วยไม่ให้เสียชื่อชาวอยุธยาเมืองกุ้ง พอได้รับใช้แขกบ้านแขกเมืองตามสมควร ช่วงที่กินกุ้งแม่น้ำกันอย่างสนุกปากเห็นจะมีอยู่ช่วงหนึ่งคือตอนน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2538 ที่กุ้งเลี้ยงหลุดจากบ่อเพราะพิษน้ำท่วมแล้วกระจายไปเจริญเติบโตตามแม่น้ำลำคลอง กุ้งจากบ่อได้ออกไปเผชิญโลกกว้างก็กลายเป็นกุ้งแม่น้ำชนิดร่อยเป๋อร์เซ็นต์ พอช่วงน้ำลดกุ้งก็โตขนาดกำลังเผาพอดีเข้าสเป็คกุ้งแม่น้ำทุกประการ เนื้อแน่น เหนียว มันกุ้งเต็ม ถูกจับมาขายจนล้นตลาดหัวรอ เอ้อ นึกถึงเรื่องนี้ทีไรผมคอยจะคิดแต่อกุศลทุกที ภาวนาให้น้ำท่วมใหญ่ออยุธยาอีกสักครั้ง แต่ก็เกรงจะถูกแซงซักหักกระดูกจากคนที่เดือดร้อน เพราะน้ำท่วมเมื่อปี 2538 นั้นมันสาหัสสากรรจ์จริงๆก็เลยได้แต่แอบคิดไม่กล้าคิดออกมาดังๆ เป็นอันว่าใครที่คิดจะกินกุ้งแม่น้ำตอนนี้ก็คงจะหาकिनยากสักหน่อยแต่ไม่ใช่ไม่มีนะครับ ยังมีร้านอาหารที่ขายกุ้งแม่น้ำอยู่เหมือนกัน เพียงแต่เวลาไปกินให้สำรวจสดตั้งสดางค์ในกระเปาะของคุณเสียก่อนจะได้ไม่มีปัญหา ช่วงนี้คนตกงานเยอะอยู่แล้วทางร้านคงไม่อยากได้คนไปช่วยล้างขามเพิ่มหรอกครับ ถึงตอนนี้แล้วคงต้องแนะนำผู้อ่านบ้างว่าจะไปกินกุ้งที่ไหนดี ผมต้องขอออกตัวก่อนว่าร้านที่จะแนะนำต่อไปนี้มีทั้งร้านขายกุ้งแม่น้ำและกุ้งบ่อ (กุ้งเลี้ยง) ลองถามเขาดูว่ามีกุ้งแม่น้ำหรือไม่ คนอยุธยาเป็นคนตรงไปตรงมาใช้ก็บอกว่าใช่ไม่ใช่ก็ทำเฉยเสียอย่าไปรับบอกว่าเป็นกุ้งบ่อร้านแรกก็ต้องแพรงเก๋หน้าวัดสุวรรณฯเจ้านี่มีกุ้งแม่น้ำแท้ๆขายทุกวัน เวลาสั่งกุ้งเผาเขาจะผ่ากุ้งเป็นสองซีกแล้วเผาด้วยเตาถ่าน มันที่หัวเหลืองเี่ยมนำคลุกข้าวกินเหลือกินอีกแห่งหนึ่งก็เห็นจะเป็นที่ร้านยางเตี้ยวหรือยางโพนหน้าวัดชุมพลนิกายารามบางปะอิน ที่นี้ย่างกุ้งได้น่ากินติดอันดับอีกเหมือนกัน ลืมบอกไปว่าทั้งสองแห่งได้เซลล์ชวนชิมจากคุณชายถนัดศรีเป็นการันตี ถ้าไม่รังเกียจกุ้งบ่อหรือกุ้งเลี้ยง แต่อยากกินกุ้งให้จิ้มเชียวด้วยสนนราคาที่ย่อมเยาไม่เป็นอันตรายต่อกระเป๋ ผมขอแนะนำร้านริมน้ำบริเวณตลาดกลางริมถนนสายเอเชีย ร้านนี้หาง่าย

ถ้ามาจากกรุงเทพฯเลยทางแยกเข้าอยุธยาไปทางนครสวรรค์สัก 3 กิโลเมตร ให้ไปยูเทิร์นกลับรถหน้าที่ทำการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคหันหน้ากลับมาทางกรุงเทพฯ สักครึ่งกิโลเมตรก็จะถึงตลาดกลางที่นี้เป็นตลาดกลางที่มีกุ้งสดเป็นๆหลายเจ้าร้านริมน้ำที่แนะนำจะอยู่ข้างในสุด กุ้งที่นี้เป็นกุ้งเป็นๆขายเป็นกิโลกรัม แล้วสั่งให้ทำอะไรก็ได้ 3 อย่าง เช่น ปลาต้มยำ ฯลฯ คิดค่าปรุงต่างหาก ส่วนใหญ่ลูกค้ามักจะสั่งให้เผามาจิ้มน้ำจิ้มรสแซบ หากซื้เกียจแกะกุ้งจะให้เด็กเลิฟแกะมาให้ก็ไม่มีผิดกติกาใดๆ ท้ายสุดจะมีน้ำชาใส่อ่างและมีเปลือกมะนาวลอยหน้ามาให้ล้างมือดับคาว อย่าไปยกชดนะครับเดี๋ยวเด็กเลิฟจะค่อนข้างว่า **“คนอะไรกินทุกอย่างที่ขวางหน้า”** มีอาหารโบราณอย่างหนึ่งที่ปรุงจากกุ้งก้ามกรามผมไม่เคยกินที่ไหนนอกจากที่อยุธยา อาหารที่ว่านี้ก็คือ **“แสร์ว่า”** อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **“โตกุ้ง”** ที่ผมว่าเป็นอาหารโบราณก็เพราะว่าไปพบชื่ออาหารชนิดนี้จากบทพระราชนิพนธ์ให้ชมเครื่องคาวหวานของล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตอนหนึ่งว่า

โตปลาเสแสร์ว่า ดูจากรูปติดกระบวน
โบสถ์บอกโคกครวญ ให้พี่เคว้เจ้าดวงใจ
แสร์ว่าเป็นอาหารที่หาकिनยาก มักไม่มีอยู่ในเมนู

ร้านอาหารที่อยุธยามีร้านทำแสร์ว่าอร่อยอยู่ร้านหนึ่ง ชื่อว่า **ร้านครัวแดน** ซึ่งตั้งตามชื่อเจ้าของร้าน แสร์ว่าต้องทำจากกุ้งแม่น้ำจึงจะอร่อย เขาจะเอากุ้งไปย่างให้สะดุ้งไฟ มันกุ้งเมื่อถูกไฟจะหอมฟุ้ง เนื้อกุ้งจะขาวใส เอาไปหั่นเป็นชิ้นๆ จากนั้นเอาไปคลุกเคล้ากับเครื่องปรุง ซึ่งผมแอบจำมาว่า มีน้ำมะกรูด ชিং หัวหอม ใบมะกรูด พริกขี้หนูสวน เครื่องปรุงทั้ง 4 อย่างนี้ ต้องเอามาซอยเสียก่อน เดิมหน้าปลา น้ำสุกเล็กน้อย สำหรับผักที่กินคู่กับแสร์ว่าก็มีมะเขือเปราะ ถั่วพลูแดงกวา ผักกาดขาว ที่ขาดไม่ได้ก็คือขมิ้นขาว กินกับข้าวสวยร้อนๆ รับรองว่าข้าวหมดเมื่อไหร่ไม่รู้ตัว ผมว่าอย่าคิดทำเองเลยครับ ร้านครัวแดนอยู่ริมถนนอุทองตรงข้ามแพรงเก๋ หน้าวัดสุวรรณดารารามนี้เอง ไปร้านนี้แล้วยังถือโอกาสได้ชิมอาหารรสจืดอย่างอื่นอีก เช่น **ปลารากกล้วยทอด ไก่บ้านรวน ต้มยำปลาน้ำเงิน** และอาหารยอดฮิตของคนอยุธยาอีกอย่างหนึ่งคือ **ผัดเผ็ดกระดูกหมูอ่อนสับ** เขาจะผัดแห้งๆ เลียนแบบผัดเผ็ดงูเห่าถึงเครื่องแกงและเครื่องเทศ แก่ลุ่มด้วยใบยี่ห่วย และกระเทียมโทนดอง อร่อยไม่ซ้ำแบบใครครับ

ผมมีข้อมูลเรื่องกุ้งที่ฟังดูแล้วน่าเป็นห่วงนั่นก็คือ ในขณะที่กุ้งแม่น้ำของอยุธยา กำลังลดน้อยลงไป แต่ธุรกิจ การเลี้ยงกุ้งกุลาดำซึ่งเป็นกุ้งทะเลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำลังบูมอย่างสุดๆ ตัวเลขที่ท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ท่านประเสริฐ โยธิพิทักษ์ แจ้งต่อ สื่อมวลชนว่าขณะนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้เลี้ยง กุ้งกุลาดำถึง 82 ราย ในเนื้อที่ 2,800 ไร่ (เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 15 สิงหาคม 2541) นี่ถ้าไม่มีมติคณะรัฐมนตรีเบรค เรื่องการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่น้ำจืด ก็ไม่ทราบว่าจะมาช่วย จังหวัดเราจนกลายเป็นนาทุ่งไปอีกกี่หมื่นไร่ ดินคงจะเค็ม จนปลูกอะไรไม่ได้ เมืองอยู่ข้าวอยู่น้ำอย่างอยุธยาคงจะถูกกลบ จากสารบบ คิดแล้วเสียววาบไปถึงสันหลัง

พักเรื่องกุ้งไปพูดถึงของกินอย่างอื่นบ้าง **ปลาแม่น้ำ** เป็นของกินอร่อยอีกอย่างหนึ่งที่คู่กับกุ้งมาช้านาน ใครๆที่ มาอยุธยา ร้องทั้งร้อยเชื้อเถอะ ถ้าเป็นนักกินแล้วต้อง เรียกร้านอาหารที่มีปลาแม่น้ำขึ้นโต๊ะปลาทอดฮิตก็คือ ปลาตะกรุดเนื้ออ่อนทั้งหมด ที่ขึ้นชื่อก็คือ **ปลาน้ำเงิน ปลาแดง ปลาเบียว(ปลาคางเบือน) ปลาค้าว** เจ้าปลา เนื้อละเอียดแยกเนื้อแยกก้างได้ง่ายเหล่านี้ ทำอะไรก็อร่อย ไปหมดไม่ว่าจะเป็นทอดกระเทียมพริกไทย ราดพริก ฉูฉี ปลาสามรส แกงป่า แม้กระทั่งต้มยำ คนกรุงเทพฯมาอยุธยา มักจะเรียกหาปลาน้ำเงิน แต่ผมว่าปลาแดงและปลาเบียว อร่อยกว่า ที่คนกินมักจะมองข้ามไปก็คือ **ปลาค้าว** หัวเอาไป ต้มยำ เนื้อเอาไปทำห่อหมกใบยอ อร่อยชนิดเอาสเด็ก มาแลกก็ไม่ยอม ปลาที่ไม่มีเกล็ดอีกชนิดหนึ่งก็คือ ปลากด ปลากดคัง ปลากดคังเป็นปลากดชนิดหนึ่ง มีตัวโต เนื้อสีขาวเหลือง เหมาะที่สุดคือการเอามาลวกจิ้มน้ำจิ้ม เต้าเจี้ยวพริกมะนาวรสแซบ เคี้ยวใบคื่นช่ายตามไป เข้ากัน ดีพิลึก ปลากดตัวย่อมๆเอามาแกงคั่ว หรือผัดเผ็ดกับ หน่อไม้ดอง เหมาะที่จะกินเป็นกับข้าวอย่างที่สุด มาพูดถึง ปลาที่มีเกล็ดบ้าง สดยอดของปลาพวกนี้ก็คือปลาม้า คนทั่วไปคิดว่าปลาม้ามีมากที่อำเภอบางปลาม้า สุพรรณบุรี เพราะเป็นเมนูของร้านอาหารดังคือ ร้านแม่บัวซึ่งอยู่ที่นั่น มีคนทราบไม่กี่คนว่าแหล่งที่มีปลาม้าชุกชุมอยู่ที่แม่น้ำ เจ้าพระยา และแม่น้ำน้อย แถวอำเภอบางไทร อยุธยา เรายังเอง ปลาม้าทำอาหารได้ทุกอย่างเหมือนพวกตะกรุด ปลาเนื้ออ่อน เพียงแต่ไม่นิยมเอาไปแกง ที่เด็ดฉีกออกไป ถือว่าเป็นเมนูอร่อยจากปลาม้าอย่างหนึ่งคือ เอาปลาม้าสดๆ มาหนึ่งมะนาว แต่เวลาสั่งต้องตักสติให้ตืออย่าเผลอไปสั่งปลาม้า

หนึ่งมะนาวเป็นตัวก็แล้วกัน ดีไม่ดีก็อาจจะออกมาจากครัว ถาถามคนสั่งพร้อมกับถามว่า “จะเอาปลาขนาดไหนดีครับ ตัวละ 3 กิโลกรัม หรือ 5 กิโลกรัม” ถ้าอย่างนี้จะกินหน้า แดกหม้อไม่รับเย็บเชียวครับ **ปลาตะโกก** ปลาชนิดนี้ถ้าอยู่ใน แม่น้ำโขงจะเป็นพวกเดียวกับปลาโจก ปลาตะโกกเป็น ปลาแม่น้ำที่ต้มยำอร่อยที่สุดในทัศนะของผม อดีตอธิบดี กรมประมง ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี เคยพูดเอาไว้ว่า ปลาตะโกกเป็นปลาเนื้อหวานอร่อยที่สุด คนที่ชอบกิน ปลาน้ำจืดถ้าไม่เคยกินปลาตะโกกจะเรียกว่านักกินปลาไม่ได้ ปลาตะโกกมีส่วนอร่อยมากๆ คือ เนื้อพื้นท้องและหัว หากเบื่อบริโภคต้มยำ ก็เอาไปทำต้มส้มเน้นรสเปรี้ยวจากมะขาม และหอมกรุ่นด้วยกลิ่นขิงแก่และหัวหอมทุบหวานชุ่มลิ้นจาก น้ำตาลปึกตามชอบจุดอ่อนของปลาตะโกกมีอยู่อย่างเดียวคือ มีก้างเยอะเหมือนปลาตะเพียน ดังนั้นจะกินปลาตะโกก ให้อร่อยต้องใจเย็นๆ ถ้าไม่ระวังก้างจะติดคอจนหมดมูต ข้อแนะนำของเกจิอาจารย์ทางมินบริโภคนิยม (พวกชอบ กินปลา) เขาว่าควรกินปลาตะโกกที่มีขนาดตั้งแต่ 2 กิโลกรัมขึ้นไป เพราะนอกจากจะมีเนื้อพื้นท้องเหลือง อร่อยแล้ว ก้างยังมีขนาดใหญ่แยกออกได้ง่ายไม่เป็น อันตรายต่อเหงือก และฟันปลอมแต่อย่างใด

ตามรอยเพลง

สาวผักไห่

อุทัย ภูเจริญ

โอกาสหน้าพี่จะมาหาใหม่
ไม่ลืมคนซื้อวิไลบ้านผักไห่อยุธยา
แม้คุณคนสวยพี่จะมาช่วยทำนา
เห็นข้าวมันขึ้นราคาอยากมีพ่อตาทำนาดู

.....
โอกาสหน้าเข้าพรรษาเทศกาล
จงคอยพี่ก่อนไม่นานพี่กลับบ้านกรุงไกล
พี่คนบางกอกไม่เคยคิดหลอกดังคำใคร
ก็เพราะพี่รักปักใจแม่สาวผักไห่อยุธยา

บทเพลงนี้เป็นส่วนหนึ่งของเพลง “สาวผักไห่” ซึ่งเป็นเพลงยอดนิยมเพลงหนึ่งของเพลงลูกทุ่งเมื่อราว 20 ปีก่อน

เพลงนี้นักร้องหนุ่มจากชลบุรี “ชาตรี ศรีชล” เป็นผู้ประพันธ์ เพลงและขับร้องเอง เพลง “สาวผักไห่” เป็นเพลงที่คุ้นหู ของนักฟังเพลงโดยทั่วไป และสามารถขับร้องกันได้ ใน หลายๆโอกาส ปัจจุบันนี้เมื่อพูดถึงอำเภอผักไห่หลายๆคน ก็จะนึกถึง “สาววิไล” อยู่ด้วย และเมื่อพบสาวชื่อ “วิไล” ก็ต้องถามต่อว่าเป็น “สาวผักไห่” หรือเปล่า จึงทำให้ “สาววิไล” กับ “บ้านผักไห่” มีความสัมพันธ์กันด้วยเพลงนี้

“วิไล”สาวผักไห่คนนี้มีคุณลักษณะน่ารักขนาดไหน และใครคือ “วิไล” คนที่ชาตรี ศรีชล ถึงได้ประพันธ์เพลงนี้ มาเพื่อเธอ คนผักไห่ เมื่อได้ฟังเพลงนี้ จาการายการเพลง ตามวิทยุครั้งแรกก็ได้อัศจรรย์กันว่าชาตรี ศรีชล ผู้ประพันธ์ เพลงนี้ได้ไปเที่ยวที่อำเภอผักไห่ และพบกับสาวชื่อวิไล ซึ่งเป็นลูกสาวของผู้ใหญ่ผ่อง คหบดีชาวผักไห่ และเกิดชะตา ต้องกัน เมื่อกลับไปแล้วจึงได้ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นมาเพื่อเธอ เผอิญผู้ประพันธ์เพลงก็ถึงแก่กรรมแล้วจึงไม่สามารถสอบถาม ที่มาของเพลงนี้ได้

ด้วยความอยากรู้ที่มาของเพลงนี้ จึงได้ไปแกะรอย ตามเพลง “สาวผักไห่” โดยไปที่วัดโพธิ์ผักไห่ อำเภอผักไห่ ซึ่งครั้งหนึ่งวงดนตรี ชาตรี ศรีชล ไปแสดงที่นั่น และได้สัมภาษณ์ท่านพระปลัดวิระ เขมวีโร เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ ผักไห่ โดยมีอาจารย์อุดม เปลื้องทุกข์ อาจารย์โรงเรียน วัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธ์ อนุสรณ์) ร่วมสนทนาคณะด้วย ได้ความว่า เมื่อราว พ.ศ. 2513 ดนตรีคณะชาตรี ศรีชล ได้เดินสายไป ปิดวิกการแสดงที่วัดโพธิ์ผักไห่ 1 คืน การแสดงในครั้งนั้น มีผู้คนให้ความสนใจการแสดงกันมากมาย “สังข์ทอง ศรีใส” นักร้องมีชื่อเสียงนั้นก็ร่วมคณะไปแสดงด้วย เมื่อเสร็จแล้ว ทั้งคณะก็เดินสายไปแสดงที่อื่นต่อ

ไม่กี่เดือนต่อมาหลายคนก็ได้ยินเพลง “สาวผักไห่” ตามสถานีวิทยุบ่อยครั้ง จนเป็นที่สนใจของ “คนผักไห่” กันโดยทั่วไป และสงสัยว่าใครคือ “วิไล” เพลง “สาวผักไห่” ซึ่งเป็นเพลงที่ช่วยประชาสัมพันธ์ให้คนทั้งหลายได้รู้จัก “บ้านผักไห่อยุธยา” กันมากขึ้น และต่อมาชาตรี ศรีชล ได้แต่งเพลงมาร้องแก้กับเพลงสาวผักไห่ โดยให้ฝ่ายหญิง เป็นผู้ขับร้อง ซึ่งมีเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

.....เมื่ออาทิตย์ก่อนลูกผู้ใหญ่ผ่องมาติดต่อไว้ หากข้า พึ่งไม่ได้แม่สาวผักไห่มาร่วมใจกาย....

ผู้ใหญ่ผ่องในเนื้อเพลงนี้อาจจะหมายถึง ผู้ใหญ่ผ่อง ปิตุสสม อดีตผู้ใหญ่บ้านในตำบลผักไห่ ซึ่งเป็นคหบดีและ เป็นกรรมการวัดโพธิ์ในขณะที่ยังดนตรี ชาตรี ศรีชล

ไปแสดงในครั้งนั้น ผู้ใหญ่ผ่อง กับชาตรี ศรีชล คงได้รู้จักกัน ในฐานะกรรมการวัดกับศิลปิน ผู้ใหญ่ผ่องปัจจุบัน ถึงแก่กรรมแล้ว และท่านก็มีบุตรชายบุตรสาวหลายคน บุตรสาวคนหนึ่งได้สมรสกับอาจารย์อุดม เปลื้องทุกข์ ผู้ร่วม สนทนาเรื่องนี้ และได้ไปชมการแสดงของ “ชาตรี ศรีชล” ในครั้งนั้นร่วมอยู่ด้วยและนำเสียดายวันที่ไปหาข้อมูลมาเขียนนี้ ท่านพระครูบวรสังฆกิจ อายุ 93 ปี อดีตเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ ผักไห่ท่านจำวัด จึงไม่กล้าไปรบกวนท่าน เพราะท่านเป็น เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ผักไห่ ในช่วงที่ชาตรี ศรีชล ไปแสดงที่นั่น และท่านคงจะให้ข้อมูลอื่นๆได้อีกมาก

สรุปแล้ว “สาวชื่อวิไล บ้านผักไห่” ในเพลงสาวผัก ไห่นั้นคงเป็นนามสมมุติที่แต่งขึ้นเพื่อให้คล้องจองตาม จันท์ลักษณ์เท่านั้น คงมิได้มีสาว “วิไล” แต่ประการใด ใน ความเป็นจริงแล้วที่อำเภอผักไห่ก็อาจจะมีสาวสวยๆน่ารักที่ ทำให้หนุ่มเมืองกรุงหลงใหลเหมือนสาว “วิไล” ก็ได้

ประวัติความเป็นมาของอำเภอผักไห่

อำเภอผักไห่เป็น 1 ใน 16 อำเภอของจังหวัด พระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด เป็นอำเภอชายแดน ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ทิศตะวันตกติดกับอำเภอบางบาล จังหวัด สุพรรณบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอบางบาล จังหวัด อ่างทอง และอำเภอบางบาล ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอเสนา อำเภอผักไห่อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 45 กิโลเมตร

ผักไห่ จัดเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งมาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา ในพงศาวดารได้กล่าวถึงตอนหนึ่งว่า กองทัพจากกรุงศรีอยุธยาได้เคยยกทัพผ่านตาลาน(ตำบลหนึ่งในเขตอำเภอผักไห่) ไปยังสุพรรณบุรี เพื่อต่อสู้กับ กองทัพพม่าที่ยกมาทางด่านเจดีย์สามองค์ ต่อมาใน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราชได้ทรงโปรดให้แบ่งการปกครองอยุธยา ออกเป็น 4 แขวงได้แก่

1. แขวงนครใน
2. แขวงอุทัย
3. แขวงรอบกรุง
4. แขวงเสนา

แขวงเสนามีอาณาเขตรวมอำเภอผักไห่เสนาบางบาล และบางไทรทั้งหมด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า อยู่หัวรัชกาลที่ 3 ทรงเห็นว่า แขวงเสนาประชาชนอาศัยกัน

อยู่อย่างแนบแน่น และมีอาณาเขตกว้างขวางยากแก่การปกครอง จึงทรงโปรดให้แบ่งแยกเขตเสนาตอนเหนือเป็นแขวงเสนาใหญ่ และตอนใต้เป็นแขวงเสนาน้อย ต่อมาในปี พ.ศ. 2438 ได้จัดรูปการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ได้แบ่งเขตเสนาใหญ่ออกเป็น 2 ตอน ตอนบนให้เป็นแขวงอำเภอ เสนาใหญ่(อำเภอผักไห่) ตอนใต้ให้เป็นแขวงอำเภอเสนากลาง (อำเภอเสนา) และแบ่งแขวงเสนาน้อยออกเป็น 2 แขวง คือ แขวงเสนาใน (อำเภอบางบาล) และแขวงเสนาน้อย (อำเภอบางไทร)

ที่ว่าการแขวงอำเภอเสนาใหญ่ครั้งแรกตั้งอยู่ที่ตำบลอมฤต หมู่ที่ 3 เหนือคลองบางทอง (บ้านตึกหลวงวารีฯ) โดยมีหลวงวารีโยธารักษ์ (อ่วม) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่ว่าการแขวงอำเภอเสนาใหญ่ไปตั้งชั่วคราวที่ศาลาทำน้าวัดตาลานเหนือ และเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2460 ได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ตำบลผักไห่ พร้อมทั้งได้เปลี่ยนชื่ออำเภอเป็นอำเภอผักไห่ เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อตำบลที่ตั้งของอำเภอตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน

คำว่า “ผักไห่” มีผู้สันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจากคำว่า “ปากไห่” หรือ “ปากไห้” เพราะจากหลักฐานนิราศของนายมีศิษย์ของสุนทรภู่ได้เขียนถึงอำเภอผักไห่เมื่อคราวตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต้นอำเภอผักไห่ ได้เขียนคำว่า “ผักไห่” เป็น “ปากไห้” ในนิราศของตนว่า

“พอยามหนึ่งถึงสถานบ้านปากไห้”

และอีกตอนหนึ่งเขียนว่า

“จนรุ่งแจ้งแสงสว่างฟ้า ดูดูหาถิ่นฐานบ้านปากไห้”

ในนิราศสุพรรณของนายมีก็เขียนถึงดังนี้

“แต่วัดทุ่งทำเหมือนหน้าน้ำ ทั้งสองลำลองเลื่อนจนเพื่อนหลง
ไปถึงบ้านปากไห้เหมือนใจจง แล้ววกลองออกทุ่งเที่ยวมุงมอง”

นี่เป็นเพียงการสันนิษฐานความเป็นมาของคำว่าผักไห่เท่านั้น หรือผักไห่อาจหมายถึง “ผักปลาบ” ซึ่งเป็นพืชตระกูลหญ้าซึ่งมีใบคล้ายใบไม้เลื้อยแผ่ไปตามดินลอยขึ้นในน้ำขังขึ้นพืชชนิดนี้มีขึ้นอยู่ทั่วไปในสมัยนั้น ท้องที่ตำบลผักไห่เป็นที่ราบลุ่ม น้ำขังมีต้นผักปลาบขึ้นอยู่ทั่วไปและต้นผักปลาบนี้ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว ในสมัยโบราณก็มักจะเรียกชื่อหมู่บ้านตามสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในละแวกนั้นดังเช่น ตำบลผักไห่ก็เพราะมีต้นผักไห่(ผักปลาบ)อยู่มากก็ได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายว่า ผักไห่ หมายถึง มะระ

หนังสืออ่านเล่นสรวินทกumarพิมพ์โรงพิมพ์หน้าวัดเกาะ (ราษฎร์เจริญ) เรื่อง นกกระจาบ ได้แต่งเป็นคำกลอนตอนหนึ่งว่า
“แกงผักไห่กับสุกร เนื้อหมูใส่แกงร้อน ไบส้มอ่อนหันโรยลง”

ดังนั้น “ผักไห่” อาจหมายถึง “มะระ” ก็ได้

อำเภอผักไห่มีอดีตที่สร้างความประทับใจให้กับชาวผักไห่มีรูปลักษณ์คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสต้นไปบ้านผักไห่ถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกในปี ร.ศ. 123 (พ.ศ. 2447) และครั้งที่ 2 ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 2542 มีชื่อประจำฉบับว่า
“วิกฤตเศรษฐกิจ”

เนื้อหาเด่นได้แก่ “ทำไม...เศรษฐกิจไทยพัง”

ผู้เขียน ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
สัมภาษณ์ ครูสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์

ทำไม...เศรษฐกิจไทยพัง

แม้ว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทยได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลาเกือบ 2 ปี ซึ่งแสดงออกให้เห็นภายนอกนับตั้งแต่การประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนของสกุลเงินบาท แต่ความพยายามในการค้นหาและอธิบายสาเหตุของวิกฤตการณ์ยังไม่สิ้นสุด ดังนั้นประเด็น “ทำไมเศรษฐกิจไทยพัง” จึงนับว่ายังไม่ล้าสมัยเสียทีเดียว ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการย้ำความเข้าใจถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและความเข้าใจดังกล่าวอาจจะเป็นสิ่งที่ช่วยเปิดความคิดให้มองเห็นแสงสว่างในการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

ผมเชื่อว่าต้นตอของปัญหาดังกล่าวไม่สามารถอธิบายได้อย่างครบถ้วนจากมุมมองเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เนื่องจากปัญหามีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันทั้งในระดับภาพรวมของสังคมไทยและระดับโลก ดังนั้นบทความนี้จะพยายามที่จะวิเคราะห์สาเหตุในแง่มุมต่างๆ ให้กว้างขวางมากที่สุด โดยพิจารณาจากมุมมองรอบด้านอย่างครบถ้วนอย่างน้อย 5 ด้านหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. มุมมองด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ

1.1 ขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยขาดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เหมาะสมหรือหากมีก็เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่เลียนแบบอย่างจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่โดยขาดการพิจารณาพื้นฐานของประเทศ

เศรษฐกิจที่พึ่งพาการนำเข้า นโยบายของรัฐ

สนับสนุนภาคอุตสาหกรรมแต่กลับละเลยภาคเกษตรกรรมที่เป็นจุดแข็งของประเทศ ซึ่งต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าทุนจำนวนมากมาผลิตเพื่อส่งออกประมาณกันว่าภาคการผลิตของไทยต้องอาศัยการนำเข้าถึงร้อยละ 40 เพื่อให้ได้มูลค่าเพิ่มจากการผลิตไม่ถึงร้อยละ 10 เท่านั้น

เศรษฐกิจบนรากฐานแรงงานราคาถูก

ขยายตัวทางเศรษฐกิจใน 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยเติบโตขึ้น โดยพึ่งพาความได้เปรียบระยะสั้นในด้านต้นทุนแรงงานและที่ดินราคาถูก แต่ขาดการพัฒนาประสิทธิภาพของการผลิตอย่างต่อเนื่อง ดังตัวเลข Incremental Capital-Output Ratio ; ICOR ซึ่งเป็นส่วนกลับของผลิตภาพของทุนพบว่าปี พ.ศ. 2529-2533 ICOR อยู่ที่ 2.8-3.5 และ พ.ศ. 2539 ICOR เพิ่มขึ้นไปอยู่ที่ 6.7 ซึ่งแสดงถึงผลิตภาพของทุนลดลงในปี พ.ศ. 2539

เศรษฐกิจที่ขาดเทคโนโลยีของตนเอง การละเลยการวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาตลอด เพราะเป็นการลงทุนที่ไม่เห็นผลกำไรทันที ทำให้ภาคการผลิตของไทยไม่มีเทคโนโลยีการผลิตเป็นของตนเอง จึงต้องซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศ หรือลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศ ซึ่งส่งผลเสียต่อภาพรวมเศรษฐกิจไทยในที่สุด แม้แต่ประเด็นทางอ้อม เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์สิ่งบันเทิงเสียงของสหภาพยุโรปในปี พ.ศ. 2539 ถึงร้อยละ 54 ทำให้ประเทศไทยถูกตอบโต้โดยการตัดสิทธิ GSP และการถูกมาตรการกีดกันทางการค้าเนื่องจากสินค้าผลิตไม่ได้มาตรฐานสากล เป็นต้น

การพัฒนาประเทศที่ขาดวิสัยทัศน์ทำให้เศรษฐกิจไทยไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน และส่งผลทำให้ภาคการผลิตของไทยประสบกับปัญหาความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลก โดยเห็นได้จากการส่งออกของไทยที่เคยขยายตัวในอัตราตัวเลข 2 หลัก กลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.2 ในปี พ.ศ. 2539

1.2 ขาดการเตรียมความพร้อมในการเปิดเสรีทางการเงิน

จนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทั้งๆที่ไทยมีเวลาถึง 8 ปีในการเตรียมการนับตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รับพันธกรณีข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

ขาดระบบการตรวจสอบการใช้เงินกู้ต่างประเทศ

การอนุญาตให้สถาบันการเงินและภาคเอกชนกู้เงิน

ผ่านธุรกรรมวิเทศธนกิจ (BIBF) ส่งผลให้เกิดการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศจำนวนมาก โดยระหว่างปี พ.ศ. 2536–2540 เงินทุนต่างประเทศผ่านช่องทางของ BIBF ถึง 116.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณร้อยละ 60 ของ GDP เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศต่ำกว่าดอกเบี้ยในประเทศมาก แม้ว่าการนำเงินลงทุนเข้ามาจะทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่การขาดระบบตรวจสอบการใช้เงินกู้จากต่างประเทศ ทำให้เงินกู้ต่างประเทศเป็นเงินกู้ระยะสั้นจำนวนมาก แต่กลับถูกนำมาปล่อยกู้ในประเทศในแบบระยะยาว (Mismatch)

ยิ่งไปกว่านั้นเงินกู้ต่างประเทศยังถูกใช้ในการลงทุนในธุรกิจที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์และลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ โดยตัวเลขสินเชื่อในปี พ.ศ. 2539 ร้อยละ 25 ของบริษัทเงินทุนทั้งระบบถูกปล่อยให้กับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ แต่กลับมีการลงทุนโดยตรง (Direct Investment) เพียงร้อยละ 18 เท่านั้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้ต่างประเทศและหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในธนาคารและบริษัทเงินทุนในปัจจุบัน

ขาดการสร้างเสริมความแข็งแกร่งของระบบสถาบันการเงิน

การเปิดเสรีทางการเงินของไทยขาดมาตรการรองรับอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะการสร้างเสริมความแข็งแกร่ง และความเป็นมาตรฐานสากลให้กับระบบสถาบันการเงินในประเทศ ทั้งในด้านหลักเกณฑ์การพิจารณาการให้สินเชื่อและการสำรองเงินทุน นอกจากนี้ยังรวมถึงขาดการพัฒนาประสิทธิภาพในการตรวจสอบสถาบันการเงินของธนาคารกลาง การพัฒนาบุคลากรระบบสาธรรูปโภคและเทคโนโลยีทางการเงิน ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระบบสถาบันการเงิน จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างประเทศ และประชาชนในประเทศ และส่งผลทำให้ปัญหาลุกลามไปทั้งระบบจนไม่สามารถจำกัดวงของความเสียหายได้

การขาดการเตรียมมาตรการในการแก้ไขปัญหาของระบบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะการรับประกันเงินฝากทั้งหมด ทำให้ภาครัฐโดยกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินต้องแบกรับภาระในการอัดฉีดเงินจำนวนมากเข้าอุ้มสถาบันการเงินที่มีปัญหา ส่งผลทำให้หนี้ของสถาบันการเงินจำนวนมากถูกโอนมาเป็นหนี้ภาครัฐซึ่งผู้ที่ต้องชดใช้หนี้ดังกล่าวก็คือประชาชนนั่นเอง

1.3 ขาดความเหมาะสมในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ เนื่องจากในขณะที่ระบบเศรษฐกิจอยู่ภายใต้การเปิดเสรีทางการเงิน ซึ่งมีการไหลเข้าออกของเงินทุนเป็นไปอย่างเสรี ปริมาณหนี้ต่างประเทศโดยเฉพาะหนี้ระยะสั้นมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับประเทศไทยพยายามที่จะรักษาอัตราแลกเปลี่ยนในระบบตรึงเงินให้เคลื่อนไหวน้อยที่สุด เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับนักลงทุนและผู้ทำการค้าระหว่างประเทศ และเพื่อไม่ให้สร้างผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศของไทย แต่เศรษฐกิจไทยกลับถูกปล่อยให้ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดดุลงบประมาณถึงร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ สถานการณ์เศรษฐกิจมหภาคของไทยดังกล่าวจึงเป็นเหมือนสัญญาณที่สร้างความไม่เชื่อมั่นแก่นักลงทุนต่อเสถียรภาพค่าเงิน และทำให้เกิดการโจมตีค่าเงินบาท ซึ่งกลายเป็นแรงกดดันต่ออัตราแลกเปลี่ยนในขณะที่ยกเลิกนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนไม่ได้ปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ การตรึงค่าเงินบาทโดยไม่อนุญาตให้มีอัตราแลกเปลี่ยนที่ยืดหยุ่นมากนัก และการใช้เงินทุนสำรองในการปกป้องค่าเงินบาททำให้เงินทุนสำรองหรือส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงออกของวิกฤตการณ์

2. มุมมองทางด้านการเมืองและระบบราชการ

2.1 การปกครองระบบธนาคารไทย

การเมืองไทยไม่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง แต่ควรจะถูกเรียกว่า “ระบบธนาคารไทย” เนื่องจากวัฒนธรรมประชาธิปไตยไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกของประชาชน นักการเมืองส่วนมากที่เข้ามาบริหารประเทศจึงมีโอกาสูงที่จะเลือกเข้ามาโดยการซื้อเสียงจากประชาชน โดยพรรคการเมืองอาจจะได้รับเงินสนับสนุนในการหาเสียงจากกลุ่มธุรกิจที่หนุนหลังอยู่ ดังนั้นเมื่อนักการเมืองเหล่านี้เข้ามาบริหารประเทศก็จะกอบโกยผลประโยชน์กลับคืนหรือกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง พวกพ้องหรือนักธุรกิจที่ให้การสนับสนุนพรรค แต่ไม่ได้มีประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศชาติในส่วนรวมอย่างแท้จริง

2.2 รัฐบาลขาดเสถียรภาพ

การที่รัฐบาลไทยเป็นรัฐบาลผสมและไม่มีพรรคใดที่ได้ครองเสียงข้างมาก ทำให้อายุของแต่ละรัฐบาลค่อนข้างสั้น

ดังนั้นนโยบายในการบริหารประเทศจึงมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง คณะผู้บริหารประเทศแต่ละชุดจึงพยายามที่จะดำเนินโครงการที่เห็นผลงานในระยะสั้น เพื่อให้ผลงานเป็นที่ปรากฏ ส่งผลทำให้มาตรการหรือโครงการระยะยาวที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศไม่ถูกดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หรืออาจจะถูกชะลอโครงการเพื่อพิจารณาใหม่ทุกๆรัฐบาล และหลายโครงการที่รัฐบาลผิดสัญญากับภาคเอกชนที่เข้ามาลงทุนทำให้ภาคเอกชนขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้ามาลงทุนระยะยาวในประเทศไทย

2.3 ราชการไม่มีประสิทธิภาพ

การบริหารราชการของไทยขาดประสิทธิภาพ มองจากการขยายหน่วยงานทำให้ระบบราชการมีขนาดใหญ่เทอะทะ โครงสร้างการบังคับบัญชาหลายชั้น ทุกระเบียบ ขั้นตอนและพิธีการมาก ทำให้การดำเนินการล่าช้าไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวัฒนธรรมการทำงานแบบ “เข้าขามเย็นขาม” ขาดความกระตือรือร้น ขาดจิตสำนึกในการบริการประชาชนเนื่องจากติดค่านิยมเก่าที่คิดว่าข้าราชการเป็นเจ้านายคน และเป็นผลจากการขาดแรงจูงใจในการทำงาน เพราะเงินเดือนข้าราชการค่อนข้างต่ำ รวมทั้งระบบการเลื่อนตำแหน่งและการขึ้นเงินเดือนที่ไม่ได้วัดจากผลงาน แต่ให้ตามโควตาหรือตามอาวุโส ดังนั้นความไร้ประสิทธิภาพในการให้บริการและความยากลำบากในการติดต่อราชการ จึงกลายเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการดำเนินงานของธุรกิจเอกชนที่ต้องการความรวดเร็ว และไม่ส่งผลดีต่อบรรยากาศทางธุรกิจและการลงทุนในประเทศ

ตัวอย่างของธนาคารแห่งประเทศไทย นับว่าเป็นหน่วยงานราชการที่เป็นสาเหตุสำคัญต่อการเกิดวิกฤติการณ์ เนื่องจากความไม่มีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลและตรวจสอบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบตรวจสอบบัญชีสถาบันการเงินที่ต้องใช้เวลาตั้งแต่เริ่มตรวจสอบ จนถึงประกาศผลนานถึง 1 ปี และมีรอบระยะเวลาการตรวจสอบเพียงปีละ 1 ครั้ง ทำให้ธนาคารกลางไม่สามารถเข้าแก้ไขปัญหาคู่ได้ทันสถานการณ์

2.4 ธนาคารกลางไม่โปร่งใส

การขาดความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างประเทศเกิดจากความไม่โปร่งใสของการดำเนินการของการเมืองและระบบราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามในการปกปิดปัญหาหนี้เสียของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ โดยการใช้เงินจำนวนมากของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา

สถาบันการเงินเข้าอุดปัญหา แต่ไม่สามารถปกปิดความเสียหายได้ จึงทำให้ความเชื่อมั่นต่อระบบสถาบันการเงินและต่อการทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทยสูญเสียไป จึงเป็นเหตุให้ปัญหาลุกลามไปทั้งระบบสถาบันการเงินและเกิดการถอนเงินทุนออกจากต่างประเทศเป็นระลอกตามมา

3. มุมมองทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผมได้บรรยาย เขียนบทความและเขียนหนังสือที่ชื่อว่า “กระบวนการทัศน์วัฒนธรรมไทยต้นตอเศรษฐกิจถดถอย” ซึ่งเป็นการอธิบายแนวคิดที่ผูกโยงปัญหาที่ซ่อนอยู่ภายใต้กรอบวัฒนธรรมในสังคมไทย ซึ่งเป็นรากลึกของปัญหาเศรษฐกิจ อาทิ

- วัฒนธรรมรวบรวทางลัด สังคมไทยทุกระดับชอบเล่นการพนัน ทำให้เศรษฐกิจระดับประเทศเป็นการลงทุนเพื่อการเก็งกำไรเสียเป็นส่วนใหญ่

- วัฒนธรรมใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย คนในสังคมไทยใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ทำให้ประเทศต้องประสบปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด เนื่องจากคนไทยซื้อสินค้าต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก

- วัฒนธรรมอุปถัมภ์ นักการเมืองและนักธุรกิจเห็นแก่ประโยชน์ของตนและพวกพ้อง จึงขาดความยุติธรรมและละเลยหลักการที่ถูกต้อง ทำให้เกิดหนี้เสียในระบบสถาบันการเงิน เนื่องจากการปล่อยเงินกู้ให้กับธุรกิจที่เป็นพวกพ้องหรือการออกนโยบายที่เอื้อประโยชน์แก่พวกของตนเอง

- วัฒนธรรมเชื่อข่าวลือง่าย ข่าวลือสามารถสร้างความตื่นตระหนกในสังคมไทยได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากคนในสังคมขาดการคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงอย่างถี่ถ้วนเช่นข่าวลือ “5 แบงค์ล้ม” ซึ่งทำให้ประชาชนพากันไปถอนเงินออกจากธนาคารดังกล่าว เป็นต้น

ปัญหาวัฒนธรรมไทยจึงเป็นเหมือนต้นตอที่จมอยู่ใต้น้ำในยามที่เศรษฐกิจเติบโต แต่เมื่อเศรษฐกิจถดถอยก็เปรียบเหมือนน้ำที่ลดลงจนทำให้ตอของปัญหานั้นปรากฏขึ้น

4. มุมมองทางการศึกษาและบุคลากร

แม้ว่าภาคการผลิตของไทยต้องการพัฒนาการผลิตสู่การเป็นเทคโนโลยีเข้มข้น แต่ก็ไม่สามารถยกระดับขั้นไปสู่การใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นได้ เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและไม่เพียงแต่ด้านปริมาณเท่านั้น แต่คุณภาพของบุคลากรก็เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากผลิตผลจากระบบการศึกษาของไทยไม่สอดคล้อง

กับความต้องการของภาคเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ประกอบการต้องเสียเวลาในการอบรมและฝึกงานเพิ่มเติม วิศวกรและนักวิทยาศาสตร์เป็นผู้ใช้เทคโนโลยีแต่ไม่สามารถสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาใช้ บุคลากรขาดภาวะผู้นำ ขาดทักษะในการทำงานเป็นทีม และบริหารไม่เป็น ขาดทักษะทางภาษาและเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการคิด การวางแผน และการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

อีกปัญหาหนึ่งของคนไทยที่เป็นต้นเหตุสำคัญของวิกฤตการณ์คือลักษณะชีวิต เช่น รักสนุก รักสบาย ไม่ชอบทำงานหนัก ขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาการทำงาน ไม่รักการเรียนรู้ ไม่รักองค์กร มีการย้ายงานพนักงาใหม่ ขาดวินัย ใช้เวลาและเงินทองไม่เป็นประโยชน์ ไม่เก็บออม เป็นต้น

5. มุมมองทางด้านต่างประเทศ

5.1 การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจโลก

การเปิดประเทศของอดีตประเทศคอมมิวนิสต์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจภายหลังคอมมิวนิสต์ในโซเวียตรัสเซีย ล่มสลาย และการเปิดประเทศของจีนและเวียดนาม ภาคการผลิตของไทยจึงได้รับผลกระทบจากคู่แข่งที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากประเทศเหล่านี้ต่างก็ผลิตสินค้าที่เหมือนและจะตลาดเดียวกับสินค้าไทยแต่ต้นทุนแรงงานราคาถูกกว่าไทยมาก สินค้าไทยที่ส่วนใหญ่ผลิตโดยใช้แรงงานเข้มข้นจึงต้องเผชิญการแข่งขันที่รุนแรงจนไม่สามารถแข่งขันราคาได้

5.2 การกีดกันทางการค้า

สินค้าไทยได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกาในรูปแบบต่างๆ เช่น มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด การจำกัดโควตา และการนำเข้า การใช้มาตรฐานสินค้าเพื่อกีดกันสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนา เป็นต้น มาตรการกีดกันทางการค้าเหล่านี้ทำให้สินค้าส่งออกของไทยประมาณร้อยละ 40 ซึ่งต้องพึ่งพาตลาดสหรัฐและยุโรปต้องประสบกับปัญหา

5.3 ความอ่อนไหวของระบบการเงินโลก

เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยส่งผลทำให้ตลาดเงินโลกมีเงินทุนหมุนเวียนอย่างรวดเร็วและมีปริมาณเงินทุนจำนวนมหาศาล และนับได้ว่าตลาดเงินเป็นตลาดที่มีมูลค่าการซื้อขายมากที่สุดในโลก อย่างไรก็ตามสัดส่วนของเม็ดเงินในตลาดเงินมากกว่าร้อยละ 90 กลับเป็นการซื้อขายเงินที่ไม่ถูกต้องกับการค้าและการลงทุน ดังนั้นธุรกรรมในตลาดเงินส่วนใหญ่จึงเป็นกิจกรรมที่ไม่ทำให้เกิดผลผลิตอย่างแท้จริง

แต่เป็นเพียงการทำกำไรจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่ถูกต้องเสมอไป แต่อยู่บนความคาดหวังของนักลงทุนซึ่งอาจจะไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน ความอ่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนและการไหลเข้าออกของปริมาณเงินมหาศาล และการขาดกลไกหรือกติกาในการควบคุมระบบการเงินโลก ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากไทยมีจุดบกพร่องในการจัดการเศรษฐกิจในประเทศ ทำให้นักลงทุนที่เล็งเห็นจุดอ่อนดังกล่าวเข้าโจมตีค่าเงินบาทเพื่อเก็งกำไร จากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องเข้าสู่วิกฤตเศรษฐกิจในที่สุด

ความเชื่อมโยงและความกว้างขวางของสาเหตุทำให้เศรษฐกิจไทยพัง ทำให้เราต้องตระหนักว่าการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้น ไม่สามารถใช้วิธีการทางเศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ต้องเป็นการเคลื่อนไหวไปพร้อมๆกันของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระบบเศรษฐกิจการเมือง สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ฯลฯ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของผมที่เรียกว่า “การปฏิรูปครบวงจร” นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการดำเนินการในระดับนานาชาติในการวางกติกาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโลกด้วย

บทสัมภาษณ์

เศรษฐกิจชุมชนคนสาครลี

ชิตชัย สนั่นเสี่ยง
สัมภาษณ์

สังคมไทยถ้ามีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนกันอย่างทั่วถึงก็จะสามารถขจัดความยากจนของคนทั้งประเทศได้พร้อมๆกับการสร้างฐานทางสังคม และธรรมชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟูบูรณะเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่มีรากฐานหรือพื้นฐานของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับบนของประเทศมีความมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น อาจกล่าวสรุปได้ว่าเศรษฐกิจชุมชนจึงหมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทำนุบำรุงพื้นฐานของ

ชุมชนของตนเองให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคมวัฒนธรรม
สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจชุมชนคนสาคลีก็นับเป็นแบบอย่างของชุมชน
ที่มีการสร้างความเข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม
และเศรษฐกิจ โดยอาศัยเศรษฐกิจชุมชนเป็นหลักหรือตัวตั้ง
ของการพัฒนาโดยมีครูสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์ ซึ่งเป็นคนชุมชน
สาคลีมาโดยกำเนิด คลุกคลีมากกว่า 60 ปี ได้เฝ้ามอง
ปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมที่เข้ามากระทบต่อชุมชน
แล้วคิดหาทฤษฎีวิธีการป้องกันทั้งเชิงรุกและเชิงรับมิให้เศรษฐกิจ
ชุมชนคนสาคลี ถูกกระทบจากสังคมภายนอก นับเป็นผู้นำ
ทางปัญญา จุดประกายแนวคิด ปลุกจิตสำนึกของคนใน
ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทำให้
เศรษฐกิจชุมชนคนสาคลีเป็นที่ยอมรับและรู้จักของคน
ทั้งประเทศ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางให้คนมาเรียนรู้
อย่างต่อเนื่อง จนในปี 2542 ชุมชนได้รับรางวัลดีเด่น
ด้านการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนจากสภากาชาดไทย

จากผลงานเศรษฐกิจชุมชน : คนสาคลีเป็นที่ปรากฏ
ต่อสายตาคนทั้งประเทศ ทำให้ครูสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์
เกิดความโดดเด่นทางสังคม จึงได้รับการยกย่องจากสังคม
ให้เข้ารับรางวัลหลายรางวัล เช่น คนดีศรีสังคม ครูของ
แผ่นดิน บุคคลผู้ช่วยเหลือการศึกษาของชาติ เป็นต้น ไม่ว่า
ท่านจะได้รับรางวัลอะไรมาก็ตาม ท่านก็ยังคงปฏิบัติงาน
และปฏิบัติตนด้วยความสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติ
งานเพิ่มมากขึ้นอยู่เรื่อยๆ มิเพียงแต่ท่านจะทำคุณประโยชน์
ให้กับคนสาคลีเท่านั้น ปัจจุบันท่านยังเป็นที่ปรึกษาของ
หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนหลายๆ แห่งเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจชุมชน อาจกล่าวสรุปได้ว่าเมื่อจะพูดถึงเศรษฐกิจ
ชุมชนภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้สัมภาษณ์ต้อง
นึกถึงชุมชนสาคลี และครูสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์ ก่อนใคร
เพราะถือว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจ และ
มีประสบการณ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน คนสาคลีเป็นอย่างดี
จนทำให้ชุมชนสาคลีได้รับรางวัลดีเด่นระดับประเทศเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจชุมชนมาแล้วผู้สัมภาษณ์จึงเดินทางไปยังชุมชนสาคลี
เพื่อสัมภาษณ์ครูสุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์ เกี่ยวกับเศรษฐกิจ
ชุมชน : คนสาคลีในด้านต่างๆ ที่น่าสนใจดังนี้

ดร.ชิตชัย : ขอให้ท่านเล่าประวัติความเป็นมาของ
ชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน คนสาคลี เพื่อให้เห็นภาพพจน์
ลึกลงไป

อาจารย์สุรินทร์ : ได้เลยครับคงต้องพูดว่า “ชุมชนสาคลี”
เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ปัจจุบันมีครัวเรือน 300 กว่าหลังคาเรือน
มีประชากรราว 2 พันกว่าคน อยู่ห่างจากตัวอำเภอเสนา
7 กิโลเมตร ความเป็นมาของชุมชนสาคลี คงจะก่อตั้งมาก่อน
กรุงศรีอยุธยาแตก มีอายุราว 200 กว่าปีมาแล้ว เดิมมีคน
อาศัยอยู่เบาบางมาก และช่วงเวลาต่อมาคือยุที่มีประชากร
หนาแน่นขึ้น คนมารวมตัวอยู่มากขึ้นเพราะชุมชนสาคลีเป็น
ตลาดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชาวนามาแลกเปลี่ยนสินค้ากัน
สังคมดั้งเดิมของชุมชนสาคลีมีระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะ
พึ่งตนเองเป็นสำคัญ โดยคนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ
เกษตรกรรมอยู่ท่ามกลางสภาพธรรมชาติของท้องไร่ท้องนา
ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน
ตามสโลแกนที่ว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” เป็นชุมชนที่มี
ความอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนมีสภาพชีวิตที่เรียบง่ายมีการ
ผลิตที่พอเพียงเลี้ยงตนเองและคนในชุมชนได้อย่างเพียงพอ
ต่อมาสังคมโลกมีกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องออกไป
พึ่งพาตลาดมากขึ้น มีผลทำให้ชุมชนสาคลีต้องออกจาก
กระแสเกษตรพึ่งตนเอง พยายามออกไปหาตลาดจากภายนอก
ชุมชนทำการเกษตรเพื่อการส่งออกจำหน่ายยังตลาดภายนอก
ชุมชน ระบบการทำเกษตรจากการทำนาเพื่อการบริโภค
ภายในครัวเรือน และการพึ่งตนเองค่อยๆ ลดลง คนชุมชน
สาคลี ก็เริ่มเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโลก โดยการ
เพิ่มผลผลิตจากการทำนาปีละครั้งมาเป็น 2 ครั้ง เพื่อให้ได้
ผลผลิตมากขึ้น สอดรับกับการส่งผลผลิตออกตลาดมากขึ้น
สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนชุมชนสาคลีเปลี่ยนไป ก่อให้
เกิดปัญหาความเป็นหนี้สินและสภาพแวดล้อมทรัพยากร
ธรรมชาติภายในชุมชนถูกทำลายมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วง
ของกระแสการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อ
ต้องการให้ประเทศไทยเป็นน้ำกู้ในปี 2530 ทำให้เศรษฐกิจ
ชุมชน คนสาคลี ได้มีโรงงานอุตสาหกรรมผุดสะพรั่งราว
ดอกเห็ดมีคนงานกว่า 20,000 คน เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่
ของชุมชนสาคลี ทำให้เศรษฐกิจชุมชนคนสาคลีเปลี่ยนผ่าน
จากชุมชนเกษตรกรรมเป็นชุมชนอุตสาหกรรม จากสภาพ
การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจชุมชนคนสาคลีมี
การทำเศรษฐกิจชุมชนอย่าง หลากหลาย มิได้ทำแต่การ
เกษตรเพียงอย่างเดียวมีการทำธุรกิจการค้าขายรับจ้างทำงาน
และมีอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก ส่งผลกระทบต่อความเชื่อ
ค่านิยม วิธีการดำเนินชีวิต ก่อให้สังคมชุมชนสาคลีเกิด
ความแตกแยก ครอบครัวแตก ชีวิตเปลี่ยน เช่น เคยทำงาน

ในโรงนา ก็ไปทำงานในโรงงาน เคยกินแกงถ้วยก็มากินแกงถุง เคยกินขนมครกก็มากิน ขนมเค้ก นอกจากนี้ก็ตีการผลิต เพื่อกินเพื่อใช้กลับต้องผลิตไปเพื่อขาย ให้ได้เงินมาซื้อสินค้าบริโภคจากตลาดภายนอก การเปลี่ยนแปลงของ กระแสทุนนิยมโลก และภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชนคนสาคร้อย่างต่อเนื่อง

ดร.ชิตชัย :เมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมเปลี่ยนแปลงไป คนชุมชนสาครมีความเข้าใจในเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร และมีวิธีการจัดการกับเศรษฐกิจชุมชนคนสาครอย่างไร

อาจารย์สุรินทร์ : เศรษฐกิจชุมชน ในความเข้าใจของผมนั้นคือ คนเราจะดำรงชีวิตอยู่ได้หรือชุมชนจะดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยฐานของทรัพยากรในชุมชนเพื่อเอามาบริโภคเอามาใช้ การผลิตที่ชุมชนมีอยู่ต้องสนองต่อประชาชนในหมู่บ้านให้มีชีวิตรอดได้อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ เช่น หมู่บ้านเกษตรต้องมีผลผลิตเกษตรกรรมรองรับ (หัตถกรรมสามารถผลิตหัตถกรรมรองรับ) โดยเฉพาะต้องมีปัจจัยสี่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เราจึงเรียกว่าเศรษฐกิจชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชน ต้องสามารถหล่อเลี้ยงคนในครอบครัวชุมชนตลอดซึ่งเรียกว่าการพึ่งตนเองได้ แม้ว่าเราจะนำเศรษฐกิจไปเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจมหภาค หรือกระแสนิยมก็สามารถพึ่งตนเองได้ โดยระบบเศรษฐกิจชุมชนซึ่งสามารถผลิตออกมาแล้วสามารถหล่อเลี้ยงคนในชุมชนได้ คนในชุมชนสาครส่วนมากมีความเข้าใจว่า ระบบเศรษฐกิจชุมชนเขาจะนึกถึงแต่เรื่องของการมีเงินเป็นหลัก แต่ผมมองทรัพยากรในชุมชนว่าสามารถมาหล่อเลี้ยงชีวิตได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าผมปฏิเสธ “เงิน” สำหรับการจัดการกับเศรษฐกิจชุมชน คนสาครนั้นขั้นตอนแรกๆที่ชาวบ้านเริ่มปรับตัวผลิตข้าว เพื่อการส่งขายยังตลาดนอกชุมชนใหม่ๆ ชาวบ้านไม่รู้เรื่องพยายามทำตามกระแสของสังคมภายนอกเกิดจากระบบเศรษฐกิจเพื่อการขายเป็นหลัก กลไกตลาดกำหนดราคาผลผลิต ชาวบ้านต้องลงทุนสูงขายได้ราคาต่ำ ทำให้ชาวบ้านเป็นหนี้สินมาก สภาพการผลิตเพื่อการบริโภคหมดไปหันมาผลิตเพื่อขายเท่านั้น เพื่อให้ได้ตัวเงินมา เพื่อนำเงินมาซื้อของกินของใช้ทั่วไป ทำให้แนวโน้มของชาวบ้านมีสภาพการขาดทุน หนี้สินมาก ระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบดั้งเดิมเกิดสภาวะล่มสลาย กลุ่มคนในชุมชนจึงเกิดการรวมกลุ่มกัน

4-5 คน โดยมีครูสุรินทร์เป็นหลัก เริ่มมาคิดกันว่าทำไมชาวบ้านที่ทำการเกษตรจึงมีสภาวะเช่นนั้น พยายามแสวงหาคำตอบด้วยการช่วยกันวิเคราะห์ถึงต้นเหตุของการเกิดสภาพปัญหาดังกล่าว ต่างก็พบว่า ต้นเหตุแห่งปัญหามาจากสาเหตุการเร่งการทำเกษตรแผนใหม่ เพื่อการส่งขายเป็นสำคัญ เป็นตัวการทำให้ชาวบ้านเป็นหนี้สิน สภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ เกิดการเสื่อมโทรมลง โดยเฉพาะการเป็นหนี้สินพบว่าชาวบ้านหาเงินมาทำการปลูกข้าวอย่างเดียว แต่กลับซื้อสินค้ารอบด้าน เราก็ตัดทุน ทางออกที่พวกเรา มาคิดกันก็คือชาวบ้านจะกินหรือจะใช้อะไรภายในครัวเรือน ควรจะมาสร้างเพื่อกินเพื่อใช้ภายในครอบครัวของตนเองมากขึ้น โดยให้ชาวบ้านมาสร้างอาหารภายในครัวเรือนให้มากขึ้น มิใช่แต่ปลูกข้าวอย่างเดียว จึงเกิดแนวคิดว่าการทำเกษตรแบบไม่มีหนี้สินมีไหม ครูสุรินทร์ จึงรวมกลุ่มชาวบ้าน 7-8 คน มาช่วยกันวิเคราะห์และได้พบการเกษตรแบบไม่มีหนี้สิน โดยดูแบบอย่างเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงพากันกลุ่มชาวบ้านไปศึกษาดูงาน เรียนรู้แล้วก็นำมาทดลองทำตามภายในโรงเรียนสาครสิริวิทยาเพื่อให้ประชาชนมาดูแบบอย่างต่อไป ทำให้ชาวบ้านสาครหันมาทำการเกษตรแบบผสมผสานและ “โครงการไร่นาสวนผสม” เพื่อการมีอาหารบริโภคภายในครัวเรือนมากขึ้นและพึ่งตัวเองได้ดีภายใต้สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดการปรับตัวต่อเศรษฐกิจชุมชนคนสาครหลายๆอย่างภายในชุมชนเพื่อการอยู่รอดของชุมชนต่อไป

ดร.ชิตชัย : ปัจจุบันมีรูปแบบการทำเศรษฐกิจชุมชนคนสาครอย่างไร

อาจารย์สุรินทร์ : จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ชุมชนคนสาคร ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจชุมชน ให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงแต่มุ่งเน้นคนชุมชนสาครให้มีระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองได้อย่างพอเพียงทั้งครอบครัวตนเองและชุมชนสาครเป็นสำคัญ และสามารถนำผลิตผลที่เหลือหรือแปรรูปผลผลิตออกไปจำหน่ายภายนอกชุมชนต่อไป ซึ่งในปัจจุบันชุมชนสาครมีระบบเศรษฐกิจชุมชนคนสาครอยู่ 5 เรื่อง คือ

1. ระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยการทำการเกษตรแบบผสมผสาน การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งมีการทำการปลูกข้าว คือการปลูกพืชต้นยืน ผลไม้ การปลูกผักสวนครัว และ

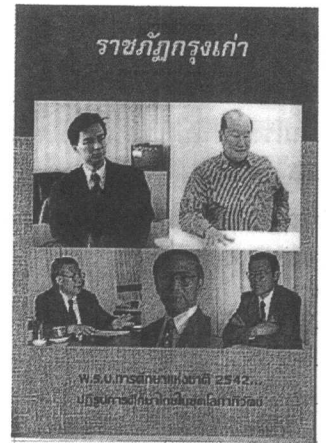
การเลี้ยงสัตว์เพื่อให้มีอาหารการกินตลอดปี และเกษตร
ปลอดภัยโดยการทำการเกษตรแบบธรรมชาติ เพื่อมุ่ง
เน้นให้เกษตรกรพึ่งตน ให้ผลผลิตที่พอเพียงกับการบริโภค
เป็นสำคัญ

2. ระบบเศรษฐกิจชุมชน แบบการแปรรูปผลผลิต
จากการเกษตรกรรม โดยได้ผลผลิตจากการปลูกพืช ผลไม้
และสมุนไพร หลากๆอย่าง ที่เหลือหรือถ้าจะให้ได้อาหาร
เก็บไว้ได้นานจึงทำผลผลิตดังกล่าวมาแปรรูปเพื่อการเป็น
อาหารบริโภค ไว้กินไว้จำหน่ายอย่างพอเพียงตลอดปี

3. การแพทย์แผนไทย จากการที่ชาวบ้านเจ็บป่วย
ต้องออกไปพึ่งพาจากการแพทย์และสาธารณสุขเป็นสำคัญ
คนในชุมชนสาคล็กก็มารวมกลุ่มกันค้นหาความรู้เกี่ยวกับ
การรักษาพยาบาลการเจ็บป่วยเบื้องต้น และพยายาม
หาสมุนไพรต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนมาช่วยบำบัดรักษา
ขั้นพื้นฐาน หรือหาแนวทางป้องกันสภาพการเจ็บป่วย
เบื้องต้นก่อน โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก

4. กลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มสัจจะเพื่อการ
ออมทรัพย์ เป็นการระดมทุนในชุมชน จากปรากฏการณ์ที่
ชาวบ้านสาคล็กมีหนี้สินมาก ส่วนใหญ่ก็จะไปกู้ยืมจากนายทุน
เสียดอกเบี้ยสูง ชาวบ้านในชุมชนก็มาคิดว่าน่าจะเป็นการ
ระดมทุนจากคนในหมู่บ้านเราเองดีกว่า แล้วให้คนในหมู่บ้าน
สามารถกู้ไปลงทุนในธุรกิจต่างๆได้ เสียดอกเบี้ยต่ำ คนใน
ชุมชนก็จะมีความร่วมมือกันและสามัคคีกัน ชุมชนก็จะม
ีความเข้มแข็ง เดียวนี้ชุมชนคนสาคล็กมีเงินทุนมากขึ้นแล้ว
คนส่วนมากจะมาเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์

5. ธุรกิจชุมชน โดยมีการจัดการตั้งตลาดชุมชน หรือ
ตลาดกลางของชุมชนเพื่อเน้นให้คนในชุมชนสาคล็กที่มีผลผลิต
ด้านต่างๆได้นำผลผลิตมาขายโดยตรงในราคายุติธรรม และ
ให้คนในชุมชนมีการเรียนรู้ด้านการบริหารและการจัดการธุรกิจ
ชุมชนกันเอง และยังให้คนในชุมชนอื่นๆมาซื้อสินค้าในชุมชน
สาคล็กโดยตรง

ปีที่ 6 ฉบับที่ 11 2543 มีชื่อประจำฉบับว่า
“พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542.....

ปฏิรูปการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ สัมภาษณ์ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (คัดมาเพียงบางส่วน)

สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
(คัดมาเพียงบางส่วน)

สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์
(คัดมาเพียงบางส่วน)

สัมภาษณ์

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ณ ทำเนียบรัฐบาล

6 สิงหาคม 2542

มีเหตุผลใดที่รัฐบาลต้องประกาศใช้พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ

ในแง่กฎหมายความจำเป็นที่จะต้องมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติก็เป็นเรื่องที่ต้องมีพระราชบัญญัติ
เพราะว่ารัฐธรรมนูญมาตราที่ 81 ได้บัญญัติเอาไว้ชัดเจนว่า
รัฐต้องมีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกาศใช้มาเมื่อเดือนตุลาคม 2540
ความมุ่งหมายก็คือรัฐธรรมนูญต้องการจะให้กฎหมายที่
เป็นแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแห่งชาติ เพราะว่าได้
เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษามีต่อการพัฒนา
ประเทศแต่ถ้าแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติเรื่องนี้เอาไว้ก็ตาม
ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรอบเวลาที่จะต้องดำเนินการ
ในการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะไม่

เหมือนกับกฎหมายหลายฉบับที่รัฐธรรมนูญบ่งบอกไว้ชัดว่า จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี แล้วก็ขณะเดียวกัน การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติว่า จะต้องมีความหมายแม่บท หรือ กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ก็ไม่ได้ระบุลงไปอย่างชัดเจนว่า ลักษณะของกฎหมายฉบับนี้จะเป็นอย่างไร

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือว่า รัฐบาลได้อาศัย เจื่อนไขของการที่จะต้องออกพระราชบัญญัติแม่บท ทางการศึกษา นี้ เป็นเครื่องมือในการที่จะปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบ ด้วยเหตุผลที่เรามองเห็นสภาพปัญหาการศึกษา ในปัจจุบันว่ามีข้อจำกัดอย่างยิ่งในการที่จะตอบสนอง กระบวนการของการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืน ให้มีความสมดุล และก็ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ต้องยอมรับว่าในอดีตภารกิจหลักของรัฐบาลเกือบทุกชุด ในด้านการศึกษา ก็คือ มุ่งเน้นในเรื่องของการขยายโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกต้อง เพราะว่าจะต้องมีความพยายามที่จะ ให้คนของเราได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป เนื่องจาก เมื่อเทียบกับหลายประเทศก็ยิ่งพบว่าคนของเราได้รับการศึกษา คิดเป็นจำนวนปีโดยเฉลี่ยก็อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ แต่การขยายโอกาสการศึกษานั้นก็ไม่เพียงพอ ในแง่ของการดำเนินนโยบายทางด้านการศึกษา เพราะว่าปัญหาที่ได้ สะสมมา มันเกี่ยวข้องกับเรื่องคุณภาพการศึกษาด้วย และ คำว่าคุณภาพนั้นก็ครอบคลุมตั้งแต่ความเหมาะสมของรูปแบบ เนื้อหาสาระของการจัดการศึกษาที่จะสอดคล้องกับโลกที่จะ เปลี่ยนแปลงไปกับในแง่ของความขาดแคลนในปัจจุบันต่างๆ ที่ฟังจะนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษา เราได้ใช้แผน การศึกษามาโดยตลอด แต่ว่าแผนนี้ไม่ได้มีสถานะที่เป็น กฎหมาย แล้วก็ในตัวแผนซึ่งแม้จะระบุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ของแผนเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินนโยบายที่ดี เพียงไร แต่เริ่มมีข้อจำกัดทางโครงสร้างต่างๆ ซึ่งเป็นอุปสรรค ในการที่จะตอบสนองเป้าหมายของแผนการศึกษาได้ ฉะนั้น เหตุผลหลักจริงๆ ก็คือ เราได้อาศัยเจื่อนไขของรัฐธรรมนูญ เพื่อมาดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของเรา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและ ประเทศชาติในการที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพ และมีทักษะ มีขีดความสามารถที่เหมาะสมกับโลกปัจจุบัน

ท่านมองว่าปัญหาที่เกิดจากการใช้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาตินั้น จะต้องเกิดอุปสรรคอะไรบ้าง ที่จะทำให้การพัฒนาหรือว่าเปลี่ยนแปลงระบบ

การศึกษาเป็นไปได้ยาก

ก่อนที่จะถึงตรงนั้นคงจะต้องเรียนว่า ด้วยเหตุผลที่ได้ลำดับให้เห็นถึงที่มาของพระราชบัญญัตินี้ ตัวเนื้อหาสาระ ของพระราชบัญญัติเองจึงมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลง จากระบบเดิมค่อนข้างมาก แน่นนอนในเรื่องของแนวการจัดการศึกษาหรือหลักการของการจัดการศึกษาก็นั้น คงไม่ใช่เรื่องที่มีการโต้แย้งมาก ไม่ว่าจะเป็นหลักของการที่จะให้ การศึกษานั้นเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนทุกคนตลอดชีวิต หรือว่าการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ ศึกษา หรือให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือถ้าลงไปรายละเอียดว่าการจะให้การจัดการศึกษานั้น ยึดผู้เรียนว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด รวมถึงการประสมประสาน เนื้อหาสาระประสบการณ์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้คงไม่ได้เป็นเรื่องที่ถูกโต้แย้งมากนัก

แต่การที่จะเปลี่ยนสภาพปัจจุบันไปสู่จุดเหล่านั้นได้ ตัวพระราชบัญญัติก็ได้พยายามที่จะแก้ปัญหามาของกฎหมาย กฎระเบียบและโครงสร้างในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นจะมีตั้งแต่ เรื่องของการที่จะต้องให้มีการยอมรับถึงความหลากหลายใน การจัดการศึกษามากขึ้น การขยายสิทธิของฝ่ายต่างๆ ที่จะ สามารถจัดการศึกษาได้ ไม่ใช่เฉพาะรัฐ ไม่ใช่เพราะองค์การ ส่วนท้องถิ่น หรือไม่ใช่เพราะรูปแบบของโรงเรียนเอกชนที่มี ในปัจจุบัน แต่พูดถึงเรื่องของชุมชน พูดถึงสถาบันทางสังคม สถาบันศาสนา พูดถึงแม้กระทั่งครอบครัว หรือบุคคลที่จะ จัดการศึกษา อันนี้ก็เป็นความเปลี่ยนแปลง ตัวระบบการ บริหารจัดการก็มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เพราะว่ามีการ เสนอที่จะให้รวม กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องกับการ ศึกษา มารวมเป็นกระทรวงเดียวกัน และมีการบริหาร โดยรูปแบบของคณะกรรมการ อย่างน้อยก็สามชุดบวกกับ กรรมการที่จะมาทำหน้าที่เป็นเหมือนสภาที่ปรึกษา รวมไปถึงการกระจายอำนาจการบริหาร การตัดสินใจลงไปสู่ระดับ สถานศึกษา และสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นใหม่ที่เรียกว่าเขตพื้นที่ การศึกษา อันนี้ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

ในส่วนของบุคลากรก็มีการเปลี่ยนแปลง พูดถึงเรื่อง ของใบประกอบวิชาชีพของครู การปรับปรุงองค์กรวิชาชีพ การปรับปรุงองค์กรกลาง บริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ อาชีพครู มีหมวดที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการศึกษาที่มาใช้ เพื่อการศึกษาแล้วก็เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากร เพราะฉะนั้นถ้าดูเนื้อหาสาระในตัวพระราชบัญญัติแล้ว มันมี

ความเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางและลึกซึ้งมาก รายละเอียดของการเปลี่ยนทั้งหมดจึงไม่สามารถถูกกำหนดอยู่ในตัวพระราชบัญญัติได้ แต่จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา มีคณะกรรมการปฏิรูปซึ่งมาเสนอแนะในการที่จะแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ แล้วก็มีเวลาอีกประมาณ 3 ปี ในการที่จะดำเนินการสิ่งเหล่านี้ให้เสร็จสิ้น ซึ่งหมายถึงเรื่องของโครงสร้างกระทรวงเรื่องอื่นๆ ที่จะตามมา

ความเปลี่ยนแปลงมหาศาลอย่างนี้ ในระยะซึ่งค่อนข้างสั้น เพราะว่าเราก็อยากที่จะให้มีการเร่งรัดกระบวนการนี้ยังไม่พูดถึงเรื่องกระบวนการประเมิน ประกันคุณภาพการศึกษาด้วย ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ใหม่พอสมควร การเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ผมคิดว่า หนึ่งช่วงสองสามปีจากนี้ไป ทุกฝ่ายต้องทำงานกันอย่างหนักมาก อันนี้ก็อาจจะสร้างปัญหาขึ้นมาเหมือนกัน ในแง่ของกลไกความพร้อมของระบบราชการ ที่จะต้องพยายามเร่งรัดสิ่งเหล่านี้ อันที่สองก็คือว่า แม้ว่าในหลักการที่กำหนดในพระราชบัญญัติโดยรวม ทุกๆ คนก็ค่อนข้างที่จะเห็นด้วยหรือเห็นคล้อยตาม แต่พอถึงเวลาของการปรับโครงสร้าง เปลี่ยนแปลงบทบาท ปรับวิธีคิดวิธีการทำงานมันจะมีกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับผลกระทบผลกระทบในเชิงสถานภาพส่วนตัว ในเชิงสถานะแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป และผมคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ ที่เริ่มจะต้องมีความขัดแย้ง การคัดค้าน การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการต่อต้านอยู่บ้าง อันนี้ก็เป็นเรื่องซึ่งต้องเข้าใจว่า ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้อยู่เสมอ เพราะฉะนั้นด้วยกรอบเวลาที่จำกัด แล้วก็ภารกิจที่ค่อนข้างจะให้รวมไปถึงผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลต่างๆ ก็อาจจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นบ้าง มันไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงซึ่งจะสามารถดำเนินการได้ง่าย มีรูปแบบสำเร็จรูป หรือว่าสามารถเดินไปได้อย่างราบรื่นร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่ใช่อย่างนั้น

ความเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้เงินอย่างมหาศาล รัฐบาลมองปัญหาว่า มันจะไปได้ขนาดไหน เนื่องจากว่า จะต้องมีการขยายการศึกษาให้สูงขึ้นเรื่อยๆ งบประมาณก็เพิ่มขึ้นมา อันนี้รัฐบาลมองถึงเรื่องงบประมาณที่จะนำมาใช้หรือไม่

ความจริงไม่ได้เกิดจากพระราชบัญญัติตัวนี้ หนึ่งก็เป็นแนวโน้มเดิมอยู่แล้ว ที่สภาพสังคมเศรษฐกิจ เมื่อพัฒนาถึงระดับหนึ่งความต้องการเกี่ยวกับการศึกษา โดยเฉพาะก้าวล่วงมาถึงขั้นอุดมศึกษาจะเติบโตเร็วมาก อันนี้ก็ เป็นสภาวะที่ค่อนข้างปกติของขบวนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ภาระที่เพิ่มขึ้นจริงๆ จะมาจากรัฐธรรมนูญตามมาตรา 43 ซึ่งพูดถึงการที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย ตรงนี้ก็มี การประเมินถึงภาระงบประมาณที่เพิ่มขึ้น ก็อยู่ในกรอบของตัวเลขซึ่งคงปฏิบัติได้ แต่ก็เป็นภาระที่สูงขึ้นพอสมควร ในแง่ของการจัดสรรงบประมาณการเงิน การคลัง ตรงนี้เองก็เป็นเหตุผลหนึ่งว่า การปฏิรูปโครงสร้างต่างๆ ก็มีความจำเป็น เพื่อที่จะให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการมากขึ้น ยิ่งงานที่จะต้องทำขยายตัวมากขึ้น ขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การมีระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น ในช่วงของการปรับเปลี่ยน หรือในช่วงเปลี่ยนผ่านที่กำลังดำเนินการในการปฏิรูปนั้น ก็คงจะต้องมีการใช้งบประมาณหรือทรัพยากรมากเป็นพิเศษด้วย ตรงนี้รัฐบาลก็ได้คำนึงถึง และก็ ได้เตรียมแหล่งเงินเอาไว้เหมือนกัน ในการที่จะมาช่วยทำให้ งานเหล่านี้มันเดินต่อไปได้

ช่วงก่อนหน้าที่พระราชบัญญัติการศึกษาจะประกาศใช้ ก็ได้ติดตามข่าวมาตลอดว่า มีร่างเข้ามาถึง 4 ร่าง ไม่ทราบว่าจะคณะกรรมการมาได้ใช้ร่างไหนเป็นหลัก และท่านเองเป็นประธานยกร่าง ท่านคิดว่าจุดไหนที่คณะกรรมการเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันจุดไหนที่คณะกรรมการขัดแย้งกันจนหาข้อสรุปยาก

ในส่วนของการบริหารจัดการ เนื่องจากมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน และก็ทางฝ่ายสภา ฝ่ายพรรคการเมืองให้ความสนใจกับเรื่องนี้มาก ก็จึงมีการเสนอกฎหมายเข้ามาหลายฉบับ คือเรื่องเดียวกัน แต่ว่าหลายฉบับ โดยกระบวนการพิจารณาของสภาได้ถือร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลัก เพราะนั่นคือมติสภาผู้แทนราษฎร เวลารับหลักการ แต่ว่าได้สร้างกระบวนการพิจารณาที่เปิดกว้างทั้งในแง่ของการมีกรรมสิทธิ์ที่ประกอบไปด้วยคนที่มีความหลากหลาย จำนวนมากกว่าปกติ ทั้งในกระบวนการสร้าง การรับฟังความเห็นในระหว่างการศึกษา ก็คงจะกล่าวได้ว่า ในการ

พิจารณาของกรรมาธิการจริงๆ ก็ได้ข้อเสนอทุกข้อเสนอ แต่ว่าก็มาหลอมรวมกันเป็นกรอบ ซึ่งออกมาเป็นตัวพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน ผมคิดว่าสิ่งซึ่งสามารถพูดได้เต็มปากเต็มคำก็คือว่าหลักการทิศทางใหญ่ๆเกือบทุกเรื่องไม่ได้เห็นขัดแย้งกันค่อนข้างจะเห็นตรงกัน แต่ว่าในทุกๆเรื่องมันจะมีรายละเอียด เป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องถกกันอย่างกว้างขวาง แล้วก็ให้เกิดข้อยุติที่จะสามารถนำมาสู่การสรุปเป็นตัวร่างเพื่อเสนอในขั้นตอนต่อไป ผมไม่ได้มองว่ามันมีประเด็นอะไรเป็นพิเศษที่เป็นความขัดแย้ง เพราะว่าหลักใหญ่ๆนั้นรับค่อนข้างจะตรงกัน แต่ว่ารายละเอียดในแต่ละเรื่อง จะมีถ้อยคำเป็นต้น หรือว่ากรอบเวลาว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ควรจะเสร็จเมื่อไร อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาบ้าง

สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

**ประธานคณะกรรมการศึกษาแนวทางการปฏิรูประบบ
บริหารการศึกษานุเคราะห์และการลงทุนเพื่อการศึกษา
ณ โรงแรมริเวอร์วิว เพลส จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
18 กันยายน 2542**

**ทำไมจึงต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร
การศึกษา เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาประกาศใช้**

ได้วางแนวทางของเรื่องกระจายอำนาจเอาไว้เป็นหลักยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นนั้นมีสิทธิ์และมีส่วนในการจัดการศึกษา เมื่อเรามาดูโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พบว่ามันสวนทางกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจในลักษณะที่เป็นกรมนิยม สถานศึกษาขึ้นกับกรม แล้วก็สุดแต่ว่ากรมนี้จะแบ่งอำนาจมาจากจังหวัด อำเภอ หรือว่าจะมีการมอบหมายอำนาจไปที่สถานศึกษามากน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ในสภาพเช่นนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจำกัดมาก และในขณะเดียวกันก็ยังมีปัญหาเรื่องเอกภาพ โดยเฉพาะทางด้านนโยบาย เพราะว่าการศึกษานั้นกระจายอยู่หลายกระทรวงหลายสังกัด ไม่ได้รวมนโยบาย ไม่ได้รวมมาตรฐาน ก็ทำให้การจัดการศึกษาที่ผ่านมา มีปัญหาทั้งในเชิงเอกภาพ ทั้งในเชิงคุณภาพ ทั้งในเชิงประสิทธิภาพ เมื่อจะต้องมีการปฏิรูป

เรื่องของการบริหารจึงเป็น 1 ใน 9 เรื่องของการปฏิรูปครั้งนี้ เพื่อเป้าหมายในการที่จะทำให้คนไทยมีคุณภาพ และก็ทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อเนื่อง นี่คือเหตุผลสำคัญที่ว่าทำไมถึงจะต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานการศึกษาด้วย

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนั้นยึดหลักอะไรบ้าง

หลักสำคัญคือการกระจายอำนาจ ไปสู่ท้องถิ่น ไปสู่ชุมชน ไปสู่ประชาชน **หลักที่สองก็คือว่าเมื่อกระจายแล้ว** ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม และ**ประการที่สามก็คือจะต้อง** ทำให้การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้ระบบบริหารการศึกษาที่มีเอกภาพในทางนโยบาย ในทางแผน และในทางมาตรฐานการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปอะไรบ้าง

อย่างที่ผมเรียนแล้ว การปฏิรูปครั้งนี้ เป็นการปฏิรูปครั้งใหญ่ที่ถือว่าเป็นการปฏิรูปทั้งระบบและครบกระบวนการรวมกันแล้วเป็น 9 เรื่อง มีการปฏิรูปตั้งแต่หลักการจุดมุ่งหมาย ตั้งแต่ระบบการจัดการศึกษา ที่เน้นเกี่ยวกับเรื่องในระบบ นอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย มาเน้นในเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต มาเน้นในเรื่องการศึกษาสำหรับทุกคน มาเน้นในเรื่องของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ มาเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ แบบกระทรวงเดียว มาเน้นในเรื่องเกี่ยวกับบุคลากร เช่น ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร การศึกษาที่จะต้องมีการปฏิรูป หรือการยกฐานะทางวิชาชีพ เพื่อคุณภาพการศึกษา จะต้องมามีการปฏิรูปเรื่องทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและท้ายสุดก็มาพูดกันมากเรื่อง การประกันคุณภาพซึ่งเป็นปัญหาหลักของระบบ และก็มาพูดกันถึงเรื่องเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพราะในยุคปัจจุบันนี้ จะเห็นว่าเป็นโลกที่ไร้พรมแดน มีเทคโนโลยีอยู่ 3 กลุ่มที่สามารถประยุกต์มาใช้ทางการศึกษา และก็ทำให้อยู่ที่ไหนเรียนได้ทุกเวลาทุกสถานที่ ก็คือกลุ่มทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีโทรคมนาคม เพราะฉะนั้นใน 9 เรื่องนี้ก็ได้อธิบายแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 9 เรื่อง และต้องทำทั้งหมดเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การปฏิรูป 9 เรื่องนี้จะส่งผลมาสู่การปฏิรูปทั้งระบบและครบกระบวนการ เพื่อที่จะทำให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาสำหรับทุกคน และก็เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่จะทำให้คนสามารถใฝ่หาความรู้จากแหล่งความรู้ทั้งหลายได้ตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะว่าประเทศไทยยากจนและประชาชนก็มีปัญหาทางเศรษฐกิจ และรัฐจะต้องจัดการศึกษาแบบให้เปล่า ท่านคิดว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

อันที่จริงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีเป็นอุดมคติ และประเทศไทยก็เป็นประเทศ ถ้าเทียบกับประเทศอื่นนั้นค่อนข้างก้าวหน้า ซึ่งกล่าวหาญมาก ที่รัฐธรรมนูญกำหนดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 12 ปี แต่อย่าลืมว่าการกำหนดเช่นนั้นกำหนดไว้ในแง่ทั้งสิทธิที่ประชาชนจะพึงได้รับโอกาส 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และก็ไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ไม่ใช้การศึกษาภาคบังคับเป็นการบังคับรัฐที่จะจัดให้ส่วนนี้เป็นสิทธิของประชาชนพึงได้รับ แต่การศึกษาภาคบังคับจริงๆ มัน 9 ปี ก็หมายความว่านั่นเป็นหน้าที่พลเมือง เมื่อเป็นภาคบังคับ ไม่เรียนไม่ได้ แต่ว่า 12 ปีนี้เป็นสิทธิ ไม่รับก็ได้ แต่กลับไปบังคับรัฐว่าต้องจัดให้เรื่องนี้ได้มีการคำนวณเงินว่าถ้าต้องจัด 12 ปีให้ได้ใน 5 ปี คือตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นไปจะต้องใช้เงินมากน้อยเพียงใดเพิ่มขึ้น ไปไหนหรือเปล่าทุกฝ่ายยืนยันว่าแม้ประเทศไทยจะมีปัญหาเศรษฐกิจอย่างที่เป็น ก็น่าจะมีความเป็นไปได้ แต่แน่นอนความเป็นไปได้ อันนี้ ก็ต้องหมายความว่า การศึกษาในระดับที่เหนือกว่าพื้นฐาน 12 ปี สถาบันอุดมศึกษาก็ดี ผู้รับโอกาสระดับนั้นก็คิดจะต้องมีความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษามากขึ้นเพื่อจะเอางบประมาณมาถมลงข้างล่าง 12 ปี และ 9 ปีในการศึกษาภาคบังคับ แล้วเราก็มองว่าเรื่องของเศรษฐกิจมันคงไม่อยู่ในภาวะอย่างนี้ตลอดไป ถ้าอีกสองสามปีเศรษฐกิจเราฟื้นตัวแล้วรัฐทุ่มเทตามที่เป็นข้อกำหนดตามรัฐธรรมนูญนั้น ศึกษาแล้วมีความเป็นไปได้

การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีนั้น เราจะเริ่มนับตั้งแต่การศึกษาระดับใด ระดับประถม และมัธยม จะเรียกกันใหม่ว่าอย่างไร

คือจริงๆ แล้วก็ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่สองแนวความคิด แนวความคิดหนึ่ง ซึ่งผมเป็นคนที่อยู่ในแนวความคิดนั้นด้วย ก็คือ เห็นว่าเมื่อรัฐธรรมนูญเขียนว่าไม่น้อยกว่า 12 ปี ส่วนการจะนับตรงไหนถึงตรงไหนนั้นให้เป็นเรื่องฝ่ายบริหาร ผมเป็นฝ่ายที่อยากให้ลงข้างล่างก็คือหมายความว่า น่าจะเริ่มตั้งแต่เด็กเล็ก เช่น อนุบาลขึ้นไปจนถึงมัธยมต้น ซึ่งก็จะได้ 12 ปีเหมือนกัน เพราะผมมีความเชื่อว่าเด็กในวัยซึมซับ

เป็นวัยที่สำคัญ ถ้าเราให้อะไรดีๆ สร้างความพร้อมตรงนั้นแล้ว การจะเติบโตไปตามวัยจะดีกว่าการไปละทิ้งเขาในวัยนั้นแล้วมาเริ่มประถมหนึ่ง แต่ว่าเสียงส่วนใหญ่เมื่อมีประชาพิจารณ์กัน รับฟังความคิดเห็นกันเห็นว่าควรจะเริ่มประถม 1 รัฐบาลก็มีมติไปแล้วให้เริ่มตั้งแต่ประถม 1 ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และก็รวมอาชีวศึกษาในระดับปวช.ด้วย เรียกว่าเป็นพื้นฐาน 12 ปี

แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ทิ้งการศึกษาปฐมวัย คือก่อนประถมด้วย เมื่อกำหนดแล้วว่าเป็น 12 ปี ก็ฟังจะตกลงกันได้ไปสำรวจทั่วโลกเลยว่า 12 ปี เขาแบ่งอย่างไร ส่วนใหญ่จะเป็น 6-3-3 ซึ่งก็สอดคล้องกับที่เราแบ่งอยู่แล้ว ไม่ให้เกิดความสับสน ก็บอกถ้อยคำอย่างนั้นก็เรียกว่าเป็นประถม 6 ปี มัธยม 6 ปี ภาคบังคับก็คือ 6 ปี บวก 3 ปี คือ ป.6 บวก ม.3 รวมกันก็เป็น 9 ปี แต่ว่าการศึกษาภาคบังคับนี่กลายเป็น 9 ปี ขอให้หลักสูตรในขั้นพื้นฐานเป็นสองท่อนเท่านั้น ไม่ใช่ 3 ก็คือท่อนที่หนึ่งเป็นหลักสูตรแห่งเดียวกันทั้ง 9 ปีต่อเนื่องกันไปเลย เพราะเด็กภาคบังคับต่อไปนี้ จะเริ่มเมื่ออย่างเข้า 7 ขวบ และจะต้องเรียนไปจนถึงอย่างเข้า 16 ขวบ ซึ่งตามกฎหมายแรงงานนั้น เด็กที่จบอายุ 15 ปี ออกจากโรงเรียนจะเข้าสู่แรงงานได้

เพราะฉะนั้นเมื่อเราบังคับ 9 ปี มันไม่ใช่เป็นแต่เพียงพื้นฐานการเป็นพลเมืองและการศึกษาต่อ แต่จะต้องเน้นลักษณะของพื้นฐานอาชีพ ให้เด็กที่หยุดแค่ภาคบังคับ และเขาไม่เรียนต่อขึ้นไปอีก สามารถที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ เพราะวัยเขาถึงตามกฎหมายแรงงาน แล้วก็อีก 3 ปี น่าจะเน้นสองด้าน คือ มัธยมปลายเน้นเรื่องอาชีพไปเลย ถ้าคนต้องการจะไปทางอาชีพะ หรือเน้นเรื่องการเตรียมตัวศึกษาต่อให้เข้มข้น เพื่อคนจะได้ไปศึกษาต่อสูงขึ้นไป เพราะฉะนั้นในแง่ของโครงสร้างระบบ การศึกษา 12 ปี ก็ยังเป็น 6-3-3 ยังเรียก ประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย แต่ในแง่หลักสูตรจะเป็น 9 ปี คือหลักสูตรภาคบังคับกับหลักสูตรพื้นฐาน 12 ปี ซ้อนทับกันอยู่ แต่ว่า 9 ปีแรกจะเป็น 9 ปี ที่เป็นการศึกษาภาคบังคับ จะไม่แบ่งเป็นท่อน 6-3-3 จะเป็น 9-3

หมายความว่าถ้าโรงเรียนใดเปิด ป.6 และ ม.1 จะต้องไปอยู่มัธยม

ไม่ การจัดโรงเรียนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะเหตุว่าเมื่อเรากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาเขาจะ

ดูถึงความพร้อมว่า ถ้าเขามีโรงเรียนเล็กๆกระจายอยู่ เขาอาจจะบอกว่าโรงเรียนเล็กเหล่านั้นจัดเพียง 6 ปี แล้วก็มาต่อโรงเรียนใหญ่อีก 3 ปี หรือ อีก 6 ปี ก็แล้วแต่ เพราะฉะนั้นอาจจะจัดแบบที่ 1 ในบางโรง 6 ปีไปเลย แบบที่ 2 บางโรงถึง 9 ปี แบบที่ 3 อาจจัด 12 ปี ในโรงเดียวกัน อันนี้ถือเป็นความยืดหยุ่นอีกแบบหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่การศึกษา

ในขณะที่ปัจจุบันเป็นยุคที่มีการแข่งขันก็อยากจะทราบว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว กับประเทศเพื่อนบ้านของไทย มีการศึกษาภาคบังคับกี่ปี ขอตัวอย่างพอสังเขป

คือได้สำรวจกันแล้ว ในประเทศรอบบ้านเรา และก็ประเทศในเอเชียแปซิฟิก ส่วนใหญ่จะยังถือการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี แม้ญี่ปุ่นก็ยัง 9 ปี เพราะฉะนั้นของเราเมื่อกำหนดเป็น 9 ปีก็ถือว่าเท่าเทียมกับประเทศโดยทั่วไป มีประเทศไม่มากนักที่กำหนดภาคบังคับ 12 ปี แล้วก็ยังมีประเทศที่กล่าวหาว่ากำหนดว่า 12 ปี เป็นสิทธิของประชาชน ไม่ก็แห้ง เพราะฉะนั้นในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตรงนี้เราค่อนข้างก้าวหน้า และถ้าเราทำได้ใน 5 ปี 10 ปีข้างหน้า จะเห็นผลว่าการพัฒนาโดยยกระดับคุณภาพของประชาชน โดยให้การศึกษาที่เพิ่มเติมขึ้น มันน่าจะส่งผลไปสู่การพัฒนาโดยรวมในที่สุด

สำหรับหัวหน้าในส่วนราชการ เป็นต้นว่าผู้อำนวยการ การประถมศึกษา ผู้อำนวยการสามัญศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด ไม่ทราบว่าจะเป็นส่วนเกินของระบบหรือเปล่า ถ้าเราจะจัดใหม่

มันไม่มีอะไรเป็นส่วนเกินเลยครับ คือเมื่อมีการปรับโครงสร้างใหม่ กระจายอำนาจลงมาเขตพื้นที่ แล้วก็ถ้าสมมติว่าเขตพื้นที่ตามแนวที่ศึกษาไว้ จะใช้เขตอำเภอ ถ้าเป็นอำเภอใหญ่ก็เป็นอำเภอเดียวถ้าเป็นอำเภอเล็กอาจจะ 2-3 อำเภอ หรือถ้าเป็นจังหวัดเล็กอาจจะจะเป็นจังหวัดเดียว แล้วก็อาจจะออกมาสมมติว่า 327 เขตตามที่ศึกษากันไว้ กรณีนี้คนที่อยู่ในพื้นที่ในตำแหน่งระดับสูง เช่น ศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสามัญศึกษาจังหวัดของจังหวัดต่างๆ 3 ตำแหน่งนี้ 75 จังหวัดก็ 225 คน แต่นี่กลายเป็น 327 เพราะฉะนั้นอย่างไรก็ตาม เรื่องการจัดคนลงตามกำหนดหน้าที่ ซึ่งไม่ต่ำกว่าเดิม และก็มันงานที่จะทำอย่างมีความหมายมีความสำคัญ ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหา

ปีการศึกษา 2543 คือปีหน้า จะมีการคัดเลือกจังหวัด นำร่องหรือจังหวัดทดลอง ผมทราบมาว่าได้แก่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา แม่ฮ่องสอน นครราชสีมา และ ยะลา นั้น มีเหตุผลการเลือกอย่างไร

ยังไม่ได้เลือก ที่จริงแล้วในขั้นของการทำปฏิรูประบบบริหารให้กระทรวงศึกษานั้น เราได้มีการสำรวจขั้นตอนว่า การแบ่งเขตพื้นที่ควรจะใช้เขตปกครองเป็นเขตจังหวัด เป็นเขตอำเภอ หรือควรจะใช้เขตเลือกตั้ง หรือควรจะใช้เขตอื่น แล้วก็ตัวแปรในการกำหนดเขต ควรจะมีตัวแปรอะไรบ้าง เกณฑ์ควรจะเป็นอย่างไร เช่น ประชากร ไม่น้อยกว่าแสนสอง โรงเรียนตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยมปลายควรจะมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อะไรต่างๆ เหล่านี้ แต่นี้เมื่อเราลองวางเกณฑ์เหล่านั้น แล้วก็ศึกษาว่ามันเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เราก็มาทำวิจัยภาคสนาม โดยที่ได้มีการมาลงทำในจังหวัดเหล่านี้คือ พระนครศรีอยุธยา แม่ฮ่องสอน นครราชสีมา ยะลา เพื่อจะดูว่าตัวแปรที่เราเลือกเกณฑ์ที่เราใช้ ใช้ได้จริงหรือเปล่า เพื่อมารับฟังจากคนในพื้นที่ เพื่อจะยืนยันว่าตัวแปรที่เลือกเช่น จำนวนประชากร จำนวนสถานศึกษา เขตพื้นที่ติดต่อกัน วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อะไรก็ว่าไปเถอะ เกณฑ์ครบถ้วนไหม เกณฑ์ใช้ได้ไหม ตัวแปรครบถ้วนไหม เพื่อว่าเมื่อจะขยายผลเต็มประเทศ จะได้มั่นใจว่า ตัวแปรและเกณฑ์ที่กำหนดใช้ได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นเป็นการทดสอบภาคสนามยังไม่ได้เลือกโครงการนำร่องที่จะเลือกปีหน้า 12 เขตพื้นที่ภาคละ 3 เขตพื้นที่ โดยให้มีหลากหลาย เช่น ภาคใต้จะมีจังหวัดที่เล็กเป็นหนึ่งเขต อำเภอใหญ่ที่เป็นหนึ่งเขต อำเภอเล็กที่ต้องรวม 2-3 อำเภอเป็นหนึ่งเขต แล้วใช้เกณฑ์เหล่านี้เข้าไปจับ โดยที่จะเลือกทุกภาค จะเป็นอย่างนี้หมด แต่ว่าอีสานคงหายาก เนื่องจากอีสานไม่มีจังหวัดเล็ก เมื่อเลือกได้ 12 เขต ก็จะเลือกได้เกณฑ์ที่เอามาทดสอบภาคสนาม และตรงนั้น โครงการนำร่องที่จะลองบริหารในรูปแบบใหม่เต็มรูปแบบ 2 ปี และเอาผลไปขยายเต็มประเทศ เพราะฉะนั้นที่เอามา 4 จังหวัดนั้นใช่ เป็นจังหวัดที่เอามาทดสอบภาคสนามโดยเอาเกณฑ์และปัจจัยที่เลือกเพื่อจะใช้ประโยชน์ในการแบ่งเขตมาทดสอบเท่านั้นเอง ยังไม่ได้เลือกสำหรับโครงการนำร่อง

ที่เลือกแม่ฮ่องสอนเพราะจังหวัดเล็ก เลือกพระนครศรีอยุธยาเพราะขนาดกลาง เลือกโคราชเพราะจังหวัดใหญ่

เลือกยะลาเพราะปัญหาภาคใต้ใช่หรือไม่

อันนั้นเป็นเลือกเพื่อทดสอบเกณฑ์ และก็ให้กระจายอยู่ 4 ภาค ให้มีลักษณะแตกต่างกันไป แต่ยังไม่ได้เลือกเข้าโครงการนำร่อง ซึ่งอาจจะถูกเลือกเข้าโครงการนำร่องก็ได้ หรือไม่ถูกเลือกก็ได้ เพราะมันคนละขั้นตอนกัน

สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์
ประธานดำเนินการวิจัยเพื่อจัดทำสาระพระราชบัญญัติครู
ในประเด็นใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

และ

คุณณมล บุณนิม ผู้ช่วยวิจัย

คุณวิชุดา ปาณปณณัง ผู้ช่วยวิจัย

ณ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

17 กันยายน 2542

ทำไมจึงต้องมีการออกพระราชบัญญัติใบอนุญาต
ประกอบวิชาชีพครู เป็นความคิด หรือความดำริของ
หน่วยงานใด

เกี่ยวเนื่องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 81 ที่ระบุว่า
จะต้องมีการปรับปรุงวิชาชีพครู แล้วก็ต้องมีการ
ออกกฎหมายทางการศึกษา จากมาตรา 81 เป็นที่มาของ
เรื่องที่ว่า เราจะปรับปรุงวิชาชีพครูได้อย่างไร แล้วจะต้อง
มีกฎหมายการศึกษา 2 เรื่อง ก็เป็นที่มาของพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ แต่ว่าที่จริง ถ้าหน่วยงานก็จะต้อง
บอกว่า สกศ. เป็นเจ้าภาพในเรื่องนี้ มีการทำวิจัยมาถึง
41 เรื่อง ในประเด็นต่างๆ ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา
ฉบับ พ.ศ. 2542 น่าจะมีข้อความเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง แล้ว
ก็มีแบ่งหมวดต่างๆ ในที่สุดก็มี หมวด 7 ที่ว่าด้วยครู
บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร ในมาตรา 53 ก็กำหนดไว้
ว่าจะต้องมีองค์กรวิชาชีพ มีสภา แล้วก็ครูทั้งรัฐและเอกชน
ต้องมีบัตรใบอนุญาต แล้วถ้าตอบคำถามที่พูดกันชัดเจนเลยก็
คือว่า รัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ หน่วยงานคือ สกศ.
เป็นหน่วยงานวางนโยบาย แล้วก็ มีพระราชบัญญัติการศึกษา
ในหมวด 7 หน้าที่ของเรามาเกี่ยวข้องตรงนี้ ก็คือว่า
ทำอย่างไรจึงจะได้มีกฎหมายลูก เพื่อให้สามารถออก
ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้

ประเด็นที่ 2 ถ้าหากว่าครูไม่มีใบอนุญาตประกอบ
วิชาชีพครูจะทำอาชีพนี้ได้อีกไหม

ตอนนี้ได้ แต่อีก 3 ปีคงไม่ได้ เพราะว่าหมวด
เฉพาะกาลเขียนไว้ว่า เรื่องหมวด 7 ให้เวลาปรับตัว 3 ปี
หลังจาก 3 ปี ทุกคนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

การที่จะได้มาซึ่งใบประกอบวิชาชีพ นั้นใช้วิธีการ
ประเมินหรือการสอบ เป็นคำถามสำหรับผู้่านที่ยัง
ไม่เคยทราบเกี่ยวกับเรื่องใบประกอบวิชาชีพ

ถ้ามองว่าคนจบการศึกษา ผู้ที่เป็นครูเราก็มองว่า
ต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย ถ้าจบปริญญาตรีจาก
สถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากสภาวิชาชีพครู ก็จะได้
ใบอนุญาตเฉพาะกาล 2 ปี เมื่อไปทำงาน 2 ปี และใน
ขณะทำงานมีผลงานการเรียนการสอนที่ดี มีจรรยาบรรณที่ดี
มีความมุ่งมั่น ก็จะได้ใบอนุญาตมาตรฐาน 5 ปี มันจะไล่
กันไปมี 3 ประเภท ถ้าเรียนจบแล้วได้ไปทำงานแล้วก็จะได้
ซึ่งขั้นตอนที่ 2 ก็ต้องเป็นการประเมิน รูปแบบการประเมิน
เป็นอย่างไร ยังไม่ได้กำหนดในรายละเอียดเรื่องแบบประเมิน
แต่เรากำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญว่า อันที่ 1 ก็คือเรื่องของ
ลูกศิษย์ คุณภาพของลูกศิษย์ พฤติกรรมการเรียนการสอน
เรื่องของความประพฤติ เรื่องของการพัฒนาตน ก็จะเป็น
ประเด็นใหญ่ ถ้าครูสภาเขาจะมีตัวชี้วัด 11 ตัว เรื่องพัฒนางาน
พัฒนาตน ก็คือเรื่องจรรยาบรรณพวกนั้นก็มียู่ แต่ว่าตอนนี้
เราไม่ลงไป คิดว่าหน้าที่ของสภาครู โดยเฉพาะองค์กร
ประเมินจะต้องจัดทำรายละเอียดพวกนั้นภายหลัง แต่ตอนนี้
เราทำเรื่องหลักๆในเชิงที่จะเขียนในกฎหมาย

แล้วคนรุ่นเก่า นั้นรอประเมินทีเดียวหรือเปล่า

ถ้าครูประจำการแล้ว เราก็บอกว่าถ้ามีวุฒิปริญญาตรี
เราก็ให้ใบอนุญาตชั่วคราว 2 ปี หรือว่าครูคนนั้นเขามีผลงาน
เขาจะขอใบอนุญาตมาตรฐานเลยก็ได้ ก็จะต้องได้รับการ
ประเมิน แล้วสมมติว่าการประเมินไม่ผ่าน ในครั้งต่อไป
จะทำอย่างไร

ก็มีข้อเสนอว่า จากการประชาพิจารณ์ จากผลวิจัย
เขาบอกว่าให้อีก 1 ปี ก็ไปพัฒนาแล้วกลับมาอีกปีหนึ่ง
มาประเมินอีก ถ้าไม่ผ่านก็ให้เป็นครูต่อไปแบบราชการ
ถ้าผ่านก็เข้าสู่ระบบใหม่ เพราะว่าป็นข้าราชการอยู่แล้ว
ถ้าถามว่า ถ้าเป็นครูเอกชนจะทำอย่างไร ตรงนี้ก็แล้วแต่
โรงเรียน คือ ครูเอกชนคราวนี้ก็จะได้รับอานิสงส์จาก

กฎหมายฉบับนี้ ไม่ว่าในเรื่องการพัฒนา เรื่องเงินเดือน เพราะฉะนั้นการจ่ายเงินเดือน ของโรงเรียนเอกชนจะต้อง เทียบเคียงกับของรัฐ แล้วคราวนี้ผมคิดว่า การจ่ายต่ำกว่า วัสดุอย่างที่ทำกันอยู่คงจะลำบากแล้ว เพราะว่าครูอาจจะ ร้องเรียน สภาวิชาชีพก็จะเข้ามาสอบสวน โรงเรียนเอกชน นั้นก็จะอยู่ในฐานะลำบากเพราะว่าคล้ายๆว่ามือฉัตรที่ดูแล และก็มีอำนาจทางกฎหมายเกิดขึ้น คือสภาวิชาชีพครู

เหตุใดจึงต้องทำประชาพิจารณ์ในการออกพระราชบัญญัติประกอบวิชาชีพครู

เพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกัน และเราต้องการ ความเห็นร่วมกันของบุคคลที่หลากหลายซึ่งเกี่ยวข้องใน เรื่องเหล่านี้ การที่มีทุกคนเห็นร่วมกันว่าจะต้องมีการออก ใบอนุญาต และจะออกโดยวิธีการอย่างไร ทำให้ง่ายขึ้น และมีแนวทางที่จะประสบความสำเร็จตามที่กฎหมายระบุไว้ ได้ง่ายขึ้น

เพื่อที่จะได้รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เขาต้องได้ รับผลกระทบ ถ้าได้รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย ก็จะ สามารถทำได้ตรงกับความต้องการมากที่สุด

คนไทยไม่ค่อยคุ้นเคยกับการประชาพิจารณ์ ท่านพบ ปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

เรื่องนี้สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ที่เขียนโดยตัวแทนประชาชน 99 พระอรหันต์ ได้มีการ กำหนดชัดว่า สังคมประชาธิปไตย ถ้าเป็นนโยบายสาธารณะ ในการที่จะให้มีส่วนร่วม และโดยเฉพาะคนที่จะได้รับผลกระทบเป็นคนที่สำคัญมาก เพราะฉะนั้นถ้าเราทำอะไรด้วยความปรารถนาดีแต่เขาไม่มีส่วนร่วมเขาก็จะมีความรู้สึกว่าเขาถูกกฎหมายมาบังคับเขา เขาไม่ยอมปฏิบัติ เพราะฉะนั้น การประชาพิจารณ์ ความสำคัญจึงอยู่ตรงนี้ ก็คือว่าทำ อย่่างไรกฎหมายจะเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติได้ ไม่งั้นคนเขาก็จะหาทางเลี่ยงกฎหมายในที่สุดแล้วกฎหมายก็ไม่มีประโยชน์ แล้วก็จุดที่สำคัญผมว่าเป็นวิธีของประชาธิปไตย สังคม ประชาธิปไตย อยู่ด้วยกัน การมีส่วนร่วม การรับฟังความคิดเห็น แล้วก็จุดที่สำคัญที่ผมเกี่ยวประชาพิจารณ์ โดยทั่วไป ที่ผ่านมานั้นก็ดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะเป็นเรื่องใหม่สำหรับ บ้านเรา

เท่าที่สังเกต คนมักจะมองในทัศนะของตัวเอง มากกว่าที่จะมองสังคม หรือมองส่วนรวม เราไม่ปฏิเสธ

ทุกคนต้องนึกถึงตัวเองแต่ไม่อยากให้นักถึงมุมมองจากตัวเอง ผลประโยชน์ของตัวเองเท่านั้น แต่อยากให้มีมองสิ่งต่างๆด้วยความเข้าใจว่ามันเป็นอย่างไรมาก่อน เพราะฉะนั้นเราจึงมีเอกสาร จำนวนมาก คนที่จะมาพิจารณาเรื่องนี้ ต้องทำการบ้าน ต้องอ่านเอกสาร ต้องทำให้เข้าใจ ฟังแล้ว เราเข้าใจแล้ว ที่นี้จะ ได้ให้ความเห็น ให้ข้อเสนอด้วยเหตุด้วยผล นี่คือคุณธรรม ที่สำคัญของคนที่จะมาเป็นผู้ให้ข้อมูล ไม่อย่างนั้น ถ้าคนมอง แต่ส่วนตัว มันก็เป็นส่วนตัวหมดเลย แล้วมันก็สรุปอะไร ไม่ได้เพื่อส่วนรวม ประชาพิจารณ์ก็จึงกลายเป็นรูปแบบ แต่ไม่ได้สาระสำคัญในการสร้างสรรค์สังคม ผมคิดว่าที่ สกศ. ริเริ่มให้มีการวิจัย ให้มีการประชาพิจารณ์ ให้มีการ ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ให้มีประชาคมติ เป็นกระบวนการพัฒนากฎหมายที่ดีมาก ผมว่าอันนี้ก็เป็น เรื่องใหม่นะ

คณะกรรมการประชาพิจารณ์ได้ศึกษาประเทศ เพื่อนบ้านหรือเปล่า ในเรื่องของการจะออก ใบประกอบวิชาชีพครู

เราศึกษา 7 ประเทศ ประเทศเจริญแล้วอย่าง อเมริกาก็เป็นตัวอย่าง ญี่ปุ่น สก๊อตแลนด์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา ฮองกง อะโรฮังนี่ เรามีข้อมูล พร้อมพอสมควร เราได้บทเรียนมาหลายอย่าง เช่น ทุกประเทศเขามีการคัดสรรคนจะมาเป็นครูที่อาจจะเรียกว่า 2 รูปแบบ รูปแบบที่หนึ่งก็คือ มีการขึ้นทะเบียน เขามีบอร์ด ว่าใครจะเป็นครู ก็ต้องไปขึ้นทะเบียน เขากำหนดคุณสมบัติ ว่า ใครบ้างจะขึ้นทะเบียนเป็นครูได้ อย่างอเมริกา ญี่ปุ่น เขาใช้ใบอนุญาต เขามีสภา มีเกณฑ์กตึกการยาท เขามี การพัฒนาครู ประเทศหลายประเทศ พวกนี้ก็ชัดเจนว่า เขาจะส่งเสริมครูค่อนข้างมากและเป็นระบบกว่าเรา เงินเดือนเขาก็ดูแลดี โดยทั่วไปอย่างเช่นไต้หวันบ้านเรา มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ เงินเดือนครูจะสูงกว่าอาชีพอื่นๆ ประมาณหนึ่งเท่าถึงสองเท่า ได้หัวสองเท่า ฮองกงตอนนี้ สองเท่าครึ่ง คือเขามองว่า ถ้าเขาได้ครูที่เก่งที่สามารถ ก็คือ ยกประเทศทั้งประเทศ เพราะฉะนั้นเขาจึงดำเนินการเรื่อง ใบอนุญาต เรื่องการดูแลครู เรื่องการพัฒนาครู มันเป็นเรื่องที่เรากำลังค่อนข้างมาก ว่าเราจะทำอะไร มากน้อย แค่ไหน

ใน 7 ประเทศ ท่านคิดว่า ถ้าจะเลือกอันดับที่น่าเป็นแบบอย่างมากที่สุด คิดว่าน่าจะเป็นประเทศไหน

ก็คงจะเอามาใช้ได้บางส่วน เอามาทั้งหมดไม่ได้ เพราะบริบทของประเทศไม่เหมือนกัน ถ้าเรียนรู้จากฮ่องกง เนื่องจากเขาเป็นประเทศเล็ก แต่ฮ่องกงเขาเอาสก็อตแลนด์บวกกับแคนาดามาเป็นแนวทาง ผมคิดว่าของเราจะมีการพัฒนาเรื่องลักษณะแบบนี้ต่อเนื่องมา แต่ผมคิดว่าประเด็นเรื่องประเทศนี้ ก็คงเป็นประเทศที่มีการกระจายอำนาจ เช่นของอเมริกา ก็เป็นตัวอย่งของการกระจายอำนาจ เพราะฉะนั้นระบบบริหาร ผมจึงคิดว่าน่าจะคล้ายๆเขา เช่นเขามี School Distric เราก็อาจจะมีเขตพื้นที่ เราค่อนข้างไปในทิศทางนั้น แต่เราก็ต้องเรียนรู้ว่าเขามีจุดอ่อนอะไรบ้าง เช่นเขาไม่มี National Curriculum ไม่มีหลักสูตรระดับชาติ เพราะเขากระจายหมด ส่วนเรามีหลักสูตรระดับชาติ มีเป้าหมายรวม ซึ่งเป็นเรื่องดี เขาอีกเขาเรา เขาไม่มีโอกาสทำอย่างนี้อีกแล้ว เขาก็กระจายไป เราก็ต้องดำรงในข้อดีไว้ และเรากระจายอะไรที่รวม เช่น Goal ของการศึกษาแบบนี้ไม่ว่าคนที่อยู่ในภาคไหนก็ต้องเรียนภาษาไทยเป็นวิชาบังคับเขาไม่มี ของเรายังมีข้อดีตรงนั้น เพราะฉะนั้นต้องกระจายสิ่งที่ควรกระจาย แล้วอะไรเป็นสิ่งที่รวมและดี เราก็ต้องดำรงไว้ ผมว่าไม่ใช่เราอยากกระจายอำนาจออกไปให้หมด ซึ่งเราก็จะขาดทุน หรือว่าญี่ปุ่นก็เป็นตัวอย่างประเทศที่ดี เขาให้ความสำคัญกับครู เพราะฉะนั้นเราต้องดูว่า เขาให้ความสำคัญอย่างไรบ้าง เงินเดือนก็ดี หลายประเทศก็มีโบนัสได้หัวมีโบนัส ฮ่องกงมีโบนัส ญี่ปุ่นมีโบนัส 2 เดือนครึ่งของเราแบบราชการเป็นเงินเดือน 12 เดือน แต่ของเขาอาจจะ 10 เดือน แล้วมีโบนัสอีก 2 เดือนครึ่ง แต่ว่าเงินเดือนของเขาสูง เมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ๆ

เรื่องพัฒนาครูนั้นออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ก้าวหน้ามาก เขาสร้างหลักสูตรมาจากการปฏิบัติและทฤษฎี แล้วก็ทำเป็นโมดูล เมื่อเรียนครบโมดูลตามหน่วยกิตนี้แล้ว ก็ได้รับปริญญา ได้ประกาศนียบัตรชั้นสูง ได้ปริญญาโท คือสะสมได้ไม่จำเป็นต้องไปเรียนแบบของเรา เรียน 2 ปีอะไรอย่างนี้ และก็อาจจะเรียนที่โรงเรียน ที่กลุ่มโรงเรียน ที่โรงเรียนใหญ่ๆ แต่เขารวมตัวกัน อาจารย์มหาวิทยาลัยก็มาสอน โดยเฉพาะการบริหารนั้นน่าจะทำแบบนี้มากเลย เช่น ครูที่ยังไม่ได้ปริญญาไม่จำเป็นต้องมาเรียนที่ราชภัฏ เขามีโรงเรียนมัธยมโรงเรียนใหญ่ๆ จัด Class Size พอสมควร แล้วก็ลงไปเรียน หรือทางไกลเราก็มีลงไปดูบ้าง น่าจะต้องหารูปแบบ

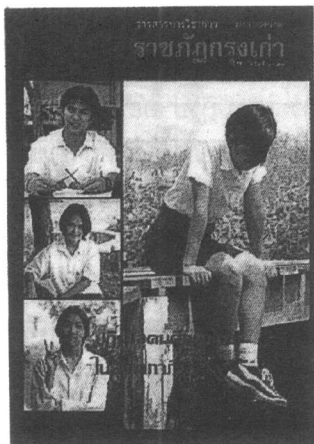
อย่างออสเตรเลีย ผมไปดูงานเขาที่อีดิคโคแวนด์ เขาสอนพร้อมกัน 5 แคมปัส โดยโปรเฟสเซอร์คนเดียว เล็คเชอร์ไปชั่วโมงหนึ่ง อีกชั่วโมงหนึ่งได้อะล็อก คำถามมาจากนอร์ทจากเซาท์ มันก็แข่งกันลิ ใช้ไหม ไอ้คนที่จะถามคำถามมันก็ต้องคิดแล้ว คำถามเราต้องเจ๋งนะ แล้วมันก็เป็นตัวอย่างให้อีก 5 แห่งได้นั่งฟังได้อะล็อก ผมว่าแบบนี้ทางไกลแบบใกล้ชิด เพราะว่าบางทีได้อะล็อกที่สนทนากันมีมากกว่ามหาวิทยาลัยปิดธรรมดาเสียอีก ระบบแบบนี้ผมว่าทางไกลแบบใกล้ชิด ซึ่งมหาวิทยาลัยอีดิคโคแวนด์นี้ พัฒนามาจากวิทยาลัยครู แล้วยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยภายหลัง

ผมไม่ค่อยเห็นด้วย ที่จะเอาประเทศใดประเทศหนึ่งมาเป็นตัวแบบ เราต้องวิเคราะห์ให้ดี และดูว่าอะไรมันเหมาะกับสถานการณ์ของเรา แล้วก็เลือกใช้ ก็คือการประสมประสาน และก็ดำรงความคิดภูมิปัญญาของเราด้วย น่าจะเป็นทิศทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มากกว่าที่จะเอาของเขามาทั้งหมด ซึ่งจะได้ผลเพียงระยะสั้น

คิดว่าจะเกิดปัญหาเรื่องการเงินไหม ครูจะต้องมีเงินเดือนสูงกว่าอาชีพอื่น และในขณะนี้ประเทศเรากระเป๋าสตางค์อยู่วิกฤตเศรษฐกิจก็พันตัวไปได้ยากลำบาก

แต่คราวนี้คงต่อต้านไม่ได้ เพราะมันเป็นกฎหมาย เราไม่ได้ทำ เราไม่ได้เรียกร้องอะไร กฎหมายบังคับให้เราทำนั้นเป็นประเด็นที่หนึ่ง แต่มันอาจจะทำให้รายจ่ายสูงมากตามที่เรายกไม่ได้ เพราะว่าสภาพเศรษฐกิจ ที่ถามว่ามีปัญหาไหม ข้อหนึ่งก็คือว่า อีก 3 ปี ข้างหน้า เราน่าจะดีขึ้นเมื่อเราดีขึ้น ปัญหามันคงมีอยู่บ้าง แต่มันอาจไม่หนักหนานักอันที่สอง ก็คือว่า เรามี Early Retirement Program ครูออกมากกว่าเพื่อนเลยนะ เพราะฉะนั้นงบประมาณปี 2543 ที่เขาตั้งไว้ ทางครูเหลือนะ เพราะจริงๆคนที่ Early Retire เงินที่เขาตั้งงบประมาณ ตั้งไว้ 12 เดือน แต่เขาอาจจะใช้แค่ 9 เดือน เพราะฉะนั้นแต่ละคนจะเหลือ 3 เดือน ที่คูณไป 14,000 จริงๆจะมีเงินเหลืออยู่เยอะพอสมควร เพราะฉะนั้นเงินพวกนี้น่าจะเอามาใช้ในกรณีแบบนี้ได้ คิดว่าอีก 3 ปี คงจะดีขึ้น แล้วสถานการณ์เรื่องลดขนาดครู ข้าราชการลง ผมคิดว่ารัฐจะเซฟเงินได้มากพอสมควร ก็คงอาจจะจะมีปัญหาบ้าง แต่ไม่น่ามีปัญหามาก น่าจะสามารถจัดการได้ และอีกส่วนหนึ่งผมคิดว่ายังหละหลวมเรื่องเก็บภาษีจริงๆถ้ารัฐมีระบบจัดเก็บภาษีที่ดีผมคิดว่าจะได้เงินอีกมหาศาล เพราะฉะนั้นต้องไปหาวิธีว่าทำอย่างไรที่จะทำให้คนรู้สึกว่

มีความสุขที่ได้เสียภาษีให้รัฐ และรัฐดูแลการใช้เงินภาษีอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และผมเชื่อมั่นว่าถ้าใช้เงินไปเพื่อการศึกษา ประชาชนเขายินดีนะ นีวีเคราะห์จากภาพรวมๆ

ปีที่ 7 ฉบับที่ 12 2543 มีชื่อประจำฉบับว่า
“การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ในยุคโลกาภิวัตน์”
เนื้อหาเด่น ได้แก่ ปาฐกถา ของ นายประจวบ
ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย (คัดลอก
เพียงบางส่วน)
บทสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ศิริชนะ
ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (คัดลอกเพียงบางส่วน)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

บทบาทของ

สถาบันอุดมศึกษาที่เปลี่ยนไป

นายประจวบ ไชยสาส์น

รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
บรรยายพิเศษเรื่อง “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ :
บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป”
ในการสัมมนาเรื่อง แนวทางการปฏิรูปการศึกษา
ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
10 มกราคม 2543
ณ ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์
โรงแรมเซ็นทรัล แกรนด์พลาซ่า ลาดพร้าว

ใครจะเป็นผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้นำสังคมไทยในยุคของ
การต่อสู้เปลี่ยนแปลงที่รุนแรง และต้องใช้สติปัญญาความรู้

ความสามารถค่อนข้างสูง สำหรับตัวผมคิดว่าผู้นำของ
สังคมไทยในยุคศตวรรษต่อไป จะต้องเป็นกลุ่มของผู้มีความรู้
นั่นก็คือกลุ่มปัญญาชน เราต้องมีการสร้างภาวะผู้นำรวมที่
เรียกว่า Collective Leadership ที่มาจากกลุ่มปัญญาชน
หรือ Intellectual Lead แล้วมองไปว่าท่านเหล่านั้นอยู่ที่ไหน
จะหามาได้ยังใจ มองซ้ายแลขวาก็อาจจะกระจัดกระจายอยู่
ในส่วนอื่นๆที่เป็นระบบของสังคม ในภาคเอกชนก็มี ในภาค
ราชการก็มี แต่ว่าส่วนใหญ่แล้วก็จะเข้ามาอยู่ในมหาวิทยาลัย
เป็นชุมกำลังปัญญาของชาติ ที่จะรวบรวมขึ้นมา เป็นหมู่
เป็นเหล่า เป็นกลุ่มเป็นก้อน ในการที่จะนำพาประเทศนี้ไป
สู่ยุคของการเปลี่ยนแปลง

ยุคของการแข่งขันที่มีความรุนแรงมากขึ้น เริ่มแล้ว
เริ่มจากการทดสอบสติปัญญาของคน ก็คือการทดสอบว่า
คนจะมีความรู้ในเรื่องคอมพิวเตอร์ คนจะมีความรู้เรื่อง Y2K
ที่เขาปล่อยออกมามานานแล้วแค่นั้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้
นานแล้วว่าอวิชชาเป็นความบาป อวิชชาเป็นแหล่งรากเหง้า
ของความไม่รู้ทั้งหลาย วิตกจริตเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิด
บาป เรามีอวิชชาในเรื่องใดบ้างช่วงข้ามสหัสวรรษ หรือ
ข้ามปีใหม่นั้นคงจะเห็นภาพกันแล้วว่าอะไรเกิดขึ้นในโลกนี้
นั่นเป็นเพียงการปล่อยออกมาทดสอบสติปัญญาผู้คนใน
รอบแรก แล้วมันจะมีตามมาอีกเรื่อยๆ

ดังนั้นคงจะต้องสรุปลงตรงนี้ว่า ดาบอาญาสิทธิ์ที่จะ
ต้องมอบให้ท่านทั้งหลายเป็นผู้นำของสังคมไทย ที่ท่านจะ
ต้องไปรวมตัวก่อตัวกันขึ้นมาในรูปแบบใดนั้นก็สุดแล้วแต่
ท่านที่เป็นปัญญาชนทั้งหลายที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ขอให้
ท่านมีจิตสำนึกและตั้งใจตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าท่านจะต้อง
เป็นผู้นำของสังคมนี้ สังคมอยากฝากความหวังไว้กับท่าน
ท่านทั้งหลายต้องเป็นผู้เตือนภัยให้กับสังคม เป็นเซ็นเซอร์
สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า เราจะเดินไปในทิศทางใดที่จะ
สร้างสรรค์ให้สังคมไทยนี้มีความเจริญก้าวหน้าและความ
มั่นคงในอนาคต

สิ่งหนึ่งที่อยากจะขอเรียนว่า เราจะใช้สิ่งใดเป็น
เครื่องชี้นำสังคม สมมติว่าท่านทั้งหลายขณะนี้ อาจจะเห็น
พ้องต้องกันว่า เออจริงนะ เรานี้แหละเป็นคนที่จะสังคมได้
ลงทุนลงแรงให้ไปรำไปเรียนมา มีความรู้มากมาย ถ่ายทอด
วิชาความรู้เหล่านั้นให้กับคนรุ่นหลัง และให้แก่สังคมใน
รูปแบบต่างๆ เรานี้แหละเป็นคนที่จะศึกษาค้นคว้าว่าสังคมไทย
นั้นมีพื้นฐานมาจากอะไร แล้วก็บรรดาภูมิปัญญาทั้งหลายที่
ซ่อนเร้นอยู่ในสังคมไทย เรานี้แหละที่ไปขุดไปค้นมา เพื่อ

จะบอกว่าภูมิปัญญาของชาวบ้านหรือภูมิปัญญาของชุมชนนั้น มีมากมายก่ายกอง ดังนั้นเราจึงต้องเป็นคนที่จะชี้แนะเขาไปในทิศทางที่ถูกต้อง แล้วจะใช้อะไรเป็นเครื่องมือในการชี้แนะ ผมคิดว่าคงไม่มีอะไรเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดเท่ากับ education

ทีนี้พอมาพูดถึงเรื่อง education หรือการศึกษาก็กำลังอยู่ในภาวะที่ผันผวนเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายนั่นพอเหมาะพอเจาะกับสิ่งที่ผมพูดนั้น เป็นความไม่ฝันเรียกร้องต้องการมานานแล้ว ที่สังคมไทยมีความรู้สึกอึดอัดกับสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ ผิดซ้ำตามพลอยเกิดเหตุการณ์ที่กระแทกกระทั้นเข้ามาในแต่ละช่วงๆนั้น มันเป็นผลโดยตรงหรือผลข้างเคียงจากการที่เราจัดการระบบการศึกษา ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับสภาวะเป็นจริงของสังคมทั้งภายในภูมิภาคและในสังคมระหว่างประเทศ ความรู้สึกนี้มันเคลื่อนเข้ามาเคลื่อนเข้ามาจนได้จังหวะเหมาะพอดีกับที่เรามีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แล้วก็ก่อให้เกิดผลปฏิบัติตามมาอย่างมากมายก่ายกอง

ฉะนั้นเมื่อการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ถือเป็นวาระแห่งชาติ จึงเป็นสิ่งที่ท่านทั้งหลายควรจะเข้ามามีส่วนร่วมได้แล้วละครับ ฉะนั้นการออกแบบรายละเอียดภาษาสถาปนิกเขาเรียกว่าเรากำลังได้สถาปนิก(คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา) 9 ท่าน ที่จะต้องมาออกแบบรายละเอียดที่เรียกว่า Detail Design ขณะนี้ ทำซอร์ป ทำห้อง ทำอะไรทำอะไร รายละเอียดยิบย่อยครับ

การบริหารจัดการระบบการศึกษาโดยคณะกรรมการหรือสำนักงานปฏิรูปการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ นั้นนั้น จะต้องเป็นการทำงานที่ยึดหลักการสำคัญก็คือยึดหลักการที่เราเรียกว่าธรรมรัฐ ถ้าไม่ยึดหลักการนี้ผมเชื่อว่า ถ้าออกแบบมาแล้ว อาจจะมีปัญหาบ้าง หรือไม่มีใครยอมรับ แล้วก็อาจจะเป็นแบบที่ออกมาแล้วไม่ถูกอกถูกใจของลูกเรียนก็คือปลูกเรียนตามใจผู้อยู่ ผู้อยู่ตามใจผู้นอน แล้วผู้อยู่กับผู้นอนนั้นคือใคร นอกจากประชาชนทั้งหลาย สาธารณะทั้งหลาย ก็คือท่านทั้งหลายแหละครับ ที่จะเป็นผู้ไปอยู่ไปนอนในโครงสร้างใหม่ ในรูปแบบการจัดการบริหารใหม่

การออกแบบกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะออกมาเป็นพระราชกฤษฎีกาก็คือเป็นพระราชบัญญัติก็ตีเป็นประกาศเป็นคำสั่งสารพัด ที่จะต้องออกในช่วงนี้ ถ้าท่านทั้งหลายไม่มีส่วนร่วม แล้วปล่อยให้คณะกรรมการปฏิรูปทั้ง 9 ท่านนั้นไปนั่งฝัน นั่งคิด ใช้สติปัญญาของท่าน ซึ่งท่านอาจจะ

นะครับ แต่ว่าถึงมีอย่างไรก็ต้องบริหารจัดการที่เป็นธรรมรัฐข้อที่หนึ่ง ที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วม มี participation ที่เราจะกำหนดกลไกของเราว่า กลไกของอุดมศึกษา จะเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติอย่างไร และเมื่อคิดแล้ว กลับไปก็จะต้องไปคิดอีก จะแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบกันยังไงใครจะไปตั้งรวมกลุ่มที่ไหนยังไงให้มีระบบการประสานงาน นำข้อมูลต่างๆเข้ามาผสมผสานกันเสร็จแล้วก็ส่งข้อมูลไปยังคณะกรรมการปฏิรูปอย่างมีทิศทาง

การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นคงต้องอยู่ภายใต้กติกาที่เขาเขียนไว้ เพราะว่าเราคงจะออกไปกดดันให้เปลี่ยนแปลงกติกาคงจะไม่ได้ กติกานั้นก็คือกฎหมาย ได้กำหนดโครงสร้างไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องมีการจัดตั้งกระทรวงใหม่ขึ้นมา กระทรวงนั้นประกอบไปด้วยองค์กรหรือกลไกเก่าๆที่มีอยู่คือที่มีใช้มาหลายคราว เราต้องใช้กลไกเก่าอะไรเก่า แต่ว่าย้ายที่ใหม่ เขียนป้ายใหม่ แล้วก็จัดห้องหับใหม่

โดยเฉพาะในเฉพาะส่วนของเรา ผมอยากจะให้ท่านทั้งหลายช่วยดูนิดหนึ่งว่า ถ้าหากจะเป็นไปอย่างนั้น เราจะอยู่กันอย่างไร ก็คืออยู่ภายใต้คณะกรรมการที่เรียกว่าคณะกรรมการอุดมศึกษา เพราะภายใต้กระทรวงใหม่จะมีทั้งการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาเพื่ออุดมศึกษา

ภายใต้กรรมการชุดนี้ จะเป็นกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่และกลไกในการจัดการอย่างไร ใครจะอยู่ตรงไหนแน่นอนครับทบวงมหาวิทยาลัยนั้นจะต้องยุบไปรวมกับอื่นๆ อยู่ภายใต้กรรมการชุดนี้แล้วมหาวิทยาลัยทั้งหลายอุดมศึกษาทั้งหลายจะไปอยู่ที่ไหน จะไปอยู่ในห้องเดียวกัน หรือว่าจะออกเรือนไป ผมเชื่อว่าพอถึงวันนั้นทุกคนจะปลูกบ้านไม่ได้ แต่ว่าบ้านใหม่นั้นจะต้องพึ่งพาอาศัยบ้านใหญ่คือ ส่งข้าวส่งน้ำกัน จะต้องส่งเสียกันตามภาระที่มี เราจะมาอยู่บ้านหลังนี้ด้วยกันอย่างแออัด หรือเราจะไปหาที่หาทางออกบ้านออกเรือนไปเสีย โตแล้ว ซึ่งอันนี้เป็นสิ่งที่ท่านทั้งหลายจะต้องตัดสินใจว่า ท่านจะออกไปเมื่อไหร่ ให้เหมาะสมกับสภาวะที่เป็นอยู่ แต่ผมเข้าใจว่าขณะนี้ แล้วก็เชื่อว่าท่านทั้งหลายก็คงจะเชื่อเหมือนกัน ว่าก็คงจะต้องออกไปแล้วรัฐบาลก็ได้มีนโยบาย มีมติคณะรัฐมนตรีชัดเจนแล้วว่าท่านทั้งหลายจะต้องเปลี่ยนสถานะจากมหาวิทยาลัยในระบบราชการ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับอย่างแน่นอน ใน 2-3 ปี ข้างหน้า พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ก็ได้ทยอยเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเป็นระยะๆ

เมื่อ 2-3 สัปดาห์ก่อนได้มีการพิจารณาว่าความ

สัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยนอกระบบหรือมหาวิทยาลัย
ในกำกับ กับกลไกใหม่ที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร เพราะ
กลไกใหม่ที่จะต้องให้การสนับสนุนท่าน ให้การส่งเสริมท่าน
เป็นปากเป็นเสียงให้ท่านในรัฐบาลหรือในกลไกทาง
การเมืองนั้นไม่ใช่ทบวงมหาวิทยาลัยต่อไป เพราะฉะนั้น
ตรงนี้ต้องมองดูอย่างละเอียด เพราะเป็นสิ่งท้าทายท่าน
ทั้งหลายให้มีความกระตือรือร้น มีความเอาใจใส่อย่างจริงจัง
คงจะปล่อยปละละเลยต่อไปไม่ได้แล้วครับ

ประเทศไทยเรานั้นเป็นประเทศเสรี ก็ควรเปิดประตู
หน้าต่างทุกด้าน สังคมไทยนั้นเป็นสังคมเปิด เป็นสังคมที่
โปร่งใสพอสมควร ทั้งการไหลเข้าออกของข้อมูลข่าวสาร
การไหลเข้าออกขององค์ความรู้ทั้งหลายนั้นค่อนข้างจะมี
ความหลากหลายมากมาย ฉะนั้นทบวงมหาวิทยาลัย ณ วันนี้
จนกว่าจะไม่มีแล้วนี้ จะต้องให้ความสนใจเป็นกรณีพิเศษ
ในเรื่องของการบริหารจัดการ สิ่งที่จะเข้าไปและสิ่งที่จะออก
มาในเรื่องของ education flow การ flow เข้า หรือ
flow in นั้น มันก็เหมือนเราเอาเงินต่างประเทศมาเรื่อยๆ
เวลามันเข้ามา มันมาจากทุกสารทิศเลยครับ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งตอนนี้เข้ามาในส่วนสำคัญก็คือ กำลังจะมีการ
สมัครรับเลือกตั้งเข้ามามากมายเหลือเกิน เพื่อจะชูปคน
ท่านปลัดฯนั้นแต่ละวันไม่ค่อยได้หลับได้นอนเลยครับ
ต้องตรวจสอบคุณสมบัติของผู้คนที่ไปร่ำไปเรียนมาจากไหน
ไม่ทราบ เรียนอย่างไรไม่รู้ แต่ว่าได้ปริญญา

สังคมไทยจากตรงนี้ มันก็มีข้อดีข้อเสีย ข้อดีก็คือ
ทำให้คนนั้นมองว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ แต่พอมองใน
ข้อเสียก็คือว่าคนจะดูเอาเผากิน ความหมายของการศึกษานั้น
นั้นไม่อยากจะให้ดูแค่กระดาษใบเดียว รับรองว่าคนนั้น
จบอะไรมา แล้วก็มีคุณสมบัติที่ไปทำอะไร เช่นมีคุณสมบัติ
จะไปเป็นรัฐมนตรี มีคุณสมบัติที่จะไปสมัครรับเลือกตั้ง
ไม่อยากจะให้มันสะดุดหยุดอยู่แค่นั้น อยากจะให้เลยเข้าไป
ถึงแก่นแท้ของมันมากกว่านั้น

ปรัชญาการศึกษานั้นก็คือการศึกษาตลอดชีวิต
การศึกษาเมื่อมีโอกาสตลอดชีวิต ทีนี้โอกาสที่เขาจะได้
ได้เรียนสิ่งเหล่านั้น มันจะมีมากขึ้น มากขึ้น มากขึ้นกว่าระบบ
ที่เรา มี และคำนิยมทางด้านนี้ก็จะเปลี่ยนไปๆ สิ่งหนึ่ง
ที่อยากจะขอฝากไว้ให้ท่านทั้งหลายคิดว่า เราจะกำหนดหน้าที่
ความดีของเราอย่างไรในอนาคต เราจะอยู่อย่างนี้หรือ เราจะ
คิดถึงแต่เรื่องดีใหญ่ๆ ห้องสมุดใหญ่ๆ ถนนดีๆ แคมปัสที่มี
เนื้อที่ 3,000-5,000 หรือหมื่นๆไร่ หรือเราจะคิดอะไรต่อไป

รูปแบบเหล่านี้มันจะเป็นตัวกำหนดเนื้อหา หรือเนื้อหาที่มัน
จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบซึ่งมันจะเกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษนี้
จะเห็นได้ นะครับ ไม่เกิน 20 ปี ความหมายของท่านก็คงจะ
เข้าใจอยู่แล้ว เพราะท่านได้ติดตามเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด ขอให้
ท่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆเหล่านี้ ผมถามทุกครั้ง
ในการสัมภาษณ์ของท่านผู้ทั้งหลาย แล้วก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะ
ไประดับสติปัญญาของนักการเมืองอย่างผม เพราะผมมี
ภาระมีความรับผิดชอบที่จะต้องบริหารบ้านเมือง

ทบวงมหาวิทยาลัยตื่นตัวขึ้นมาเรื่องนี้มาอย่างจริงจัง
แล้วก็ได้ดำเนินการออกประกาศทบวง แทนที่จะสังกัดกัน
หรือขัดขวางควบคุมเขานะครับ มันคงไม่ได้หรอก เขาจะคุม
เราเสียอีกเราก็เลยมีประกาศมาตรการในการส่งเสริมเสียเลย
ไหนๆ ก็ไหนๆแล้วครับ อันนี้ก็จะไปอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญ
ก็คือเราเองก็ต้องคิดว่า เราก็จะต้องเป็นส่วนหนึ่งในการ
จะหาคนอื่น เรามีอะไรที่จะต้องส่งไปในกระบวนการที่มันมา
แล้วก็ส่งกลับ เพราะว่าในยุคต่อไปนั้น ผมขอเรียนท่าน
ทั้งหลายว่า ความได้เปรียบเสียเปรียบ ที่เราเรียกว่า balance
of trade หรือ trade balance ที่เราพูดถึงเรื่องของดุลการค้า
สิ่งหนึ่งที่เขาจะพูดกันต่อไปก็คือ ในเรื่องของดุลบริการ
ดุลบริการนั้นก็คือ education เป็นบริการส่ง บริการ
อะไรครับ บริการ knowledge คือบริการความรู้ ความรู้ดีๆ
มันจะอยู่ในธรรมชาติ เมื่อพระพุทธเจ้าพบอริยสัจ 4
พระพุทธเจ้าก็ทรงนำเอาอริยสัจ 4 นั้นมาบริการให้
พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้เรียนรู้ เพราะฉะนั้นองค์ความรู้
มันอยู่ด้วยตัวของมันเอง มีเยอะแยะมากมาย เป็นความจริง
ในธรรมชาติ แต่ว่าในระบบการบริการทางการศึกษานั้นจะ
ต้องเป็นตัวที่จะนำเอาความรู้นั้นมาเผยแพร่ มาแผ่กระจาย
มาทำให้คนนั้นได้รับรู้ เป็นหน้าที่ของกลไกและกระบวนการ
ของพวกเขาที่จะต้องดูแลกันตรงนี้

ดังนั้นเรามีความรู้อะไรๆ ที่เราจะต้องเอาไปบริการ
คนอื่น การบริการนั้นมันไม่ใช่เป็นบริการฟรีเสียแล้ว มันจะ
ต้องมีค่าใช้จ่าย ก็คือมีส่วนหนึ่งที่จะนำมาซึ่งภาระการใช้จ่าย
ในการที่ใช้สื่อเหล่านั้นในการที่จะนำพาส่งเหล่านั้นไปสู่คนอื่น
และคนอื่นจะต้องมีอุปกรณ์เครื่องมือในการที่จะรับ
เอาความรู้ของเรา ฉะนั้นผมอยากจะขอฝากท่านทั้งหลายว่า
เราก็รับของเขาเข้ามาแต่ในขณะเดียวกันเราก็ reverse กลับไป
ซึ่งขณะนี้ทบวงมหาวิทยาลัยก็ได้เริ่มแล้ว ในการที่เราจะ
มีความทะเยอทะยานนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ผิดหรอกครับ ใครจะ
บอกอย่างไร เมื่อผมเข้ามาตรงนี้ แล้วผมก็ทำไปเรื่อยๆ

มีการส่งเสริมกันอย่างจริงจัง เพราะผมเห็นว่าอนาคตนั้นจะดี เพราะเราจะสถาปนา หรือว่าเราพยายามในการที่จะทำให้ประเทศไทยนี้เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาให้ได้ จะให้ผู้คนที่หลายหลังไหลเข้ามาที่นี่ มาร่ำเรียนหนังสือกัน ถ้ามว่าผิดไหม เป็นไปได้ไหม เพื่อฝันไหม ถึงเพื่อฝันผมก็จะยอมเพื่อฝัน เพราะผมจินตนาการเห็นภาพแล้วว่าประเทศไทยนั้นมีโครงสร้างพื้นฐาน มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม มีสิ่งที่ผู้คนทั้งหลายในโลกนี้อาจจะมาเรียนอยากจะทำมากมาย แต่ว่าเราจัดการระบบสิ่งต่างเหล่านี้ได้ดีพอแค่ไหน เป็นที่สนอกสนใจและมีกระบวนการในการส่งเสริมสิ่งเหล่านี้มากมายหรือไม่ แล้วก็คงจะไม่หยุดแค่นี้หรอกครับ นอกจากเราจะเป็นศูนย์กลางทางด้านการเรียนรู้ในภูมิภาค แล้วก็คงจะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในระดับสากลด้วย ในกระบวนการที่สากลเขาใช้กันมันก็ต้องเป็นจราจรสองทางเป็น two traffic เราจะปล่อยให้ไหลเข้ามาอย่างเดียวได้อย่างไร ไม่ได้หรอกครับ เราต้องไหลออกไปบ้าง ฉะนั้นในสังคมที่เจริญแล้วหลายสังคมที่ผมไปสัมผัสมา เราคิดว่าเราอยากจะไปเรียนรู้สังคมเขา ว่าสังคมเขามีความเจริญก้าวหน้ามากมาย แต่หาว่าสิ่งที่อยู่ในจิตสำนึกของเขาก็คือเขาอยากจะมาเรียนของเราเท่าๆกับหรือมากกว่าที่เราอยากจะไปเรียนรู้เขาเสียอีก แล้วถ้าคนที่มาจากสังคมเหล่านั้นมากขึ้น เขาอาจจะไม่มาเรียนอยู่ตลอดเวลา เขาอาจจะนั่งเรียนกับระบบสื่อสาร แล้วนานๆก็มาสัมผัสด้วยตัวเองสักทีหนึ่ง ฉะนั้นก็ขอให้ท่านทั้งหลายที่ในที่นี้ ได้โปรดช่วยกันคิดในแนวทางที่ผมนำร่องไว้

สัมภาษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ศิริชนะ

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

1 มีนาคม 2543

ขอทราบความรู้สึกที่ทบวงมหาวิทยาลัยจะต้องรับสถาบัน อื่น ๆ เข้ามาสมทบด้วย เช่น ราชภัฏ ราชมงคล และอื่น ๆ เข้าอยู่ร่วมชายคาเดียวกับมหาวิทยาลัย

– คือไม่ได้รับเข้ามาอยู่ทบวง เพราะว่าโดยกฎหมายใหม่นั้นมีการกำหนดให้ มีการจัดตั้งกระทรวงใหม่ขึ้น และยุบกระทรวงศึกษาธิการ ยุบทบวงทั้งคู่ แล้วไปเปิดกระทรวงใหม่ขึ้นที่เรียกว่า กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น

ระบุไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายทั้งปวงจะมารวมกันอยู่ภายใต้สำนักงานซึ่งเรียกว่าสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เปลี่ยนชื่อใหม่จากทบวงมหาวิทยาลัย มาเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งกรณีอย่างนี้ก็เข้าข่ายที่ว่าสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันในสังกัดทบวงทั้งหมด ซึ่งมีของรัฐอยู่ 24 แห่ง ของเอกชนอีกประมาณ 50 แห่ง รวมทั้งสถาบันราชภัฏ และสถาบันราชมงคล วิทยาลัยพลศึกษา และสถาบันอื่นๆในระดับอุดมศึกษาก็จะต้องเข้ามาอยู่ภายใต้สังกัดเดียวกันไม่ได้แยกกันอยู่อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ที่นี้พอมารวมกันอยู่แล้วจะเป็นอย่างไร โดยหลักการแล้ว จะรวมมือกันหรือแยกกันก็ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เพราะว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ มันไม่ใช่ปัญหาเชิงการบริหาร แต่มันเป็นปัญหาเชิงเอกภาพด้วยคุณภาพ เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะรวมหรือแยกกันก็ตามแต่คุณภาพต้องเป็นนโยบายหลัก ที่นี้เมื่อมารวมกันแล้ว ถ้ามว่าเป็นอย่างไรดีไหม โดยภาพรวมมันก็น่าจะดี เหตุที่ว่ามันจะดีนั้นเพราะว่าจะพูดจะทำอะไรมันก็จะทำได้ในลักษณะที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันทั้งหมด ทำให้เกิดความมีเอกภาพในเชิงของการบริหารจัดการ และขณะเดียวกันก็เชื่อว่าเอกภาพด้านคุณภาพมันน่าจะทำได้ดีขึ้น เพราะว่าไม่อย่างนั้นทบวงก็เข้าไปในมาตรฐานของทบวง สถาบันอื่นก็ว่าในมาตรฐานของตนเอง ซึ่งอันนี้ก็ทำให้เกิดความสับสนเหมือนกัน ก็คิดว่าผลดีก็จะมีมากกว่าผลเสีย

ผลเสียที่จะมีนั้นก็ถือว่า การที่ไปยุบตัวอยู่ภายใต้กระทรวงเดียวกันทั้งหมด อาจจะทำให้การดูแลมันห่างไกลที่ชัดเจนลงไป เดิมที่เป็นทบวงอยู่ แล้วก็เอาอุดมศึกษามาไว้ตรงนี้ทั้งหมด ไฟก๊สของทบวงก็อยู่ที่อุดมศึกษาเท่านั้น ฉะนั้นหลักการเดิมที่เคยคิดกันไว้ คือแยกกระทรวงกับทบวงไว้แบบนี้ แต่เอาสถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายทั้งปวงมารวมอยู่ภายใต้ทบวงที่ควบคุมอุดมศึกษาด้วยกัน ผมก็ไม่ได้มีความรู้สึกพิเศษอะไรในเรื่องนี้ เพียงแต่ว่ามันก็ต้องดูต่อไปว่า จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการทำงานกันอย่างไร ที่จะให้มีผลประโยชน์แก่ส่วนรวมนั้นดีที่สุด

สถานศึกษาที่เปิดสอนไม่ถึงระดับปริญญาตรี เช่น พละนาฏศิลป์ จะเข้าสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือไม่

– คือเขาไป define คำอุดมศึกษาไว้ว่าเป็นการศึกษา

ระดับสูงกว่า ปวช. ฉะนั้นระดับ ปวส. ขึ้นไปก็เป็นอุดมศึกษาทั้งหมด พลศึกษาเขาก็เปิดสอน ป.ตรี มีไมโครหรือ (สมทบกับราชภัฏฯ) อันนั้นก็ต้องไปปรับรูปแบบกัน

ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานอนุกรรมการปฏิรูปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ขอทราบบทบาทของคณะกรรมการชุดนี้

– ที่จริงเรื่องปฏิรูปอุดมศึกษานั้น ทบวงก็ทำอยู่นานแล้ว และพอติกระทรวงศึกษาธิการเขาก็อยากทำด้วย ผมก็เลยเสนอความคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าจะรวมกันทำเสียทีเดียว ก็เลยมานั่งทำอยู่ด้วยกันเวลานี้ ทั้งของทบวงและกระทรวงศึกษาธิการ แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษานั้นก็ต้องหันมามองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก แต่ก่อนจะมองพระราชบัญญัตินี้ในฐานะที่คนอยากจะเห็นการเปลี่ยนแปลง ก็ต้องมามองดูว่าจุดอ่อนของอุดมศึกษาที่ต้องได้รับการปรับปรุงนั้นมันคืออะไร แล้วดูข้อกำหนดที่อยู่ในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นตัวประกอบอยู่ด้วย ที่นี้ก็ดูกันไปดูกันมาก็มองเห็นว่า ปัญหาที่สำคัญนั้นคือด้านคุณภาพซึ่งจะต้องได้รับการปฏิรูป และการที่จะปฏิรูปคุณภาพการศึกษานั้น เราจะต้องไปปฏิรูปอะไรบ้าง เราต้องคิดกันต่อ เราก็ต้องชูธงคำว่าคุณภาพการศึกษาไว้ก่อน

พอนึกถึงคุณภาพการศึกษาไว้ ที่นี้มันจะแตกออกไปหมดว่า อะไรที่เป็นปัจจัยของคุณภาพบ้าง และในที่สุดก็แตกสรุปออกมาว่า เรื่องที่จะต้องปฏิรูปในด้านคุณภาพ คือเรื่องเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการเรียนรู้ ซึ่งอันนี้เป็นเรื่องสำคัญ เรื่องที่สองคือเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดสรรทรัพยากร วิธีการจัดสรรงบประมาณ วิธีการที่จะดูแลด้านแหล่งสนับสนุนต่างๆ เรื่องที่สามนั้นคือการบริหารงานบุคคล เพราะเรื่องการบริหารงานบุคคลและการส่งเสริมให้คนสามารถทำงานได้นั้นก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพเช่นเดียวกัน

เรื่องต่อไปที่มองเห็นก็คือ ในอนาคตนั้น คนที่จะเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาจะมีมากขึ้น และถ้าคนมีมากขึ้นทำอย่างไร เราจึงจะสอนคนให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ก็ต้องมาเกี่ยวข้องกับเรื่องเทคโนโลยีการศึกษา เรื่องเกี่ยวกับสื่อต่างๆนั้นเป็นสิ่งที่ต้องนำมาปฏิรูป ก็มองเห็นอยู่ 4-5 ประเด็น ซึ่งถือเป็นประเด็นหลักๆ และเรื่องสุดท้ายคือเรื่องโครงสร้างของการบริหารจัดการ ถ้าการบริหารและโครงสร้างการบริหาร

จัดการไม่ดีมันก็เป็นไปไม่ได้ บนภาพรวมเรายืนบนพื้นฐานของการมีคุณภาพการศึกษา ที่นี้เรื่องเกี่ยวกับคุณภาพเป็นเรื่องที่สถาบันในระดับอุดมศึกษาบอกตัวเองไม่ได้ว่ามีคุณภาพแค่ไหน ประกาศตัวเองไม่ได้ ราชภัฏอยุธยาจะบอกว่าตนเองมีคุณภาพ มันก็เหมือนกับกลองที่มันดังขึ้นเองโดยไม่มีคนตี ฉะนั้นต้องมีสำนักงานที่จะมาทำหน้าที่ให้คำรับรองว่า คุณภาพของการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งเป็นอย่างไร จึงเกิดบทบาทหน้าที่ให้มีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบและรับรองมาตรฐานการศึกษาขึ้น ทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่างๆ เพราะฉะนั้นถ้าคิดเรื่องคุณภาพคำเดียวมันจะไปไกลในสิ่งที่ให้เราต้องปฏิรูปเยอะแยะไปหมด ฉะนั้นความรู้ลึกของคนที่ทำงานปฏิรูปตรงนี้คือว่า ทำอย่างไรเราจึงจะทำให้การศึกษาของไทยมีคุณภาพ พื้นฐานของการจัดการศึกษาของบ้านเมืองนั้นจะต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาต้องเป็นแบบสากล ท่านคิดว่าความเป็นสากลหมายความว่าอย่างไร

– ความเป็นสากลจริงๆมันมีองค์ประกอบอยู่สองสามอย่าง อย่างที่หนึ่งนั่นก็คือคุณภาพของการจัดการศึกษาต้องได้ระดับมาตรฐานนานาชาติ เนื้อหาสาระของหลักสูตรก็ต้องได้คุณภาพมาตรฐานนานาชาติ คือสาระต้องเป็นนานาชาติ อย่างที่สองซึ่งมีความสำคัญลำดับรองลงมาก็คือภาษาที่ใช้สอนมีส่วนที่ทำให้เกิดเป็นนานาชาติได้เหมือนกัน ปัจจุบันภาษาที่เป็นตัวหลักก็คือภาษาอังกฤษ เรื่องที่สามคือจะเป็นนานาชาติได้ก็ต้องเมื่อมีชาวต่างชาติสนใจเข้ามาศึกษาร่วมอยู่ด้วยถ้ามีองค์ประกอบทั้งสามอย่างนี้ก็จะป็นนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์ แต่ถึงไม่มีองค์ประกอบสามอย่างนี้ก็กล่าวว่ามีอย่างแรกอย่างเดียวคือหลักสูตรของเรามีคุณภาพมาตรฐานในระดับนานาชาติ ก็พอจะถือได้ว่าเราอยู่ในขั้นระดับนานาชาติได้ เรื่องภาษาเรื่องอื่นๆเป็นเรื่องประกอบตามมา

ผมทราบว่าคนญี่ปุ่น คนเก่งที่สุดก็ไม่จำเป็นต้องศึกษาจากต่างประเทศ หรือภาษาที่สอง เป็นความจริงแค่ไหน

– จริงๆ แล้วสาระวิชาความเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอันดับหนึ่ง ฉะนั้นถ้าเขาเรียนกันเก่ง ครุติ หลักสูตรดี เนื้อหาสาระของเขาไปสู้กับประเทศใดก็ได้ เขาก็ไม่มีความ

จำเป็นที่จะต้องไปเรียนที่อื่น เขาก็เรียนอยู่ในประเทศ คนอื่นเสียอีกที่อยากไปเอาความรู้เขา ต้องไปเรียนภาษาของเขา แต่เมื่อเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การไม่รู้ภาษาอังกฤษถือเป็นการปิดตัวเอง มีความรู้ก็กระจายไม่ออก มีสินค้าก็ขายไม่ได้ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ นั้นก็ไม่ว่าจะนั้นในอนาคตภาษาจะเป็นสิ่งซึ่งมีความสำคัญตามขึ้นมา เวลานี้ทางประเทศญี่ปุ่นประกาศว่าภายในระยะเวลาไม่เกิน 15 ปี คนญี่ปุ่นที่จบระดับมัธยมต้องรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและใช้งานได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นแนวโน้มของโลกคือ เรื่องของภาษาอังกฤษนั้นจะต้องมาก่อน ภาษาอื่นก็มีความสำคัญ เพราะใครก็ตามแต่ ประเทศไหนก็ตามแต่ ถ้าเรียนเฉพาะภาษาแม่อย่างเดียวมันก็ไม่รอด

มีผู้กล่าวว่า นักศึกษาจำเป็นจะต้องรู้ 5 ภาษา ภาษาแรกคือภาษาแม่ ภาษาที่สองคือภาษาอังกฤษ ภาษาที่สามคือภาษาคณิตศาสตร์ สื่อคอมพิวเตอร์ และภาษาที่ห้าคือภาษาท้องถิ่นที่นักศึกษาอยู่ ท่านคิดว่ามากไปหรือเปล่า

– จริงๆสิ่งที่นักเรียนยุคใหม่จำเป็นต้องรู้ คือ หนังสือในวิชาตามหลักสูตรอันที่สองคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่ต้องรู้ ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ต้องรู้ ส่วนคณิตศาสตร์มันเป็นพื้นฐานของการศึกษาวิชาอื่นๆ ฉะนั้นที่เน้นกันตอนนี้ เด็กเรียนจบมหาวิทยาลัยไป ภาษาต้องดี คอมพิวเตอร์ต้องแม่น เอาแค่นี้ให้ได้ก่อน ส่วนเรื่องคณิตศาสตร์นั้นมันเป็นทักษะที่อยู่ภายในตัวแต่ละคนมันก็จำเป็น ส่วนภาษาถิ่น ภาษาพื้นบ้านเป็นส่วนประกอบเข้ามา

การวัดผลในระดับมัธยมที่ถือว่าเรียนผ่านคือ 1 อุดมศึกษา 2 บัณฑิตศึกษา 3 ทำไมจึงไม่มีการปรับเกรดให้เท่ากันในการที่จะเรียนผ่านแต่ละระดับ

– ที่จริงมันขึ้นอยู่กับระบบที่แต่ละแห่งได้วางไว้ กระทรวงศึกษาเขาคิดว่า 1 ก็น่าจะเพียงพอ เพราะมันเป็นการศึกษาขั้นต้น แต่พอมาเรียนมหาวิทยาลัยมา 1 ไม่ได้แต่ความจริงอย่าไปสนใจเรื่องตัวเลข 1 2 3 4 เลย เพราะเราสามารถจะกำหนด สิ่งเหล่านี้เรียกได้หลายอย่าง แต่ต้องถามว่าไอ้คุณภาพของการผ่านนั้นอยู่ในระดับไหน เช่นว่ามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหงก็เหมือนกัน เกรดผ่านของเขาไม่ใช่ 2 แต่เป็น 2 กว่าๆ เพราะเขามี S กับ H สองตัวเท่านั้นเอง มันแล้วแต่สิ่งสมมติ

ว่าถ้าเรียนได้ดีเยี่ยมจะได้เกรดอะไร เรียนพอผ่านได้เกรดอะไร ความจริงถ้าจะเอาไปเทียบกัน มันก็อาจจะมีคนเอาไปพูดว่า 1 ของชั้นพื้นฐานนั้นเทียบได้กับ 2 ของชั้นอุดมศึกษาก็ได้เช่นเดียวกัน อันนี้อย่าไปถือเป็นบรรทัดฐาน แต่ต้องถือว่ามาตรฐานของการผ่าน 1 นั้นก็คือผ่านพื้นฐานความรู้เท่าที่เขาจำเป็นต้องรู้ อันนี้แล้วแต่คนกำหนด

ปัญหามันเกิดที่ว่า มหาวิทยาลัยเอาพื้นฐานผ่าน 2 แต่รับ 1 เข้ามาสอน เหมือนเอาพื้นฐานไม่เพียงพอมาให้เราสอน

– อันนั้นต้องดูว่ากระทรวงศึกษาธิการเขากำหนดว่าอย่างไร เพราะถ้าเขาถือว่าเกรด 1 ผ่าน คิดว่าเด็กคนนั้นมีความรู้พอ และเกรด 1 นั้น ก็คือกระทรวงศึกษาธิการเขาสมมติขึ้นเหมือนกัน

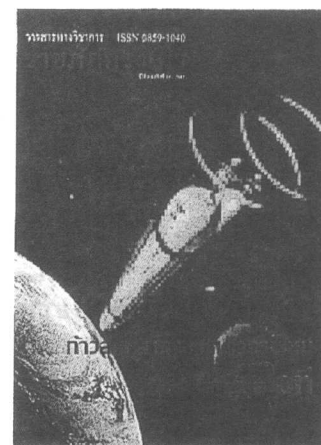
ท่านมองว่าการนำเอา ISO 9002 มาประกันคุณภาพการศึกษานั้นว่าเป็นอย่างไร

– จริงๆนะครับ ISO 9002 มันก็เป็นระบบคุณภาพอย่างหนึ่ง แต่ว่าเมื่อเอามาประยุกต์กับการศึกษาแล้วมันทำไม่ได้ 100% หรือ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้ ISO 9002 เพราะว่า ISO 9002 จะเน้นที่กระบวนการ ซึ่งมันมีข้อปลีกย่อยที่ต้องมาปรับปรุงอีกเยอะ กระบวนการประกันคุณภาพนักศึกษาไม่ได้มีอะไรที่พิสดารเลยครับ เพราะเป็นกระบวนการที่เราต้องรู้ตัวเราเองว่า อะไรเป็นองค์ประกอบที่กระทบกับคุณภาพเราต้องหาตัวนั้นให้ได้ เมื่อเราหาตัวนั้นได้เสร็จแล้วเราก็ไปกำหนดวิธีการควบคุมองค์ประกอบตัวนั้นให้มีคุณภาพถ้าทำอย่างนี้ได้มันก็จะสะท้อนถึงคุณภาพโดยตรง สมมติว่าตัวอาจารย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพ ก็ต้องไปหาวิธีว่าจะควบคุมคุณภาพการสอนของอาจารย์อย่างไร ดู Load การสอนเป็นอย่างไร ดูผลงานทางวิชาการ ควบคุมการได้มาซึ่งวุฒิของอาจารย์อย่างไร และถ้าสามารถทำอย่างนี้ได้ ก็เชื่อว่าคนสอนจะมีคุณภาพมากขึ้นและมาคิดกันต่อไปว่า อะไรจะเป็นองค์ประกอบให้คุณภาพของนักศึกษาดีขึ้นอีก ก็ไปนั่งดู เอาละห้องสมุดใช้ไหม ถ้าห้องสมุดเป็นปัจจัยคุณภาพก็ต้องไปปรับปรุงห้องสมุดให้ดีขึ้น แต่จะปรับปรุงแต่ห้องสมุดอย่างเดียวอาจจะไม่ได้เพราะห้องสมุดดี แต่ไม่มีคนเข้าก็ได้ อาจารย์ก็ต้องไปปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน ทำอย่างไรให้เขาเข้าห้องสมุด ทำอย่างไรให้อาจารย์เข้าห้องสมุด ก็ไปปรับปรุงตัวนี้ต่อ เมื่อคุณทีละ

ตัวๆ Jigsaws ทั้งหมดมารวมกันนั้นเป็นภาพของคุณภาพเห็นไหมครับ เราไม่จำเป็นต้องใช้วิธี ISO 9002 ที่ต้องไปจ้างคนอื่นเขามาประเมิน แล้ว certified ให้เสียเงิน ไม่ได้มีความจำเป็นอย่างนั้น แล้วก็ในโลกของการศึกษาจริงๆ เขาก็ไม่ได้เน้นตัวนี้หรอกครับ เมื่อ ISO 9002 เข้ามา เราก็ไปตื่นเต้นกับไอ้ตัวเลขตัวนี้กันมากเกินไป แต่ความจริงประเทศไทยนั้นสามารถสร้างระบบคุณภาพของการศึกษาได้ด้วยตนเอง ทบวงทำเรื่องนี้มา 3 ปี โดยไม่ได้ concern เกี่ยวกับเรื่อง ISO 9002 นี้เลย แต่มุ่งมั่นอย่างเดียวว่าแต่ละแห่งจะต้องทำให้ได้ว่าปัจจัยของคุณภาพนั้นคืออะไร

ถ้าหากไม่มีผู้เสนอแนะแนวคิดอย่างที่ท่านได้แนะนำนี้ สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งก็คงต้องชวนขวายให้ได้มาซึ่ง ISO 9002 เพื่อแสดงถึงควมมีคุณภาพ

– ไม่จำเป็นเลยครับ เสียเงินเสียทองเปล่าๆ แล้วเหนื่อยเปล่า และมันไม่ได้ประกันเลยนะครับว่าคุณภาพจะดี มันประกันว่าระบบการบริหารจัดการจะดีขึ้น เอาง่ายๆ อย่างที่ทบวงทำนี้ จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยต่างๆ ไม่ได้สนใจเกี่ยวกับ ISO 9002 เลย ไม่จำเป็นเลย มันเหมาะกับโรงงานอุตสาหกรรม ที่มี Process มี Input ISO 9002 ก็คุม Input คุม Process เท่านั้นเอง โดย Assume เอาว่าถ้า Input ดี Process ดี Output มันก็จะดี หลักการคุณภาพมันก็เหมือนกันหมดทุกแห่งคล้ายๆกัน แต่วิธี Approach ต่างกัน แล้วแต่ละแห่งก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน มัน flexible ไปตามสถานภาพ ไปตามวัฒนธรรม ตามเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบัน

ปีที่ 7 ฉบับที่ 13 2543 มีชื่อประจำฉบับว่า

“ก้าวสู่สหัสวรรษ/ศตวรรษใหม่ โลกสู่ยุคไอที”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์

ดร.ศรีศักดิ์ จามรمان นายกสมาคมอินเทอร์เน็ต

สัมภาษณ์

ศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ จามรمان

นายกสมาคมอินเทอร์เน็ต

วันที่ 3 ตุลาคม 2543

ณ หลักสี่พลาซ่า

การรับส่งข้อมูลข่าวสารในอดีตจนถึงปัจจุบันกระทำกันอย่างไร เพื่อให้มองเห็นภาพวิวัฒนาการของการส่งข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้อ่านวารสารราชภัฏกรุงเทพฯ

– คำว่า IT Information Technology เป็นการรวมกันระหว่างคอมพิวเตอร์กับโทรคมนาคม และในสมัยนี้ตัวอย่างที่สำคัญที่สุดของการรวมคืออินเทอร์เน็ต ย้อนไปในสมัยโบราณการส่งข้อมูลข่าวสารก็อาจจะใช้ม้าเร็ว อาจจะใช้คว้นไฟ อาจจะใช้นกพิราบ อะไรทำนองนั้น ซึ่งใช้เวลานานมาก ต่อมาก็มีโทรศัพท์ โทรเลข เมืองไทยใช้มาไม่นานเท่าไร ตอนนี้โทรเลขเขาเลิกกันแล้ว เปลี่ยนมาเป็นอินเทอร์เน็ตทั้งหมด

โทรศัพท์ตอนนี้ก็จะถูกแทนที่โดย Internet Telephone แต่ก่อนนี้เราบอกว่าต้องมีโทรศัพท์ก่อนถึงจะมีอินเทอร์เน็ตได้ เดิมนี่ไม่ใช่แล้ว มีอินเทอร์เน็ตก่อนแล้วมีโทรศัพท์ได้ เพราะว่าอินเทอร์เน็ตมันรวมโทรศัพท์อยู่ด้วย

ผมเพิ่งไปที่ปราจีนมา เขาใช้วิธีติดตั้งอินเทอร์เน็ตให้ก่อนแล้วจึงเปิดบริการโทรศัพท์ ของเมืองไทยเราก็กำลังมีโครงการที่ศูนย์สุเทพ เทือกสุบรรณ ไปเจรจามาว่า จะขอเงินเขา 25 ล้านบาท ติดตั้งอินเทอร์เน็ต ใน 7,200 ตำบล แล้วเปิดให้ใช้โทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ทางไกลจะไม่มี ซึ่งในด้านโทรคมนาคมหรืออินเทอร์เน็ตนั้นเปลี่ยนไป

เร็วมาก จนไม่มีใครสามารถจะทำนายได้ เขาบอกว่าถ้าใครกล้าทำนายคนนั้นไม่บ้าก็เมา เพราะคงจะผิดแน่ๆ

“ยุค IT” มีความหมายว่าอย่างไร

– ตั้งแต่สมัยแรกที่โคลัมบัสค้นพบอเมริกา เป็นยุคเกษตร ทุกคนร้อยละร้อยทำเกษตรกันหมด แล้วก็ยังไม่พอกิน ต่อมามีการปฏิวัติการเกษตร เดิมทำด้วยมือด้วยแรง ทำด้วยวัวควาย ต่อมาเครื่องจักรเข้ามาใช้ มีเครื่องไถนา เครื่องหว่าน เครื่องเก็บ ฯลฯ ต่อมา มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม เครื่องจักรไอน้ำเข้ามา ก็เหลือคนทำเกษตรเพียงร้อยละ 20 ร้อยละ 30 คนไปทำอุตสาหกรรมมากขึ้น

เสร็จแล้วเมื่อประมาณ 15 ปีที่แล้ว มีการปฏิวัติ IT Information Revolution ในอเมริกาตอนนี้ คนร้อยละ 80 อยู่ใน IT ครูอาจารย์คือคนยุค IT เพราะว่าเราขายข้อมูลที่เราสอนคือเราขายข้อมูล คนทำเกษตรในอเมริกาเหลือเพียง 2% ที่เมืองไทยยัง 70–80% ยังคงแตกต่างกันไป

สมัยนี้เกี่ยวข้องกับ IT หมด หนีไม่พ้น ตื่นเช้าขึ้นมาทำอะไร ใช้น้ำประปา น้ำประปาก็ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ก็ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ ทุกอย่าง หนังสือพิมพ์เดี๋ยวนี้นิยมนำอ่านก็พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ พอตอนสายออกไป รถต่างๆ รถไฟฟ้ารถเมล์รถยนต์ก็ใช้คอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงาน มาทำงานก็เดี๋ยวนี้อินเตอร์เน็ตตั้งอยู่บนโต๊ะเต็มไปหมด

มีคำกล่าวว่ายุคนี้เป็นคลื่นลูกที่สาม คืออย่างไร

– คลื่นลูกที่หนึ่ง คือเกษตร ปฏิวัติการเกษตร คลื่นลูกที่สองปฏิวัติอุตสาหกรรมและคลื่นลูกที่สามคือปฏิวัติ IT แล้วตอนนี้เราก็เข้ามาลึกในยุค IT ทุกคนเกี่ยวข้องกับ IT หมดโดยจะรู้ตัว หรือไม่รู้ตัว

แล้วคลื่นลูกที่ 4 ในอนาคต คาดว่าจะเป็นอย่างไร

– คลื่นลูกที่สี่ยังถกเถียงกันอยู่มาก ผมไม่แน่ใจ เพราะว่า IT ตอนนี้มันเปลี่ยนเป็นอินเทอร์เน็ตแล้ว อาจจะในยุคอินเทอร์เน็ตก็ได้ เพราะอินเทอร์เน็ตจะเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของเราอินเทอร์เน็ตจะเปลี่ยนวิธีการศึกษาหาความรู้ของเรา อินเทอร์เน็ตจะเปลี่ยนวิธีการรณรงค์ของเรา อินเทอร์เน็ตจะเปลี่ยนทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสิ่งทุกอย่างจะมารวมกันอยู่ที่อินเทอร์เน็ต

ที่นี่ประเทศเราจน จะตามอินเทอร์เน็ตทันหรือ

– เราก็ต้องทำให้มันทัน เราอย่าไปซื้อคอมพิวเตอร์เขาทำไมเราไม่ประกอบเอง ตอนนี้โรงงานในเมืองไทยทำชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์เต็มไปหมด ส่งไปขายสิงคโปร์ แล้วเราไปซื้อกลับมาจากสิงคโปร์ ตอนนี้เพื่อนผมที่อยู่ที่กองทัพอากาศเขาทำเอง เครื่องละ 3–4 หมื่น อย่างนี้ทำไมต้องเอาพลาสติก ทำไมไม่เอาไม้ยาง ไม้สัก ทำไมไม่เอาไม้ฉางา ทำเอาเองได้ทั้งนั้น ที่ราชภัฏฯทำไมต้องซื้อคอมพิวเตอร์ ทำไมไม่บังคับนักศึกษาทุกคนให้ประกอบเครื่องของตัวเองที่จะใช้ ลงทุนถูกกว่าเยอะ เมื่อประกอบเองแล้วก็จะรู้ว่าข้างในมันเป็นอย่างไรรู้จักปรับปรุง รู้จักซ่อมแซม ค่าใช้จ่ายต้นทุนจะลดลงมาก อยู่ที่นี่นโยบายของรัฐบาล กล้าหรือเปล่า ของเมืองไทยเราเริ่มใช้คอมพิวเตอร์เมื่อปี ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) ก่อนหน้านั้น เมื่อปี ค.ศ. 1960 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสโรงงาน IBM (International Business Machines) ที่ซานโฮเซ แคลิฟอร์เนีย แล้วทุกคนก็เห็นว่าเมืองไทยน่าจะมีคอมพิวเตอร์ใช้ ตอนนั้น AIT (สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย) อยู่กับจุฬา ประกาศของทุนจากอเมริกา ใครสอบปริญญาโทได้ทีหนึ่งได้ไปเรียน ผมก็ไปเรียนปริญญาเอกคอมพิวเตอร์ในปี ค.ศ. 1961 เรียนจบ ค.ศ. 1964 ผมยังไม่กลับมา ตอนนั้นประเทศไทยมีคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง มาเลเซียมี 0 สิงคโปร์มี 1 เมื่อปี ค.ศ. 1964 เราชนะมาเลเซีย ชนะสิงคโปร์ แต่ทำไมเราแพ้เขาตอนนี้ เราไม่มี Political Will เราไม่มีผู้นำด้าน IT ของสิงคโปร์เขามีสิ่ลิกวนยู ของมาเลเซียเขามีมหาเธร์ของเราไม่มีนายกรัฐมนตรีคนไหนที่ตั้งใจจะพัฒนา IT เต็มที่เลย รัฐมนตรีเองก็ไม่ค่อยจะมี ส่วนมากจะเอารัฐมนตรีที่ไม่ค่อยจะรู้เรื่องเท่าไรมาคุมทางด้าน IT เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่ขาดอย่างยิ่ง ถ้าเผื่อมี Political Will ที่รัฐบาลประกาศออกมา ตอนนี้ผมกระตุ้นนายกชวนและคุณทักษิณว่า ให้เอา IT มาแข่งกันในการหาเสียงคราวหน้า ให้แต่ละคนประกาศออกมาเลยว่าเราจะตามทันสิงคโปร์ เราจะตามทันมาเลเซีย ถ้าเรามีนายกประกาศอย่างนั้น เราจะนำหน้ามาเลเซีย สิงคโปร์ ประกาศออกมาเลยว่าจะให้นักเรียนทุกคนใช้อินเทอร์เน็ตภายในปีเท่าไรก็ว่าไป ตอนนี้ที่อเมริกาเขาประกาศว่า สิ้นปีนี้ อีกไม่นาน นักเรียนของเขาทุกคนได้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด อังกฤษ โทนี แบลร์ประกาศว่า ภายในสิ้นปีหน้า เยอรมันภายในอีกสองปี ทุกคนจะได้ใช้อินเทอร์เน็ต ทำไมถึงได้ใช้อินเทอร์เน็ต ตอนนี้อินเทอร์เน็ต

มีข้อมูลอยู่สองพันหนึ่งร้อยล้านหน้า เพิ่มขึ้นวันละมากกว่าล้านหน้า ข้อมูลที่ไม่ดีมีประมาณสี่แสนหน้าพวกรูปโป๊ทั้งหลาย แต่ข้อมูลดีๆนี่เยอะแยะไปหมดเลย อยากรู้อะไรหาได้ในอินเทอร์เน็ตทั้งหมด

อย่างตอนนี้สัปดาห์หนึ่งผม lecture 5 ครั้ง เป็น public lecture ตามหน่วยงานตามต่างๆ ใครเขาโทรมาผมว่าง ผมก็จะรับ แล้วผมก็จะให้เจ้าหน้าที่เขาไปหาในอินเทอร์เน็ต แล้วไปรวบรวมเรียบเรียงเอา เราสามารถที่จะเป็น Expert เป็นผู้เชี่ยวชาญได้ อย่างเมื่อสองปีที่แล้วประเทศไทยไปประชุม แล้วก็ที่อเมริกาคลินตันประกาศว่า จะต้องให้ใช้ อี คอมเมอร์ซ การค้าในโลกนี้มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็น อี คอมเมอร์ซ เขาได้ทำไรเยอะแยะเลย เขาก็พยายามผลักดันให้ทุกประเทศทำ ประเทศไทยเราก็ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เรียกคณะกรรมการกำหนดท่าทีเจรจาพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ มีท่านรองนายกศุภชัย เป็นประธาน แล้วผอ.อยู่ตั้งผมเป็นผู้เชี่ยวชาญ อี คอมเมอร์ซ ซึ่งผมไม่รู้เรื่องเลย ผมก็เข้าไปในอินเทอร์เน็ต แล้ว search ที่ amazon.com หาเรื่อง อี คอมเมอร์ซ มี 50 กว่าเล่ม ผมก็เรียกดู content ว่ามีอะไรบ้าง คล้ายๆกันหมด ก็สั่งมาเล่มหนึ่ง เอาเล่มที่ราคาถูกที่สุด โทรสั่งมา 50 เล่ม ให้ส่งเล่มหนึ่งมาเร็วที่สุด อีก 49 เล่ม ส่งมาช้าหน่อย แล้วให้พนักงานซึ่งเป็นทีมของผม 21 คน เป็นเลข 7 คน ปริญญาโท 4 คน ปริญญาตรี 3 คน ไป support ภาษาฝรั่ง หาข้อมูลมาให้ผม แล้วก็สรุปมาให้ผมก็มานั่งอ่าน แล้วผมก็ไป present ในที่ประชุม เสนอว่า จะต้องทำเป็นโครงการนำร่องขึ้นมาของเมืองไทยใครเสนอคนนั้นทำ เขาบอก OK ให้อาจารย์เป็น Project Manager แล้วก็ทำเสร็จไปส่วนหนึ่งแล้ว

พอจะมีข้อมูลเชิงสำรวจไหมว่า ประชากรของไทยมีคอมพิวเตอร์สักเท่าไร

- น้อยมากครับ ข้อมูลของเมืองไทยกระจายระเจจระจาย ถามบุคลากรก็ได้ตัวหนึ่ง ถามสำนักงานสถิติก็ได้อีกตัวหนึ่ง ถามใครก็ได้คนละตัว คนละอย่างกัน แต่คร่าวๆนี่เมื่อปี 1964 มีสองเครื่อง แล้วเพิ่มเป็นทีละนิดๆ ตอนนี้มีประมาณ 2 ล้านเครื่อง จากพลเมือง 60 ล้านคน น้อยมาก ของสิงคโปร์เขามี 2 เครื่องต่อคน ที่บ้านเครื่องหนึ่ง ที่ทำงานเครื่องหนึ่ง แล้วอินเทอร์เน็ตของเราก็ก็น้อยมาก

เมื่อปี 1969 อินเทอร์เน็ตเริ่มเกิดในอเมริกา

แล้วตอนนั้นผอ.อยู่ผมเป็นผู้อำนวยการบัณฑิตวิทยาลัย ที่มหาวิทยาลัยมิสซูรี ถูกบังคับให้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วย ผมเป็นคนไทยคนแรกที่ใช้อินเทอร์เน็ตตั้งแต่แรกเกิดในอเมริกา แล้วถึงปี ค.ศ. 1987 ประเทศไทยก็เริ่มใช้อินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรกที่ AIT ตอนนั้นผมเป็นนายกสมาคมนักเรียนเก่า AIT ก็เลยได้ใช้กับเขาด้วย แล้วก็ราคามันแพง ผมเป็นศาสตราจารย์อยู่ที่ NIDA (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์) หลังจากที่ผมกลับจากอเมริกา เงินเดือนผมลดไป 90% เป็นศาสตราจารย์โปรตเกล้าฯ หัวหน้าภาควิชา เงินเดือน 7,000 บาท คอมพิวเตอร์ตัวละ 50,000 บาท ไม่เต็มตัว ละหมื่นกว่า ผมไม่มีเงินซื้อ พอตีผมเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC) ไปหาตร.มาร์ติน ผมอยากใช้เหลืเกิน ผมขอสตางค์ซื้อ แล้วก็ติดตั้ง ทาง ABAC จึงได้ใช้อินเทอร์เน็ต แล้วผมก็เสนอที่ ABAC ว่า ให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในโลกเลยที่บังคับให้อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และเด็กทุกคนต้องใช้อินเทอร์เน็ต เด็กคนไหนไม่ใช้อินเทอร์เน็ตไม่จบ เกียจกันแทบตาย ในที่สุดกรรมการก็เห็นด้วยว่าควรจะมีอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ABAC ก็กระโดดเข้ามาอีก 20,000 คน จาก 4,000 คน ทุกคนก็เลยตื่นเต้นกันใหญ่ เอแบคเปลี่ยนสภาพจากวิทยาลัยเล็กๆมาเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำทางด้าน IT ตอนนี้มีหลักสูตร IT ตั้งแต่ปริญญาเอก ลงไปประมาณ 18 หลักสูตร

พอ ABAC เข้ามาใช้อินเทอร์เน็ตแบบนั้น ทาง NECTEC โกรธมากว่า เขาอยู่กันสบายๆไม่กี่คน ใช้กันสบายๆ แต่ ABAC กระโดดเข้ามาเป็นคอนโดอันใหญ่ในหมู่บ้านที่ เขาอยู่กันชั้นสองชั้นเท่านั้น ทำให้เสียวิหมด บอกว่าอย่างนั้น แต่ว่าก็กระตุ่มมหาวิทยาลัยต่างๆ แต่ก่อนนี้ไม่เคยไปดูงานของมหาวิทยาลัยเอกชนเลย พอ ABAC เป็นอย่างนี้บีบมาดูงานแล้วกลับไปก็ลูกศิษย์เขามาเล่าให้ฟัง เขาบอกว่า ปลอ่ยให้ ABAC นำหน้ามหาวิทยาลัยของรัฐไปได้อย่างไร เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยของรัฐก็เข้ามาแข่ง อีกอย่างคือ อี คอมเมอร์ซที่ ABAC เป็นแห่งแรกในเอเชีย ที่มหาวิทยาลัยรวมค่าแห่งก็จะตั้ง ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็จะตั้งต่อไปก็จะตั้งกันหมด

ตอนนี้พอจะสรุปได้ไหมว่า ทั่วโลกใช้อินเทอร์เน็ตกี่ประเทศ

- ทุกประเทศ ไม่มีประเทศไหนไม่ใช้อินเทอร์เน็ต เดิมพม่าไม่ใช่ แต่ตอนนี้ใช่แล้ว แต่ว่าบางประเทศยังน้อยอยู่

ทางแอฟริกาใช้น้อยมาก แอฟริกา UN ก็เอาเงินไปช่วย แต่ว่าทุกประเทศใช้หมด ก็ตอนนี้ต่อไปจะมีอินเทอร์เน็ต ที่ดวงจันทร์ มีอินเทอร์เน็ตที่ดาวอังคาร เขาจะทำขึ้นมา

มีอย่างไร?

– สร้างสถานีเข้า โดยจะส่งคนเข้าไปอยู่ ขณะนี้ มีคนอยู่ในอวกาศแล้ว สถานีเมียร์ของรัสเซียมีคนอยู่ และมีอินเทอร์เน็ตติดต่อ อย่างการที่ส่งยานอวกาศไป landing ที่ดาวอังคาร จำได้ไหม ดูที่ไหนก็ได้ ดูได้จากอินเทอร์เน็ต อย่างเดียว อย่างเมื่อตอน 2-3 ปีที่แล้ว ที่อังกฤษมีโรคคว่ำบา หหาข้อมูลที่ไหนก็ไม่มี ห้องสมุดที่ไหนก็ไม่มี หาได้เฉพาะ ในอินเทอร์เน็ต หรืออีกอย่างเวลามีคดีอุกฉกรรจ์ มีคดีฉุกเฉิน อะไรในอเมริกา ตามได้ในอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา up to date ถ้าเราอดูทีวีจะต้อง 1/2 ชั่วโมง หรือ 1 ชั่วโมง

อินเทอร์เน็ตมีศูนย์กลางไหม?

– ไม่มี แปลกมาก อินเทอร์เน็ตนี้ ตอนที่มันเกิดขึ้นมา คือทางทหารอเมริกันเขาคิดว่าน่าจะมีระบบสื่อสารขึ้นมา ชนิดที่ว่า ใครอยู่ที่ไหนก็ติดต่อกันได้ และฟังได้ทันที สมมติ ส่งข้อมูลลงไปปั๊บ จรวดลงโครม เครื่องเรากระจายไป อินเทอร์เน็ตที่ส่งไปมันต้องไปถึง มันเป็นระบบที่ไม่มีศูนย์กลาง ใครจะต่อก็ได้

เมื่อไม่มีศูนย์กลาง แล้วจะเชื่อมต่อกันได้อย่างไร

– ใครจะเชื่อมก็ได้ โดยใช้ IT Internet Protocol เดิมทีเดียว อาจจะเรียกเป็นศูนย์กลางได้ ที่มหาวิทยาลัย เซาท์เทิร์น แคลิฟอร์เนีย มี Dr. John Postel เป็น Project Manager เผอิญเขาเขียนไปในแฟ้มต่างๆว่า ให้ช่วยดูแล อินเทอร์เน็ตด้วย Root Server อยู่ที่นั่น เครื่องกลางที่จะเช็ค ทั้งหมดว่าใครอยู่ที่ไหนนั้น อยู่ที่นั่น แต่เดี๋ยวนี้ Root Server ก็กระจายหมดทั่วโลก เป็นระบบที่ประหลาด ตอนนี้มีทั่วไป หมดแล้ว อังกฤษก็มี เยอรมันก็มี รัสเซียก็มี ทุกที่มีหมด เป็น Net Work เราเข้าไปดูได้ว่า ตอนนี้มีกี่แม่ข่ายย่อย เข้าใจว่ามีทั้งหมด 80 กว่าล้านแม่ข่ายย่อย จะเข้าไปดูก็เข้าไป ดูที่ Netsizer.com ว่ามี Internetsizer เท่าไร ปี ค.ศ. 1999 มี 91 ล้านแม่ข่าย ในแต่ละเดือนตัวเลขจะเปลี่ยนแปลง 91 ล้านแม่ข่าย มีลูกข่ายเท่าไร ที่เมืองจีนเขาใช้แม่ข่ายละ 20 คน ที่ ABAC แม่ข่ายหนึ่งใช้เป็นพันคน เฉลี่ยแล้ว แม่ข่ายละ 10 คน ก็น่าจะมีคนใช้อยู่ในตอนนี้ 900 ล้านคน

เปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา แล้วเดี๋ยวนี้ เมืองจีน อินเดีย จะขึ้นมา เป็นแห่งละ 500 ล้านคน แต่ที่ญี่ปุ่นมีโคโม ซึ่งเป็น โทรศัพท์มือถือพิเศษต่อกับอินเทอร์เน็ต ปีเดียวมีคนใช้ 10 ล้านคน ประเดี๋ยวภายในปี ค.ศ. 2003 คาดว่าจะมีคน ใช้โทรศัพท์ต่อกับอินเทอร์เน็ตเป็นพันล้านคนทั่วโลก

พวกไซเบอร์ลิสต์เขาใช้อินเทอร์เน็ตกันในลักษณะไหน

– รัสเซียปัจจุบันไม่ค่อยเป็นไซเบอร์ลิสต์เท่าไรแล้ว รัสเซียเมื่อตอนบูตินขึ้นมาเป็นนายก เขาประกาศว่า เขาเสียใจอย่างยิ่ง ประเทศเขาล้าหลังทางด้านอินเทอร์เน็ตมาก มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียง 3% เท่านั้น ประเทศไทยมีอยู่ 15% เขาใช้เต็มที่แล้วแต่มีข้อแม้หนึ่ง ของเยลต์ซินออกกฎหมาย ห้ามใช้ Encryption ถ้าใช้แล้วรัฐบาลแตก อ่านไม่ได้ว่าใครทำอะไรอย่างไร ที่เมืองจีนเขาให้ส่งสัญญาณหมดทุกคนเลย ใครจะใช้อินเทอร์เน็ต ถ้าใครด่ารัฐบาล ให้รัฐบาลลงโทษได้ โดย สละสิทธิมนุษยชน เมืองจีนปีที่แล้วมีแฮกเกอร์เด็กหนุ่ม 2 คนถูกจับได้ เขาประหารชีวิต แต่ของอเมริกาถูกจับแล้ว ประหารชีวิตไม่ได้ เพราะเขามีกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากมายเท่าไรก็ไม่จบ เมืองไทยนี่ก็แฮกกัน เต็มไปหมด บริษัทใหญ่ๆทุกวันนี้ จะถูกแฮกวันละ 3-4 หมื่นครั้ง เยอะแยะไปหมด

ไม่มีปัญหาการแข่งขันในเรื่องจักรวรรดินิยมระหว่าง 2 ค่ายหรือ

– อี คอมเมอร์ซจะมาปรับแต่งกันหมด อย่างตอนนี้ อี คอมเมอร์ซด้าน jewelry ประสบความสำเร็จมากที่สุดในโลก ที่ไหนรู้ไหมครับ เมืองไทย ฝรั่งที่เข้ามาอยู่เมืองไทย 10 กว่าปีมาแล้ววันดีคืนดีมีคนบอกว่าทำไมไม่ขายเพชรพลอย ในอินเทอร์เน็ต บอกใครจะซื้อ แต่ถ้าจะทำก็ทำ ทำมาเมื่อ 2 ปีที่แล้ว สองคนช่วยกันทำ ตอนนี้มี 370 คน ขายได้ เดือนละ 30 ล้านบาท คิดเป็น 90% ของทั่วโลกที่ ขายพลอยขายเพชรผ่านอินเทอร์เน็ต แล้วก็จากเมืองไทย อยู่ที่ business model ใครๆก็คิดว่าไม่อาจจะซื้อเพชรพลอย ในอินเทอร์เน็ต มันต้องดูของจริงใช่ไหม? อยากจะดูใช่ไหม? เขาก็ประกาศให้ดู มีคนสั่งซื้อมาจากทั่วโลก ส่งไปให้ดู ให้ดู 2 วัน ถ้าไม่คืนก็ถือว่าตกลง

ปีที่ 8 ฉบับที่ 14 2544 มีชื่อประจำฉบับว่า
“จากสถาบันราชภัฏ สู่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ”
เนื้อหาเด่น ได้แก่ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม
สุวรรณกุล (คัดลอกมาบางส่วน)
สัมภาษณ์

ศ.ดร.เกษม สุวรรณกุล

นายกสภาประจำสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วันที่ 8 พฤษภาคม 2544

ในโอกาสที่สถาบันราชภัฏกำลังจะปรับเปลี่ยนเป็น
มหาวิทยาลัยราชภัฏและเป็นนิติบุคคล แต่ยังคงเป็น
ส่วนราชการอยู่ อยากจะขอคำแนะนำจากประสบการณ์
ของท่านในฐานะที่เคยเป็นผู้บริหารงานมหาวิทยาลัย
มาก่อน

– ความจริงการแก้ไขปัญหของสถาบันราชภัฏ
ทั่วประเทศ การที่เปลี่ยนสภาพจากสถาบันราชภัฏซึ่งเป็น
กรมเดียวของกระทรวงศึกษาธิการ ก็เป็นเพียงการแก้ปัญหา
เพียงก้าวเดียว ซึ่งทำให้ดีกว่าเก่า แต่ไม่ได้แก้ไขปัญหา
ของสถาบันหรืออุดมศึกษาซึ่งราชภัฏก็เป็นสถาบันอุดมศึกษา
ที่จะทำใหดีขึ้นนั้นก็คือทำให้สถาบันราชภัฏมีความเป็นตัว
ของตัวเองขึ้นมาก้าวหนึ่ง นั่นคือหมายความว่าความเป็น
นิติบุคคลสามารถดำเนินการหลายสิ่งหลายอย่างได้เอง
โดยไม่ต้องไปที่สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ที่กระทรวง
โดยเฉพาะการเซ็นสัญญาต่างๆ การเป็นนิติบุคคลนี้
หมายความว่าสิทธิดำเนินการตามกฎหมายได้เอง เช่น
การเซ็นสัญญาต่างๆ เราทำไดเอง แทนที่จะส่งไปทบวงซึ่ง
เขาอาจจะท้วงติงก็แล้วแต่ มั่นใจแค่นั้นเอง อย่างอื่นไม่ได้
ทำใหดีขึ้นเลยปัญหาหลักไม่ใช่อยู่ที่เป็นิติบุคคลมากเท่ากับ
เป็นหน่วยราชการ ปัญหาของอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถาบัน

ราชภัฏหรือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหรือที่ไหนก็ตาม มันอยู่
ที่การเป็นราชการ

การเป็นราชการเสียอย่างไรเขาก็อาจจะถามจริงๆแล้ว
เป็นความผิดพลาดของผู้ก่อตั้งอุดมศึกษาไทยในระยะเกือบ
ร้อยปีมานี้ เมื่อเริ่มมีการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตอนนั้นมีพระราชหัตถเลขาโต้ตอบระหว่างกรมขุนชัยนาท
นเรนทรกับสมเด็จพระราชบิดา กล่าวถึงหลักการของ
มหาวิทยาลัยในต่างประเทศหลายประการ อย่างเช่น
ต้องมีอิสระ จะต้องมี Permanent คือความถาวร และ
จะต้องมีความเป็นเลิศ อะไรต่างๆ แต่พอเวลาตั้งเข้าจริงๆ
เอามหาวิทยาลัยที่ตั้งคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตอนนั้นไป
เป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการ แล้วเสียหายอย่างไร
เมื่อเป็นกรม ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับ
รัฐบาลเป็นความสัมพันธ์แบบกระทรวงทบวงกรมกับรัฐบาลซึ่ง
ผิดกับความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศอื่น
ถึงแม้ว่าจะเป็นสถาบันของรัฐแต่ก็ไม่ใช่สถาบันแบบกรม

การเป็นสถาบันแบบกรม หมายความว่าเราจะต้อง
ปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆของกระทรวงทบวงกรมที่มี
หน้าที่ดูแล เช่น กระทรวงการคลังมีกฎระเบียบต่างๆ
เกี่ยวกับการใช้เงิน สำนักนายกรัฐมนตรีมีกฎระเบียบต่างๆ
เกี่ยวกับการพัสดุ แล้วก็กฎระเบียบต่างๆเกี่ยวกับการ
สารบรรณ แล้วก็กระทรวงทบวงกรมอื่นๆที่อาจจะออก
กฎระเบียบให้กรมต่างๆมาดำเนินการ แม้กระทั่งมติ
คณะรัฐมนตรีก็ต้องปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นกรมก็ต้อง
ปฏิบัติตามมติหลักเกณฑ์ต่างๆเหล่านั้น ความจริงหลักเกณฑ์
นั้นอาจจะไม่เสียอะไร สิ่งที่เสียก็คือว่ามันออกมาเพื่อ
จุดมุ่งหมายให้ใช้เหมือนกันหมด กรมต่างๆจะเป็นกรมป่าไม้
หรือกรมอะไรก็ต้องใช้ระเบียบนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หรือสถาบันราชภัฏ ถ้าเป็นกรมก็ต้องปฏิบัติตามนี้ หน้าที่
หน้าที่การงานของกระทรวงทบวงกรมเหล่านั้นไม่เหมือนกับ
ของมหาวิทยาลัย หน้าที่ของมหาวิทยาลัยเป็นหน้าที่ที่จะ
ต้องการความคล่องตัวมากในการปรับเปลี่ยน อย่างเช่น
การเบิกเงิน การปรับเปลี่ยนอัตราต่างๆจะต้องคล่องตัวมาก
แต่เราจะต้องปฏิบัติตามระเบียบเหล่านั้นเหมือนกับกระทรวง
ทบวงกรมอื่นก็ทำให้เราทำงานไม่คล่องตัวในส่วนที่เกี่ยวกับ
สำนักงบประมาณการจ่ายเงินการตั้งหมวดเงินให้มหาวิทยาลัย
ก็เหมือนกับการตั้งหมวดเงินของกระทรวงทบวงกรมอื่นๆ
ซึ่งแบ่งเป็นหมวดอะไรต่างๆเหล่านี้

การแบ่งงานของมหาวิทยาลัยนั้นไม่เหมือนกับ

กระทรวงทบวงกรม อย่างเช่นว่ามหาวิทยาลัยต้องให้ความสำคัญ
สำคัญกับห้องสมุด ให้ความสำคัญกับห้องแล็บถ้าจะมีวิจัย
แต่ว่าการซื้อหนังสืองบประมาณหนังสืออยู่ในหมวดพัสดุ ซึ่งเป็น
หมวดเดียวกับกระดาษชำระ ไม่กวาด แล้วก็หนังสือ
รวมๆกันไปไม่ได้ให้ความสำคัญ เพราะฉะนั้นห้องสมุด
ของมหาวิทยาลัยจึงไม่ค่อยดีเท่าไร ยิ่งสมัยก่อนห้องสมุด
เป็นเพียงเครื่องประดับมากกว่า ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ
อาจารย์ต่างๆหรือคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยก็เป็นข้าราชการหมด
การเป็นข้าราชการพลเรือนมันเสียอะไร ความจริงก็อาจจะ
มีดีหลายอย่าง เช่น ได้แต่งตั้งเป็นข้าราชการ แต่ว่าเงินเดือน
เท่ากับคนอื่นหมด แล้วเราจะไปบอกว่า แหม! เป็นอาจารย์
แล้วเงินเดือนสูง you เป็นข้าราชการก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบ
ข้าราชการพลเรือนหมด

ระเบียบข้าราชการพลเรือนโดยเฉพาะในเรื่องวินัย
อาจารย์ที่เกี่ยวข้อง อาจารย์ไม่ทำงาน ไม่ได้ถือว่าผิดวินัยอะไร
มากมาย จริงๆแล้ว คนไม่มีความรู้ คนที่เกี่ยวข้องควรจะเอาออกไป
แต่ว่าระเบียบข้าราชการพลเรือนเขาบอกว่า จะเอาคนออก
หรือไล่ออกได้ จะต้องผิดวินัยอย่างร้ายแรง และเสียหาย
แก่ราชการ เช่น ทุจริตอย่างร้ายแรง จริงๆแล้วไอ้คนที่เกี่ยวข้อง
ไม่มีความรู้ ถ้าจะพูดว่าเป็น Crime ในสถาบันอุดมศึกษานั้น
ถือว่าเป็นความผิดอย่างใหญ่หลวงเลย แต่ว่าที่นั่นเขาถือเป็น
เรื่องเล็ก จะต้องตั้งกรรมการสอบสวนมากมาย กว่าที่จะเอา
คนออกได้ แล้วยังสามารถอุทธรณ์ไปทบทวนได้ตามขั้นตอน
ของระเบียบราชการพลเรือน เมื่อมันยากอย่างนี้ คนที่เกี่ยวข้อง
ก็ยังอยู่ในมหาวิทยาลัย ทำให้มหาวิทยาลัยมีคนเยอะกว่าที่
ควรจะมี อย่างเช่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนักศึกษา
ประมาณ 20,000 คน มีอาจารย์ประมาณ 3,000 คน
อัตราส่วนไม่เกิน 10 : 1 ซึ่งอัตราส่วนระหว่างนักศึกษาและ
อาจารย์อย่างนี้ไม่มีในมหาวิทยาลัยที่อื่นๆในต่างประเทศ
นอกจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดและมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์
หรือมหาวิทยาลัยที่เขาใช้ระบบ Tutorial System ซึ่งนักศึกษา
3-4 คน และมีอาจารย์ 1 คนใช้วิธีพบกันแล้วก็ discuss กัน

อย่างใน อ็อกซ์ฟอร์ด เคมบริดจ์ หรือในอังกฤษ
โดยทั่วไปก็จะมีนักเรียนกลุ่มเล็กๆ เพราะฉะนั้นอัตราของ
อังกฤษนอกจากอ็อกซ์ฟอร์ดและเคมบริดจ์ก็ยังเป็นอัตรา
ที่ไม่ใช่อาจารย์มาก ทำให้จุฬายต้องมีคนเยอะ ที่มีคนเยอะ
เพราะมีคนไม่ได้ความ ขี้เกียจอสอน สอนน้อย เพราะฉะนั้น
เมื่อตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ หรือมหาวิทยาลัยสุรนารี
อัตราเขาจะต้อง 20 กว่า : 1 โดยเฉลี่ย สุดท้ายแล้วแต่ แต่ว่าจุฬา

8 หรือ 9 : อาจารย์ 1 คน เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์ หรือมหาวิทยาลัยสุรนารีเขาให้เงินเดือนได้ด้วย
เหตุผลที่ว่าถ้าจุฬามีอาจารย์ 3,000 คน ตามวิธีการของเขา
อาจจะมีแค่ 1,500 คน เท่านั้น เพราะฉะนั้นเขาให้เงินเป็น
2 เท่าก็ไม่ได้เปลืองไปกว่าการเป็นระบบราชการ แต่ว่า
ของเรารับอัตราเงินเดือนไม่ได้เลยต้องเท่ากับคนอื่นเขาหมด
เราต้องปฏิบัติตามนั้น เพราะเราเป็นหน่วยราชการ

**ถึงแม้ว่าจะเป็นราชการยังไม่ออกนอกระบบก็ยังมี
ปัญหาอยู่ ที่นี้สถาบันราชภัฏทั้ง 36 แห่ง ซึ่งยังไม่ออก
นอกระบบ จะมีปัญหาต่อไปไหม**

- แน่นนอนคือลงไปดู ถ้าจะถามว่ามหาวิทยาลัย
ไทยเก่าแก่อายุจุฬา ธรรมศาสตร์ เมื่อ Asia Week ออก
rating ทำให้ถึงไม่ติดอันดับ หรือติดอันดับโหลๆ มันไม่มี
ทางดีไปกว่านี้ ผมเดาว่า rating คราวหน้าอาจจะไม่มี
มหาวิทยาลัยไทยเลยก็ได้ หรือจะมีก็คงที่โหลตามเคย เพราะ
ว่าเราไม่สามารถที่จะทันมหาวิทยาลัยเพื่อนบ้าน เช่น
มาเลเซีย สิงคโปร์ได้ ส่วนสิงคโปร์ไม่ต้องพูดถึง เงินเดือน
อาจารย์ของเขานั้น 5 เท่าของเรา เพราะฉะนั้นอาจารย์
ของเขาจึงมาจากทั่วโลก วิธีการบริหารงานบุคคลของเขานั้น
ไม่ได้ถือสิงคโปร์เป็นเกาะ แล้วก็หาคนในเกาะ เวลาเขา
ประกาศรับอาจารย์เขาประกาศรับจากทั่วโลก เพราะฉะนั้น
เขาจึงให้เงินเดือนสูงได้ มหาวิทยาลัยสิงคโปร์ในเรื่องของ
วิทยาศาสตร์ลงไปดู เห็นแล้วจะตกใจว่าคณะวิทยาศาสตร์
คณะวิศวะมันห่างจากเขามากเหลือเกิน และไอ้ gap ตัวนี้
จะห่างมากขึ้นทุกทีๆ ไม่ต้องพูดถึงสถาบันราชภัฏ สถาบัน
ราชภัฏจะยิ่งไปกว่าจุฬายังไม่สามารถหาบอ้พวกนั้นได้
ผมคิดว่าเนื่องจากที่เป็นหน่วยราชการ นอกจากนั้นความ
ไม่คล่องตัวอื่นๆที่มหาวิทยาลัยต้องทำอยู่มันมีอีกเยอะ
นอกจากเรื่องของการเงิน การคลัง การพัสดุ การบริหารงาน
บุคคลแล้ว เราจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของเขา แต่ถามว่า
ทำไมมันอยู่มาได้ถึงเกือบ 100 ปี ความจริงก็คือ

หนึ่ง-แต่ก่อนนี้มหาวิทยาลัยไทยนั้น จุฬาฯ
ธรรมศาสตร์ ทำการสอนอย่างเดียววิจัยไม่ต้องมี จริงๆแล้ว
มหาวิทยาลัยไทยในลักษณะที่เคยตั้งมาตอนต้น หรือแม้
กระทั่งตอนนี้ก็ยังอาจจะพูดได้พอสมควรว่าไม่ใช่เป็น
มหาวิทยาลัยตามมาตรฐานต่างประเทศ ผมคิดว่าเป็น
โรงเรียนมัธยมชั้นสูง พระราชหัตถเลขาของสมเด็จพระราช
บิดาที่ทรงได้ตอบกับกรมขุนชัยนาทนเรนทร ท่านจะไม่เคย

เรียกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านบอกว่านี่ไม่ใช่มหาวิทยาลัย เพราะว่าการสอนอย่างเดียว จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย ตอนนั้นคือหาคนไปรับราชการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็มาจากโรงเรียนข้าราชการพลเรือน คือเป็นการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อหาคนไปรับราชการ ต้องการคนมีความรู้เพื่อไปรับราชการโดยรวดเร็วเท่านั้นเอง ทำการสอนอย่างเดียวไม่มีวิจัย อาจารย์มาเข้าเรียนกลับ เหมือนๆกับโรงเรียนธรรมดากิจการบริหารงานบุคคลก็ไม่ต้องเลอะเลิศมาก เพราะฉะนั้นการเป็นราชการกับหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในระยะต้นจึงไม่ค่อยขัดกันไปกันได้แต่มหาวิทยาลัยนั้นมันไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่สอนเพียงอย่างเดียว ทุกๆ report ที่ฝรั่งมาทำ evaluate มหาวิทยาลัยไทย จะบอกว่าเป็นมหาวิทยาลัยได้อย่างไร ไม่ใช่ อย่างเช่นประมาณปี พ.ศ. 2500 รัฐบาลอังกฤษส่งคนชื่อ ชาร์ล ดาวิน มาทำสำรวจมหาวิทยาลัยแล้วให้คำแนะนำใน report ของชาร์ล ดาวิน ว่านี่ไม่ใช่มหาวิทยาลัย ไม่มีการวิจัยเลย เพราะว่าหน้าที่บางสิ่งที่เราต้องการคือสอนคน

มหาวิทยาลัยนั้นหน้าที่หลัก คือการสอนและวิจัย สอนคือถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ไปยังชนรุ่นหลังต่อไปกับการสร้างความรู้ใหม่ให้กับวิชาการของโลก มหาวิทยาลัยต้องมีสองอย่างนี้ ถ้าไม่มีสองอย่างนี้ก็ไม่ใช่มหาวิทยาลัย แต่จุฬาฯ ในระยะนั้นไม่มีวิจัยเลย เพราะฉะนั้นถึงมีห้องสมุดก็เป็นเพียงเครื่องประดับ เพราะอาจารย์สอนโดยวิธีป้อน spoon-fed คืออะไร บอกคำบอกยังมีเลย นักเรียนจดเล็กละเอียดไปแล้วก็มาตอบครู มีบางคนถ้านักศึกษาตอบไม่เหมือนก็อาจสอบตกก็ได้ ถ้าดันไปเข้าห้องสมุดก็อาจจะตอบไม่เหมือนครูอาจจะตกก็ได้ แต่ว่าไม่จำเป็น ผมก็เป็นนักเรียนที่นี่ จบได้เกียรตินิยมด้วยซ้ำไป ผมไม่เคย เข้าห้องสมุดเลย แต่อาศัยที่จดเล็กละเอียดแล้วก็ขยันดูเล็กละเอียด เพราะฉะนั้นผมก็สอบได้เกียรตินิยมเด็กนักเรียนดี ไม่ใช่เด็กที่ไปหาความรู้ใหม่ ครูสอนให้คิดให้อ่านแปลครุฑบอกว่า you ไม่ต้องทำอะไร อ้าวบอกอะไร ลือจำไปก็แล้วกัน แล้วสอบเขาก็ถามตามที่เล็กละเอียด ถ้าครูคนไหนเล็กละเอียดอย่างถามอีกอย่างนักเรียนจะบ่นตายเลย นี่คือสภาพมหาวิทยาลัยไทยในอดีต

ก็ด้วยเหตุนี้จึงมีความดันรนที่อยากจะออกนอกระบบ แต่ก็ยังมีการต่อต้านอยู่เรื่องการออกนอกระบบ การต่อต้านมักจะเกิดจากหลายเรื่องหนึ่งที่สำคัญที่สุดก็คือคนไม่เข้าใจ คนทั่วไปก็ยังไม่เข้าใจ คนที่รับผิดชอบแม้กระทั่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ลำนักงบประมาณก็ยังไม่เข้าใจ จำนวน

ไม่น้อยเข้าใจว่าการออกนอกระบบราชการคือไปเป็นสถาบันเอกชนต้องหาเงินเอง ซึ่งไม่ใช่ ยังเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ รัฐมีหน้าที่ต้องให้อุดหนุนการศึกษาอยู่ เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยสุรนารีก็ดี วลัยลักษณ์ก็ดี หรือในกฎหมายของมหาวิทยาลัยที่ออกไปตอนหลังๆ ที่ออกนอกระบบ เช่น ธนบุรีก็ดี ก็จะเขียนว่ารัฐมีหน้าที่ต้องให้เงินสนับสนุน เขียนจนกระทั่งเกิดความกลัว ต้องให้ความสนับสนุนให้เพียงพอ ถ้ายังไม่พออีกก็ต้องให้เพียงพอ เขียนเลอะเลือจเลย คือรัฐยังมีหน้าที่อยู่ ความจริงแล้วหลักมันควรจะมีว่า รัฐควรจะต้องให้เงินสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในระดับที่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ คือไม่มีสตางค์แดงเดียวก็ดำเนินการได้ แต่ถ้ามหาวิทยาลัยจะหารายได้ให้ตัวเองหมายความว่าเพื่อเอามาสร้างความเป็นเลิศต่อจากความเป็นปกติ อย่างจุฬาฯถึงไม่มีที่ดินต่างๆก็ควรจะได้งบประมาณมา จริงๆแล้วธรรมศาสตร์จะเป็นตัวอย่างที่ดีกว่าจุฬาฯ เขาก็ได้รับงบประมาณแต่ออกนอกระบบเขาก็ต้องได้งบประมาณ สุรนารีก็ได้ วลัยลักษณ์ก็ได้ แม่ฟ้าหลวงก็ได้ แล้วอยู่ๆมหาวิทยาลัยอื่นออกแล้วบอกไม่ได้ มันจะเป็นอย่างไร เพราะกฎหมายได้เขียนเอาไว้แล้ว ถ้าไม่ได้เราก็คงปิดเสียสิ เราจะไปเปิดหาเจ้าทำอะไร ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเอกชนนี่

ความเข้าใจผิดอีกอย่างหนึ่งที่คนไม่อยากจะออก คือเราอยู่ในระบบราชการมานาน คนมี Bureaucratic Mentality หัวเหมือนข้าราชการ คิดเป็นข้าราชการ ต้องมีผู้บังคับบัญชา กระทรวงศึกษาธิการนั้นแหละตัวเป็น Bureaucratic Mentality มากกว่ามหาวิทยาลัยเยอะ ทั้งๆที่มหาวิทยาลัยเป็น Bureaucratic Mentality แต่มันยังน้อย กระทรวงศึกษาธิการเป็นยิ่งกว่า อะไรที่เรียกว่า Bureaucratic Mentality ก็คือยึดกฎระเบียบเป็นสัจจะ มีการบังคับบัญชากันเป็นขั้นเป็นตอนอย่างมาก ใครเป็นนายก็เป็นนาย จุฬาฯหรือมหาวิทยาลัยทั่วไปมันยังไม่ค่อยสนใจ ใครเป็นคนบด ใครเป็นอธิการบดี ความรู้สึกเรื่องเป็นผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ค่อยมี แต่ในกระทรวงศึกษาธิการนั้น โอ้โฮ! ใครไปกระทรวงแล้วจะมาเตะเข้าหาอธิบดี คุยกับอธิบดี แบบที่คุยกันที่จุฬาฯคงไม่ได้ เพราะฉะนั้นโอ้ความเป็น Bureaucratic Mentality ชอบเครื่องแบบก็ทำให้คนไม่อยากจะออก มีอาจารย์ที่หนึ่งคนหนึ่ง เมื่อราว พ.ศ. 2507 เราเริ่มต้นกระบวนการที่จะเอามหาวิทยาลัยออกนอกระบบ อาจารย์บางคนบอกฉันไม่ยอมให้ใครมาปลดปล่อยของฉัน เขาแต่งตั้งข้าราชการ

มานาน เพราะฉะนั้นเขาไม่ยอม นอกจากนั้นไอ้พวกที่เกี่ยว
ทั้งหลายก็ไม่ค่อยอยากออก เคยสบาย เคยทำงานสบาย
อาจารย์ที่นี้เป็นเจ้าของสนามกอล์ฟ ถ้าจะติดต่อเวลานี้
ลองโทรศัพท์ไปซิ ไม่อยู่หรอก ต้องโทรศัพท์ติดต่อไปที่
สนามกอล์ฟจึงจะพบ

ถ้ามหาวิทยาลัยไม่ยอมออกนอกระบบ ประเทศไทย ก็ไม่มีความหวัง

— อย่าไปคิดมาก อีกหน่อยเวียดนามมันเลยเราไปแล้ว
เวียดนามจะต้องเลยไทยแน่ เพราะเวลานี้ทางฟิสิกส์
ทางคณิตศาสตร์นั้นค่อนข้างเลยๆแล้ว อย่าไปเทียบกับ
มาเลเซีย กับสิงคโปร์เลย เราห่วย ไม่มีทาง ความเห็นของ
ผมนะมหาวิทยาลัยในระบบราชการถ้าจะดีได้ ก็ต้องอย่างเท่านั้น
ก็คืออย่างที่จุฬาลงกรณ์ฯ ได้แค่นี้

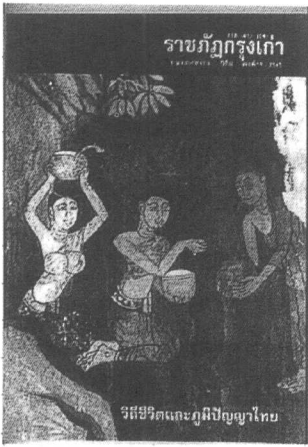
หมายความว่าข้าก็เสียโอกาสใช้ไหม

— แน่นนอน แต่มันต้องพูดกันว่า การออกนอกระบบ
ไม่ได้ทำให้มหาวิทยาลัยดีขึ้น หรือการันตีว่าต้องดีนะ
มันอาจจะไม่เลวไปกว่าถ้าบริหารไม่ดี มี leadership คือ
หมายความว่าต่อไปนี้เป็นตัวของตัวเองแล้วนะ you ต้องมี
vision you ต้องมี good management, leadership ถ้าไม่มี
ของเหล่านี้ก็อาจจะแย่กว่าเก่า เพราะว่าเวลานี้เราแย่สุดๆ
พอเราแย่ ทบวงก็บอก you แย่ กระทรวงการคลังบอก you
ทำอย่างนี้ไม่ได้ สำนักนายกบอก you ทำไม่ได้ คือ
เขาคุม การคุมอย่างนี้คือดีโต่งไม่ได้ แต่ไม่เลวสุด แต่
มหาวิทยาลัยออกนอกระบบแล้ว ถ้าไม่ดี เราต้องเป็นตัว
ของตัวเอง แล้วคุมเอง แล้วถ้าใช้เงินไม่ดี ใช้อะไร อาจจะ
แย่กว่าเก่า แต่ไอ้เนี่ยก็เป็นสิ่งที่เราจะต้องบอกว่า เราจะต้อง
มาช่วยกันดูแลให้มันดี ผมเป็นนายกมหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์ด้วยเหมือนกันเราพิถีพิถันมากกว่ามหาวิทยาลัย
อย่างนี้ อาจารย์ก็ดี คือในมหาวิทยาลัยผมคิดว่ามันมี
สติปัญญาพอสมควรที่จะแก้ไข ปัญหาได้ ถ้าเป็นอิสระเป็น
ตัวของตัวเองมากขึ้น เพราะฉะนั้น ผมไม่เป็นห่วงหรอก
การหาอธิการบดีการหาคณบดีในมหาวิทยาลัยต่างๆ
เขาพิถีพิถันมากกว่าเรา การใช้เงินของเขายังพิถีพิถันกว่าเรา
มีคนบอกว่าถ้าได้เงินงบประมาณมามหาวิทยาลัยในระบบ
ราชการกับมหาวิทยาลัยนอกระบบ ที่ผิดกันใหญ่ยิ่งอันหนึ่ง
ก็คือว่า เราจะได้เงินงบประมาณมาเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป
เงินอุดหนุนทั่วไปเราสามารถมาออกกฎระเบียบ ปัญหาที่

คนถามว่าเตี่ยวได้เงินแล้วไปลงทุน มันเป็นไม่ได้ ต้องมี
system ในการคุม แต่อยากจะชี้ให้เห็นว่าจุฬาฯ มีเงิน
งบประมาณส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็มีจากรายได้ของ
มหาวิทยาลัย เงินในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้เราจะดูแลมาก
เพราะเงินของหลวง ถ้าใช้ไม่หมด เหลือต้องคืน เขาใช้ไหม
แต่เงินของเราถ้าเหลือเราเก็บได้ เพราะฉะนั้น เราจะต้องใช้
ด้วยความระมัดระวัง ไม่จำเป็นก็ไม่ใช่เพราะเหลือเราเก็บได้
จะสังเกตเห็นว่าในหน่วยราชการกระทรวง ศึกษาธิการ
เดือนกันยายนจะไปเมืองนอกกันเยอะเพราะว่า เหลือ ทำไม
เหลือต้องคืน เพราะฉะนั้นเอาไปลงทุนดีกว่าทุกกระทรวง
ทบวงกรม พอใกล้ๆเดือนกันยายนไปนอกกันจมนเลย
ไปดูงานเมืองนอกกัน

ตรงนี้ขอความชัดเจน ผมขอปูพื้นก่อนว่า สถาบันราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาอยากออกนอกระบบ แต่เนื่องจาก สถาบันราชภัฏนั้นมี 36 แห่ง ไปไหนก็ต้องไปกันทั้งพวก

— อันนี้เป็นนโยบายของกระทรวง ผมคิดว่าอาจจะ
ไม่เป็นการดีถ้าทั้ง 36 แห่งต้องออกนอกระบบราชการ
ทั้งหมดทันที ก็ต้องมีความพร้อมพอสมควรในการที่จะออก
นอกระบบ แม้กระทั่งจุฬาฯในสมัยอาจารย์เทียนฉายต้องจน
มาถึงสมัยนี้ก็มีเตรียมการมาก เตรียมการเรื่องระบบ
บัญชี เตรียมการปรับปรุงระบบบริหารให้มีการตรวจสอบได้
ดีขึ้น ในเรื่องคอมพิวเตอร์ต่างๆ ต้องทำระบบงบประมาณ
ใหม่เอง เพราะฉะนั้นที่จุฬาฯเขาเตรียมตรงนี้มาพอสมควร
อาจเรียกว่าเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นในเรื่องระบบบริหารใน
เรื่องราชการ เขาก็ดีพอสมควร แต่เมื่อออกไปแล้วต้องดีกว่า
เพราะฉะนั้นสถาบันราชภัฏบางที่อาจจะต้องใช้เวลาเตรียมการ
แล้วก็ไม่ควรออกหมด ควรจะมีการสำรวจดูว่ามีความพร้อม
ขนาดไหน ความพร้อมในเรื่องบริหาร ความพร้อมในเรื่อง
บุคลากรขนาดไหน ควรจะมีแผนระยะยาว ไม่ใช่ว่าออก
ทีเดียวทั้ง 36 แห่ง ถ้าไม่ดีก็เจ๊งเลย เพราะฉะนั้นต้องมีการ
เตรียมพร้อมพอสมควร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 15 2545 มีชื่อประจำฉบับว่า
“วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์
นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา (คัดมาเพียงบางส่วน)
สัมภาษณ์

ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา
นายกสภาสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ณ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
วันที่ 29 ตุลาคม 2544

วัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อใด

– วัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนที่มาอยู่รวมกลุ่มกัน
ในสมัยเดิมนั้นเป็นกลไกของความกลัว เพราะชีวิตมีความ
ลำบากมา ต่อมาเมื่อกลไกของวัฒนธรรมอื่นขึ้นมา และ
วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันในโลกมี 3-4 แห่งคือ จีน อินเดีย
อิหร่าน และอียิปต์ เป็นวัฒนธรรมใหญ่ๆ ซึ่งมีความคิดที่
แตกต่างกัน

ส่วนของไทยนั้น ความจริงแล้วเป็นวัฒนธรรมผสม
ของวัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย
เป็นเวลา 7-8 ร้อยปี เมื่อมาผสมก็มีการปรับจนเป็น
วัฒนธรรมไทย จะเป็นหลายอย่างที่เรานำเอาความดีของจีนมา
เอาความดีของอินเดียมา อาจจะเป็นหลายอย่างที่นำของ
คนอื่นมาด้วย นี่คือนวัตกรรมไทย และวัฒนธรรมไทยนี้
จะบอกว่าเกิดเมื่อไร มันคงไม่ใช่ตั้งต้นด้วยสภาพปัจจุบัน
ขณะเดียวกันวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วคงที่ มันเป็นเรื่อง
ที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามสภาพของมัน เมื่อตอนที่
สมัยพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็มีการปรับเปลี่ยน
อยู่ตลอด

ผมไม่แน่ใจว่า สมัยนี้แรงกระแทกนั้นมันแรงกว่า
คล้ายๆ เราอยู่ตรงนี้ เรารู้สึกว่ามันแรงกว่าแต่ไม่แน่ว่า
สมัยเราแรงกว่าสมัยอยุธยา สมัยนี้อาจจะแรงพอสมควร

ทีเดียวเพราะว่าแรงที่มาจากตะวันตกเป็นแรงอีกประเภทหนึ่ง
แล้วก็เห็นได้ชัดว่าเป็นแรงที่เอื้อประโยชน์หลายๆ อย่าง
ทางวัตถุเพิ่มมากขึ้น และก็แรงในเชิงของการพยายามจะให้
รับศาสนาเป็นแรงที่มีความรุนแรงมากขณะเดียวกันปัจจุบันนี้
ก็มีแรงต่างๆ เข้ามา เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมไทย
จึงปรับเปลี่ยนอยู่ตลอด

เพื่อให้ให้เห็นอีกประเด็นหนึ่งที่อยู่ตรงนี้ผมรู้สึกว่า
จริงๆ แล้วมันไม่ใช่การมองในมุมนั้น มันน่าจะมองในอีก
แง่มุมหนึ่งว่า วัฒนธรรมตะวันตกสลับไปจากวัฒนธรรมของ
อียิปต์ เมโสโปเตเมีย กรีก อย่างที่เราเรียนประวัติศาสตร์
ตะวันตก แล้วมาโรมพอโรมแล้วเข้าสู่ยุคมืด หมายถึง ยุคซึ่ง
อาหารับปกครอง พวกอื่นก็อยู่แถวยุโรปได้ เป็นผู้ปกครอง
ก็มีความเชื่อในลักษณะหนึ่ง อาศัยความเชื่อเป็นฐาน
เป็นอย่างนั้นอยู่หลายร้อยปี จนเกิดยุคหนึ่งตามมา เรียก
ยุคเรเนซองส์ คือยุคฟื้นฟูในประวัติศาสตร์ เกิดขึ้นโดยคน
ใช้เหตุผล ใช้ข้อเท็จจริงแล้วก็ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
วิทยาศาสตร์นำไปสู่การควบคุมธรรมชาติ ทำให้เกิดการเอา
ธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ก็เกิดเป็นเทคโนโลยีขึ้นมา ก็เป็น
ยุคของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะ 2-3 ร้อยปีที่แล้ว
ยุคนี้ทำให้ผลผลิตเปลี่ยนแปลง ทำให้กำลังอำนาจ
เปลี่ยนแปลง ทำให้อังกฤษจึงมาชนะ อินเดีย ยึดอินเดีย
ได้มาชนะเราแถวนี้ จะมายึดดินแดนของเราบางส่วนไป
เป็นเพราะพลังอำนาจทางด้านการทหาร เอาปืนใหญ่มายิง
เราก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะเราไม่มีจะยิง ทั้งหมดเหล่านั้น
ส่วนหนึ่งเป็นพลังเศรษฐกิจ พลังการผลิต ทำให้ชีวิตต่างๆ
ดีขึ้น เราก็รับพลังเหล่านั้นมา

มาถึงตอนนี้ค่อนข้างชัดว่าโลกเจริญเข้าไปถึงจุดๆ หนึ่ง
ซึ่งเกือบจะเป็นจุดสูงสุดของการใช้ยุควิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
ทุกคนกำลังเห็นว่าตรงนี้มีปัญหาที่เกิดขึ้นคือ วัตถุนิยม
บริโภคนิยม ความดีไม่รู้ว้าหายไปไหน ความดีคืออะไร
ผมเคยเขียนหนังสือไว้เรื่อง ถ้าเรามองวัฒนธรรม จะเห็นว่า
วัฒนธรรมตะวันออก ความจริงแล้วมันยาวนาน ส่วนที่อยู่จีน
และอินเดียนั้นความจริงแล้วให้พิจารณาเรื่องเหตุผลมานานแล้ว
พิจารณาเรื่องคุณความดีมานานแล้ว แบบอินเดียนั้นเป็น
คุณความดีที่เกิดขึ้น อย่างศาสนาพุทธคุณความดีที่เกิดขึ้น
อยู่ในจิตใจคนนี่เองเราจะปรับใจของเราอย่างไรจึงจะเป็น
ความดี ขงจื้อเชื่อเรื่องคนในสังคม ว่าคนอยู่ในสังคมอย่างไร
จึงจะดี ทั้งสองอันนี้มารวมกันเป็นวัฒนธรรมอย่างที่ว่านี้
แล้วเราปรับวัฒนธรรมเหล่านั้นถึงจุดหนึ่งมาถึงจุดที่ผมคิดว่า

น่าจะเป็นคำตอบ ผมเขียนไว้ว่าน่าจะมี เอเชียเน เรเนอของดี เป็นยุคฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่งที่นำเอาปรัชญาตะวันออกขึ้นมา แก้ปัญหาของโลก แก้ปัญหาของประเทศจากสิ่งที่มีอยู่นั้นทั้งหลาย

ตัวอย่างเรื่องนี้ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็น คำตอบของชาติ เนื่องจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เราใช้อะไร ต่ออะไรฟุ่มเฟือยฉิบาอะ เพราะฉะนั้นคำตอบคือเศรษฐกิจพอเพียง ความพอดี ความไม่อยากมากเกินไป มีขณิมา ปฏิปทา ก็คือปรัชญาศาสนาพุทธที่เรารับมาเป็นวัฒนธรรมของเรา ในส่วนนี้ต้องแปลออกมาเป็นการปฏิบัติ ผมเขียน หนังสือไว้เล่มหนึ่งคือ “สุขภาพพอเพียง” เป็นการแปลเรื่อง สุขภาพ ว่าจริงๆ แล้วเรามีปัญหาเรื่องนี้ และเป็นเหตุของการล่มสลายทางเศรษฐกิจด้วย ตัวอย่างเช่น ความอยาก ไม่รู้จัก อยากสวย อยากไม่แก่ อยากไม่ตาย ควรจะตายแล้ว ไม่ตาย ละไว้ อะไรต่อมิอะไรฉิบาอะ การใช้เทคโนโลยี อย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่เกิดประโยชน์ ของที่ฟุ่มเฟือยเรานำมาใช้โยอะเยอะไปหมด ของเหล่านั้นเราเอามาปรับ นี่เป็นปรัชญาหนึ่งนะ

อีกปรัชญาหนึ่งคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติการเข้าอก เข้าใจซึ่งกันและกัน การมองเห็นความเหมือนของศาสนา ต่างๆ การเคารพในความเชื่อของผู้อื่น ทั้งหมดเหล่านี้คือการที่ พุทธ คริสต์ อิสลาม อยู่ด้วยกันได้ ปัญหาใน อัฟกานิสถานตอนนี้ มันคือปัญหาที่ต้องแก้ด้วยการอยู่ ร่วมกันโดยสันติ การเข้าใจซึ่งกันและกัน การไม่เบียดเบียน ซึ่งกันและกัน อันนี้คือวัฒนธรรมไทยซึ่งมีมาตลอด เป็นวัฒนธรรมที่น่าจะเป็นคำตอบของโลกด้วยซ้ำ ไม่ใช่ คำตอบเฉพาะของประเทศไทยอย่างเดียว เพราะฉะนั้น ผมจึงคิดว่าจริงๆ แล้ว เราไม่น่าจะมองวัฒนธรรมในลักษณะ ของเรื่องการตั้งรับ ด้วยการบอกว่ามีวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรุนแรง แล้วเราจะตั้งรับอย่างไร เราอาจจะต้องบอกว่าวัฒนธรรมของเรานี้ความจริงแล้วเข้มแข็ง เป็นวัฒนธรรม ที่น่าจะเป็นคำตอบแล้วก็น่าจะช่วยปรับวัฒนธรรมตะวันตก ที่เข้ามาด้วย วัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามานี้ในที่สุด แล้วน่าจะใช้วัฒนธรรมสากลที่เราจะใช้อยู่ การสื่อสาร ที่กว้างขวาง ทำประโยชน์ได้มากมายนี้เราคงยังต้องใช้อยู่ ทำอย่างไรเราถึงจะปรับวัฒนธรรมนี้ทำให้เป็นประโยชน์ โดยใช้วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมตะวันตกเป็นวัฒนธรรมของการบริโภค จริงๆ แล้วมีบริษัทข้ามชาติ โดยเฉพาะของอเมริกา ซึ่ง จะทำให้คนตะวันออกหรือคนทั่วโลกบริโภค ซึ่งมันก็จะ ต้องถูกต่อต้านด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพราะ จะทำให้มีการบริโภคน้อยลง จะมีทางที่จะทำให้คนไทย บริโภคสิ่งฟุ่มเฟือยน้อยลงหรือไม่

- ผมกำลังพูดในเชิงหลักปรัชญา ส่วนเมื่อแปล ปรัชญาออกมาเป็นการปฏิบัติ มันเป็นส่วนหนึ่งซึ่งต้องทำ อยู่ที่ว่าเราฉลาดแค่ไหน เรามีปรัชญาแค่ไหน ตอนนี้เรา เป็นเครื่องมือขององค์กรระหว่างชาติ อย่างบริษัทข้ามชาติ ได้ยื่นใช้ไหมว่าเมื่อ 2-3 วันมานี้เอง อเมริกาบอกว่า จะ ไม่เคารพสิทธิบัตรของบริษัทผลิดยาซิโปร เพราะยาซิโปรมี ราคาแพง เห็นไหมว่าเมื่อกลไกตลาด กลไกผลตอบแทนมา ขัดกับกลไกของมนุษยธรรม เขาก็พร้อมที่จะมองดูว่าจะเอา กลไกไหนเข้าไปใช้ แต่พอเราจะบอกว่า ยาซึ่งรักษาโรคเอดส์ ซึ่งราคามันแพงมากคนยากจนไม่สามารถจะเข้าถึง แล้วก็ แพง เหล่านี้เกิดจากสิทธิบัตรที่เขาเอามา เราจะต่อต้าน เราจะทำอย่างไรถึงจะให้ยารักษาโรคเอดส์ที่แพงนั้น ลดราคา ลงมา เราบอกว่าเราจะไม่เคารพในสิทธิบัตรตามกฎหมาย ก็เข้ามาคัดค้าน จะเห็นว่าจริงๆ แล้วอเมริกาก็ทำในสิ่งที่เรา อยากทำ ปัญหามันคือความสมดุลพอเหมาะระหว่างเอกชนกับ มหาชนกับสังคม เพราะฉะนั้นจริงๆ แล้วเราเป็นปลาเล็ก ถูก อเมริกาซึ่งเป็นปลาใหญ่ ใช้บริษัทข้ามชาติเป็นเครื่องมือ ของเขา ทั้งๆ ที่ตัวเขาเองพร้อมที่จะล้มบริษัทข้ามชาติ มันทะเลาะกันอยู่จนบริษัทไบเออร์ต้องลดราคาซิโปรลงมา นี่คือกลไกของโลก มันเกิดขึ้นเพราะว่าอเมริกาเป็นขั้วใหญ่ ขั้วเดียวของโลก ชัดเจนว่าไม่ใช่คำตอบ เพราะมันไม่มีความ สมดุลของขั้ว เมื่อไม่มีความสมดุลของขั้ว ที่จะนำขั้วอื่น มาแย้ง ที่จะไม่ยอม เราจะแย้งได้หรือไม่ เรามีพลังแค่ไหน เราควรจะทำตัวของเราอย่างไร คำตอบมันออกมาค่อนข้างชัด ตอนนี้ ว่าเงินกำลังจะมาเป็นอีกขั้วหนึ่ง แล้วเงินจะเคารพ หรือไม่อย่างไร เราจะใช้พลังของเราอย่างไร เรามีทรัพยากร บุคคลซึ่งเป็นพลังของเราสักแค่ไหน เรามีคนอยู่ 60 กว่า ล้านคนไม่ใช่น้อย ขณะเดียวกันเรามีทรัพยากรทางปัญญา อื่นอีกจำนวนมาก เราจะใช้ตรงนั้นสู่ได้สักแค่ไหน

ถ้าวิเคราะห์อีกส่วนหนึ่ง ในเชิงของขั้วอำนาจของโลก สิ่งที่ปรากฏตอนนี้ เรื่องของผู้ก่อการร้าย มองอีกมุมหนึ่งมัน เป็นความร้ายแรง ความเลว ของผู้ก่อการร้าย แต่มองอีก มุมหนึ่ง เป็นเรื่องการเอาเปรียบของประเทศที่พัฒนาแล้ว

ประเทศต่างๆยังยากจนอยู่มากมาย และความยากจนเหล่านี้เกิดจากประเทศที่พัฒนาแล้วเอาไปใช้เอาประโยชน์ น้ำมันนี้เอามาจากเขตปกครองของศาสนาอิสลามมากมาย เพราะฉะนั้นการที่จะเรียกว่าอาจจะใช้คำว่า การต่อสู้กลับหลังด้วยการก่อการร้าย เพราะฉะนั้นผู้ก่อการร้ายทั้งหมดนั้นไม่ใช่คนบ้าหรอก ไม่ใช่เพราะบินลาเดนเป็นบ้าจึงได้ทำอย่างนั้น ถ้าเป็นคนบ้าจะมีคนอื่นตามลี้ภัยเท่าไร แต่ความจริงเป็นความไม่เสมอภาคในโลก ที่เกิดปฏิกิริยาอย่างนี้ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาที่ไม่ดี แต่เมื่อมันเกิดปฏิกิริยา อเมริกาจะต้องรู้ตัวเอง ต้องไม่เอาเปรียบคนอื่นมากอย่างที่เป็นอยู่

กลับมาถึงเรื่องที่ว่าบริษัทข้ามชาติมันเอาเปรียบเราจริงๆ ขณะเดียวกันนี้เราก็ควรต้องเคารพ เหตุผลก็เพราะว่าการลงทุนเราต้องลงทุนในการค้นคว้า เป็นการลงทุนที่แพง ถ้าเราไม่ให้มีการตอบแทนในการลงทุน มันก็จบ และไม่มี การค้นคว้าออกมา ก็จำเป็นที่จะต้องมีการตอบแทนเข้าไปสู่ การลงทุนเพื่อที่จะค้นคว้าต่อไป แค้นนั้นน่าจะพอ ที่นี้จะให้ ผลตอบแทนแต่ละคนสักแค่ไหน คนที่คิดค้นอะไรที่ยิ่งใหญ่ มากนี้ควรจะเป็นเศรษฐีไปเลยในทันที มันก็ควรใน ลักษณะหนึ่ง แต่ว่าควรแค่ไหน ควรโดยที่เป็นความสูญเสีย ของคนอื่นเป็นความขาดมนุษยธรรมในโลกหรือไม่

ลิขสิทธิ์ทางปัญญานี้ควรจะมีไหม

- มีแน่นอน ถ้าเมื่อใดก็ตามไม่มีลิขสิทธิ์ทางปัญญาทรัพย์สินสมบัติทางวิชาการทั้งหลายก็จะเป็นสมบัติของ สาธารณะหมด มันก็จะเกิดความเจริญได้ถึงระดับหนึ่ง ยกตัวอย่างใกล้ๆตัว ถ้าสถาบันราชภัฏให้อาจารย์ที่นี้ทำตำรา ตำรานั้นทำเสร็จแล้วก็ไปเป็นสมบัติสาธารณะ มันก็เป็นตำรา ชิ้นหนึ่งเท่าที่อาจารย์จะพอทำได้ แต่ถ้ามีการจัดการที่ดี แล้วบอกว่าตำรานี้เราจะตอบแทนตามคุณภาพของมัน ถ้ามันวางตลาดได้ เราจะดูแลให้เขามีรายได้กลับคืน ตำรา อันแรกอาจจะไม่ดีสักเท่าไร ขายยังไม่ค่อยได้ แต่ว่า คุณต้องเอาไปเท่านั้นแล้วได้ค่าตอบแทนมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อคุณปรับให้มันดีขึ้นในที่สุดตำราที่นี้ขายได้ ทั่วประเทศ การตอบแทนก็จะสูง นั่นเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้คนทำใน สิ่งที่ดีขึ้น ทำให้มันเกิดสติปัญญามากขึ้น เพราะฉะนั้นจริงๆ ในตัววงจรนี้เป็นวงจรกระตุ้นให้เกิด ถ้าเราไม่เคารพ ไม่ให้ เกิดวงจรนี้ มันก็ไม่เกิดความเป็นเลิศ เพราะมันมีส่วนอยู่ เรื่องกลไกของสังคม เรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค เรื่องกลไกของการเกิดปัญหา เรื่องของการจัดการทรัพย์สิน

ทางปัญญาในระดับที่เหมาะสม ที่ตอบแทน ไม่ใช่การเอาเปรียบกัน แต่ว่าตอบแทนแค่ไหนจึงจะเกิดมีขึ้น

ผมมองว่าลิขสิทธิ์ทางปัญญา ถ้าหากปัญญานั้นมันใช้ใน ประเทศก็น่าจะมีการควบคุม แต่ลิขสิทธิ์ทางปัญญา ที่มันข้ามชาตินั้น ประเทศยากจนจะเอาเงินที่ไหนมาซื้อลิขสิทธิ์ทางปัญญาของประเทศที่ร่ำรวย ยิ่งจนหนักเข้าไปอีก

- ตรงนี้ก็ เป็นเรื่องความไม่เสมอภาคในโลก ความจริงทั้งหมดเหล่านี้เป็นสัมพัทธ์ทั้งสิ้นเลย ถ้าเราบอกว่า ประเทศเป็นตัวหลัก มันไม่ใช่คำตอบ ประเทศก็เป็นเพียงแค่ระดับหนึ่งของกลไก กลไกระหว่างประเทศก็เหมือนกัน ยกตัวอย่าง สมมติว่าไทยกับลาว เอาง่าย ๆ ตำราที่นี้ถ้าไปขายที่ลาว ลาวยากจน เพราะฉะนั้นเราควรจะให้ลาวเป็นของฟรีหรือเปล่า ความจริงแล้วถ้าได้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากลาวด้วยลาวก็ได้ผลประโยชน์ด้วย เพราะฉะนั้นตรงนี้ เรื่องความสมดุลระหว่างความเสมอภาคกับการจัดการอื่นๆ ซึ่งจริงอยู่ในประเทศก็เป็นความเหลื่อมล้ำในประเทศ ระหว่างประเทศก็เป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศ ประเทศมันเป็นเพียงแค่ข้อสมมติอันหนึ่งเท่านั้นเองในสังคมมนุษย์

ถ้าอย่างนั้นวัฒนธรรมมันเลื่อนไหลไปทั่วโลก วัฒนธรรมขณะนี้ของคนไทยมันเกือบจะรักษาไว้ไม่ได้ เพราะเด็กวัยรุ่นไปเห่อวัฒนธรรมตะวันตก และ เราเสียตาวว่าวันหนึ่งข้างหน้าเราคงจะไม่ได้เห็น วัฒนธรรมไทยอีกแล้ว เพราะว่าเด็กรุ่นใหม่ที่จะ มาแทนเราไปรับวัฒนธรรมตะวันตกมามากมาย ถ้าเราไม่มีกำแพงกัน หรือว่าไม่มีผู้มาบอกว่าของ ดีๆของไทยควรจะเอาอะไรไว้ และอะไรคือของไม่ดี อยากได้ฟังทัศนะในประเด็นนี้

- วิธีการแก้ปัญหาของการมีปัญหามากประเทศ เป็นพายุร้ายเข้ามา พายุร้ายจริงๆ พัดมาแรงมากด้วย เราจะแก้ปัญหาอย่างไร วิธีการแก้ปัญหาอย่างหนึ่งคือ การสร้างกำแพงไม่ให้มันเข้ามา กำแพงแค่ไหนที่จะกัน พายุได้ ในที่สุดกำแพงมันก็พัง มันก็ไม่สามารถป้องกันอะไรได้ ที่น่ากลัวก็คือสภาพปัจจุบันนี้กำแพงนั้นพัง เรามองว่าพายุนี้เป็นพายุที่ร้ายแรงที่เราต้องปัญหาตอนนี้

คือเรามองเห็นว่าภูมิปัญญาไทยนั้นมันด้อย ภูมิปัญญาไทยมันจะต้องเอามาเพียงแค่อต่อสู้กับภูมิปัญญาต่างประเทศ

เราควรจะมีอีกมุมหรือเปล่าว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นภูมิปัญญาใหญ่ ที่จริงแล้วจะต่างประเทศ แล้วเป็นคำตอบของโลกด้วยซ้ำ ถ้าเราเป็นอย่างนั้นไม่ต้องมีกำแพงเราจะทำอะไรที่จะให้คนของเราตระหนักรู้ และเข้าใจภูมิปัญญาของไทยเองว่า ภูมิปัญญานี้คือคำตอบ คำตอบของโลกด้วย อย่างเรื่อง “สุขภาพพอเพียง” ไม่ใช่คำตอบเฉพาะของคนไทยนะ เป็นคำตอบทุกแห่งในโลก เรื่องของการให้อภัย เรื่องการอยู่ด้วยกันโดยสันติเป็นคำตอบทุกแห่งในโลก

ยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ภาพยนตร์เรื่องราชมอนของญี่ปุ่นออกฉายทั่วโลก มีปรัชญาญี่ปุ่นใส่เข้าไปในนั้นแสดงถึงมุมมองต่างๆ แล้วให้ปรัชญาญี่ปุ่นที่ว่า จากเรื่องของคนๆหนึ่งสามารถมองได้หลายมุมมอง มุมมองของคนตายแล้ว มุมมองของภรรยา มุมมองของผู้ร้าย มุมมองของชาวบ้านที่มาเฝ้าดูอยู่ ฝรั่งเศสมองอย่างนี้ ฝรั่งเศสจะมองมุมเดียวเสมอ ของเราจะไปโต้โต้ใหม่ ที่จะสร้างภาพยนตร์เพื่อไปขายต่างประเทศ ในลักษณะที่ Export ไปอเมริกาได้มีคนพูดถึงเรื่อง Export จากประเทศต่างๆเข้าสู่สหรัฐและยุโรป สิ่งที่ Export มากที่สุดในตอนนี้นั้นคือ Spiritualism คือวิญญาณ คือ ปรัชญา คือหลักการ คือนามธรรม เพราะว่าอเมริกากำลังขาดสิ่งเหล่านี้อย่างมาก สิ่งหนึ่งที่เข้าไปและเข้าไปมากคือศาสนาอิสลาม จะเห็นชาวอเมริกันเปลี่ยนเป็นศาสนาอิสลามจำนวนมากเพราะเป็นเครื่องยึดถือ อย่างที่เขาต้องใช้ Spiritualism ในเชิงของตะวันออกกำลังเข้าไปได้มาก เราสามารถสร้างได้เหมือนกัน ยกตัวอย่าง เช่น ภาพยนตร์เรื่องสุริโยไทให้ปรัชญาอะไร อาจให้อะไรมากกว่าที่กล่าวนั้นนะ ให้ความเป็นชาติ ให้อะไรๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ตรงกับฝรั่งเศสๆ คือเรื่องสตรีในสังคมไทยเห็นไหมว่าสตรีมีบทบาทล้าหน้าอยู่เยอะเลย เราไม่ต้องพูดถึง gender equality ลึกเท่าไร gender equality ที่บ้าน เนื่องจากสามีทุพภิกขภัยอะไรต่อมิอะไรจีปาถะเหล่านั้นเป็นวัฒนธรรมที่อาจจะสอดแทรกเข้ามาแต่ว่าสังคมไทยเท่านั้น ถ้าไปดูเป็นสังคม material หมายถึงความว่าสืบลายทางผู้หญิง ถ้าดูในชนบทไทยก็ยังไม่อย่างนั้นอยู่ เวลาแต่งงานแล้วไปอยู่บ้านภรรยา ต่างกันเลยกับสังคมญี่ปุ่นและจีน จีนเป็น paternal อย่างแรง แล้วญี่ปุ่นจีน ตะวันตก นี่ดูถูกผู้หญิง บางศาสนายังไปกันใหญ่ เห็นได้ชัด ศาสนาของเรา วัฒนธรรมของเราให้ความ

เสมอภาค เคารพความเป็นคนมากกว่าความเป็นเพศ เรื่องของเพศหญิงไม่แตกต่างกันมากนัก นักศึกษาเพศหญิงตั้งมากมายเข้าเรียน สอบเข้ามาได้เท่าเทียมกัน ผู้ที่อยู่ในธุรกิจทั้งหลาย ผู้ได้รับการยกย่องทั้งหลายเป็นผู้หญิงจำนวนมาก สมเด็จพระสุริโยไทเป็นตัวอย่างหนึ่งเรื่องของผู้หญิงซึ่งสามารถที่จะอยู่ และมีความหมายในสังคม ฝรั่งเศส โจน ออฟ อาร์ค ทำเป็นภาพยนตร์นี่คือความเป็นผู้หญิง แต่ในสังคมโลกตอนนี้ปัญหาเรื่องผู้หญิงถูกดูถูก ผู้หญิงไม่ได้รับการดูแลมีเยอะไปหมด ภาพยนตร์เรื่องสุริโยไทในเชิงปรัชญาแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงที่เป็นนักรบและเป็นผู้หญิงที่ละเอียดอ่อนเพื่อแผ่นดินซึ่งในลักษณะนี้ไม่ต่างกับเรื่อง โจน ออฟ อาร์ค ที่เป็นภาพยนตร์ของฝรั่งเศส ถ้าเราขายปรัชญานี้ แล้วจริงๆถ้าจะดูความเสมอภาคทางเพศแล้วมาดูที่เมืองไทย แน่ๆยังมีปัญหาอยู่ในหลายๆเรื่อง เพราะว่าเราวัฒนธรรมอื่นเข้ามากฎหมายของเราเป็นกฎหมายอิงฝรั่ง จึงได้ดูถูกและเอาเปรียบสตรี แต่ว่าโดยวัฒนธรรมแท้ๆของไทยเรานี้ สตรีกับบุรุษเท่ากันเลย สตรีอาจจะมีความสำคัญกว่าด้วยซ้ำ

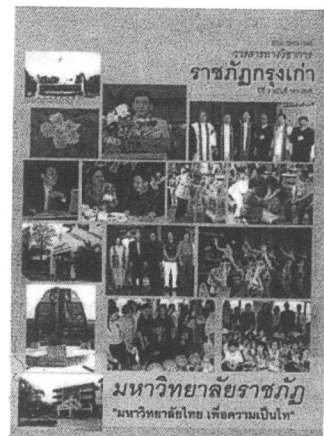
อะไรที่ถือว่าเป็นจุดแข็งของอเมริกา เป็นเพราะความเป็นมหาอำนาจใช้ใหม่ จึงสามารถครอบงำวัฒนธรรมของโลกได้

– ความแข็งของอเมริกาเกิดขึ้นเนื่องจากเขามีปัญญาและปัญญาของเขาเข้มแข็งมาก เหตุผลที่ปัญญาเข้มแข็งนั้นเขายอมให้ปัญญาจากที่ต่างๆไหลเข้าสู่อเมริกา คือเขาเอาคนที่มีความรู้ทั้งหลายและเขาก็เปิดโอกาสให้คนมีความรู้เหล่านั้นสามารถที่จะใช้ปัญญาได้ เพราะฉะนั้นเมื่อเอาปัญญาเหล่านั้นมารวมกัน ทำให้เกิดตัวปัญญาที่เข้มแข็ง ปัญญาของอเมริกาถึงได้นำไปสู่การผลิตการคิดค้นอย่างมากมายยกตัวอย่างเช่น ถ้าหากเขาจะหาคนบด ที่อเมริกาเขาจะมองได้ทั่วโลกเลย อาจจะหยิบไปจากเมืองไทย ว่าคนนี่ดีมาก ไปเป็นคนบดได้ เขาก็เอาไป ของเรานี้ออกนอกสถาบันยังไม่ได้เลยใช้ไหม? เห็นชัดไหมว่ากำแพงตรงนี้เป็นพลังของเขา พลังของเขาตรงนี้เป็นเครื่องมือทำให้เขาเจริญ

ญี่ปุ่น ความจริงแล้วความเจริญเกิดขึ้นมาพร้อมกับเมืองไทย ในสมัยเมจิกับสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ได้เปิดประเทศพร้อมกัน แต่ว่า 100 ปีให้หลังเรากลับไม่เห็นหลังเขาเลย เหตุผลเพราะอะไรในบรรดาหลายๆเหตุผลเหตุผลหนึ่งญี่ปุ่นเปิดประเทศโดยการนำความรู้จากยุโรปเข้ามาแต่นำเข้ามาในลักษณะของเยอรมันคือการใช้วิจัยเป็นตัวนำ

เขาค้นคว้าตลอด เขาสอนเด็กให้คิดตลอด ทำให้เกิดปัญญาของเราที่บอกว่ามีความรู้อยู่เยอะแยะ เราต่อต่อความรู้ออกมา แล้วเอาความรู้นี้มาใช้ เราไม่ได้สอนให้นักศึกษาของเราได้คิดเลย เพราะว่าเราขยายความ คำว่า อุดมศึกษาไปในเชิงของการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้แต่ที่ญี่ปุ่นใช้การริเริ่มสร้างสรรค์หมด ใช้วิจัยเป็นเครื่องมือ เมื่อเป็นอย่างนั้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของญี่ปุ่น นวัตกรรมของญี่ปุ่นจึงสูงมาก แล้วก็สูงจนเรามองไม่เห็น และตามไม่ทันมันเพิ่งปรากฏมาร้อยปีให้หลังว่า เราล้าหลังแล้วเลย เพราะเราไม่ก้าวไปตรงนั้น

มีโปรเฟสเซอร์เกาหลีคนหนึ่งให้นิทานฮิสป แล้วก็บอกว่า นิทานเรื่องนี้เป็นเครื่องแสดงว่าใช้ปัญญาอย่างไร เขาก็บอกว่าอเมริกาไม่มีปัญญามากมายมหาศาล ญี่ปุ่นสามารถทันอเมริกาได้ในระยะนั้น ตัวอย่างในภาคปฏิบัติการโอเกะความจริงแล้วมันแปลว่า “all accept one” concept นี้ เกิดขึ้นที่บอสตัน concept นี้เกิดขึ้นจากการซ้อมดนตรี เรามีเครื่องดนตรีอย่างอื่นทั้งหมดที่จะเล่นกับวงยกเว้นอย่างเดียวคือ “เรา” ที่กำลังจะซ้อม แล้วคนที่ซ้อมก็เอาไอนั้นไป แล้วก็ซ้อมเข้ากับวงดนตรี ก็เลยเป็น “all accept one” แต่ญี่ปุ่นเอา concept นี้มา แล้วมาปรับ ปรับสองอย่างหนึ่ง-ปรับว่า คนนั้นชอบร้องเพลงเพราะๆ คนญี่ปุ่นยังชอบใหญ่เลย เราจะร้องเพลงให้เพราะได้ ส่วนที่เป็นปัญหาที่สุดคือจังหวะ เพราะฉะนั้นจึงแก้จังหวะเสียใส่คำเข้ามาให้เป็นไปตามจังหวะที่ควรจะเป็น แล้วยิ่งร้ายกว่านั้น ญี่ปุ่นทำเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ให้ใครก็ตาม ร้องเพลงในคาราโอเกะจะมีเสียงทุ่มเกิดขึ้น แล้วเสียงทุ่มนี้ทำให้เพราะขึ้นคาราโอเกะจึงได้ขายไปทั่วโลก เห็นไหมว่าหนูมันเกาะอยู่บนหัวกระติ่ง แล้วกระติ่งหยุด หนูเอาคาราโอเกะมาขายทั่วโลก แล้วกลายมาเป็นของญี่ปุ่นไป นี่คือเรื่องของปัญญาจะเห็นเลยว่าของเรานี้ ถ้าเราเกาะอยู่บนหัวกระติ่ง เราคงจะตกจากหัวกระติ่งทีเดียว ดาย ใช่มั้ย?

ปีที่ 9 ฉบับที่ 16 2545 มีชื่อประจำฉบับว่า
“มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไทย”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ สัมภาษณ์ ดร.ธนอม อินทรกำเนิด
เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (คัดมาเพียงบางส่วน)

สัมภาษณ์ ดร.ธนอม อินทรกำเนิด

เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ

ณ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ

วันที่ 2 กรกฎาคม 2545

**ท่านเลขาประสงคฺจะให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็น
“มหาวิทยาลัยไทย เพื่อเป็นไทย” คุณลักษณะอย่างไร
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงจะเรียกว่ามีความเป็นไทย**

— ความจริงเรื่องนี้ถ้าวิเคราะห์กันให้ถี่ถ้วนคงไม่ใช่
ความประสงค์ของผม จริงๆแล้วเป็นความต้องการของชาติ
ขณะนี้จะต้องมีมหาวิทยาลัยลักษณะที่จะต้องสร้างคลัง
แห่งความรู้ คลังแห่งความสามารถ คลังแห่งปัญญาที่อยู่บน
พื้นฐานของปัญญาเรา ที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมเรา
อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมของเรา ถ้าหากว่าจะดูให้ถี่ถ้วนแล้ว
มหาวิทยาลัยเดี๋ยวนี้ไม่เป็นหรือ อุดมศึกษาเดี๋ยวนี้ไม่เป็นหรือ
จึงจะต้องสร้างมหาวิทยาลัยใหม่ ที่เป็นมหาวิทยาลัยไทย
เพื่อความเป็นไทย มหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษาในปัจจุบันนี้
แม้ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยของคนไทย บริหารจัดการโดย
งบประมาณภาษีอากรของคนไทย คนไทยเป็นผู้บริหาร
คนไทยเป็นผู้เรียน แต่สาระที่สำคัญที่สุด กิจกรรมการเรียน
การสอน กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนต่างๆเหล่านั้นนะ
ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เรานำเข้ามา เป็นสินค้านำเข้า
เป็นภูมิปัญญานำเข้า เป็นเทคโนโลยี ซึ่งมาใช้เป็น
สื่อการเรียนการสอน นำเข้ามาเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ว่าได้
ศาสตร์ทุกสาขาที่ดำเนินการเรียนการสอนในสถาบัน
อุดมศึกษานั้นนะเป็นของที่ไม่ได้สืบสานมาจากภูมิปัญญา

ของเราเอง แต่เป็นการนำเข้าสู่รูป พุดง่ายว่าถ้ายังดำเนินการแบบนี้เรื่อยไปนั่นหมายถึงการนำเข้าซึ่งความรู้ ปัญหาในสาขาในศาสตร์ต่างๆเรื่อยไป ประเทศไทยก็จะเป็นประเทศที่ขาดความสามารถในการสร้างปัญญา การสร้างองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆก็เรียกว่าในวงการศึกษาก็ตกอยู่เป็นแหล่งเสฟ แหล่งบริโภคอันยิ่งใหญ่ บริโภคทั้งสิ่งที่มองไม่เห็นคือตัวความรู้ คือตัวปัญญาต่างๆ บริโภคทั้งสิ่งที่มองเห็นคือ เทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องมือ ที่ใช้สำหรับจัดการศึกษา ถ้าอุดมศึกษาซึ่งผลิตกำลังคนระดับสูงออกไปปลูกฝังความเป็นนักบริโภค ความเข้มแข็งในชาติก็ไม่เกิด เพราะบุคคลเหล่านี้จะเข้าไปอยู่ในวงการวิชาการระดับสูง วงการวิชาชีพในอาชีพต่างๆ ระดับสูง ประเทศไทยดูเหมือนหนึ่งว่าจะเป็นเมืองขึ้นทางความรู้ความสามารถ เมืองขึ้นทางปัญญา หรือถ้าพูดให้ชัดเจนคือเป็นอาณานิคมตัวนี้เอง ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนนะ ทุกโปรแกรมวิชาที่เราสอนในมหาวิทยาลัยก็ดี ในราชภัฏก็ดี ปัจจุบันก็ดี ในสถาบันอุดมศึกษาอื่นก็ดี เริ่มตั้งแต่โปรแกรมที่เป็นคอมพิวเตอร์ เห็นได้ชัดเจน เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา คหกรรมศาสตร์ ดนตรี นาฏศิลป์ ตลอดจนเกษตรศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ ทุกอย่างออกชื่อมาได้เลยแล้วไปดูสิ่งที่เรียนสอนกัน เนื้อหาสาระที่ครูบาอาจารย์สอนตำราที่นักศึกษาค้นคว้า ล้วนแต่เป็นสิ่งที่นำเข้าทั้งสิ้น ยิ่งไปดูบางอย่างยิ่งชัดเจน ตำราตั้งแต่หน้าแรกจนหน้าสุดท้าย ล้วนแต่เป็นสิ่งที่นำเข้ามา เพราะฉะนั้นประเทศไทยเข้มแข็งไม่ได้ ฟังฟังตัวเองไม่ได้ ก็เป็นชาติแห่งการเสฟ ชาติแห่งการบริโภค ถ้าดำเนินการอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ ประเทศเราต้องเป็นชาติที่ต้องพึ่งพิงที่ต้องอาศัยความเป็นอิสรภาพ เสรีภาพ ความเข้มแข็ง มันเกิดขึ้นมาไม่ได้ คนระดับบัณฑิตที่เราผลิตออกไปเป็นคนอย่างนี้ซึ่งไปเป็นผู้นำในวิชาการ ในวิชาชีพต่างๆเป็นบุคคลเป็นนักบริโภค โดยไม่รู้ตัว ไม่ใช่เป็นความผิด ไม่ใช่เป็นความบกพร่องของครูบาอาจารย์ ของนักศึกษา เพราะระบบมันเป็นแบบนี้มาเป็นร้อยๆปีจนกระทั่งเราค้นเคยเสียแล้วว่าอันนี้เป็นสิ่งที่เราควรปฏิบัติ ถ้าใครปฏิบัติแตกต่างไปจากนี้ซึ่งเป็นของแปลก เพราะฉะนั้นขณะนี้มันเป็นเหมือนกับเป็นสิ่งปกติในระบบอุดมศึกษาไทยคือการลอกเลียนความรู้ การนำเข้าความรู้ในศาสตร์ทุกสาขา แล้วถ้าเป็นอย่างนี้แล้วมหาวิทยาลัยไทยเกิดขึ้นได้อย่างไร แล้วมหาวิทยาลัยไทยที่มี ย.เกิดขึ้นได้อย่างไร ถ้ามหาวิทยาลัยไทยที่มีตัว ย.ไม่เกิด แล้วมหาวิทยาลัยที่ไม่มี ย.

เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยที่จะเกิดขึ้นใหม่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏต้องมีปรัชญาที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีทิศทางที่ชัดเจนว่าเราจะไม่ซ้ำเติมสังคมไทยให้อยู่ถลาลึกลงไปในความเป็นอาณานิคมคือต้องประกาศอิสรภาพ คือการสร้างมหาวิทยาลัยไทย เรียนโดยคนไทย สอนโดยคนไทย บริหารโดยคนไทย ใช้งบประมาณของคนไทย เนื้อหาสาระที่เรียนคือปัญญาไทย ความรู้ไทย พุดโดยรวมๆ ในคำใหม่ว่าต้องเน้นในเรื่องวัฒนธรรม วัฒนธรรมในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าแค่เรื่องของประเพณี การละเล่น หรือละเมงละครหรือว่าดนตรี ไม่ใช่ วัฒนธรรมนั้นก็คือภูมิปัญญาที่เราได้สั่งสมที่เราได้พัฒนามาเป็นศาสตร์สาขาต่างๆ ทั้งสิ่งที่พัฒนาสิ่งที่สร้างมาทั้งที่เป็นนามธรรมคือตัวความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ และสิ่งที่ป็นรูปธรรม คือ เครื่องไม้ใช้สอย โบราณสถาน โบราณวัตถุ เทคโนโลยีต่างๆ วัฒนธรรมในวงกว้าง เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยก็คือมหาวิทยาลัยที่ศึกษาพัฒนา สืบสวน แก้ไข ปรับปรุงภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทยในสาขาต่างๆที่จะมาเป็นศาสตร์ ตั้งแต่ คหกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ รวมทั้งศึกษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เกษตรศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ หัตถกรรมทุกสาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ จริงๆแล้วมีความรู้ที่คนไทยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมไว้เกือบทั้งสิ้น บางศาสตร์ก็ก้าวหน้า บางศาสตร์ก็อยู่กับที่ บางศาสตร์ก็จะล้มหายตายจากไปแล้วเพราะเราไปค้นเคยกับการนำเข้ามรร้อยกว่าปี เราจะทิ้งเราจะเลยไปร้อยกว่าปี เพราะฉะนั้นตามภูมิปัญญา ตามศาสตร์ของประเทศอื่นของสังคมอื่นไม่ทันอยู่แล้ว แต่ถ้าจะสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อความเป็นไท ก็จะต้องริเริ่มทำ ไม่ใช่ทำตามไม่ทันแล้วเราก็มองเห็นว่า ของไทยล้ำหลัง แล้วก็นำเข้าของเขาเรื่อยไป ผลอันนี้ก็ทำให้เราเป็นอาณานิคมอยู่เรื่อยไป แต่ถ้าเราเริ่มต้นหันทุกโปรแกรมวิชาที่จัดการเรียนการสอนสมมติว่าในราชภัฏ มีอยู่ประมาณร้อยสิบโปรแกรมวิชา ศึกษาค้นคว้า ครูบาอาจารย์นักศึกษาศึกษาค้นคว้า ว่าเนื้อหาสาระของโปรแกรมวิชา ภูมิปัญญาของไทยอยู่ที่ไหน พัฒนาถึงระดับไหน เปรียบเทียบกับศาสตร์ของชาติอื่นของสังคมอื่นของเรามีจุดเด่นจุดเด่น มีจุดอ่อน จุดแข็งตรงไหนแล้วก็พัฒนาไปเรื่อยๆ นั่นก็คือหมายความว่าเราจะสร้างมหาวิทยาลัยไทยแห่งความเป็นไทในโปรแกรมวิชานั้น ก็ทำได้ในโปรแกรมวิชานั้นโดยศึกษาศาสตร์ของเรา ศึกษาของชาติอื่นไม่ได้หมายความว่า คำว่ามหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไท

เรากำลังคล้อยอยู่กับความเป็นเรา ศึกษาเฉพาะเรื่องของเรา ไม่ใช่ เพราะว่าโดยวัฒนธรรมของโลก มีการล้อมถอย มีการพัฒนา มันมีการถ่ายทอด มันมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แต่ว่าชาติที่เข้มแข็ง คือชาติที่ยึดมั่นอยู่กับภูมิปัญญา อยู่กับวัฒนธรรมของตัวเอง องค์ความรู้ของตัวเอง พัฒนาไปเรื่อยจนกระทั่งเท่าทัน เป็นตัวของตัวเอง ช่วยตัวเองได้ในศาสตร์นั้นๆ ในโปรแกรมวิชานั้นๆ ขึ้นมา เริ่มทำอย่างนี้ทุกโปรแกรมวิชา บางโปรแกรมวิชาทำได้อย่างรวดเร็ว เพราะว่าความรู้แห่งความเป็นไทยได้รับการถ่ายทอดมาบ้าง พัฒนามาบ้าง ถึงระดับหนึ่ง เช่น คหกรรมศาสตร์ เพราะมันเกี่ยวข้องกับอาหารการกิน เกี่ยวข้องกับชีวิต มันพัฒนาไปได้เร็ว แต่บางสาขาวิชาถูกปล่อยปละละเลย นำเข้ามาใช้ร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นต้นว่า ทางด้านวิทยาศาสตร์ อย่างนี้เราจะช้ามาก แต่ไม่เริ่มต้นไม่ได้ ถ้าไม่เริ่มต้นเราก็เป็นอาณานิคมแห่งความรู้ อาณานิคมแห่งปัญญาอยู่เรื่อยไป เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเสพ ไม่ใช่มหาวิทยาลัยแห่งการสร้าง มันจึงช่วยชาติไม่ได้ นี่คือสาระที่สำคัญของมหาวิทยาลัยไทย เพื่อความเป็นไทย สร้างยาใหม่ ยาครบ สิ่งที่ถูกทอดทิ้ง ถูกปล่อยปละละเลย มาเป็นร้อยปีนั้น ทำยาก เราจะต้องสร้างปรัชญา สร้างอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ชัดเจน เพื่อทำสิ่งเหล่านี้ มีความยึดมั่นในสิ่งเหล่านี้ มุ่งมั่นในสิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้นต้องมีความรู้สึกอันนี้ร่วมกัน ทั้งผู้บริหาร ครูบาอาจารย์นักศึกษาต้องเข้าใจปรัชญาของราชภัฏและมุ่งมั่นที่จะเดินไปสู่ทิศทางเดียวกัน การบริหารจัดการก็มาสนับสนุนให้โปรแกรมวิชาต่างๆ เกิดมหาวิทยาลัยไทยแห่งความเป็นไทย แต่ละโปรแกรมขึ้นมา ส่วนย่อยๆ มาร่วมกันทั้งหมด ที่ไหนเปิด 40 โปรแกรมวิชาก็ได้ทั้ง 40 ไปเริ่มต้นโปรแกรมวิชาขึ้นมา นักศึกษาก็มาทำวิจัย การเรียนก็คือการทำวิจัย ในทุกโปรแกรมวิชาการเรียนรู้ก็คือการทำวิจัย การสอนก็คือการทำวิจัยร่วมกัน เรียนรู้ไปพร้อมกันในทุกโปรแกรมวิชา ในที่สุดมหาวิทยาลัยไทยแห่งความเป็นไทยก็เกิด

ท่านเลขาเคยพูดว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏ จะกู้ชาติ กู้แผ่นดิน กู้วิกฤต ความเป็นไปได้เพียงไร การกู้ชาติ กู้แผ่นดิน มันไม่ใช่เรื่องเล็กแต่มันเป็นเรื่องใหญ่ และเรื่องยาก จะทำได้สำเร็จหรือ

– มหาวิทยาลัยราชภัฏ 41 แห่ง เป็นระบบอุดมศึกษาที่ใหญ่ที่สุดในเมืองไทยขณะนี้ โดยจำนวนมี 41 แห่ง

อยู่ทุกมุมของประเทศไทยกระจายอยู่ทั่วในราชอาณาจักรไทย พลังนักศึกษาเมื่ออยู่ถึง 4 แสนกว่าคน ขณะนี้ใหญ่ที่สุด ครูบาอาจารย์ทั้งอาจารย์ประจำ อาจารย์พิเศษ ไม่ทราบว่ามีกี่คน อาจารย์ประจำนี้มีหมื่นกว่าคน แต่อาจารย์พิเศษที่เข้ามาทำงานเป็นปี เป็นภาคเรียน ทำงานเป็นบาง Topic บางสาขาวิชาที่มีอีกมากมายรวมๆ แล้วหลายหมื่นคน เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่เลย ถ้าหากว่าเราสร้างทิศทางที่ถูกต้อง มีอุดมการณ์ร่วมกัน พัฒนาไปสู่ทิศทางมหาวิทยาลัยไทย เพื่อความเป็นไทย เราก็กู้ชาติได้ ทำไมจึงกู้ได้เพราะว่าเราจะผลิตบัณฑิตใหม่ที่มีความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ที่มีความรู้ในศาสตร์ของเราเอง ไม่ยิ่งหย่อนกว่าศาสตร์ของชาติอื่น ของบ้านเมืองอื่น **กำลังคนที่เราผลิตออกไป อันที่สอง ตัวความรู้** ที่เราใช้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในรูปตำราตำราต่างๆ ที่สะสมให้มันมีแต่ศาสตร์ที่เราเป็นเราที่พัฒนาไปสู่ความเข้มแข็ง สองอย่างนี้รวมกันเมื่อนำไปประกอบอาชีพที่ดีนำไปให้บริการวิชาการแก่ชุมชนก็ดีมันก็จะซึมซับไปในชุมชนต่างๆ อันนี้แหละเป็นการพลิกแผ่นดิน เพราะฉะนั้นถ้ามุ่งมั่นทำ ผมมีความมั่นใจว่าเราจะพลิกแผ่นดินได้

มหาวิทยาลัยไทย เพื่อความเป็นไทย จะด้านกระแสโลกาภิวัตน์ได้หรือ มีแต่คนพูดว่า มหาวิทยาลัยเพื่อความเป็นสากลมากกว่า สถานศึกษาบางแห่งพยายามเป็นสากล ด้วยการโฆษณาว่าได้ ISO เพื่อสร้างจุดขาย

– สถานศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่ยิ่งใหญ่ทั้งหลายนี้ เขาอาศัยมาตรฐานปัจจัยภายนอกน้อย เขาไม่ต้องมี ISO มารับรองเขา แต่เขาเป็นเสมือนขุนเขาแข็งแกร่งอยู่ภายในตัวของตัวเอง ทำไมถึงแข็งแกร่ง เพราะว่าเขาพัฒนาศาสตร์ของเขาเองจนเข้มแข็ง อาจารย์ผู้สอนเป็นทั้งผู้สอน เป็นทั้งนักวิจัยไปพร้อมๆ กัน บางทีไปถามมหาวิทยาลัยที่ยิ่งใหญ่ไปถามอาจารย์ดูว่า เอ๊ะ คุณรู้สึกว่าคุณ ตัวคุณเองนี้เป็นใคร บางคนอาจบอกว่าเขานักวิจัย ศึกษาค้นคว้า องค์ความรู้แต่บางคนบอกว่าเป็น Professor เป็นศาสตราจารย์ เป็นทั้งผู้สอนเป็นทั้งผู้วิจัย เพราะฉะนั้นเขายิ่งใหญ่ในตัวเขาเอง ทำไมถึงเป็นอย่างนั้นก็เพราะว่าเขาไม่เคยลดละที่จะศึกษาพัฒนาภูมิปัญญา จนกระทั่งภูมิปัญญานี้กลายเป็นสินค้าออก ตัวปัญญา ตัวความรู้ออกมาจากมหาวิทยาลัยกลายเป็นสินค้าออก ออกมาในรูปสิ่งพิมพ์ หนังสือหนังหา ออกในรูป CD เต็มวัน ทั้งหมดเลย ภูมิปัญญาของเขาเองกลายเป็นความรู้ในศาสตร์สาขานั้นๆ ส่งออกได้ทั่วโลก

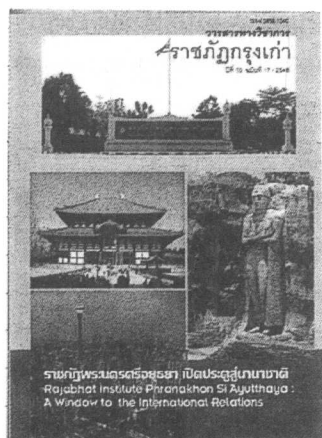
นอกจากนี้ยังแปลภูมิปัญญา ภูมิความรู้นี้ออกมาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ออกมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ส่งออกทั่วโลก เช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างให้เห็นชัดๆเลยนะ เครื่องต้มไค้ เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในตะวันตก พัฒนาเป็นเครื่องต้ม พัฒนาเรื่อยไปจนในขณะนี้ไม่มีหมู่บ้านไหนในโลกที่ไม่มีไค้ ทำไค้เขาถึงทำได้ยี่ดมน้อยในภูมิปัญญาวิจัยพัฒนาเรื่อยไป ทั้งรส ทั้งสี ทั้งขวด เพื่อการส่งออก เพื่อการใช้ในประเทศ ไม่มีที่ไหนเทียบเลย ที่ยกตัวอย่างให้เห็นว่าชาติใดก็ตามที่ยี่ดมน้อยในภูมิปัญญาแล้ว มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาก็เป็นแหล่งถ่ายทอดแหล่งวิจัยที่ยิ่งใหญ่ในภูมิปัญญาของตัวเองในสาขาต่างๆแล้วนั้นะ ชาตินั้นจะกลายเป็นชาติที่ขายภูมิปัญญา ขายความรู้ ขายสิ่งผลิตที่เกิดจากภูมิปัญญา ชาตินั้นก็จะยิ่งใหญ่ ประกาศอิสรภาพได้ เป็นมหาอำนาจได้ ผ้ายีนส์ที่ใช้น้อยอยู่ทั่วโลก ลูกเด็กเล็กแดงจนกระทั่งแก่เฒ่า เดี่ยวนี้รุ่งยีนส์กันหมด มาจากภูมิปัญญา มาวิจัยมาพัฒนา เรื่อยๆ ภูมิปัญญาดั้งเดิมปลูกฝ้าย ทอผ้าฝ้าย พัฒนามา เรื่อยๆจนกระทั่งกลายเป็นสินค้าอันสำคัญขายได้ทั่วโลก เช่นเดียวกับเรื่องของคอมพิวเตอร์ เช่นเดียวกับเรื่องนิวเคลียร์ เช่นเดียวกับเรื่องเพลง เอาทางด้านสุนทรีเพลง ภูมิปัญญา ของเขาเดิมทั้งนั้นเลยที่เขาียี่ดมนั้นพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เรื่อยไปจนกระทั่งกลายเป็นสิ่งที่เข้มแข็ง สามารถใช้ในประเทศได้ ส่งออกได้ทุกอย่าง คุณดูเถาะชาติใดก็ตามที่ จัดการอุดมศึกษา โดยเฉพาะบนภูมิปัญญาของตนเอง โดยการสอนโดยการวิจัยโดยการพัฒนาไปเรื่อยๆ ชาตินั้น จะเข้มแข็งมากและเป็นมหาอำนาจด้วยซ้ำ ชาติจีน ไกล่บ้านเราเห็นชัดเจนนเลย ที่ยี่ดมน้อยในภูมิปัญญา ของตัวเอง คือเรื่องของเภสัชศาสตร์ในมหาวิทยาลัยจีนนะ สอนเรื่องเภสัชศาสตร์จีน สอนเรื่องแพทย์แผนจีน มีคณะ แพทย์ศาสตร์จีน มีโรงงานเภสัชกรรม ผลิตยาจีน ทั้งสอน นักศึกษา ทั้งผลิตยา แก้ไขปรับปรุงพัฒนา จนแพทย์จีน เดี่ยวนี้การฝังเข็มกลายเป็นของส่งออกทั่วโลก ยาจีนส่งออก ทั่วโลก นี่ยกตัวอย่างให้เห็น นอกจากนี้ยังมีเรื่องอาหารจีน เรื่องของผ้าจีน ผ้าไหมจีนล้วนแต่เขามีการยี่ดมน้อย อยู่ใน ภูมิปัญญาแล้วก็มีการเตรียมการสอนการวิจัยการพัฒนา ในระดับการศึกษาระดับต่างๆ จนกระทั่งกลายเป็นสินค้า ส่งออกได้ เน้นอีกครั้งหนึ่งนะว่าโลกาภิวัตน์นั้นมันเกิดจาก ความเข้มแข็งแห่งภูมิปัญญา ชาติใดที่ยี่ดมน้อยในภูมิปัญญา แก้ไขพัฒนาภูมิปัญญาของตัวเองจนกระทั่งขายได้ทั่วโลก นี่แหละคือโลกาภิวัตน์ ในทุกด้านรวมทั้งการสื่อสาร

คมนาคมเดี่ยวนี โทรคมนาคมเดี่ยวนีเกิดจากภูมิปัญญาที่ เขายี่ดมนั้นที่เขาแก้ไขที่เขาพัฒนาเรื่อยๆนะ จนกระทั่งกลายเป็นความต้องการของโลก สินค้าของโลก เผิดูของไทยเราก็ออย่างที่กล่าวมาแล้ว เพราะว่าเรามุ่งมั่นอยู่ในความทันสมัย แล้วแปลความว่าความทันสมัยนั้นต้องเหมือนตะวันตก ต้องเรียนรู้วิชาตะวันตกเลยละทั้งสิ่งของเราไปหมด เราจึง แปลความว่าโลกาภิวัตน์สำหรับคนไทยคือความเป็นตะวันตก ซึ่งถ้าไปแปลความอย่างนี้แล้วดำเนินการอยู่อย่างนี้เรื่อยไป ประเทศไทยก็จะช่วยเหลือนตัวเองไม่ได้เป็นประเทศที่ต้องพึ่งพิง ตลอดไป

บทบาทหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ต้องดำรงไว้คือ การอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ท่านเลขา คิดว่าวัฒนธรรมไทยที่สำคัญที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรช่วยกันรักษาไว้มีอะไรบ้าง

– ความจริงผมให้ความหมายไว้แล้วนะว่า วัฒนธรรม คืออะไร ทุกโปรแกรมวิชาที่จัดการเรียนการสอนในราชภัฏ มีวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมคือภูมิปัญญาที่เราได้สะสม พัฒนาสืบสาน ถ้าจำแนกแยกแยะก็ออกมาเป็นสาขาต่างๆ นั้นเอง ตั้งแต่ คหกรรม สถาปัตยกรรม วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ ในสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรม ทั้งสิ้น และวัฒนธรรมก็ออกมาในรูปที่เราจับต้องได้ ที่เรา มองไม่เห็น รวมทั้งคุณค่า รวมทั้งสุนทรีดนตรี เพลงต่างๆ เหล่านี้ ผมคิดว่าทุกสาขามีความจำเป็นที่เราจะต้องสืบสาน ที่เราจะต้องอนุรักษ์ แต่บังเอิญที่ผ่านมาสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งราชภัฏนั้น ก็เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ โดยทั่วไปที่กล่าวมาแล้วคือว่าน่าเข้ารับเข้าจากตะวันตกโดยเฉพาะ ตอนนั้นก็เลือกไปรับเข้าจากตะวันออคือญี่ปุ่น เริ่มเข้ามา เพราะฉะนั้นของเราก็ถูกปล่อยปละละเลย สิ่งที่เราจะต้องรักษา คือ ทุกสาขา ทุกศาสตร์ที่เป็น วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรม ของท้องถิ่น ของพื้นที่เกี่ยวข้องกับชีวิต วิถีชีวิตของคนใน ท้องถิ่นนั้น ขณะนี้ที่เราทำนั้นเราเน้นเฉพาะอยู่ที่ประเพณี เรื่องศิลปการแสดง เรื่องดนตรี แล้วก็เรื่องนิทานชาวบ้าน เรื่องภาษาถิ่น ซึ่งเราทำอยู่ในวงจำกัด ผมคิดว่าที่ทำอยู่แล้ว นั้นก็ต้องทำให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น แล้วก็ต้องทำในรูปที่เพิ่มทั้งค่า และเพิ่มทั้งราคา เพิ่มคุณค่า แล้วก็เพิ่มราคา เช่นในเรื่อง ดนตรีไทย จะต้องทำให้เด็กที่เรียนดนตรีไทย เด็กที่เรียนกับ เราทุกคน หนึ่งต้องมีความซาบซึ้งเข้าใจ ซาบซึ้งเข้าใจ

อย่างเดียวยังไม่พอต้องเล่นเป็นทำเป็น เล่นเป็นทำเป็น
อย่างเดียวยังไม่พอต้องสร้างเครื่องไม้เครื่องมือ เครื่องดนตรี
เป็น ประดิษฐ์เป็นซ่อมแซมเป็น แล้วก็ให้มีราคาขึ้นมาคือ
เครื่องไม้เครื่องมือ เครื่องดนตรีก็ให้ขายได้ ตั้งวงได้ ไปทำ
มาหากินได้ ต้องทำวัฒนธรรมให้มีทั้งคุณค่าและมีทั้งราคา
ทุกสาขาวิชา ถ้าทำได้อย่างนี้แล้วเราจะช่วยอนุรักษ์
ช่วยสืบสานวัฒนธรรมได้ทุกสาขา ขณะนี้ผมคิดว่าเรายังไม่มี
ทิศทางที่ชัดเจน เราทำแต่เพียงอยากจะทำอนุรักษ์กับเด็ก
บางกลุ่มเท่านั้น แต่ไม่ได้มุ่งปลูกฝังทั้งสถาบันฯ หรือ
ทั้งมหาวิทยาลัยได้รู้คุณค่า ได้ทำเป็น ฟังดนตรีเป็น
ร้องเพลงไทยเป็น เล่นเป็น ประดิษฐ์เครื่องดนตรีเป็น
ตั้งวงเป็น ทำมาหากินโดยวิชาชีพนี้ได้ หาเวลาสนทนากับ
กับสิ่งเหล่านี้ได้ ให้เป็นวิถีชีวิตขึ้นมาจึงจะเรียกว่าเราช่วย
ในทางด้านวัฒนธรรมได้

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กับนานาชาติ

รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ

เพื่อความสมบูรณ์ของฉบับนี้ ทางบรรณาธิการ
ได้แจ้งให้ทราบว่าขอเป็น ‘ไฟท์บังคับ’ ไม่ให้อธิการบดีเขียน
เรื่องอื่นแต่ขอให้เขียนเกี่ยวกับที่มาที่ไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ระหว่างสถาบันกับนานาชาติประเทศ หรือนานาชาติ ที่ปัจจุบัน
ได้มีการขยายตัวไปกว้างขวางกว่าเดิมหลายอย่าง
ที่บรรณาธิการบังคับเพราะเห็นว่ารู้รายละเอียดมากกว่าคนอื่น
ก็ไม่ได้รับปากว่าจะเขียนให้ เพราะถ้าจะเขียนให้ก็ต้องใช้
เวลามาก ทบทวนเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆพอสมควร
เพื่อไม่ให้ผิดข้อเท็จจริง กับทั้งเห็นว่าเขียนไปเขียนมากก็จะ
คล้ายๆมายกย่องผลงานตนเองหรือเปล่า แต่ก็ยังดีที่จะไม่
กระทบกับช่วงที่มีการสรรหาอธิการบดีคนใหม่ เพราะไม่ได้
มีส่วนได้เสีย เดี่ยวจะกลายเป็นหาเสียงไปเสีย อีกประการ
หนึ่งถ้าไม่เขียนก็เกรงว่า เดี่ยวในอนาคตท่านบรรณาธิการ
ผู้กระตือรือร้นก็อาจจะจดพิจารณาว่าเรื่องผู้เขียนเรื่องอื่นๆ
มาลงเช่นเคย จึงตัดสินใจเขียนให้ในวินาทีสุดท้าย คือ
ก่อนเขาจะปิดต้นฉบับพอดี แต่ขอขอบขอบเขตของการเขียน
ว่าคงจะกล่าวได้เฉพาะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นยุคที่ผู้เขียนเป็น
อธิการบดีเท่านั้น เพราะสามารถกล่าวถึงในรายละเอียดได้

ผู้เขียนเริ่มเป็นอธิการบดีเมื่อปี พ.ศ. 2538 และ
เป็นที่สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และเป็นต่อเนื่อง
กันมาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งก่อนหน้าปี 2538 ในยุคที่ยังใช้
คำนำหน้าว่า ‘วิทยาลัยครู’ อยู่นั้น ในฐานะที่เป็นข้าราชการ
อยู่ในวิทยาลัยครูมาตลอด ก็พอจะได้ทราบอยู่บ้างว่า
ที่จริงแล้ว ในยุควิทยาลัยครูนั้นชาววิทยาลัยครูทั้งหลาย
ไม่เฉพาะวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาเท่านั้นก็มีโอกาส
ได้สัมผัสกับนานาชาติ เพียงแต่ว่าส่วนใหญ่ไม่ได้สัมผัสจาก
การริเริ่มจากวิทยาลัยครูโดยตรง แต่เป็นการทำในนาม
กรมการฝึกหัดครู (ชื่อก่อนหน้าที่จะกลายมาเป็นสำนักงาน
สภาพัฒนาการศึกษาราชภัฏ) เป็นต้นว่า การจัดหาทุนให้อาจารย์
วิทยาลัยครูไปศึกษาดูงาน ไปเข้ารับการอบรมยังต่างประเทศ
บางครั้งก็ไปเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น การไปอบรมคณะทำงานของ
ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของวิทยาลัยครูหลายแห่ง
มีการจัดทางงบประมาณให้วิทยาลัยครูได้มีโอกาสจ้างอาจารย์
ต่างประเทศมาสอนวิชาภาษาอังกฤษ และเมื่อขยายไปยัง
ภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาญี่ปุ่น ก็มีการขอความร่วมมือไปยัง
มหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาอาจารย์ของ

ปีที่ 10 ฉบับที่ 17 2546 มีชื่อประจำฉบับว่า
“ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เปิดประตูสู่นานาชาติ”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ บทความเรื่อง “สถาบันราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา กับนานาชาติ” ผู้เขียน รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ
อธิการบดีสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ญี่ปุ่น...อรุณสวัสดิ์ (คัดมาเพียงบางส่วน)

ผู้เขียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกิจ สุวานิช

ศึกษาดูงาน มหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา

ผู้เขียน อาจารย์ยวีวัฒน์ หามนตรี

วิทยาลัยครูและให้ทุนอาจารย์วิทยาลัยครูไปเรียนต่อเพิ่มเติมเป็นต้น ซึ่งสรุปได้ว่าการดำเนินงานด้านวิเทศสัมพันธ์ของกรมการฝึกหัดครูในช่วงนั้นมุ่งเน้นที่จะจัดส่งอาจารย์ไปศึกษาดูงาน และเข้ารับการฝึกอบรม โดยมุ่งในเรื่องที่วิทยาลัยครูทุกแห่งหรือหลายๆแห่งจะได้ประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ

ต่อมาเมื่อวิทยาลัยครูได้ปรับเปลี่ยนสถานะมาเป็นสถาบันราชภัฏ ทุกๆแห่งก็จะคิดสร้างสรรค์ และพัฒนางานทางด้านวิเทศสัมพันธ์ในสถาบันของตนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แม้ว่าบทบาทเดิมทางด้านนี้ของกรมการฝึกหัดครู เมื่อปรับเปลี่ยนมาสู่สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาราชภัฏแล้วก็ยังคงมีการดำเนินการสืบทอดต่อเนื่องกันมาด้วยอีกทางหนึ่งก็ตาม ซึ่งในแต่ละสถาบันเมื่อมีอิสระที่จะคิดสร้างสรรค์และพัฒนางานได้เองมากขึ้น ดัดสินใจในระดับสถาบันได้มากขึ้น ก็ก่อให้เกิดการพัฒนาตามมาทุกแห่ง มากบ้าง น้อยบ้าง และแตกต่างกันไปตามความจำเป็นของแต่ละแห่ง

สำหรับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา นั้น มูลเหตุแรกเริ่มจะมีการขยายตัวด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศนั้น จะมีความคิดมาจากเหตุและหรือจุดประสงค์ดังต่อไปนี้คือ

1. ต้องการพัฒนาศักยภาพ วิชาชีพทัศน์ และประสบการณ์เกี่ยวกับต่างประเทศให้แก่คณาจารย์ และข้าราชการทุกท่าน
2. ต้องการพัฒนางานโปรแกรมวิชาที่จะต้องอาศัยชาวต่างประเทศมาช่วยพัฒนา
3. ต้องการให้นักศึกษาบางโปรแกรมวิชามีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักศึกษาต่างชาติ
4. ต้องการให้นักเรียนโรงเรียนสาธิต มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และประสบการณ์กับนักเรียนโรงเรียนสาธิตต่างชาติ
5. ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับนานาชาติ ในลักษณะเป็นการสนองตอบในหลากหลายรูปแบบ เพื่อการพัฒนาสถาบันในองค์กรรวม และหรือเฉพาะทางตามโอกาสที่จะพึงมีพึงเป็นและหรือเพื่อสนับสนุนกิจกรรม/โครงการพิเศษของสถาบันที่มีอยู่แล้วและหรือจะมีต่อไปในอนาคต

ซึ่งในแต่ละความต้องการหรือแต่ละจุดประสงค์ จะมีรายละเอียดแตกต่างกันไปดังนี้

1. สำหรับเหตุผลแรกนั้นมีมากที่สุดคือ โดยภาพรวมอาจารย์และข้าราชการของสถาบันมากกว่า 50% ไม่เคยมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานในต่างประเทศ หรือไม่เคยไป

ต่างประเทศ ไม่ว่าในกรณีใดๆเป็นจำนวนมาก ในฐานะผู้บริหารจึงได้เสนอโครงการพัฒนาอาจารย์ ข้าราชการ เพื่อให้ไปศึกษาดูงานและหรือฝึกอบรมยังต่างประเทศ เสนอต่อสภาประจำสถาบันเพื่อให้ความเห็นชอบ อนุมัติงบประมาณ จำนวน 7 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนให้คณาจารย์ และข้าราชการทุกท่านได้มีโอกาสได้ไปต่างประเทศอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยสถาบันจะช่วยด้านงบประมาณท่านละ 30,000 บาท โดยการจะใช้สิทธิ์นั้น ต้องไปเพื่อพัฒนาโดยตรงกับในสาขาที่ตนเองสอนอยู่ และหรือเกี่ยวกับงานที่ตัวเองรับผิดชอบเป็นคณะทำงานประจำในสำนักต่างๆ ซึ่งก่อนที่ประเทศไทยจะประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ การใช้สิทธิ์ไปต่างประเทศในกรณีเหล่านี้ทำได้ไม่ยากนักคณาจารย์ของสถาบันสามารถไปศึกษาดูงาน และเข้าอบรมยังประเทศต่างๆได้มากมาย เช่น ด้านปฐมวัยที่อิสราเอล ด้านภาษาอังกฤษ ด้านสิ่งแวดล้อมที่สแกนดิเนเวีย ด้านศิลปวัฒนธรรมที่ญี่ปุ่น แต่การใช้ทุนเหล่านี้ก็ลดลงมากอย่างเห็นได้ชัดหลังจากประเทศประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้สถาบันต้องพัฒนาโครงการไปสู่โครงการอื่นๆตามมามากมายดังจะได้อธิบายต่อไป

2. ในด้านความต้องการที่จะพัฒนาบางโปรแกรมวิชาที่จะต้องอาศัยชาวต่างประเทศ ก็ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมวิชาภาษาต่างประเทศโดยตรง กับการพัฒนาวิชาเลือกที่เกี่ยวข้องกับภาษา ทั้งนี้เพื่อสนองนโยบายของสถาบันในการที่จะผลักดันให้มีความเด่นทางด้านภาษา เพราะสถาบันเราตั้งอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศมาก และนักศึกษาที่เก่งภาษาใดภาษาหนึ่งก็มักจะประสบความสำเร็จในการทำงานทำและก้าวหน้าในการงาน อีกประการหนึ่ง มีบริษัท และโรงงานจากต่างชาติเข้ามาดำเนินงานมากก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ จึงจำเป็นต้องได้ชาวต่างชาติมาสนับสนุนการสอนภาษาต่างประเทศ นับตั้งแต่ภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้มากทั้งในโปรแกรมภาษาอังกฤษปกติ และโปรแกรมภาษาอังกฤษนานาชาติ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาจีน และภาษาฝรั่งเศส สำหรับภาษาญี่ปุ่นเป็นการขยายงานจากช่วงที่ยังเป็นวิทยาลัยครูให้กว้างขวางมากขึ้น โดยสถาบันได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเกี่ยวโตทางการศึกษาในการจัดหาอาสาสมัครมาช่วยสอน ให้ทุนอาจารย์ไปฝึกอบรมและศึกษาต่อ ให้ทุนนักศึกษาไปเรียนตามโครงการแลกเปลี่ยนในช่วงปีการศึกษา 2543 เราได้มีการขยายการเปิดสอน

จากวิชาโทเป็นวิชาเอกเราเปิดสอนภาษาเกาหลี และภาษาจีน เป็นวิชาเลือก ก็ได้อาศัยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศเจ้าของภาษา เช่น ภาษาเกาหลีจากมหาวิทยาลัย เชียงจู ภาษาจีนจากมหาวิทยาลัยยูนาน เป็นต้น

3. ในส่วนความต้องการที่จะให้นักศึกษาบางโปรแกรม วิชาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักศึกษา ต่างชาตินั้น สถาบันได้ดำเนินการในหลายวิธีเป็นต้นว่า

3.1 จัดส่งนักศึกษาไปสอบแข่งขันชิงทุนต่างๆ ซึ่ง ก็ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้ทุนมากมายเช่น ไปญี่ปุ่นเกาหลี โครงการเยาวชนเอเชีย ฯลฯ

3.2 ทำโครงการแลกเปลี่ยนการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ในสาขาวิชาที่ เกี่ยวข้องกัน เช่น แลกเปลี่ยนนักศึกษาโปรแกรมวิชา อุตสาหกรรมท่องเที่ยว กับนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงจู ซึ่งกรณีนี้นักศึกษาจากเกาหลี มีโอกาสมาฝึกอบรมเพิ่ม ประสบการณ์ที่เรามากกว่าเราจะส่งนักศึกษาไปเกาหลี เพราะเหตุที่นักศึกษาเกาหลีมีฐานะทางการเงินดีกว่า สามารถ มาอยู่ฝึกอบรมได้มากกว่า 2 อาทิตย์ จนถึง 1 เดือน

3.3 รับนักศึกษาจากต่างชาติมาเข้าศึกษาร่วมกับ นักศึกษาในโปรแกรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น นักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยในลอนดอน ซึ่งเลือกเรียนภาษาไทยเป็นวิชาโท ขอมาเรียนภาษาไทยกับเราและนักศึกษาจากเอเชียที่มา สมัครเรียนในโปรแกรมภาษาอังกฤษนานาชาติ นักศึกษา จากญี่ปุ่นมาเรียนโปรแกรมวิชาญี่ปุ่นที่นี่ เป็นต้น

4. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของนักเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏพระนครหรือยูธยาแก่นักเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเกียวโตทางการศึกษา สถาบันได้เริ่มโครงการ แลกเปลี่ยนนักเรียนสาธิตมา 5 ปีแล้ว โดยพิจารณาเห็นว่า นักเรียนสาธิตมีผู้ปกครองที่พร้อมในการที่จะสนับสนุน ค่าใช้จ่ายมากกว่าผู้ปกครองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงได้ริเริ่มเจรจาและลงนาม ทำสัญญาแลกเปลี่ยนนักเรียน เพื่อให้มีโอกาสทัศนศึกษาด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ระหว่างกันโดยนักเรียนแต่ละแห่งจะเดินทางไปเยี่ยมโรงเรียน อีกประเทศหนึ่งเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ในช่วงที่แต่ละฝ่าย ปิดเทอม มีการแลกเปลี่ยนทุกปี ปีละ 20 คน ทั้ง 20 คน จะเข้าพักอาศัยกับผู้ปกครองของอีกฝ่ายหนึ่ง มีโอกาสได้ทำ กิจกรรมร่วมกับนักเรียนของอีกฝ่ายหนึ่ง และไปทัศนศึกษา สถานที่สำคัญในเมืองเกียวโตและใกล้เคียง และในโอกาสนี้ อาจารย์แต่ละฝ่ายที่ต้องคุมนักเรียนไปก็มีโอกาสได้ศึกษาดูงาน

และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันด้วย

5. เป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสนองตอบความ ต้องการของนานาชาติที่เป็นฝ่ายร้องขอมาก่อน มีหลายๆกรณี ที่สถาบันได้รับการติดต่อจากฝ่ายต่างประเทศก่อนเพื่อขอ สร้างความสัมพันธ์ด้วยในลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้เขียน ก็ได้พิจารณาเป็นกรณีไป บางกรณีเมื่อได้มีกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งร่วมกันแล้วก็ยังไม่สามารถต่อไปยังความสัมพันธ์ อื่นได้ แต่บางกรณีก็ขยายผลไปสู่กิจกรรมอื่นๆ ตามมาอีก ซึ่งผลที่ได้โดยองค์รวมก็คือประโยชน์กับสถาบันไม่ทางใด ก็ทางหนึ่ง เป็นต้นว่า กรณีที่ติดต่อมายังสถาบันโดยตรงเพื่อ มาขอศึกษาดูงาน และหรือเจรจากับผู้บริหารของสถาบัน เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งบางประเทศก็มีความสัมพันธ์ ต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่บางประเทศก็ได้หยุดความ สัมพันธ์ไป เพราะมีปัญหาอุปสรรคทำให้ขยายความสัมพันธ์ ต่อเนื่องไม่ได้ เป็นต้นว่า วิทยาลัยครูที่เมืองฮานอย ประเทศ เวียดนาม ขอมาศึกษาดูงานที่สถาบัน ทางเราตอบรับ เมื่อมา ก็มีโอกาสได้พูดคุยกัน ได้เห็นว่าการฝึกหัดครูเขาก็น่าสนใจดี โดยเฉพาะด้านการผลิตครูสายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่สามารถได้ครุมาพัฒนาความรู้ความสามารถนักเรียน จนสามารถก้าวกระโดดสู่แชมป์โอลิมปิกได้ภายในเวลา อันรวดเร็วหลังจากฟื้นฟูประเทศ เมื่อเขากลับไปก็มีจดหมาย เชิญเราไปดูเขาเพื่อขยายผลต่อ เราก็จัดทีมไป มีทั้งกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และคณาจารย์ แต่ไปดูสภาพจริงแล้ว พูดคุยความต้องการแล้วก็พบว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติ หลายประการ เช่น การฝึกหัดครูด้านวิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ เราสนใจ โดยยินดีแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่าง สองสถาบันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในช่วงสั้นๆ แต่เขาไม่ยินดี แลกสายนี้ โดยจะขอส่งอาจารย์มาสอนภาษาเวียดนามแทน ซึ่งเราเห็นว่าของเราไม่มีความจำเป็นด้านภาษานี้ (ทั้งการเก็บ ข้อมูลความต้องการของนักศึกษาและโดยสภาพความต้องการ ของท้องถิ่น) แต่บางประเทศก็สามารถสานต่อความสัมพันธ์ กันมาได้จนถึงปัจจุบัน ประเภทที่เริ่มต้นทำนองเดียวกับ เวียดนาม ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงจู ประเทศเกาหลี ดังได้ กล่าวมาแล้ว นอกจากจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาชีพ ระหว่างนักศึกษาแล้ว อาจารย์จากทั้งสองสถาบันยังมี โอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันหลายครั้ง ทั้งในเมืองไทยและเกาหลี

นอกจากความต้องการพื้นฐานเดิมของสถาบันทั้ง 5 ประการแล้ว ก็ยังมีการขยายไปสู่ความต้องการอื่นๆอีก คือ

6. เกิดจากโครงการเฉพาะกิจของหน่วยงานภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันราชภัฏโดยตรง แต่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากสถาบัน ซึ่งกรณีนี้ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้เชิญคณะดนตรีนาฏศิลป์ของสถาบันไปร่วมการจัดแสดงมหรหรมนานาชาติยังต่างประเทศซึ่งเราก็มาร่วมจัดส่งไป ได้แก่ อิตาลี อิสราเอล บัลแกเรีย ฮังการี ฯลฯ หรือจัดส่งไปแสดงยังต่างประเทศเพื่อเป็นการสนับสนุนกิจกรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น ไปแสดงที่เมืองเว้ เวียดนาม หรือไปประชาสัมพันธ์เชิญชวนชาวญี่ปุ่นให้มาท่องเที่ยวอยุธยาให้มากขึ้น เป็นต้น

7. เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการขอความร่วมมือผ่านหน่วยงานภายนอก เพื่อให้มาศึกษาดูงานและพบปะผู้บริหารในสถาบันราชภัฏและหน่วยงานนั้นพิจารณาคัดเลือกสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นสถาบันเพื่อการพบปะและศึกษาดูงานเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว กรณีที่มักเกิดจากหน่วยงานต่างประเทศได้ติดต่อผ่านมาทางกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง และหรือผ่านสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏโดยตรง ซึ่งอย่างน้อยที่สุดทำให้สถาบันได้มีโอกาสได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารและผู้แทนหน่วยงานที่มาเยือน ซึ่งบางหน่วยก็มีการสานต่อกันในลักษณะอื่นๆ ต่อไปด้วย เช่น คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนำอธิการบดีและคณะจาก Indiana University มาเยี่ยมชมสถาบัน ต่อมาทาง Indiana University ก็ได้ให้ทุนผู้บริหารของสถาบันไปศึกษาดูงาน ต่อมากระทรวงศึกษาธิการส่งผู้บริหารและคณาจารย์จาก Indiana State University มาเยี่ยมชม แต่คราวนี้ไม่ได้มีการสานสัมพันธ์ใดๆต่อเนื่อง (ทราบว่ามีสานสัมพันธ์กับสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปเยือนเช่นเดียวกัน) และกรณีนี้มีมากประเภทที่สถาบันต้องรับแขกจากต่างประเทศในลักษณะแขก 'ฝาก' คือ ฝากมาจากหน่วยงานอื่นโดยพ่วงให้ช่วยจัดหาโกดังพาห้องเที่ยวอยุธยาแถมด้วย (และขอให้ช่วยจัดอาหารเลี้ยงด้วย ซึ่งสถาบันก็จะแถมด้วยของที่ระลึก จากอยุธยาให้ไปทุกที)

8. เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดหรือขยายจากงานเดิมอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว กรณีนี้ก็เข้าลักษณะวัฒนธรรมของไทยโดยทั่วไป คือ บางทีถ้าเราคิดจะเริ่มงานหรือขยายงาน ถ้ามีตัวเลือกหลายๆตัว โดยเราสามารถจะทำได้กับใครก็ได้ บางทีเราก็อยากเลือกเอาคนรู้จักไว้ก่อน หรือ

เคยทำงานด้วยกันไว้ก่อนแล้วได้ผลดี กรณีนี้ก็เช่น โครงการสอนทางไกลระบบ TV Conference ของมหาวิทยาลัยเกียรติทางการศึกษาที่ต้องการจะทดลองโครงการสอนทางไกลระบบ TV Conference โดยเลือกสถาบันราชภัฏแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นหน่วยทดลอง ในขณะที่โครงการนี้จะเกิดทราบว่ามีตัวเลือกอยู่ในใจอยู่หลายแห่งของทางญี่ปุ่น แต่ทางสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาอาจมีจังหวะดีกว่า คือได้พบคณะทำงานชุดนี้ของญี่ปุ่น ขณะที่อธิการบดีนำอาจารย์คณะครุศาสตร์ไปดูงานการปฏิบัติการฝึกหัดครูที่นั่น เนื่องจากรู้จักคณะทำงานและผู้บริหารของมหาวิทยาลัยอยู่ก่อนแล้ว จึงได้เสนอตัวขอทำงานนี้ร่วมกัน โครงการนี้จึงได้มาลงที่อยุธยา ซึ่งก็ก่อให้เกิดผลดีตามมาอีกหลายอย่าง มีอาจารย์สถาบันได้ทุนไปฝึกอบรมด้านนี้หลายคน สถาบันได้งบประมาณจากรัฐบาลญี่ปุ่นมา ติดตั้งเครื่องมือดำเนินงานอยู่ที่อาคารสำนักวิทยบริการ และได้ทดลองสอนทางไกลระบบ TV Conference ร่วมกันไปหลายครั้งแล้ว หรือตัวอย่างในประเทศอื่นจะมีโครงการที่จะขยายความสัมพันธ์ไปยังมหาวิทยาลัยและโรงเรียนระดับมัธยมในประเทศอัฟริกาได้ก็เกิดจากผู้ปกครองนักเรียนสาธิตคนหนึ่ง เป็นทูตพาณิชย์อยู่ที่นั่น และกำลังจะจัดงานฉลองความสัมพันธ์ทางการค้าครบ 10 ปี ระหว่างไทยกับอัฟริกาได้ จึงเห็นควรว่าควรจะได้ขยายความสัมพันธ์ไปทางด้านการศึกษาดูด้วย ท่านจึงเสนอตัวเลือกว่าควรเลือกสถาบันราชภัฏและโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นหน่วยทดลองประกอบกับท่านจำลอง ครุฑขุนทด (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการขณะนั้น) เป็นเพื่อนร่วมรุ่นกับท่านเอกอัครราชทูตอัฟริกาได้ขณะนั้นด้วย โครงการนี้จึงได้เริ่ม ซึ่งตอนที่ผู้บริหารคณาจารย์ของสถาบันได้ติดตามท่านจำลองไปอัฟริกาได้ช่วงการดูงานและเจรจาก็ทำท่าว่าจะสานสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันต่อได้อีกหลายเรื่อง แต่เมื่อกลับมาแล้ว จะด้วยความไกลของระยะทางหรืออื่นๆก็เลยยังไม่มื่ออะไรืบหน้า

ก็ได้พยายามเก็บรวบรวมและนำมาเล่าต่อ คิดว่าค่อนข้างจะละเอียดพอสมควรแล้ว ก็หวังว่าจะเป็นประโยชน์กับท่านทั้งหลายที่สนใจจะสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศไม่ว่าจะเริ่มงานใหม่และหรือขยายงานจากของเดิม แต่จากประสบการณ์บ้างก็เหมือนเป็นโชคที่ตกลงให้เกิดความสัมพันธ์นั้นๆขึ้น และทำให้มีโอกาสให้ได้ไปต่างประเทศบ่อยในบางช่วงเวลาทั้งๆที่ไม่ใช่คนที่ชวนขายในเรื่องเหล่านี้ เช่น กรณีล่าสุด ความสัมพันธ์กับประเทศศรีลังกา เนื่องในโอกาส

ครบรอบ 250 ปี ที่กรุงศรีอยุธยาได้จัดส่งพระอุปาลีไปช่วย
ลืบพระพุทธศาสนา (สยามวงศ์) ในศรีลังกา โดยที่
พระอุปาลีนั้นเป็นพระชั้นผู้ใหญ่ อยู่วัดธรรมารามในสมัยนั้น
ปีนี้รัฐบาลศรีลังกาบริจาคเงิน 3 ล้านบาท มาบูรณะ
วัดธรรมารามด้วยระลึกถึงในบุญคุณ เมื่อเดือนสิงหาคม
ที่ผ่านมาทางสถานทูตศรีลังกาทำกิจกรรมบวงสรวงที่วัดนี้
ก่อนเริ่มงานซ่อมวัด ดูแล้วก็ไม่น่าจะเกี่ยวอะไรกับราชภฏ
แต่ท่านทูตศรีลังกาประจำประเทศไทยคนปัจจุบัน (ฯพณฯ
เฮวา เอส ปาลี อัคระระ) ได้มาพบเพื่อขอความร่วมมือใน
การทำกิจกรรมต่างๆในวันนั้นเพื่อช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์
ระหว่างสองประเทศ กรณีนี้เข้าลักษณะ “ฉันทะเปลาชานนา
เขามาเอง” ก็ได้ทำให้เป็นอย่างดี ก็เลยมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง
มาถึงปัจจุบัน ท่านก็ให้โอกาสเชิญผู้บริหารไปศึกษากิจการ
ด้านศาสนาในศรีลังกา เป็นต้น ฉะนั้นที่กล่าวว่า เหมือนเป็น
โชคก็มีส่วน แต่จริงๆแล้วก็ต้องเกิดจากการทำดีด้วย เพราะ
ยุคสมัยปัจจุบันเศรษฐกิจแย่งไปเกือบทั่วโลกแบบนี้ ถ้าไม่ดี
จริงก็คงไม่มีใครหยิบยื่นอะไรมาให้ได้ง่ายๆ ก็ต้องสรุปว่า
ต้องเก่ง+เฮงด้วยกระมัง ความเติบโตก้าวหน้าของการสร้าง
ความสัมพันธ์กับนานาชาติจึงจะเกิดและโตได้ แม้ว่าอาจจะ
ต้องใช้เวลายาวก็ต้องอดทนและรอคอย เพราะบางทีแค่จะ
สร้างความสัมพันธ์กับคนชาติเดียวกันใช้เวลาครึ่งค่อน
ชีวิตก็ยังสร้างไม่สำเร็จเลย นับประสาอะไรจะไปสร้างกับ
คนชาติอื่นจริงไหม?

ญี่ปุ่น..อรุณสวัสดิ์

(โอะฮัยโย โกะชัยมัส)

สุกิจ สุวานิช

อารัมภบท

ไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่า จะได้ไปศึกษาดูงาน ประเทศ
ญี่ปุ่นในนามของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทั้งๆที่
เพิ่งมาช่วยราชการที่นี้เพียง 4 เดือนเศษเท่านั้น สถาบันฯ
ทำเรื่องติดต่อขอดูงานมหาวิทยาลัยการศึกษาที่เกี่ยวข้องและ
พญุโอะกะทุกอย่างเรียบร้อยและจะเดินทางในเดือนตุลาคม
2543 โดยมีท่านอธิการบดี (รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ)
เป็นหัวหน้าคณะและอาจารย์ติดตามอีก 6 ท่าน บังเอิญ

อาจารย์ท่านหนึ่งติดภารกิจขอถอนตัวกะทันหัน ผมจึงโชคดี
ได้ไปแทน

ผมจะไม่เขียนเรื่องการดูงาน แต่จะเล่าเรื่องประเทศ
ญี่ปุ่นในสายตาของผม ทั้งๆที่รู้ว่า มีอาจารย์หลายท่านไป
ญี่ปุ่นหลายครั้งมากกว่าผมอีก และมีผู้เขียนถึงประเทศญี่ปุ่น
ในวารสารเล่มนี้หลายคน สารคดีญี่ปุ่นก็มีมากมายในตลาด
หนังสือ แต่ผมก็ยังเขียนเพราะว่า ผมอยากเขียน

ดินแดนอาทิตย์อุทัย

วันที่ 18 ตุลาคม 2543 เครื่องบินโบอิง 747 เที่ยวบิน
ที่ TG 622 ชื่อเทพาลัยของสายการบินรักคุณเท่าฟ้า พาผม
เหินขึ้นจากสนามบินดอนเมืองเมื่อเวลา 0.15 น.

โชคดีที่ผมนั่งติดหน้าต่าง จึงเห็นกรุงเทพฯมารดริ
ด้วยสีแสงงามตระการตา และที่เห็นชัดที่สุดคือทางด่วนสาย
ต่างๆ ที่คดโค้งอยู่เบื้องล่าง ลึกครึกก็เหลือแต่ความมืดมิด
ผมหลับๆ ตื่นๆบนที่นั่งอันอึดอัดคับแคบเพียง 3-4 ชั่วโมง
ก็เริ่มเห็นแสงอรุณทอแสง ทำไมจึงสว่างเร็วนัก นาฬิกาบนข้อมือ
เพิ่งบอกเวลาตี 4 แต่พอเหลือบไปดูจอทีวีบนเครื่องก็เข้าใจ
เวลาของท้องถิ่นคือ 6 โมงเช้า ครับ เวลาในประเทศญี่ปุ่น
เร็วกว่าไทย 2 ชั่วโมงพอดี

ท้องฟ้าโปร่ง ภูเขาเมสซิวบางๆลอยอยู่เบื้องล่าง
แสงสุริยสีส้มแดงที่ขอบฟ้าทำให้ผมมองเห็นทิวเขานับชั้นซ้อน
สีเขียวขจี สลับกับน้ำทะเลสีครามเข้มสวยเกินคำพรรณนา
รุ่งอรุณวันนี้ผมกำลังเข้าเขตประเทศญี่ปุ่นที่ได้ชื่อว่า **ดินแดน
แห่งอาทิตย์อุทัย**

การที่ญี่ปุ่นได้ชื่อว่า ดินแดนแห่งอาทิตย์อุทัยนั้น
สอดคล้องทั้งในความเชื่อของคนญี่ปุ่น และความเป็นจริง
ทางภูมิศาสตร์สากล

คนญี่ปุ่นมีความเชื่อมาแต่โบราณว่าพวกตนนั้นสืบ
เชื้อสายมาจากพระอาทิตย์ หรือเป็นลูกหลานพระอาทิตย์
ดังจะเห็นได้จากดวงอาทิตย์สีแดงกลางธงชาติญี่ปุ่น และ
สัญลักษณ์ใดๆที่แสดงถึงประเทศญี่ปุ่น

แต่จะมีใครสักกี่คนจะรู้ว่าพระอาทิตย์ของคนญี่ปุ่นนั้น
เป็นเพศหญิง ไม่ใช่เพศชายอย่างที่เข้าใจกัน

เราควรจะเรียกเธอว่า สุริยเทวี มากกว่าสุริยเทพ
สุริยเทวีมีนามว่า **อะมาเตระสุโอมิคามิ** มีน้องที่เป็นเทพอีก
2 องค์ คือเทพแห่งพายุ และเทพแห่งดวงจันทร์ มีตำนาน
เล่าขานถึงการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างพี่น้องในที่สุด
อะมาเตระสุกิซนะ มีลูกหลานหลานเรื่อยมาจนถึงจักรพรรดิ

องค์แรก ทรงพระนามว่า จิมี เทนโน ทรงสร้างอาณาจักร ญี่ปุ่นเมื่อ 660 ปีก่อนคริสตกาล

ด้วยเหตุนี้คนญี่ปุ่นจึงหยิ่งผยองในสายเลือดแห่งสุริยะ ไม่กลัวเจ็บ ไม่กลัวตาย อดทน เข้มแข็ง และชาตินิยม

เอ...ถ้าอย่างนั้น คนไทยควรจะเป็นลูกใครดี เราเคยมีธงช้างเป็นธงชาติสมัยหนึ่ง น่าจะได้ชื่อว่า ลูกช้าง และคนไทยเรามักเรียกตัวเองว่า ลูกช้าง ในยามบนบาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่า สาธุ..ขอให้ลูกช้างถูกห้วยไต่ดินสักงวดเถอะ

และก็นึกต่อไปว่า สุครีพ ตัวเอกหนึ่งในวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ ก็อ้างว่าแกเป็นลูกพระอาทิตย์เหมือนกัน หรือว่าแกเป็นลูกญี่ปุ่น ส่วนหนุมานก็ลูกพระพายจะเกี่ยวข้อง เป็นญาติกับเทพแห่งพายุ น้องสุริยเทวีหรือเปล่าก็ไม่ทราบ

ที่ผ่านมาเป็นเรื่องของความเชื่อ แต่หลักความจริงทางภูมิศาสตร์สากลก็บอกว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกในโลก ที่เห็นดวงอาทิตย์เต็มประเทศก่อนประเทศอื่น ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อที่ว่าแกเป็นลูกหลานพระอาทิตย์

อันที่จริงโลกเรามันกลม และหมุนรอบตัวเอง ไม่มีใครบอกได้หรอกครับว่า ใครเห็นดวงอาทิตย์ก่อนกัน สุดท้ายคนบนโลกจะกำหนด และคนที่กำหนดก็เป็นชาวยุโรปที่มีอิทธิพลกว่าทวีปอื่น บอกให้เอาเส้นแวง (Longitude) ศูนย์องศาไว้ที่เมืองกรีนิช ประเทศอังกฤษ และแบ่งเป็นเส้นแวงตะวันออก 180 เส้น เส้นแวงตะวันตก 180 เส้น ญี่ปุ่นตั้งอยู่ที่บริเวณเส้นแวงเกือบ 150 องศาตะวันออก คนละซีกโลกกับอังกฤษ ขณะที่ยุโรปเริ่มมืด ญี่ปุ่นก็เริ่มเห็นดวงอาทิตย์ก่อนใครๆ จึงเรียกว่าดินแดนแห่งอาทิตย์อุทัย ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า นิปปอน (Nippon) คนจีนเรียกเป็น เจแปน (Japan)

ผมเริ่มหือออ เมื่อเครื่องบินลดระดับความสูง และแตะรันเวย์อย่างนุ่มนวลที่สนามบินนานาชาติคันไซ นครโอซาก้าที่ตั้งอยู่กลางทะเลด้วยเวลาบิน 5 ชั่วโมงเต็ม ผมแปลกใจที่เห็นน้ำทะเลล้อมรอบทางวิ่งในลักษณะปริ่มน้ำ ถ้าน้ำทะเลขึ้น สนามบินมีท่วมน้ำหรือไม่

ญี่ปุ่นมีพื้นที่เป็นเกาะใหญ่ 4 เกาะ และเกาะเล็กๆอีกประมาณ 3900 เกาะ มีพื้นที่ประมาณ 372,000 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่ประเทศไทย แต่มีประชากรถึง 125,864,000 คน (1998) มีพื้นที่ราบสำหรับการเพาะปลูกและที่อยู่อาศัย 25% นอกนั้นเป็นภูเขา ใหญ่น้อย เนื่องจากญี่ปุ่นตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้ง (Latitude) ที่ 31 ถึง 45 องศาเหนือ อันเป็นบริเวณอากาศอบอุ่น หนาว

ผมจึงรู้สึกถึงความเย็นในทันทีที่ลงจากเครื่องบิน อุณหภูมิประมาณ 16 องศา

อาจารย์ศุภฤกษ์ แก้วศรีงาม อาจารย์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่กำลังเรียนต่อที่ญี่ปุ่นมารับพวกเราที่ สนามบินอธิบายข้อสงสัยให้ผมฟังว่า สนามบินคันไซดังกล่าว เป็นสนามบินลอยน้ำอยู่กลางทะเล น้ำทะเลไม่มีทางท่วมทางวิ่งแน่นอน ทำให้ผมฉงนคิดขึ้นมาว่า

ผมไม่ได้เหยียบแผ่นดินที่ได้ชื่อว่าแดนอาทิตย์อุทัยเท่านั้น แต่ยังเป็นแผ่นดินที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีไม่แพ้ประเทศใดในโลก

โรงแรมในเกียวโต

คุณศุภฤกษ์ แก้วศรีงาม พาคณะพวกเราขึ้นรถบัสประจำทาง เดินทางจากสนามบินคันไซ โอซาก้า ประมาณ 2 ชั่วโมงก็ถึงนครเกียวโต เมืองหลวงเก่าของญี่ปุ่น และต่อด้วยรถรางไฟฟ้า อีกประมาณ 5 นาทีก็ถึงโรงแรมที่พัก

ผมจะยังไม่เล่าถึงเรื่องบ้านเมืองญี่ปุ่นแต่อยากเล่าเรื่องโรงแรมให้ฟังก่อน ผมพักโรงแรมในญี่ปุ่น 4 คืน ที่เกียวโต 2 คืน ที่เมืองฮากาตะ ฟูกูโอกะ 2 คืน และพักในเรือนรับรองของมหาวิทยาลัยเกียวโต 2 คืน

โรงแรมที่ผมพักอยู่นั้น ชื่อโรงแรมเกียวโต ไดโกะ พลาซ่า เป็นโรงแรมระดับปานกลาง คือไม่ได้โอ้อาหรูหราเท่าโรงแรมชั้นหนึ่งในกรุงเทพฯ แต่ก็โอโถง สะอาดและปลอดภัย พนักงานต้อนรับมีไม่มากนัก ไม่ต้องมีค่าทิปใดๆ พนักงานพูดภาษาอังกฤษได้น้อยคน และคนที่พูดได้ก็อยู่ระดับพอรู้เรื่อง ผมรู้สึกสบายใจ เวลาพูดภาษาอังกฤษกับคนระดับภาษาใกล้เคียง พูดผิดพูดมั่วสบายมาก ถ้าเทียบกับพนักงานต้อนรับในกรุงเทพฯแล้วแพ้วกรเราขาด อาจเป็นเพราะชาตินิยมก็ได้ที่ทำให้เขาไม่ค่อยสนใจที่จะพูดหรือใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

ค่าที่พักโรงแรมระดับธรรมดาณันค่อนข้างแพงมาก เมื่อเทียบกับค่าที่พักระดับเดียวกันในกรุงเทพฯ คือ 3,600 บาท ต่อคนต่อคืน ญี่ปุ่นแปลกที่คิดค่าที่พักเป็นต่อคน ไม่ใช่ต่อห้องอย่างของไทย ถ้า 2 คนพักห้องเดียวกัน เขาก็คิด 7,200 บาท ถ้าแยกคนละห้องก็คิดราคาเดียวกัน เรื่องอะไรเราจะนอนรวมกัน ก็แยกกันนอนคนละห้อง สบายดี ทั้งๆที่ในห้องก็มี 2 เตียง

ญี่ปุ่นนี่ฉลาดนะ ถ้าเราไป 6 คน คิดเป็นห้องก็ได้ 3 ห้อง แต่ถ้าคิดเป็นคนก็ได้ 6 ห้อง ได้เงินมากกว่าอีก

ถ้าเป็นสามภรรยาพักห้องเดียวกัน ยิ่งกำไรใหญ่ ลู้เมืองไทย ไม่ได้ มาจอง 1 ห้อง แต่แอบพัก 4-5 คน

ห้องพักในโรงแรมก็มีขนาดเท่าๆของไทย มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก แอร์ ตู้เย็น ทีวี และห้องน้ำ ตอนแรกที่ผมเช่าห้องน้ำเห็นลั้วซักโครก ผมไม่กล้าใช้ เพราะมีปุ่มข้างๆเต็มไปหมด มีภาษาญี่ปุ่นที่ผมอ่านไม่ออกกำกับไว้ แต่มีรูปภาพบางรูปพอเดาได้ เช่น มีรูปน้ำฉ็ดมาที่กัน ก็รู้ว่าปุ่มน้ำฉ็ดล้างกัน แต่อีกปุ่มเป็นรูปน้ำฉ็ดใส่กระป๋องผมก็งงจนกระทั่งคุณศุภฤกษ์มาอธิบายให้ฟังจึงรู้เรื่องว่าปุ่มแรกผมเข้าใจถูกต้องแล้ว ส่วนปุ่มสองมีไว้ฉ็ดน้ำเวลาผู้หญิงฉีเสร็จผมก็เลยกดเล่น ไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้น ได้รับคำอธิบายว่ากดเล่นไม่ได้ ต้องนั่งมีน้ำหนักทับ เครื่องจึงจะทำงาน ส่วนปุ่มอื่นๆเป็นปุ่มปรับความแรง ความค่อย น้ำอุ่น น้ำร้อน อย่าไปยุ่งกับมันเลย เขาปรับไว้ดีแล้ว ถ้าอาจารย์ไปกดปุ่ม น้ำร้อนเข้า ไม่เพียงกันจะสุกเท่านั้น อะไรที่อยู่หน้ากันของอาจารย์ก็จะพังไปด้วย ผมละเสียววาบเลย

คืนนั้นผมก็ทดลองใช้ โดยนั่งโกสั่มกั่มหน้าลงไปดูปฏิบัติการของมัน ลองกดปุ่มน้ำล้างกัน เห็นมีท่อน้ำเล็กๆไหลยื่นออกมาจากด้านในข้างหลัง ฉ็ดน้ำตรงเป๊ะ อ๊ะ... มันกระะระแมน ลองกดปุ่มสองของผู้หญิงมั่ง ไอ้ท่อน้ำเก่าถอยเข้าไป ท่อน้ำใหม่ขนาดเล็กลงกว่าไหลออกมายาวกว่าเดิม เล็กน้อย ฉ็ดน้ำพุ่งจืด ผมบอกไม่ได้ว่าแมนหรือเปล่า ปุ่มอื่นๆผมไม่กล้ากด เดี่ยวจะมีมือประหลาดยื่นออกมาคว้าโน่น จับนี่ จะยุ่งเปล่าๆ

ในห้องน้านอกจากจะมีสบู่ ยาสระผมแล้ว ยังมีแปรงสีฟัน ยาสีฟัน มีดโกนหนวด และหวีไว้บริการทุกวันอีกด้วย ผมเลยกวาดมาเป็นของที่ระลึกทุกๆชนิดที่มี

คราวนี้ผมก็ไปสำรวจตู้เย็นขนาดเล็กมีเครื่องดื่มทุกชนิดบรรจุใส่ที่กันเป็นช่องๆตามแนวนอน มีกลไกคล้ายสปริงปิดไว้ทุกช่อง ผมก็อยากรู้ว่าเป็นเบียร์ยี่ห้ออะไรบ้าง ไปเปิดลิ้นชักออกมาดู 1 ขวด เฮ้ย..ไฟแดงขึ้นที่ช่องนั้น ผมรีบยัดคืน แต่ดันไม่เข้า ปิดอย่างเดิมก็ไม่ได้ ตายละวา ไปอ่านคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษที่ฝาตู้ ได้ความว่าผู้เข้าพักต้องรับผิดชอบที่เอาของออกจากตู้เย็น เอาใจดี ไหนๆก็เสียเงินแล้ว กินมันเสียเลย ตอนเช้าเดินไปจ่ายเงินค่าซุชชาน 500 เยน ก็ประมาณ 200 บาท ดินะเนี่ยที่ผมไม่จัดออกมาดูทุกๆขวด สงสัยต้องทำงานล่ามขามแทนเงินแน่เลย

เปิดทีวีดูดีกว่าด้วยรีโมตคอนโทรลผมนับทีวีช่องญี่ปุ่นได้ 8 ช่อง นอกนั้นเป็นช่องฝรั่งทั่วไปเหมือนบ้านเรา ทีวีญี่ปุ่น

ส่วนใหญ่เป็นข่าวการเมือง แก้อันนายกรัฐมนตรีนะโมริกำลังร้อน ชาวอาชญากรรมไม่เห็นเลย นอกจากนั้นก็ข่าวพยากรณ์อากาศ ข่าวกีฬา โดยเฉพาะเบสบอลเป็นกีฬาอดฮิตในญี่ปุ่น รองลงมาเป็นกอล์ฟ และชอคเกอร์ เด็กญี่ปุ่นบางคนไม่รู้จักคำว่าฟุตบอล แต่เรียกชอคเกอร์ตามอังกฤษ ชาวบ้านทั้งเป็นเรื่องของแฟนและเพลงวัยรุ่น วัยรุ่นคนได้ร้องเพลงดัง รับรองรวยไม่รู้เรื่อง เกมโซร์มีมากกว่าเมืองไทยอีก นอกนั้นก็สารคดี ทองเที่ยว

ผมเห็นปุ่มพิเศษ 4 ปุ่มเรียงรายอยู่ด้านล่างของรีโมต P1 ถึง P4 และมีปุ่มสีแดงเขียนว่า PAY ประสพการณ์จากการเปิดตู้เย็นทำให้ผมไม่แน่ใจว่า ดูทีวีต้องเสียดังหรือเปล่า รีบเอาคู่มือการดูทีวีมาอ่าน ดีที่มีภาษาอังกฤษอยู่ด้วยได้ความว่า ทุกช่องดูฟรี ยกเว้นช่องพิเศษ 4 ช่องดังกล่าวให้ดูตัวอย่างได้ 2 นาที ถ้าอยากดูต่อให้กดปุ่ม PAY

ผมไม่รอช้า กดไปดูตัวอย่างทุกช่อง ช่องแรกเป็นกีฬา กอล์ฟไม่เห็นน่าสนใจ ช่องต่อไปเป็นหนังฝรั่งต่างๆพากย์ญี่ปุ่นไม่รู้เรื่องอีก อีกสองช่องที่เหลือเขียนว่า Adult คือช่องเฉพาะผู้ใหญ่เป็นหนังอาร์ญี่ปุ่นและอาร์ฝรั่ง ดูเพลินๆสักครู่ภาพก็หายไป มีอักษรภาษาอังกฤษและญี่ปุ่นเชิญชวนให้กดปุ่มเสียเงิน ผมเลยเลิกดู

รุ่งเช้าผู้ชายเราก็แอบคุยกัน อาจารย์คนหนึ่งบอกว่า ผมไม่เห็นมันตดเลย ดูตั้งนาน ผมนึกในใจว่า คงผลออกไปกดปุ่ม PAY เข้าไปแล้ว แล้วก็จริง ตอนเช็คเอ้าท์จากโรงแรมอธิการบดีหน้าบึ้ง เมื่อเห็นบิลค่าห้องอาจารย์ท่านนั้นเพิ่มพิเศษ 1500 เยน บอกว่าขอบดูหนังประเภทนี้ก็ให้จ่ายเงินส่วนตัว อาจารย์คนนั้นทำหน้าปูเลียนๆ คว้าเงินจ่ายโดยดี 600 บาท แล้วก็มาซุบซิบกันว่า ถ้ารู้ว่าจะเสียเงินก็จะมาเรียกผู้ชายทุกคนไปดู แต่อธิการบดีได้ใจว่าเป็นหนังประเภทไหน

ในห้องนอนจะมีกระดิกไฟฟ้าสำหรับต้มน้ำร้อน และชาญี่ปุ่น ให้ชงดื่มได้ตามใจชอบ มีเอกสารทองเที่ยวเยอะ แต่เป็นภาษาญี่ปุ่นทั้งหมด ผมอ่านไม่ออก ได้แต่ดูรูปภาพอีกอย่างที่พิเศษ คือมีเสื้อกิโมโนพร้อมสายรัดเอวให้ใส่เวลาอนอน

อาหารญี่ปุ่น

อาหารเช้าในโรงแรมรวมอยู่ในค่าห้องพักแล้ว บริการหนุ่มมาต้อนรับและถามผมเป็นภาษาอังกฤษ จะเป็นด้วยแกพูดฟังยาก หรือหูผมไม่ตี ผมจึงฟังไม่รู้เรื่อง แต่คำลงท้ายว่า

American or Japanese ผมรีบตอบ No...no I am Thai. พรรคพวกฮากันครึ้น บริกรทำหน้าที่งๆ ซึ่ไปที่อาหาร ผมก็เลยรู้ว่ามันถามว่าจะกินอาหารประเภทไหน ผมชักอายเลยตอบเป็นภาษาไทยว่าอเมริกันก็ได้วะ บริกรทำหน้าที่งๆนี่กว่าผมหัดพูดภาษาญี่ปุ่น

ผมเคยไปเที่ยวเดินดูร้านอาหารญี่ปุ่นตามห้างสรรพสินค้าในเมืองไทย ไม่รู้สึกอยากกิน เห็นมีข้าวปั้น ปลาดิบ สล่ำห่วยทะเล กลัวว่าจะเหม็นคาว และราคาก็ค่อนข้างแพงมาก ลู่วัดพริก ผักกะเพราของเราไม่ได้ พอจะไปญี่ปุ่นผมก็รู้สึกกังวลใจ อาจารย์ที่เคยไปบอกว่า อาหารญี่ปุ่นแพงมากและไม่อร่อย แนะนำให้ผมเอามารับไปด้วย ผมก็เชื่อ จนเอาไปหลายห่ออยู่ **แต่โทษที ผมไม่ได้กินมาว่าที่ผมชอบข้ามน้ำข้ามทะเลไปเลยสักห่อเดียว เพราะผมติดใจอาหารญี่ปุ่น**

อาหารเช้าวันแรกบนเครื่องบิน ผมก็เลือกอาหารฝรั่ง แทนที่จะเลือกอาหารญี่ปุ่น พอถึงโรงแรมที่พักผมก็หิวมาก คุณศุภฤกษ์พาพวกเราไปเดินในห้างสรรพสินค้าที่มีร้านอาหารด้วย ทุกคนพยายามสั่งอาหารที่คล้ายอาหารไทยมากที่สุด คือข้าวหมูทอดจานละ 850 เยน ราวๆ 350 บาท เป็นราคาค่อนข้างถูก หมูทอดรสชาติอร่อยแปลกๆ ข้าวญี่ปุ่นเป็นข้าวเม็ดยาว ลักษณะกึ่งข้าวเหนียวกึ่งข้าวเจ้า เม็ดยาว เกาะกันดี ใช้ตะเกียบคีบได้เป็นก้อนๆ เข้าปาก **ไม่นิยมหุ้ยอาหารจากปากถ้วยเข้าปากแบบจีน** มีน้ำแกงหรือน้ำซุปร้อนๆ ชดชื่นใจ ครัวบด ไม่นิยมใช้ช้อนตักเข้าปาก มีผักตองเป็นเครื่องเคียง อร่อยดีครับ อาจเป็นเพราะหิว ผมพาดเลี้ยวเกลี้ยงนึกต่อไปว่าอาหารญี่ปุ่นประเภทอื่นๆ ไม่น่ามีปัญหา

คั่ววันนั้น ศาสตราจารย์ โฮริอุชิ (Horiuchi) แห่งมหาวิทยาลัยการศึกษาเกียวโต พาพวกเราไปเลี้ยง Welcome Party ที่ภัตตาคาร Samasama ใกล้โรงแรม คราวนี้เป็นอาหารญี่ปุ่นครบสูตรแท้ๆ ในร้านญี่ปุ่นแบบ Original จริงๆ โห..สุดยอดเลย ตั้งแต่นั้นมา ผมก็ติดใจอาหารญี่ปุ่น และลองกินทุกอย่างทุกชนิดที่มี โดยเฉพาะถ้าได้กินฟรีจากสถานศึกษาที่เราไปดูงาน อย่าหาว่ากหรือตะกละเลย อาหารแพงออกอย่างนั้น ชื้อกินเองทุกมื้อก็ไม่มีปัญหาหรอกครับ

รูปแบบการจัดแลอาหารญี่ปุ่นมีหลายแบบ หลากหลายชนิด บ่งบอกถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ยาวนาน อาหารหลักของญี่ปุ่นคือข้าว มีเต้าเจี้ยวบดและซีอิ๊วเป็นเครื่องปรุงรสที่สำคัญ กับข้าวหลักคือ ซาซิมิ (Sashimi)

เป็นอาหารทะเลสด เช่น ปลา กุ้ง หอยดิบๆ ใช้จิ้มซีอิ๊วผสมวาซาบิ (เป็นพืชสีเขียวอมขาวมีรสฉุน คล้ายๆ น้ำจิ้มป๊อด้ของเรา) ปลาดิบที่ผมรับประทาน คือปลาทูรายแดง ปลาครีฟ ปลากระพง ร้านอาหารบางแห่งจะให้ลูกค้าไปชี้ปลาที่ว่ายอยู่ในตู้ปลาขนาดใหญ่หลายตู้ พ่อครัวจะตักไปชั่งและปรุงอาหารเดี๋ยวนั้นทันที ทำกันที่เคาน์เตอร์ในร้าน อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว เนื้อปลาก็ถูกแลบางๆ ขาวและใสสะอาด นำปลาทั้งตัวใส่ถาด ตกแต่งด้วยผักสด ผักตอง เครื่องเคียงและน้ำจิ้มอย่างสวยงาม คนกินจะเอาตะเกียบไปคีบชิ้นปลาที่ถูกแล จิ้มซีอิ๊วใส่ปากขณะที่ทางปลายังลั่นระริกอยู่เลย ปลาดิบที่แพงที่สุดคือ ปลาวาฬดิบ และไขปลาดิบ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยไดอิชิพาไปเลี้ยงที่ภัตตาคารที่แพงที่สุดในฮาคาตะ ผมกินปลาวาฬดิบเปล่าๆ ก็ไม่เห็นคาวเท่าใด จืดๆ ไม่มีรสชาติอะไร แต่ทำไมคนญี่ปุ่นถึงชอบกินก็ 모르 หรือเพราะว่ามันหายากและแพง ปลาวาฬขายพันยี่ได้ห้า ไม่น่ากินมันเลย กลุ่มกรีนพีซ (Green Peace) พากันต่อต้านที่ญี่ปุ่นล่าปลาวาฬมากินแต่ก็ไม่ได้ผล

นอกจากก็มีอาหารประเภทเทมปุระ (Tempura) คือเอาปลา กุ้ง หอยและผักต่างๆ ชุบแป้งทอดในน้ำมันพืช ปลาย่างก็มี ใช้ปลาอาฮุ (Ayu) ไรยเกลือเสียบไม้ย่าง รสชาติเหมือนของไทย แต่ปลาย่างที่นิยมมากที่สุดคือปลาไหลย่าง ผมเห็นทั่วไป ทั้งวางขายในตลาดและซูเปอร์มาเก็ต มีหลายขนาด ผ่าตามยาว คนญี่ปุ่นเชื่อว่า กินปลาไหลช่วยให้แข็งแรง

นอกจากข้าวเปล่ากินกับข้าวแล้ว ยังมีข้าวปั้นที่เรียกว่า ซุชิ (Sushi) คือนำข้าวมาปั้นหรือใส่พิมพ์เป็นรูปร่างกลมวงรี หรือรูปเหลี่ยมเล็กๆ พอตักคำ อาจโรยวาซาบิเล็กน้อย เอากับที่เป็นของทะเลวางหรือยัดไว้ตรงกลาง หุ้มด้วยสาหร่ายทะเล วิธีกินคือเอาตะเกียบคีบข้าวปั้นไปจิ้มซอส แล้วใส่ปาก ตามด้วยซิงตอง ผักตองเป็นเครื่องเคียง ข้าวปั้นก็มี ทำเหมือนข้าวจี๊ภาคอีสานเราเลย ผิดแต่ของเราใช้ข้าวเหนียว ของเขาใช้ข้าวญี่ปุ่น

เส้นก๋วยเตี๋ยวญี่ปุ่นเรียกโซบะ (Soba) บะหมี่เรียก ราเมง (ramen) เวลากินหรือชดทำเลียงจิบจิบได้ ถือว่าไม่เลียมารยาท

การรับประทานอาหารญี่ปุ่น มีพิธีรีตองอยู่เหมือนกัน คนญี่ปุ่นจะพนมมือไหว้อาหารก่อนรับประทาน จาน ซามตะเกียบ ถ้วยจะวางในตำแหน่งที่ตายตัว ไม่วางมั่วแบบไทยอะไรต้องอยู่ซ้าย อะไรต้องอยู่ขวา ข้าวจะใส่ถ้วยขนาด

พอเหมาะมีฝาปิด เวลาเปิดฝาดังวางหงายฝาไว้ข้างๆ วางตะเกียบไว้ที่หมอนวางตะเกียบเสมอ

นอกจากอาหารญี่ปุ่นแล้ว ผมยังประทับใจเรื่องการตกแต่งอาหารให้ดูน่ารับประทานด้วยผักชนิดต่างๆ มีสีสันสวยงาม และรับประทานได้ ใบผักบางชนิดรูปร่างลักษณะเหมือนกระดาษ เขาบอกกินได้ ผมก็กินหมด

ครั้งหนึ่งพวกเราไปซื้ออาหารชุดในซูเปอร์มาเก็ต มาอบความร้อนด้วยเครื่องไมโครเวฟซึ่งร้านบริการฟรีไปกินบนรถไฟขณะเที่ยวเมืองนารา ผมเจอใบผักแบบเดิม ผมก็กินที่ไหนได้คราวนี้เป็นกระดาษจริงๆ กว่าจะรู้ก็เคี้ยวไปเต็มปากแล้ว พรรคพวกฮากันครืน ผมก็อาย กลืนลงท้องไปเลย ตีหน้าเจอบอกว่า ขนาดกระดาษยังอร่อยเลย ไม่เชื่อลองดู พรรคพวกฮาอีก ไม่หลงกลกินตาม

ผักดองที่เป็นเครื่องเคียงดูกระจุกกระจิกน่ารักคนญี่ปุ่น คีบกินทีละนิดรสชาติแตกต่างกัน บ้างก็เปรี้ยว หวาน เค็ม หลากหลาย ผมกินทีละนิดไม่เป็น จึงกินคำใหญ่ ที่ไหนได้ เจอบัวเค็มเม็ดเบ้อเร่อ จะคายก็น่าเกลียด คนมองกันทั้งโต๊ะ ต้องกลักรับกินมันทั้งเม็ด ผมปล่อยไก่อีตัวแล้วก็ไม่รู้

ผมประทับใจในการบริการของพนักงานที่มาต้อนรับ และบริการอาหาร ทุกคนมีมารยาทให้เกียรติลูกค้าและกระตือรือร้น ทุกแห่งจะใช้หญิงสาวแต่งชุดกิโมโนสวยงาม มาต้อนรับและบริการ พูดคุยกับลูกค้าอย่างเป็นอันเอง ผมฟังไม่รู้เรื่องหรอกครับ แต่ดูก็รักที่คุยแล้ว ยิ่งกับรู้จักกันมาแรมปี ความนอบน้อมถ่อมตนเป็นอริยาบถของคนญี่ปุ่น ทุกระดับจริงๆ คนระดับผู้บริหารในมหาวิทยาลัยก็ไม่เคยแสดงกิริยาเบ่งใส่คนอื่น ผิดกับคนไทย คนตำแหน่งเล็กๆ มักขี้อวด เพื่อลบปมด้อยของตัวเอง

ยังมีอาหารและขนมอีกเยอะแยะที่ผมไม่รู้จักริเรียกไม่ถูก แต่ผมกินอร่อยทุกอย่างที่ขวางหน้า รสชาติใช้ได้ เสียอย่างเดียวคือไม่เผ็ด มีพริกไทยอยู่บ้าง แต่สู้พริกขี้หนูของเราไม่ได้ ผมไปแค่ 7 วันก็เห็นแปลกและน่ากินไปหมด ถ้าไปอยู่สักเดือนก็ไม่แน่ อะไรมันจะอร่อยเท่าไถ่อย่าง ส้มตำ ลาบเบ็ด ซากเล็ก ซุปหน่อไม้ของเราเล่าครับ

ศึกษาดูงาน มหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา

24-30 ธันวาคม 2545

โครงการเรียนทางไกล (T.V. Conference)

วิวัฒน์ ทามนตรี

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้มีโครงการความร่วมมือทางวิชาการ แลกเปลี่ยนอาจารย์ และนักเรียน นักศึกษา ปี พ.ศ. 2539 กับมหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา มีท่านอธิการบดี รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ และศาสตราจารย์สุริ อูชิ ผู้ประสานงานของมหาวิทยาลัยเกียวโต โดยเริ่มจากโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างอาจารย์ของโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกียวโต ของทั้ง 2 สถาบัน ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตื่นตัว การพัฒนาการสอน การเรียนรู้ของเด็ก มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความเข้าใจดีร่วมกัน นอกจากนั้น มหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษายังให้ทุนการศึกษาสำหรับอาจารย์ และนักศึกษา ศึกษาต่อ และฝึกอบรม ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีของสถาบันในการยกระดับพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพทางการศึกษาหลายด้าน ฯลฯ ผู้เขียนขออนุญาตกล่าวถึงโครงการเรียนทางไกล (T.V.Conference) ที่เป็นจุดมุ่งหมายหลักในการศึกษาดูงาน

โครงการเรียนทางไกล (T.V. Conference) สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้ร่วมโครงการกับมหาวิทยาลัยเกียวโตทางการศึกษาครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 โดยหัวหน้าโครงการผู้ประสานงานของมหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษาคืออาจารย์ ซาซากิ ซึ่งให้การสนับสนุนอุปกรณ์ในการถ่ายทอดทางไกลบางส่วนและประสานงานให้อาจารย์จิระศักดิ์ ชุมวรานนท์ ได้ไปอบรมในโครงการ ณ มหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการโครงการเรียนทางไกล ครั้งแรกคือโปรแกรมวิชาภาษาญี่ปุ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งนับว่าได้ผลดี ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความสนใจ ตั้งใจ และได้เรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก

ต่อมาภายหลังผู้บริหาร คณะอาจารย์ ของสถาบันและคณาจารย์ของโรงเรียนสาธิตได้เดินทางไปศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา ได้รับการติดต่อประสานงานขยายผลโครงการการเรียนทางไกลจาก ดร.โมริยะ อาจารย์ของมหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยรูปแบบของการเรียนคณิตศาสตร์แนวใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากนักเรียนของประเทศญี่ปุ่นส่วนใหญ่ สนใจการเรียนคณิตศาสตร์น้อยลงและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง โดยมหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษาได้ทำความร่วมมือกับประเทศจีน ประเทศเยอรมัน และประเทศไทย

สถาบันเห็นว่าเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านวิชาการ และการเรียนการสอน จึงรับสมัครอาจารย์ที่มีความสนใจ และเกี่ยวข้องจำนวน 10 คนเพื่อเข้าอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยเกียวโต การศึกษาระหว่างวันที่ 24–30 พฤศจิกายน 2545 โดยเริ่มดำเนินการดังนี้

1. การฝึกอบรมเตรียมความพร้อมโครงการ T.V. Conference วันที่ 5–6 พฤศจิกายน 2545 ณ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยวิทยากรคือ ศ.ดร.โมริยะ และอาจารย์ยามาโมโตะ ของมหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา

2. การฝึกอบรม เรื่องของการดำเนินการ โดยอาจารย์ซาซากิ ของมหาวิทยาลัยเกียวโต วันที่ 21–22 พฤศจิกายน 2545 ณ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

โครงการความร่วมมือดังกล่าว ได้ดำเนินการในส่วน ของโรงเรียนสาธิต มัธยมศึกษาตอนปลายของสถาบัน ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาวิจัยหา รูปแบบในการ จัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อให้เด็กมีความสนใจ มีความสุขเป็นธรรมชาติ เป็นการเพิ่มคุณภาพ และ ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนซึ่งการดำเนินการโครงการนี้ ได้จัดดำเนินการผ่านไปแล้ว 3 ครั้ง นับว่าได้ผลดี นักเรียน มีความกระตือรือร้น ตื่นเต้น และสนใจในการเรียน สำหรับ โครงการการเรียนทางไกล ระดับอุดมศึกษา ที่จะดำเนิน ต่อไปในอนาคต ทางมหาวิทยาลัยเกียวโตทางการศึกษา ให้ความสนใจในด้านวิทยาศาสตร์ และงานวิจัย

การเรียนทางไกล T.V. Conference วิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้มีประสิทธิภาพโดยมี รายละเอียด ดังนี้

Information for the most Effective distance learning

1. The development of educational contents.
2. In-service training for teacher of school.

3. Originality of mathematics classroom.
4. Doing creative activities.
5. The cooperative distance study or conference by students and class.
6. Education for international understanding.
7. Contacting to culture beyond the classroom limits.

การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นจากการศึกษาดูงาน พอสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านวิชาการจะให้ความสำคัญต่อวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษา โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ จะมีการปลูกฝังตั้งแต่เด็กที่เมืองเกียวโตการศึกษามีการจัดตั้งศูนย์หรือ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ Kyoto Municipal Science Center for youth ศูนย์วิทยาศาสตร์ เกิดจากคณะผู้บริหารของท้องถิ่น และทางราชการเห็นความสำคัญของการปลูกฝัง ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์แก่เยาวชน โดยสนับสนุนค่าใช้จ่าย ให้เยาวชนนักเรียนทุกคนเข้ารับการอบรมศึกษาดูงานที่ศูนย์ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้ครูวิทยาศาสตร์ ของโรงเรียนประถมศึกษาได้เข้ารับการอบรมนำความรู้ไป เผยแพร่แก่เยาวชนในทุกโรงเรียน นอกจากนั้นในระดับ โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมสาธิตของ มหาวิทยาลัยเกียวโต ได้มีโครงการส่งเสริมการเรียน ด้านวิทยาศาสตร์ ได้จัดตั้งโครงการ Super Science เพื่อ ส่งเสริมการเรียนด้านวิทยาศาสตร์โดยทดสอบคัดเลือกนักเรียน ที่สนใจด้านวิทยาศาสตร์ เข้าโครงการอบรมเรียนและ สอนพิเศษในตอนเย็น โดยเชิญนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง ของประเทศ และจากต่างประเทศมาให้ความรู้ ซึ่งความ สำเร็จดังกล่าวเป็นผลจากการเห็นความสำคัญของประชาชน ผู้บริหารท้องถิ่น สถาบันการศึกษาทางราชการ และรัฐบาล ได้ตระหนักในสิ่งเหล่านั้น ถ้าสังคมไทยและประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวก็จะทำให้การศึกษาของ สังคมไทยมีความก้าวหน้ามากกว่านี้

2. ให้ความสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดสถานที่สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ศูนย์ การเรียนรู้ทางไกล T.V. Conference ห้องปฏิบัติการสอน และการเรียนรู้ Micro Teaching การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ ที่ทันสมัย ทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งรูปแบบของการ เช้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการศึกษา แต่ละรุ่นไม่เกิน

4 ปี ทำให้ได้ใช้เครื่องมือใหม่ๆทันสมัยเสมอ

3. การให้ความสำคัญต่อการค้นคว้าวิจัยตลอดเวลา โดยเฉพาะรูปแบบของการเรียนการสอนใหม่ๆงานวิจัยถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

4. การจัดการศึกษาโดยปลูกฝังให้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ โดยเฉพาะครอบครัว มารดาทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูบุตรอย่างใกล้ชิด และให้ความสำคัญต่อการเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงอุดมศึกษา

5. การสร้างค่านิยม สร้างวินัย และปลูกจิตสำนึกของคนในสังคมในทุกระดับ ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา และสังคม นำไปสู่ความเป็นชาตินิยม

6. ความร่วมมือ และการให้การสนับสนุนจากทุกฝ่าย ทั้งประชาชน ผู้นำท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และรัฐบาล นำไปสู่ความสำเร็จของประเทศ และความภาคภูมิใจของคนในชาติ

7. การคงรักษาไว้ซึ่ง วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่ ดีงาม ของสังคม รวมทั้งความภาคภูมิใจในชาติ เช่น ประเพณี การแต่งกายประจำชาติ และคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบญี่ปุ่น

8. การบริหารจัดการรูปแบบใหม่ รวมทั้งศักยภาพ ของคนในสังคม นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรและ ประเทศชาติ

9. ประวัติความเป็นมาอันยิ่งใหญ่ของชาติ โดยเฉพาะ นครเกียวโต เป็นเมืองหลวงเก่ามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามมากมาย ซึ่งคล้ายคลึงกับจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นมรดกโลก

จากการที่คณาจารย์ของสถาบันราชภัฏพระนครศรี อยุธยา ได้ไปศึกษาดูงานและฝึกอบรม นอกจากได้ความรู้ และประสบการณ์ที่ดีแล้วยังเป็นการกระตุ้นให้อาจารย์ทุกคน ตระหนักถึงบทบาทของความเป็นอาจารย์ของสถาบัน อุดมศึกษา การมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ สถาบัน สังคมไทย และ ปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาททั่วไป ของสถาบันอุดมศึกษา โดยผู้เขียนขอเสนอข้อคิดเห็นดังนี้

1. การแข่งขัน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ต้องแข่งขันกับตัวเอง กับสถาบันราชภัฏด้วยกัน และ สถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ ของเอกชน และมหาวิทยาลัยจากต่างประเทศ เพื่อการอยู่รอดและ เพื่อสร้างการยอมรับจากสังคม

2. การสร้างโอกาส เพื่อให้คนในท้องถิ่น และ

เยาวชนไทยได้รับการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาภาษา ต่างประเทศ

3. การประกันคุณภาพ เพื่อสร้างมาตรฐาน และ การยอมรับ

4. การเป็นอิสระทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมพัฒนา ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหลายภาษา

5. ความเป็นนานาชาติ โครงการอบรมร่วมมือ ระหว่างประเทศการเปิดสอนโปรแกรมภาษาต่างประเทศ เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ

6. ความหลากหลายของการศึกษา การเรียน การสอน และการวิจัย

สุดท้ายคณะของข้าพเจ้าขอขอบคุณผู้บริหารที่มี วิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของสังคม โลกาวัดน์ สนับสนุนให้คณะของข้าพเจ้าได้ศึกษาดูงาน โดยพวกเราได้ตั้งปณิธานไว้ว่าเราจะเอาประสบการณ์ที่ได้รับ ไปพัฒนาตัวเองและองค์กรของเราให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

คณะผู้ศึกษาดูงาน

ปีที่ 10 ฉบับที่ 18 2546 มีชื่อประจำฉบับว่า
“ปฏิรูปการเรียนรู้”

เนื้อหาเด่น ได้แก่ สัมภาษณ์ นายปองพล อดิเรกสาร
ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

อาจารย์ราชภัฏพื้นเมืองไทยได้ (ถ้าอยากทำ)
บรรยายโดย นายโสภณ สุภาพงษ์

สัมภาษณ์ นายปองพล อดิเรกสาร

ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ณ กระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ 1 สิงหาคม 2546

**ถ้าประเทศไทยไม่มีการปฏิรูปการศึกษา ท่านคิดว่าคนไทย
และประเทศไทยจะอยู่รอดปลอดภัยในโลกโลกาภิวัตน์
หรือไม่**

– อยากจะเรียนว่าการปฏิรูปใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การปฏิรูปการศึกษามันไม่หยุดนิ่ง มันมีตลอดตั้งแต่ 111 ปี
ที่เราตั้งกระทรวงศึกษาธิการมา ก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
พัฒนามันมาตลอด จนมาถึงยุคนี้มันเป็นยุครอยต่อก็คือการ
รักษาและนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องนำ
วิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาต่อยอด มาใช้ประโยชน์
เพราะเราอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ แล้วในช่วงหลังสงครามโลก
ครั้งที่สองมานี้เป็นช่วงที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาก้าวหน้า
อย่างรวดเร็วมาก มากกว่ายี่สิบปีเป็นร้อยปี เมื่อเป็นเช่นนี้
การศึกษาของเราจำเป็นต้องปรับให้เข้ากับระบบหรือยุค
โลกาภิวัตน์ ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องมีและ
ต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การปฏิรูปการศึกษาต้องปฏิรูปอะไรบ้าง

– ผมถือว่า พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 เป็น
แม่บทของการปฏิรูปการศึกษาของไทย แต่เนื่องจากกฎหมาย

ฉบับนี้มีทั้งหมด 78 มาตรา และเป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้นถ้าอ่าน
ทั้งหมดอาจจะเข้าใจยาก ผมเลยกำหนดเป็นนโยบายที่
เรียกว่า ปัญหาการศึกษาคือมี 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่การปฏิรูป
ระบบการศึกษาของไทย การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูป
ระบบการบริหารจัดการการศึกษา การปฏิรูปครูคณาจารย์
และบุคลากรการศึกษา และการปฏิรูประบบทรัพยากรและ
การลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาของไทย
ที่ทำอยู่ตอนนี้ก็จะมีอยู่ 5 ด้านดังที่ผมได้กล่าวไปแล้วก็จะ
อยู่ใน 5 ด้าน

**หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาหรือกุญแจความสำเร็จ อยู่ที่
การปฏิรูปการเรียนรู้ท่านเห็นด้วยหรือไม่**

– ใช้ การปฏิรูปการศึกษาของเราเนี่ยมัน 2 ด้านใหญ่ๆ
ด้านหนึ่งคือเรื่องโครงสร้างเรามีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง
ของกระทรวงศึกษาธิการใหม่ แต่เมื่อโครงสร้างปรับเปลี่ยน
เสร็จแล้วเนี่ยก็มาถึงด้านที่ 2 ซึ่งสำคัญมากคือการปฏิรูป
การเรียนรู้ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ผมถือ 2 หลักเป็นใหญ่
เรื่องแรกคือเรื่องให้เด็กเรียนอะไร ใครสอน สอนอย่างไร
ผมถือเป็นหัวใจของทุกระดับ การศึกษาเราแบ่งเป็น 3 กลุ่ม
ใหญ่ๆ คือขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา อันนี้
เป็นการศึกษาในระบบ เมื่อเป็นเช่นนี้การเรียนรู้สำคัญ
ให้เด็กเรียนอะไร ใครสอน และสอนอย่างไร ดังนั้นต้องมี
การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องและให้เชื่อมโยงต่อยอดได้
ใครสอนนี้ก็ต้องมีการพัฒนาครูหรือผู้สอนให้มีศักยภาพ
สอนอย่างไรเราก็เน้นวิธีการสอนให้เน้นเรื่องการฝึกทักษะ
เรื่องปฏิบัติให้ครูกับ นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน อันนี้ก็ด้านหนึ่ง
อีกด้านหนึ่งที่สำคัญก็คือ ผมต้องการเตรียมความพร้อมให้
กับคนไทยใน 20 ปีแรกของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ
20 ปี เพราะ 20 ปีนี้ เราถือว่ามีความเป็นผู้ใหญ่บรรลุนิติภาวะ
ดังนั้นความรู้ 20 ปีแรกนี้ถ้าสร้างความมั่นคง
ความเข้มแข็งให้กับเขาที่สามารถจะไปประกอบอาชีพได้
หรือเรียนต่อให้สูงขึ้นได้ นี่คือหลักของผมในเรื่องการปฏิรูป
การเรียนรู้

**เด็กไทยควรเรียนรู้อะไรบ้างเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและ
มีความสุข**

– เราจัดหลักสูตรใหม่แบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
ขั้นพื้นฐานประกอบด้วยภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา

ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ รวมเป็น 8 กลุ่มด้วยกันอันนี้เป็นขั้นพื้นฐาน เพื่อ 12 ปี เพื่อเป็นการให้เด็กไทยมีพื้นฐานการศึกษาที่มั่นคง และสามารถไปเรียนต่อสูงขึ้น ไม่ว่าจะไปเรียนอาชีวศึกษาก็ดี หรือจะไปเรียนอุดมศึกษาก็ดี แต่วิธีสอนที่ผมบอกว่าคุณสอนอย่างไร ถ้าไปดู พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 จะพบว่า มาตรา 23 พูดไว้ว่าเรียนอะไร หลักสูตร 8 กลุ่มนี้เอามาจากมาตรานี้ แล้วก็มาตรา 24 ก็บอกว่าสอนหรือเรียนอย่างไร วิธีการ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะหลักสูตรที่จริงแล้วสาระพื้นฐานนี้เปลี่ยนไม่ได้ แต่ว่าวิธีสอนเปลี่ยนได้ที่ผมเน้นมากเลยคือวิธีสอนคือสอนอย่างไร

ขอความกรุณาท่านรัฐมนตรีช่วยเสนอแนะวิธีการสอนแบบปฏิรูปด้วย

- มันมีอยู่ในมาตรา 24 หมดแล้ว 10 กว่าข้อ ตั้งแต่ ฝึกทักษะ ฝึกปฏิบัติให้เด็กรู้จักการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหา สอนให้เอาความรู้หลากหลายมาบูรณาการร่วมกัน สอนให้ว่าครูกับนักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน เพราะฉะนั้นคนรุ่นใหม่เราจะเน้นเรื่องการปฏิบัติให้มาก จากข้อนี้ผมจะนำไปสู่การเปลี่ยนวิธีสอนก็วิธีสอบกี้ดี คือการวัดผลก็คือแทนที่จะให้เด็กไปอ่านหนังสือมา ท่องจำมาบ้าง แล้วมาตอบข้อสอบในห้องเรียน อาจจะออกไปทำงานวิจัยให้เด็กไปค้นคว้า เด็กก็ต้องไปอ่านแล้วก็มาทดสอบ ยกตัวอย่างนี้ ผมสนใจเรื่องสมุนไพรและให้ทำหลักสูตรเรียนตั้งแต่ ป.1 ขึ้นไป เด็กไม่ใช่มานั่งตอบคำถามในห้องเรียนว่าสมุนไพรคืออะไร เป็นอะไรบ้าง หรือสูตรยาไทยนี้ประกอบด้วยอะไร เมื่อเรา มีสูตร ครูนี้จะหาสูตรมาให้แล้วให้เด็กไปค้นคว้าวว่าในห้องถิ่นตัวเองมีสมุนไพรพวกนี้ อยู่ไหม แล้วก็เขียนเป็นรายงานขึ้นมาแล้วก็มาทดลองทำต่างๆ นี่คือวิธีสอนแบบปฏิบัติ แล้วนอกจากนั้นผมกำลังให้มีการทดสอบแววจักษุภาพเด็ก 10 แว่ว คือตั้งแต่ปฐมวัย เพื่อให้รู้ว่าเด็กเราเก่งทางด้านไหน มีทั้งอัจฉริยภาพและก็มีมีความอัจฉริยะด้านไหนเก่งทางด้านไหน 10 แว่ว มันมีตั้งแต่แว่นักคิด แว่นักผู้นำ แว่นักประดิษฐ์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี กีฬา กีฬาไป เพราะว่าเรามีเด็กที่เรียนอยู่ขั้นพื้นฐานอยู่ 14 ล้านคน ผมต้องการแบ่งกลุ่ม 14 ล้านคนนี้ออกเป็น 10 กลุ่ม อย่างน้อย เมื่อแบ่งชัดเจนว่ามีเด็กเก่งทางด้านนี้ 2 ล้านคน 1 ล้าน หรือ 7 แสนคน การศึกษาต่อไปของผมจะได้วางแผนได้ถูกที่จะรองรับไปจน

ถึงจบมหาวิทยาลัย

ผมทราบมาว่า 8 สาระการเรียนรู้แบ่งสัดส่วนแกนกลาง 70% สัดส่วนท้องถิ่น 30% และทุกวิชาเหมือนกันหมด ที่นี้วิชา คณิตศาสตร์ ถ้า 70 : 30 การคำนวณของเด็กไทยอาจจะน้อยไปหน่อยหรือเปล่า

- ไม่ใช่คืออย่างนี้ ผมต้องบอกอย่างหนึ่ง ของเราเนี่ยเวลาบอกอะไรออกไปนะมีอยู่สองอย่าง หนึ่งตีความตามตัวอักษรเป๊ะเลยที่จะทำ หรืออันที่ 2 ก็ตีความตามตัวอักษรเป๊ะเลยที่จะไม่ทำ ซึ่งที่บอกไป 70 : 30 ไม่ใช่ตายตัวคือ มาตรา 27 เขาเขียนไว้ชัดเจนบอกว่าวรรคแรก เขาบอกให้กรรมการขั้นพื้นฐานส่วนกลางจัดทำหลักสูตรแกนกลางไปให้วรรคสองบอกให้สถานศึกษาทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นทั้งหมดเลย ที่นี้เราก็บอกว่าโอเค ส่วนใหญ่ก็มีประมาณ 70% กับ 30% ไม่ใช่ว่าเป๊ะตามนั้น เพราะฉะนั้นเขาต้องไปดูว่าจะอะไรคือภูมิปัญญาท้องถิ่น ผมเป็นคนเน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก แต่ที่เราจำเป็นต้องมีหลักสูตรแกนกลางก็เพราะว่าต้องการให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพ ถึงต้องมีใจ ถ้าเราปล่อยให้เราทุกคนต่างคิดหลักสูตรขึ้นมาสอนอะไรก็ได้มันไม่ได้ทุกอย่างมันต้องมีมาตรฐาน คือเราเนี่ยวางกรอบให้วางกรอบให้เท่านั้น ส่วนรายละเอียดสถานศึกษาไปทำเอา

การสอนให้เด็กไทยเป็นคนเก่ง เป็นคนดีและเป็นคนมีความสุข ไม่ใช่เรื่องง่าย ถ้าง่ายก็คงไม่เป็นปัญหามาจนทุกวันนี้ เด็กไทยส่วนใหญ่ไม่เก่งดูจากผลการสอบวิชาทักษะคือภาษาและคำนวณได้คะแนนต่ำ ส่วนการสอนให้เด็กเป็นคนดีถ้าไม่มีรูปแบบของคนดี สังคมที่ดีเด็กจะดีได้อย่างไร ดังนั้นท่านเรื่องแม่ปูสอนลูกปู ท่านรัฐมนตรีมองปัญหาและทางแก้ไขอย่างไร

- นี่เป็นปัญหาของสังคมในส่วนรวม การเรียนในห้องเรียนทำได้ระดับหนึ่งเท่านั้น ผมเห็นมามาก เราฝึกอบรมเด็กดี พอออกไปสังคมนอก สังคมนี้แหละทำให้เด็กเสีย ผมยกตัวอย่างสื่อมวลชน ไปอ่านหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่ง มีพูดถึงความดีของคนใหม่ ไม่มีทรอก มีแต่พูดถึงความไม่ดีของคนตลอดเลย แล้วจะให้คนดีได้อย่างไร มันจะต้องร่วมกันทั้งหมดไม่ใช่เอะอะอะไรก็มาโทษสถานศึกษา สถานศึกษาเราทำได้ส่วนหนึ่งเท่านั้น เราอบรมเด็กตามที่บอกนี่ครูทุกคนก็พยายามอบรมเด็กให้ดี แต่พอพ้นอ้อมอกครูไปแล้วนี่จะเห็นได้ว่า ประถม โยธียี พอมัธยมก็ลดน้อยลง

ไปหน่อย พอเข้ามหาวิทยาลัยนี้คุณไม่ได้เลย ก็เพราะสังคม
 เพราะสังคม เพราะฉะนั้นผมถึงบอกว่าต้องเปลี่ยนวิธี
 การเรียนการสอน แล้วก็อาจจะเป็นที่ว่าวิธีสอนสอนอย่างไร
 นี่สำคัญ ผมอยากจะถามหน่อยว่าถ้าสอนเรื่องคุณธรรม
 เน้นอะไร ประสบการณ์ของผม ผมถามหน่อยมีเน้นเรื่อง
 พรหมวิหารสี่ มีไหม แทบไม่ได้พูดถึงเลย แต่ที่แหละคือ
 หลักสำคัญและผมฝึกและปฏิบัติมา พรหมวิหาร 4 ไม่ต้อง
 ไปเอาเรื่องศีล 5 ศีลอะไร เอาเรื่องพรหมวิหาร 4 และนี่
 เป็นบ่อเกิดของความสุข เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
 เมตตามีความรัก กรุณาสงสาร มุทิตาคือไม่อิจฉาริษยา
 นี่แหละคือหัวใจ คนเราจะจัดโอ้ความอิจฉาริษยาได้เนะจบบ
 มันจะลดความขัดแย้งต่างๆลงได้ และตามด้วยอุเบกขาคือ
 มีความเป็นธรรม ใจหนักแน่น ต้องสอนอย่างนี้ แต่ที่ผ่านมา
 ไม่ได้เน้นเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นถึงบอกสอนอย่างไร มาเรื่อง
 วิทยาศาสตร์ เอ่ยคำว่าวิทยาศาสตร์เด็กก็กลัวแล้ว ผมให้
 เปลี่ยนใหม่ ผมบอกสอน ดิน น้ำ ลม ไฟ นี่ผมร่วมกับ
 สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ ทำการฝึกครู ทำกับผม
 6 โรงเรียนที่สระบุรี ครูที่จะสอนเด็กเกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ลม
 ไฟ เด็กที่อยู่รอบๆบ้าน เพราะเรารู้ว่าดิน น้ำ ลม ไฟ ก็คือ
 ธาตุทั้ง 4 ของวิทยาศาสตร์นั่นแหละ แต่เราไม่พูดคำว่า
 วิทยาศาสตร์ พอบอกดิน น้ำ ลม ไฟ เด็ก โอ้ยผมรู้ ดินนี่
 เย็นผมเดินอยู่ทุกวัน น้ำผมอาบอยู่ทุกวัน ก็อาบน้ำตกนี่
 ลมก็พัด ไฟก็เห็นไฟป่าอะไรต่างๆนี่ เอาพวกนี้มา ผมบอก
 บางทีวิธีสอน บางทีเราไปเน้นซะจนผิด เพราะว่าคำว่า
 วิทยาศาสตร์มาจากไหน ก็แปลจากคำว่า Science Science
 มาจากคำลาตินแปลว่า Knowledge คือความรู้ มันก็คือ
 การให้ความรู้แหละ ผมพยายามดึงกลับมาเรื่องเอาของ
 ใกล้ตัวมาสอน

ทำไมสื่อไม่ชอบเสนอข่าวการศึกษา แต่ชอบเสนอข่าว ที่ไร้สาระ เรื่องไสยศาสตร์

– เรานี่นะเวลามีเรื่องก็โทษการศึกษาทำไมการศึกษา...
 ไม่เห็นช่วยอะไรเลย ผมถามแล้วคุณให้ความสำคัญของ
 การศึกษาแค่ไหน ทุกคนบอกว่า...โอ้ย...การศึกษา กระหวง
 ศึกษาธิการทำอะไร ไม่เห็นทำอะไรเลย ผมบอกไม่จริงหรอก
 สิ่งที่คุณไม่ได้เห็น ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ทำ แล้วก็จริง
 อีกเพราะว่าหน้าการศึกษาอยู่หน้าที่เท่าไรของหนังสือพิมพ์
 ของคุณ หน้า 10 กว่าหน้า 20 กว่า มีข่าวเรื่องการศึกษา
 ทุกวันลงในหน้าการศึกษา บางทีผมก็เขียนไปว่าคอลัมน์นิสต์

ในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น คุณวิจารณ์เรื่องการศึกษา นี่คุณ
 เคยอ่านหน้าการศึกษาของหนังสือพิมพ์คุณบ้างหรือเปล่า
 ไม่เคยอ่านเลย เพราะว่าถ้าคุณอ่านคุณจะไม่มาพูดอย่างที่
 คุณเขียน เพราะมันมีข่าวอยู่ทุกวัน อย่างผมตอนที่ผมเป็น
 รัฐมนตรีเกษตรผมไม่ได้อ่านหน้าศึกษา ผมอ่านหน้าเกษตร
 ตอนเป็นรัฐมนตรีก็เขาก็อ่านหน้ากีฬา ตอนนี้เป็นรัฐมนตรี
 ศึกษาผมอ่านหน้าการศึกษา แทบไม่ได้อ่านหน้าอื่น นี่ไง
 เพราะฉะนั้นที่หนังสือพิมพ์บอกว่า การศึกษายกสำคัญๆ
 แล้วทำไมคุณไม่ให้หน้าหนึ่งล่ะ ทำไมคุณไม่ให้อยู่หน้าสอง
 หรือหน้าสาม ทำไมคุณไม่ให้แทนหน้ากีฬาล่ะ นี่คือประเด็น
 ของผม การศึกษาเรามาตลอดนะ ความคืบหน้าตลอดเลย
 ก็คนได้อ่าน ต้องคนอยู่ในวงการการศึกษาถึงจะเปิดหน้า
 ศึกษาอ่าน ใช่มั้ย

ผมก็รู้มานานแล้วว่าสื่อ เราไม่สามารถที่จะไปเปลี่ยนแปลง
 อะไรได้ ทั้งๆที่เรา ก็ขอร้องว่า ถ้าต้องการให้ประเทศชาติ
 ก้าวไปข้างหน้าไปทางโลกวิทยาศาสตร์อย่าไปส่งเสริม
 ความงมงายอะไรต่างๆ ก็ไม่ได้ผล

– ก็นี่ไง ก็ผมถึงบอกว่ามันอยู่ที่สื่อ แต่ขณะเดียวกัน
 นะมันอยู่ที่ความเชื่อ เหมือนกับศาสนา อยู่ที่ความเชื่อ ซึ่ง
 อันนี้ก็ผืนไม้ได้ เพราะนั่นคือธรรมชาติของมนุษย์ แต่ทำ
 อย่างไรเราจะเอาความเชื่อให้มาใช้ในทางบวก ทุกอย่างมันมี
 ทั้งบวกและลบ ผมเป็นคนเชื่อในเรื่องทุกอย่างมีทั้งข้อดี
 ข้อเสียแต่เราเอาข้อดีมาใช้ มันมีทั้งนั้นแล้วแต่เราจะใช้ให้
 เกิดประโยชน์

ท่านเป็นคนชอบอ่านหนังสือ และเด็กไทยขณะนี้ไม่ค่อย
 ชอบอ่านหนังสือ มีตัวเลขสถิติวันนี้น่าคนไทยอ่านหนังสือ
 เฉลี่ยอ่านหนังสือ 3 นาทีต่อคนต่อวัน ตรงนี้ท่านจะช่วย
 อย่างไร

– ประเด็นแรกผมก็อยากจะรู้ว่าวิธีวัดเขาเอาอะไรวัด
 ผมเห็นมาเรามักจะเอามาวิจารณ์ คนไทยชอบตำหนิของเรา
 ด้วยกันเอง ขณะที่ไปยกย่องชาติอื่นเขามักจะบอกว่าคนไทย
 วิจารณ์กันอยู่เรื่อย เวลาจะพูดถึงคนไทยก็เอาเรื่องลบมาพูด
 แต่เวลาพูดถึงชาติอื่นเอาเรื่องบวกมาพูด ผมเจอบ่อย โอ้โฮ
 เด็กไทยจบ ป.6 ยังอ่านหนังสือไม่ออกเลย แล้วที่ ป.2
 มันอ่านออกทำไมไม่พูดบ้าง ก็มีตั้งเยอะแยะ บอก โอ้ยเราไม่
 เก่งวิทยาศาสตร์ แล้วที่มันได้เหรียญทองเคมี ฟิสิกส์จาก
 การแข่งขันโอลิมปิกมาทำไมคุณไม่พูดบ้างล่ะ นี่คือประเด็น
 ของผม เรามีข้อดีๆ เยอะเลย และผมว่าเรามีข้อดีมากกว่า

ข้อเสีย แต่ว่าเวลาเราวิจารณ์ เราเอาข้อเสียมาพูดจนกลบข้อดีหมด เราถึงมาดูว่าอะไรมันไม่ดีเลย ซึ่งมันไม่ใช่ แล้วเราก็บอกว่าเรานี้สู้ประเทศเพื่อนบ้านไม่ได้ ไม่จริงเลย คุณไปดูสถิติตัวเลขจำนวนนักศึกษาต่างชาติมาเรียนอุดมศึกษที่บ้านเรามี 4,300 กว่าคน ที่นี้เพื่อนบ้านนี้มากที่สุด จีนนี่ 900 คน อเมริกายัง 146 คนมาเรียนมหาวิทยาลัยบ้านเรา รอบบ้านนี้มหาหมตนะ ไม่ว่าจะเป็นพม่า ลาว เขมร เวียดนาม

แล้วทำไมคนไทยดูถูกกันเอง

– ก็นี่คือคนไทย นี่แหละคือนิสัยประจำชาติของคนไทยเราถึงได้มีคำอยู่สองคำซึ่งฝรั่งเขาไม่มีในภาษาอังกฤษคือเกรงใจกับหมั่นไส้ไม่มีนะเรามีความเกรงใจ ขณะเดียวกันก็มีความหมั่นไส้ด้วย แต่ฝรั่งเขาไม่มี เขารักก็บอกว่ารักจะเกลียดก็บอกว่าเกลียดออกมาโดยตรงเลย ไม่มีคำว่าเกรงใจหรือหมั่นไส้

ทำไมคนจะรักการอ่านหนังสือ เพราะท่านรัฐมนตรีชอบอ่านหนังสือ กรุณาช่วยแนะนำด้วย

– ผมเห็นว่าเดี๋ยวนี้คนไทยอ่านมากขึ้นนะ คนไทยอ่านมากขึ้นแต่ขณะนี้เราอาจจะเดินผิดทาง ก็คือต่างประเทศเขามีหนังสือภาษาฝรั่งดีๆเยอะ แล้วเราก็มาสอนคนไทยให้มาเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อจะไปอ่านเป็นภาษาอังกฤษแต่ชาติอื่นอย่างเกาหลี ญี่ปุ่น เขาแปล เขาหาคนที่รู้ภาษาอังกฤษแปลหนังสือพวกนั้นมาเป็นภาษาเขาเขาได้อ่านได้ทำให้เกิดความรู้ แล้วของเรานี้เราชอบอ่าน ไปเดินดูแผงหนังสือซี ไอ้โฮ สารพัดแมกกาซีนเลยมีมากมายหมดคือเรานี้ชอบอ่านแต่อยากอ่านในสิ่งที่เราอยากอ่าน เพราะว่าบางทีการผลิตเราไม่ได้ผลิตตรงตามที่ต้องการ ขณะนี้ที่ผมกำลังทำผมไปส่งเสริมให้นักเรียนตั้งแต่อนุบาลมานี้เขียนหนังสือเอง และจะให้กรมวิชาการพิมพ์ให้เด็กด้วยกันอ่านขณะนี้หนังสือที่เด็กอ่านคือหนังสือที่ผู้ใหญ่เขียนให้เด็กอ่านซึ่งบางทีเด็ก ไม่อยากอ่านอย่างนั้นก็ได้ เรื่องนี้กรมวิชาการเคยทำการสำรวจหนังสือ 500 เล่ม ในดวงใจของเด็ก แล้วก็ยังมีอีก 100 เล่ม หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่าเป็นหนังสือ ที่ดี เด็กควรจะอ่าน เชื้อใหม่ครบปรากฏว่า 100 เล่มที่กระทรวงศึกษาทำอยู่ไม่อยู่ใน 500 ที่เด็กอยากอ่านเลย นี่ไง ดังนั้นที่บอกว่าคนเราอ่านน้อยก็เพราะว่าเราไม่เอาในสิ่งที่เขาอยากอ่านให้เขาอ่าน เห็นได้ชัดเลย ผมเอาเรื่องนี้ไปพูด กับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยเหมือนกัน

มันไม่เหมือนกันเลยในความเห็นของเราผู้ใหญ่ที่เรอบอกว่าเป็นหนังสือดีนั้นจะควรอ่านนี้ แต่ไม่อยู่ใน 500 เรื่องที่เด็กอยากอ่านเลย

ทำไมจึงจะสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมแห่งปัญญา

– ก็ต้องประชาสัมพันธ์กันให้มากขึ้น ผมว่าเรามีอยู่แล้ว สังคมไทยเป็นสังคมของการเรียนรู้และปัญญามาตั้งแต่โบราณกาล การศึกษาคืออะไรละ การศึกษาคือการเรียนรู้ศิลปศาสตร์เพื่อให้ตนเองนั้นอยู่รอด หรือดำรงชีพอยู่ในแผ่นดินในสังคมนั้นได้ นี่คือการศึกษ เพราะฉะนั้นสังคมไทยเราสะสมภูมิปัญญาที่ทำให้บรรพบุรุษเราอยู่รอดในแผ่นดินนี้มาหลายชั่วอายุคน เป็นร้อยๆปี แต่เราก็กะลิมอันนี้ โดยไปเอาความรู้สมัยใหม่เข้ามา ลืมของดีที่เรามีขณะนี้เราเน้นเรื่องความเป็นอยู่สมัยใหม่การเรียนรู้สมัยใหม่เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทุกอย่างต้องคอมพิวเตอร์ ไฮเทคฯ ผมถามหน่อย ถ้าวันใดผมดึงปลั๊กออกจากเครื่องพวกนี้มันทำอะไรได้ไหม ทำไม่ได้ต้องกลับมาอยู่อย่างที่บรรพบุรุษเราอยู่ เพราะฉะนั้นผมบอกต้องอย่าทิ้งภูมิปัญญาไทยนี้

ท่านรัฐมนตรีได้ไปศึกษาดูงานด้านการศึกษามากหลายประเทศ ท่านคิดว่าประเทศไทยจะเป็นแบบอย่างให้ประเทศไทยได้ศึกษาบ้าง

– ไม่ต้องศึกษา ของเรานี้แหละ แต่ละประเทศมีทั้งข้อดีข้อด้อย บางประเทศเขามีข้อดีซึ่งเหมาะกับวัฒนธรรมของเขา เราก็มีของเราซึ่งเราสะสมของเรามาเหมือนกันมันเหมาะกับคนไทย ผมยกตัวอย่างอย่างปอกผลไม้เราถือมีดปอกออก ฝรั่งปอกเข้า ตกลงอันไหนเก่งอันไหนดีละต่อไปนี่จะให้คนไทยไม่ปอกผลไม้แบบนั้น ปอกแบบนี้หรือมันก็ไม่ใช่อีกแหละ เพราะฉะนั้นผมถึงบอกว่า ทุกประเทศมีจุดแข็งจุดอ่อน เขาออกแบบการศึกษาของเขาทุกอย่งนี้ให้เหมาะสมกับประเทศของเขา ของไทยก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นรูปแบบอย่างเขาแล้ว แต่เราต้องการอย่างไร สมมติเราต้องการเทคโนโลยีเราก็ไปเอาเทคโนโลยีมาแต่อย่าทอดทิ้งของเรา แต่สำคัญที่สุดคืออย่าทิ้งของเดิมของเราซึ่งผมเชื่อว่าภูมิปัญญาไทยของเราสะสมมามากเลย

สถาบันราชภัฏจะมีส่วนช่วยปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างไรบ้าง

– สถาบันราชภัฏประกาศไว้ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย

ของท้องถิ่น เพื่อท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ผมเน้นอยู่เสมอ สังเกตในการสัมภาษณ์ของผม ผมจะกลับมาเรื่องภูมิปัญญาไทย ก็คือเรื่องท้องถิ่น แล้วผมเชื่อว่าเรามีจุดแข็งของเรา จุดแข็งของเราอยู่ที่ความหลากหลายทางชีวภาพ จุดแข็งของเราอยู่ที่ปัจจัย 4 การดำรงชีพ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย เราต้องรักษาอันนี้ไว้ แล้วสถาบันราชภัฏจะช่วยได้ในเรื่องพวกนี้เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่เรียนรู้ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับท้องถิ่น ผมอยากจะเห็นเด็กไทยซึ่งส่วนใหญ่อยู่ชนบทเดินผ่านทุ่งนาเดินผ่านป่าบอกพืชท้องถิ่นได้หมดถึงประโยชน์ ข้อดีข้อเสีย แล้วเอามาใช้ แต่ขณะนี้เราลืมผมกำลังดึงเรื่องสมุนไพรกลับมาคือการศึกษาพืชท้องถิ่น แล้วผมก็ร่วมกับสถาบันราชภัฏ ผมถึงพูดได้เต็มปาก เพราะตอนนี้สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณช่วยทำกับผมอยู่เรื่องหลักสูตรท้องถิ่นที่จะสอนเด็กให้รู้ ผมต้องการจะเห็นเด็กประถม ป.1-ป.6 เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องหญ้าทุกชนิดเพราะเขาตัวเล็ก เขาสัมผัสกับหญ้าแล้วหญ้านั้นส่วนใหญ่เป็นสมุนไพร ให้เขาเรียนรู้เลย เขาเติบโตขึ้นทุกวันเดินผ่านทุกวันบางทีไม่รู้เราต้องให้เขารู้ แล้วพอ ม.1-ม.6 นี้ให้เรียนรู้พืช 6 ชนิด เรียนปีละชนิด ให้รู้จักจริงเลย 6 ชนิดก็ต้องมีไม่ผล 2 ชนิด สมุนไพร 2 ชนิด พืชที่เป็นอาหารได้ 2 ชนิด แล้วหลังจากนั้นเขาสามารถจะต่อยอดให้เรียนอย่างอื่นได้ และทั้งหมดนี้สถาบันราชภัฏช่วยได้ เรื่องความเป็นอยู่เรื่องท้องถิ่นอย่างที่ผมบอก ถ้าเกิดวันใดเราไม่มีพลังไฟฟ้าที่จะใช้แบบปัจจุบันเราเคยดูหนึ่งที่เขาคาดการณ์อนาคตต้องกลับมาอย่างเดิมหมด เหมือนใช้ชีวิตอยู่เมื่อ 100 ปีที่แล้ว เราจะอยู่กันได้อีกไหม โลกปัจจุบันไฟดับ 6 ชั่วโมงนี่จะเป็นจะตายกันพวกที่อยู่ในเมือง ใช้อะไรทำอะไรไม่ได้เลย แต่ของเรานี้เราอยู่กับธรรมชาติ เพราะฉะนั้นผมก็สนับสนุนสถาบันราชภัฏซึ่งกำลังร่างกฎหมายที่กำลังจะเป็นมหาวิทยาลัยต่อไป ก็ต้องศึกษาค้นคว้าวิจัยและก็รักษาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

กฎหมายสถาบันราชภัฏปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏจะประกาศใช้เมื่อไร

– ก็ตอนนี้กรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเสร็จแล้ว เมื่อเสร็จแล้วก็จะเสนอไปที่วุฒิสภาก็เป็นที่ยืนยันดีก้าวหน้าไปได้

สุดท้ายนี้ขอความกรุณาท่านรัฐมนตรีช่วยเสนอความคิดเห็นผ่านวารสารราชภัฏกรุงเทพฯ ไปยังผู้อ่านทุกคนด้วย

– ก็ขอเรียนย้ำว่าเรื่องการศึกษาไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่ง เป็นเรื่องของทุกส่วน สังคมต้องมาช่วยกันทั้งผู้ปกครอง ครูและก็ตัวนักเรียนเอง ต่างบทบาทหน้าที่กันไปคนละอย่าง ผู้ปกครองก็ต้องช่วยดูแลนักเรียนเพราะนักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่บ้าน เพราะฉะนั้นผู้ปกครองก็ต้องหาเวลาที่จะช่วยดูแลเด็กลูกหลานของตนเอง สำหรับครูอาจารย์ก็มีหน้าที่ให้ความรู้ที่สามารถจะ让孩子มีความรู้ติดตัวไปประกอบอาชีพได้อยู่รอดในสังคมได้ อย่างที่ผมบอกการศึกษาคือการเรียนรู้ศิลปศาสตร์ที่จะให้อยู่รอดในแผ่นดินอยู่ในสังคม ตัวนักเรียนก็เช่นเดียวกันก็ต้องมองถึงอนาคตของตนเองว่าตัวเองต้องมีอนาคตนะ เพราะฉะนั้นหลักของผมผมถึงได้เลือกอาชีพเป็นหลัก ผมกำหนดนโยบายเรียนรู้สู่อาชีพ เด็กทุกคนเมื่อจบการศึกษาจะต้องมีอาชีพมีความรู้จะไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองครอบครัวได้ ดังนั้นทุกส่วนจะต้องทำหน้าที่บทบาทของตนเองให้ดีที่สุด

สัมภาษณ์ ผศ.อนันต์ รัตนภานุสร

อาจารย์บุญญา เลขา มากบุญ

อาจารย์ราชภัฏพื้นเมืองไทยได้ (ถ้าอยากทำ)

ตอน 1

โสภณ สุภาพงษ์*

อาจารย์สถาบันราชภัฏทั่วประเทศสามารถพื้นเมืองไทยได้ครับ...ใช่ครับ...ผมพูดถึงอาจารย์ราชภัฏ ไม่ได้หมายถึงตัวสถาบันราชภัฏ

อาจารย์เป็นผู้มีชีวิต สถาบันไม่มีชีวิต ถูกสมมติขึ้นเฉยๆ

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงสามารถเกิดได้จากชีวิตท่านอาจารย์ ไม่ใช่คอยสิ่งไม่มีชีวิตที่สมมติขึ้น

อาจารย์ราชภัฏทุกคน ใน 41 แห่งทั่วประเทศสามารถมีคุณค่า พลิกพื้นเมืองไทย

ถามว่า **ทำได้ไหม**

ผมอยากตอบว่า ทำได้ครับ และง่ายๆ ถ้าอาจารย์ต้องการทำ ด้วยวิถีคิดใหม่ๆ และมีแรงบันดาลใจของตนเองดีพอ

ผมมีเหตุที่มาหลายประการครับ

ประการแรก

ในเดือนพฤษภาคมนี้ สถาบันราชภัฏได้มีการสรรหาอธิการบดีใหม่ 41 คน เรียบร้อยแล้ว และกำลังอยู่ในกระบวนการออกกฎหมายเพื่อเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยทั้ง 41 แห่งทั่วประเทศ ดังนั้นท่านอาจารย์ทั้งหมดก็ควรใช้โอกาสนี้สร้างคุณค่าใหม่ต่อเมืองไทย ไม่ใช่แค่มีอธิการบดีใหม่ มีบรรดาศักดิ์เป็นมหาวิทยาลัยใหม่ แต่ถูกดูแลจากคนบางกลุ่มอย่างเดิม

ประการที่สอง

เป็นโอกาสที่สำคัญมากที่อาจารย์ราชภัฏจะร่วมกับประชาสังคมสร้างหลักสูตรการศึกษาใหม่ๆ ที่พาคนไทยที่ทุกข์ยากจากความไม่ยุติธรรมทางสังคมและความไม่ยุติธรรมทางเศรษฐกิจรวมทั้งความไม่ยุติธรรมต่อราชภัฏให้มีกำลังปัญหาพึ่งตนเองได้ พาเมืองไทยไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง คือสังคมเศรษฐกิจพอเพียง ด้านอาหารและการท่องเที่ยวเป็นที่พึ่งของคนทั้งประเทศได้

ประเทศไทยเรา พัฒนาตามที่ฝรั่งบอกมา 40-50 ปี ด้วยการกู้เงินฝรั่ง ด้วยการช่วยฝรั่งแย่งชิงทำลายทุนทางทรัพยากร เช่น แผ่นดิน แม่น้ำ ป่า และทำลายทุนทางสังคม

เช่น ครอบครัว ผู้หญิง เด็ก แม่ ขยายสาธารณูปโภค การศึกษา การรักษาพยาบาล เปลี่ยนเป็นเงิน เพื่อใช้หนี้ และดอกเบี้ยอย่างไม่มีวันจบสิ้น

แม่แทนที่จะได้เลี้ยงลูกตนเอง กลับถูกส่งออกไปเป็นคนใช้ที่ไต้หวัน เลี้ยงลูกคนไต้หวันเพื่อส่งเงินเข้าประเทศ ทรัพยากรนั้นเป็นทุนชีวิต โดยเฉพาะของคนชนบท ทุนทางสังคมนั้นเป็นทุนชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะคนในเมือง สังคมเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องตั้งอยู่ด้วยทุนทางทรัพยากรและทุนทางสังคม แต่กลับถูกวิถีคิดฝรั่งทำลายล้าง และสิ่งที่วิถีฝรั่งได้ทำลายเมืองไทย ก่อนทำลายทุนทางทรัพยากรและทุนทางสังคม ก็คือ ทำลายวิถีคิดทางการศึกษา ซึ่งเป็นทุนทางปัญญาที่สำคัญของคนไทยทั้งหมดมากกว่า 40 ปี จนเราพึ่งปัญญาตนเองไม่ได้

วิถีนี้ ผมขอเรียกว่า วิถีฝรั่ง สรรพ คัจฉามิ คือ วิถีของการยึดฝรั่ง เป็นที่พึ่งแห่งชีวิต อย่างหมดปัญญา

การเรียนหนังสือของสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ จึงเรียนหนังสือจากหนังสือที่คนกรุงเทพฯเขียน ซึ่งเขียนจากการจำมาจากฝรั่ง

อาจารย์ประเวศ วะสี บอกว่า การยึดตำราคัมภีร์ฝรั่งเป็นตัวตั้งนั้น ก็เหมือนมีพราหมณ์บางคนเท่านั้นที่ท่องคัมภีร์ได้และมีเกียรติ คนส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติไม่มีเกียรติ

ทางแห่งเกียรติจึงคับแคบและไม่จริงสถาบันการศึกษาได้สร้างความรู้สึกตลอดเวลว่า สถาบันมีเกียรติ ชาวบ้านไม่มีเกียรติ

ใช่ครับ...ผมเห็นจริงด้วย...การศึกษาของเราจึงเกิดหลงผิดคิดว่า ความเป็นเลิศ เป็นสากล คือเป็นฝรั่ง

แต่วันนี้ เราพบว่าฝรั่งบางส่วนนั้น นอกจากโกงแล้วยังใจร้ายด้วย ระบบวิชาความรู้โดยเฉพาะทางการเงินของฝรั่งได้โกงเอาทรัพยากรของคนทั้งโลกรวมทั้งคนไทย แล้วยังฆ่าฟันคนในประเทศยากจนเหมือนเป็นผักปลาดั่งเช่นทุกวันนี้ครับ...

คนไทย คนจน ยังต้องใช้นี้ให้กองทุนฟื้นฟูอีก 1.4 ล้านล้านบาท ที่เกิดจากวิชาการเงินเสรีซึ่งฝรั่งและพวกใช้โกงคนไทย

เราจะเรียกว่าเป็นเลิศ อยู่หรือครับ...

ราชภัฏ ยังไม่ได้คิดเข้าไปเป็นทาสในวิถีคิดสู่ความเป็นเลิศแบบทาสฝรั่งเช่นคนอื่น ๆ เพียงแต่แค่อยากเป็นจึงยังมีโอกาสกลับทางได้

ใช้วิถีคิดที่ดีของอาจารย์เองเถอะครับ...มันใจครับว่าเราสามารถเป็นเลิศเพื่อพื้นเมืองไทย รัฐธรรมนูญไทยที่เน้นสิทธิในทุนทางทรัพยากรและสิทธิในทุนทางสังคมในความเป็นมนุษย์ รวมทั้งนโยบายปัจจุบันของรัฐบาลเพื่อท้องถิ่นหลายประการ จะเป็นตัวพา หรือ กลไกพา ที่เรียกว่าเป็นตัว CARRIER ทั้งเรื่องนโยบาย และเงินงบประมาณเพื่อร่วมสร้างวิถีการศึกษาใหม่

ยังมีอีกหลายประการครับ ที่ให้โอกาสราชภัฏไปสู่คุณค่าใหม่ต่อคนไทย หลุดพ้นจากการดูถูกดูแคลนของพวกฝรั่ง สรณัง คัจฉามิ พาเมืองไทยไปสู่ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ ยึดธรรมะ และความเป็นธรรมทางสังคมเป็นที่พึ่งแห่งชีวิต

อุปสรรคอย่างเดียวคือ แรงบันดาลใจของท่านอาจารย์ราชภัฏมากกว่า 10,000 คน ซึ่งต้องเอาไว้พูดในตอนต่อไปครับ...

อาจารย์ราชภัฏพื้นเมืองไทยได้ (จะเชื่อฝรั่งหรือพระพุทธเจ้า) ตอน 2

เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมาได้เรียนว่าอาจารย์ราชภัฏมากกว่า 10,000 คนทั่วประเทศ สามารถพื้นเมืองไทยได้ถ้าอยากทำ อาจารย์ราชภัฏมีหน้าตาแห่งโอกาสนี้หลายประการครับ

ประการแรกคือ ราชภัฏกำลังมีอธิการบดีคนใหม่ทั้ง 41 แห่ง และสถาบันราชภัฏทั้งหมดกำลังจะเป็นมหาวิทยาลัย

ประการที่สอง ราชภัฏยังโชคดี ไม่หลงเป็นฝรั่ง ยังโดนกลุ่มที่ยึดฝรั่งเป็นที่พึ่ง ดูถูกดูแคลนเสมอ

วันนี้ผมขออนุญาตพูด คือ โอกาสประการที่สาม อาจารย์ราชภัฏยังมีโอกาสที่จะทบทวนว่า วิถีชีวิตของเราคนไทย ควรจะเชื่อฝรั่ง เชื่อพระพุทธเจ้าดี

สังคมไทยเรา ได้สร้างชีวิตจากรากฐาน วิถีคิดทางพุทธศาสนาที่สอนความจริงเรา 2 เรื่อง

เรื่องแรก คือ ความอยากได้ ความโลภ ความตะกละ นั้นเป็นสิ่งไม่ดี

ดังนั้น เรื่องที่สอง ความรู้ก็คือความสามารถที่จะเรียนรู้ขัดเกลาความโลภจากจิตของเราให้รู้จักใช้ชีวิตที่พอเหมาะพอดี พอควร สมดุล พึ่งตนเองได้ ผลก็คือยิ่งเรียนรู้มาก ยิ่งมีเหลือมาก ช่วยผู้อื่นได้มาก วิชาที่ได้จึงเป็นวิชาที่ช่วยกัน เติบโตจากการเพิ่มทุนชีวิตร่วมกัน

การเรียนรู้จากรากฐานศาสนาจึงเป็นพื้นฐานวิถีคิดของสังคมเศรษฐกิจพอเพียงเติบโตจากการเพิ่มทุนทางทรัพยากร

เพิ่มทุนทางสังคม

แต่ในวิถีของทุนนิยมฝรั่งนั้น ได้สอนคนไทยว่า

เรื่องแรก ความอยากได้ ความโลภ ความตะกละ เป็นสิ่งที่ดี ซึ่งตรงกันข้ามกับพุทธศาสนา เราถูกฝรั่งสอนว่า ยิ่งอยากได้ ยิ่งบริโภคมาก ตัวเลขเศรษฐกิจและธุรกิจก็จะเติบโตได้มาก

ดังนั้น เรื่องที่สอง ความรู้แบบฝรั่งก็คือความสามารถที่จะต้องแย่งให้พอกับความอยาก เมื่อตัวเองยังไม่พอกก็ไม่มีเหลือไว้ช่วยใคร วิชาที่เรียนรู้จึงเป็นวิชาที่แย่งกัน วิชาที่จำมาจากฝรั่งมาสอนในสถาบันการศึกษาไทย ส่วนใหญ่จึงเป็นวิชาเพื่อแข่งขันแย่งชิง ไร้น้ำใจ ทำลายทุนชีวิต

เป็นความรู้ที่ฝรั่งใช้ล่าอาณานิคม และแย่งชิงเงินทำลายทุนทรัพยากรของประเทศยากจน ดูดเป็นเงินไป

เราจะเชื่อพระพุทธเจ้าและเศรษฐกิจพอเพียง หรือเชื่อทุนนิยมฝรั่งของนายทุนที่ทั้งโกงทั้งใจร้ายทั้งพูดเท็จ

เราเคยเสียดินแดนให้จักรวรรดินิยม ยากจนเพราะวิชาการเงินเสรีของฝรั่งและพวกที่โกงเอาไป

การศึกษาที่เป็นสากลนั้น ไม่ใช่เป็นฝรั่งครับ การเป็นสากล คือการเรียนรู้ความเป็นมนุษย์และหน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์โดยเฉพาะผู้ที่อ่อนแอกว่า

อาจารย์ราชภัฏที่ยังไม่ได้เป็นฝรั่ง จึงยังมีโอกาส

ราชภัฏควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ สร้างสังคมเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองไม่ใช้การเรียนหนังสือของฝรั่งครับ สมการง่ายๆ ในเรื่องนี้คือ

สังคมเศรษฐกิจพอเพียง = การเพิ่มทุนทางทรัพยากร + การเพิ่มทุนทางสังคม

แต่

ทุนนิยมฝรั่ง คำเสรีเงินเสรี = การทำลายทุนทางทรัพยากร + การทำลายทุนทางสังคม (ดูดเป็นเงินไป)

ตัวอย่างง่ายๆ เช่น เราควรเลิกการเรียนหนังสือเพื่อเล่นหุ้น เลิกการเรียกพี่ การทำโครงการพลังงาน โครงการขนาดใหญ่ที่ทำลายทุนทางทรัพยากรและทุนทางสังคม

เป็นที่ชัดเจนมากกว่า อนาคตของเมืองไทยเพื่อการพึ่งตนเองได้นั้น คือการสร้างสังคมเศรษฐกิจพอเพียงด้านอาหารและบริการ

วิชาคหกรรมศาสตร์ จะกลายเป็นเรื่องสำคัญและต้องไม่ใช้การนำเข้าแปงสาเลิมาทำขนมเค้ก แต่ต้องเป็นหลักสูตรที่จะปกป้องทรัพยากรพันธุ์พืช พันธุ์ข้าวไทยเพื่อพัฒนาเป็นอาหารหลากหลายชนิด เพื่อเศรษฐกิจในประเทศ

และส่งออก

อาจารย์หมอประเวศ วะสี ได้เขียนหนังสือสำหรับสถาบันการศึกษา เล่มล่าสุด ชื่อยุทธศาสตร์ทางปัญญา บอกว่า พระพุทธเจ้ากับฝรั่งเลือกยุทธศาสตร์ต่างกัน ฝรั่งนั้นบังคับให้ทุกประเทศต้องใช้ระบบการค้าเสรีการเงินเสรีดูดเอาทรัพย์สินไป ใครไม่ยอมทำตามก็ใช้กำลังบังคับหรือเช่นฆ่า

ท่านผู้ใดต้องการหนังสือเล่มนี้ ขอได้ที่ มูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ โทรสาร 0-2512-2050 หรือที่ 1537/4 ถนนลาดพร้าว เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320

ราชภัฏ มีชีวิตมาเกือบ 100 ปี แล้วครับ...มีอาจารย์ร่วม 10,000 คน มีลูกศิษย์มาแล้วเป็นล้านคน เป็นครูตัวสร้างคนมานานไม่ควรยอมแพ้นะครับ

วารสารวิชาการ “ราชภัฏกรุงเทพฯ” กำเนิดและเจริญเติบโตมาจวบจนครบ 10 ปี หรือ 1 ทศวรรษ ถ้าย้อนเวลาเพื่อทบทวนอดีต เพื่อบันทึกไว้เป็นประวัติของวารสารราชภัฏกรุงเทพฯ ว่า วารสารนี้ได้ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2537 (ฉบับปฐมฤกษ์ที่พิมพ์ออกเผยแพร่ครั้งแรก)

เพื่อให้เกียรติแก่อดีตผู้บริหารจำนวน 2 ท่าน ที่ได้ร่วมกันให้มีวารสารวิชาการ ผู้บริหาร 2 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ วิทยา รุ่งอดุลพิศาล อธิการวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ในขณะนั้น (พ.ศ. 2536 – 2538) เป็นผู้สนับสนุนให้มีวารสารวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ รองอธิการฝ่ายวิชาการเป็นผู้คิดริเริ่มให้มีวารสารวิชาการ

ในส่วนของชื่อวารสารวิชาการ “ราชภัฏกรุงเทพฯ” ก็ขอให้เป็นความภาคภูมิใจของชาวราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพราะว่าคณาจารย์ของสถาบันช่วยกันส่งชื่อมาหลายชื่อเพื่อคัดเลือกชื่อวารสาร กองบรรณาธิการจึงตัดสินใจเลือกชื่อวารสารว่า “วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ”

เมื่อย้อนเวลาหาอดีต กองบรรณาธิการนึกถึงบุคคลที่ได้รับเริ่มให้เกิดวารสารวิชาการ “ราชภัฏกรุงเทพฯ” อยากทราบความคิดเห็นว่าในขณะนั้นมีความคิดอย่างไร มีแรงบันดาลใจอะไรที่ได้รับเริ่มให้มีวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ เกิดขึ้น

ในวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา (ช่วงเวลานั้นยังเป็นวิทยาลัยครู) และในปัจจุบันที่วารสารเติบโตมาจนครบ 1 ทศวรรษ มีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร ทางกองบรรณาธิการจึงขออนุญาตสัมภาษณ์ รศ.ดร.บุหงา วัฒนะ

วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ ได้พิมพ์ออกเผยแพร่ส่งไปยังสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชน สถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายๆท่าน บุคคลสำคัญของประเทศ อาจารย์ของสถาบันที่เกษียณอายุราชการไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีบุคคลต่างๆอีกมากมายที่ได้กล่าวถึง

นักวิชาการระดับชาติที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งที่ได้อ่านวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นประจำเสมอมา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทางกองบรรณาธิการอยากทราบความรู้สึกนึกคิดของนักวิชาการที่ได้อ่านวารสาร จึงมีความเห็นว่าสมควรสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ ความเห็นของท่านจะช่วยให้คณะผู้จัดทำมองเห็นภาพลักษณ์ของวารสาร และความคิดเห็นที่ท่านเสนอแนะ ยังเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้จัดทำวารสารเป็นอย่างมาก

สัมภาษณ์

รศ.ดร.บุหงา วัฒน:

อดีตอธิการบดี (มิถุนายน 2538 - มิถุนายน 2546)
ณ สำนักวิทยบริการ วันที่ 19 มกราคม 2547

อยากทราบความคิดเห็นของท่าน ในขณะที่ท่านเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เมื่อปี พ.ศ. 2537 ที่ได้ริเริ่มให้มีวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ มีแรงบันดาลใจอะไรที่คิดจะทำ?

- น่าจะเป็น 2 ส่วนด้วยกัน อันแรกเป็นความชอบส่วนตัวเกี่ยวกับหนังสือ เป็นคนชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่เด็ก ชอบซื้อหนังสือมากที่สุด แล้วก็ชอบเขียนหนังสือ และมีโอกาสได้ร่วมทำหนังสือมาแล้วในประสบการณ์ส่วนหนึ่ง ตั้งแต่เริ่มทำงานมา จากการชอบอ่านก็จะเข้าห้องสมุดของสถาบันมากที่สุด โดยเฉพาะช่วงที่ยังไม่ได้เป็นผู้บริหาร ซึ่งเป็นความชอบส่วนตัวเกี่ยวกับหนังสือ จังหวะนี้ก็จะมองเห็นว่าในส่วนที่เกี่ยวกับหนังสือและวารสารต่างๆ ของสถาบันเป็นอย่างไรบ้าง ที่นี้จากความชอบตรงนั้นก็เลยมาสู่ความคิดในส่วนที่สอง ในเชิงบริหารงานว่าจากประสบการณ์ที่ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานตามสถาบันศึกษาต่างๆ ในต่างประเทศ ก็หาโอกาสเข้าห้องสมุด ไปดูศูนย์หนังสือของเขา พบว่ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงนั้นทั้งห้องสมุดและศูนย์หนังสือในห้องสมุดของเขานอกจากจะเป็นห้องสมุดที่มีชื่อเสียงแล้วยังมีหนังสือดีๆ และมีแหล่งใหญ่ที่ให้บริการ ซึ่งได้พบว่ามีวารสารมาก จากความคิดตรงนี้อะไรให้มาริเริ่มจากสถาบันราชภัฏของเราจะเห็นว่าเริ่มพัฒนาห้องสมุดด้วย และจัดทำศูนย์หนังสือด้วย พัฒนาสำนักพิมพ์ด้วย และคิดว่าจะต้องมีหนังสือวารสารวิชาการประจำด้วย ซึ่งจะต้องมีให้ได้ นี่คือที่มา

การเริ่มต้นทำมีปัญหาใดบ้างหรือไม่?

- การจัดทีมทำงาน ไม่มี นับว่าเป็นความโชคดีของสถาบันที่เรามีทีมทำงานที่เข้มแข็งทั้งกองบรรณาธิการ และทีมฝ่ายศิลป์ แต่จะมีปัญหาเรื่องการจัดหางบประมาณมาดำเนินการอยู่บ้าง จากประสบการณ์ที่ว่า เนื่องจากเราเป็นข้าราชการ มีงานหน้าที่หลักทำ ไม่เหมือนกับเอกชนที่มุ่งเพื่อการค้าเป็นสำคัญ ถ้าให้คณะผู้จัดทำ จำเป็นต้องไปหา Sponsor หาโฆษณา ส่วนในงานราชการของเรานั้น ถ้าให้

คนไปหา Sponsor รู้สึกว่าจะเป็นได้ยาก แล้วจะทำให้คนทำเบื่อ ก็มีความคิดว่าจะต้องหางบประมาณส่วนหนึ่งมาจัดสรรไว้ แต่มีข้อเสียเปรียบอย่างหนึ่งว่า งบประมาณสถาบันราชภัฏที่เป็นของส่วนกลางไม่มีการจัดสรรให้เพื่อการนี้ จึงจำเป็นต้องใช้เงินนอกงบประมาณ ตอนที่จัดทำใหม่ๆ ก็ทราบว่าพวกเราส่วนหนึ่งอาจจะติดใจไม่เห็นด้วย ที่ว่าเป็นเงินเก็บหรืองบประมาณของเราแต่เอามาทำหนังสือแจกฟรีหรือให้เผยแพร่ไปทั่ว เล่มหนึ่งต้นทุนประมาณก็เป็นแสนแต่ระยะหลังๆ หนังสือก็เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นเรื่อยๆ การติดใจเรื่องงบประมาณก็หายไป

วารสารราชภัฏกรุงเทพฯ ผ่านกาลเวลายาวนานครบ 10 ปี หรือ 1 ทศวรรษ ท่านรู้สึกพอใจหรือไม่?

- ถ้าจะถามว่าพอใจไหม ดิฉันคิดว่าคงจะไม่เฉพาะดิฉันเองที่พอใจรวมทั้งทีมทำงานที่มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มเรื่อยมา

เชื่อว่าทุกคนคงจะพอใจและภูมิใจด้วย ที่เราสามารถ
วิวัฒนาการมาถึงบัดนี้ จริงๆแล้วเป็นเป้าหมายสูงสุด ไม่ได้
หมายถึงว่าเราจะต้องไปประกวดเพื่อให้ได้รับรางวัลมา
เพียงแต่ว่าหนังสือของเราได้รับการกล่าวขานถึงในวงการ
ราชภัฏด้วยกัน ก็บอกว่าไม่มีใครทำได้ดีเท่าเราและขณะนี้
ไม่ใช่เฉพาะวงการราชภัฏ หรือวงการอุดมศึกษาทั่วไปที่เรา
เผยแพร่หนังสือของเราไปทั่วยังมีห้องสมุดโรงเรียนในพื้นที่
ที่เราส่งให้ ก็ได้การยอมรับไปทั่ว คิดว่าพวกเราทุกคนคงจะ
พอใจ ที่นี่ในฐานะที่เป็นรองอธิการบดี ที่เริ่มงานนี้มา และ
แม้เมื่อเป็นอธิการบดี แล้วก็รู้สึกผูกพันกับงาน ภูมิใจที่มี
ส่วนในการผลักดันออกมาเป็นหนังสือที่ดี เพราะกับ
บรรณาธิการก็จะช่วยเขาคิดว่าเล่มหน้าเราจะใช้ธีม (theme)
อะไรจึงจะดี หาเรื่องให้ บางทีเรารู้จักคนมาก ก็จะแนะนำว่า
ฉบับหน้าไปสัมภาษณ์คนนั้นสิ ส่วนตัวก็เขียนบทความให้
ทุกเล่ม มีความรู้สึก ว่า เหมือนกับไม่ใช่เป็นผู้บริหารเท่านั้น
แต่มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของที่จะทำ และชื่นชมกับทีมงานที่เข้า

มาทำงานตรงนี้ ไม่ว่าจะทีมไหนก็ตาม ฉบับปกติหรือ
ฉบับพิเศษ คือถ้าเทียบจริงๆแล้ว ปีหนึ่งเราทำถึง 3 เล่ม
ไม่ใช่ 2 เล่ม เพราะงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ เราก็ออกทุกปี
ออกราชภัฏกรุงเก่าฉบับพิเศษทุกปี เพียงแต่ฉบับนี้เนื้อหา
ไปทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น และทุกปี
นอกจากเล่มที่ทำประจำแล้วยังมีหนังสือฉบับพิเศษที่ออกใน
โอกาสต่างๆด้วย เช่น ฉบับ 72 พรรษา พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวฯ ฉบับ 100 พรรษา สมเด็จพระศรีนคริน
ทราบรมราชชนนีก็定会เห็นได้ว่าหนังสือพิเศษในแต่ละปีก็ตาม
เราก็เน้นคุณภาพของหนังสือเหมือนราชภัฏวิชาการกรุงเก่า
คือเราก็ทุ่มเทกับมันเหมือนเดิม คือไม่ได้หมายความว่า
มีเล่มพิเศษมา เราก็ทิ้งเล่มนี้ไปเลย ถ้าเราดูวิวัฒนาการ
เราพอใจเหตุที่ว่า ตั้งแต่เรื่องแรกๆ ภาพปก ภาพประกอบ
เนื้อเรื่อง ยังไม่เข้มข้นเท่าไร และการจัดการอาจจะยังไม่
ถูกใจเท่าที่ควร เตี้ยวนี่ครูบาอาจารย์ภายในสถาบันเอง
แต่ก่อนเราอาจต้องช่วยกันเคี้ยวเซ็นให้ช่วยกันเขียนลง
แต่พอหลังๆเริ่มเห็นคุณค่าก็พยายามเขียนมาลงเพื่อแพร่
ผลงานของตนเอง จบบางฉบับต้องคัดออก นี่ก็ชี้ให้เห็นว่า
ได้รับการยอมรับมากขึ้น

**ท่านเคยคาดการณ์ล่วงหน้าไว้หรือไม่ว่าวารสารจะ
เติบโตก้าวหน้าไปในทิศทางใด คาดไว้หรือไม่ว่าการ
ตอบสนองจากผู้อ่านจะเป็นอย่างไร?**

- ดิฉันคิดว่ามันเป็นเรื่องของลักษณะการทำงานว่า
การทำงานใดๆก็ตาม ไม่เฉพาะเรื่องทำหนังสือวารสาร
ถ้ารู้สึกว่าคุณทำหรือกลุ่มคนที่ทำ กรณีเป็นทีม ถ้ามีความ
มุ่งมั่น หรือมีความตั้งใจสูง ดิฉันว่ามันจะเติบโต ถ้าสำเร็จได้
ด้วยดี และมีความก้าวหน้าเสมอ จะมองเห็นทิศทางว่าดี
นำภาคภูมิใจ มีคนกล่าวขานถึง ฉะนั้นถ้าถามว่าจะอยู่ยง
คงกระพันแค่ไหน เป็นสิ่งที่คาดหวังไหม ก็คาดหวังอยู่แล้ว
ทำไมถึงคาดหวัง ดิฉันพยายามจะตั้งเกณฑ์ โดยที่ดูศักยภาพ
ดูความเป็นไปได้ ทำจึงไม่ตั้งว่าออกรายเดือน รายสองเดือน
ซึ่งอาจเกิดภาวะหยุดๆ ทำๆ อาจจะไม่ทันกำหนดเนื่องจาก
เราไม่ใช่งานอาชีพ โอเคเลยตั้งว่า ปีหนึ่งมี 3 เล่มพอแล้ว
แต่ขอให้มีอย่างสม่ำเสมอ ดิฉันเป็นสมาชิกวารสารหลายอย่าง
ทั้งในและต่างประเทศ จะเห็นข้อสังเกตได้ว่าวารสารบางเล่ม
ออกไม่ทันกำหนด บางครั้งจนเราลืมไปแล้วว่าเราเป็นสมาชิก
ถ้าอย่างนั้นก็ไม่มีคุณภาพ ที่นี้หนังสือเราเองก็คาดหวังหรือ
ตั้งเกณฑ์ว่าให้ออกมาให้ได้สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ซึ่งคาดว่า

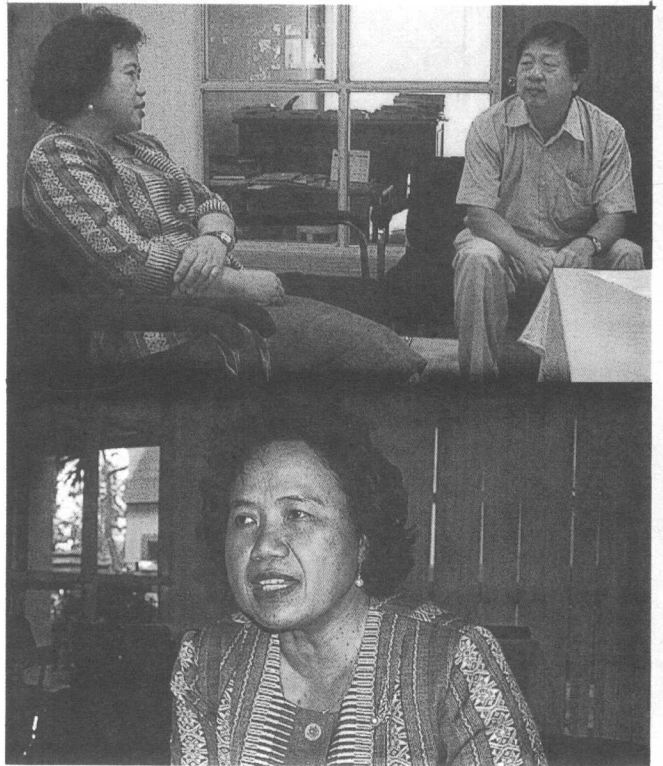
ทีมเราทำได้ ที่นี้สำหรับอนาคตนั้นเราน่าจะลองดูบ้างไหมว่าที่ผ่านมาเราแจกฟรีตลอด สมมุติว่าในโอกาสหน้าจะรับสมัครสมาชิกจะมีหน่วยงาน องค์กรประจำ ที่เราเคยส่งๆให้จะตอบรับเป็นสมาชิกของเราบ้างไหม นี่ก็ถือว่าเป็นการทดสอบอย่างหนึ่ง ว่าหนังสือเราได้รับการยอมรับมากน้อยแค่ไหน แต่ที่เราก็ต้องศึกษาระบบการบริหาร การจัดการ กรณียกแบบนี้จะทำได้อย่างไร เพราะต้องมีฝ่ายการตลาด เรื่องเงินทองเข้ามาอยู่อีก

อยากทราบความรู้สึกของท่าน ที่วารสารวิชาการราชภัฏกรุงเทพฯ ได้รับรางวัลจาก สยช. ซึ่งเป็นรางวัลเดียวในการประกวดระดับอุดมศึกษาท่านมีความรู้สึกอย่างไร?

- ในช่วงขณะที่ได้รับรางวัล ยังเป็นอธิการบดีอยู่ในฐานะผู้บริหารสูงสุดขององค์กรแน่นอนย่อมดีใจ เพราะเป็นหนึ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับรางวัล และก็ดีใจไปกับทีมงานด้วยที่มีโอกาสได้ทุ่มเท ได้ประสบผลสำเร็จ ช่วงหนึ่ง ถ้าเรามีโอกาสได้พัฒนาต่อไปข้างหน้า ถ้าเรารักษาความดี รักษาระดับการทำงานไว้ ก็สามารถจะดำเนินต่อไปได้ด้วยดีเช่นกันและอาจมีการพัฒนาไปได้มากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปแบบเนื้อหาสาระ และงานศิลป์

ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างที่จะฝากไปยังคณะผู้จัดทำวารสาร และผู้ที่ได้อ่านวารสารราชภัฏกรุงเทพฯ?

- สำหรับทีมจัดทำ เปอร์เซนต์ส่วนใหญ่ จะเป็นอาจารย์อาวุโสเยอะ จะทำยังไงให้อาจารย์เหล่านี้ได้มีโอกาสฝึกน้องๆเอาไวบ้าง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายจัดทำ จัดหาเรื่อง ฝ่ายศิลป์ เพราะว่าวันหนึ่งข้างหน้าอีก 2-3 ปี พวกเราส่วนหนึ่งที่มือแข็งแรงก็จะเกษียณไป จะเหนื่อยล้าไปก่อน ถ้าเราไม่ช่วยฝึกน้องๆไว้ ถ้าถึงช่วงนั้นทีมที่เข้มแข็ง อาจจะขาดหายไป และเราอาจจะต้องปรับปรุงอะไรบ้าง เช่นทำให้เป็นสากลขึ้น ในเรื่องระบบการให้คำตอบแทนเสียบ้าง หมายถึงว่าอาจจะไม่มากนัก อย่างหนังสือเอกชน ที่เขาจัดพิมพ์จำหน่ายก็ทำให้เป็นแรงจูงใจได้บ้าง ในเรื่องถัดไปเราอาจจะทำในมุมมองเชิงการตลาดดูบ้างไหม อย่างไร อาจจะมามีใครมาลงโฆษณาให้ หรือมีเงินหมุนเวียนมาลงทุนทำให้หนังสือของเราดูดีและเด่นขึ้นไปอีก สำหรับคนอ่านก็อยากเชิญชวนให้ร่วมกันอ่านวารสาร และร่วมกันเสนอบทความเข้ามาเพื่อที่วารสารราชภัฏกรุงเทพฯ สถาบันราชภัฏพระนคร ศรีอยุธยา จะเป็นเวทีหนึ่งที่ได้สื่อข้อมูล ข้อคิดเห็นไปถึง

เพื่อนร่วมวงการของท่าน ในขณะเดียวกันถ้ามีสิ่งใดที่ท่านอยากจะติชม มีข้อเสนอแนะให้เราในฐานะนักอ่านก็ดี หรือในฐานะคนที่เคยทำหนังสือก็ดี อยากให้มีโอกาสเขียน หรือบอกข้อคิดเห็นเข้ามา ก็เชื่อว่าทีมงานยินดี และยอมรับฟังความคิดเห็นของท่านเสมอและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ถ้าสถาบันราชภัฏปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำเป็นจะต้องเปลี่ยนชื่อวารสารราชภัฏกรุงเทพฯหรือไม่?

- เนื่องจากวารสารไม่ได้ใช้คำว่า สถาบันราชภัฏ เราใช้คำว่าราชภัฏเฉยๆ ฉะนั้นถึงจะเป็นมหาวิทยาลัย ชื่อวารสารนี้ก็ยังคงเดิมไว้ได้ เพราะเป็น brand name แล้วถ้าเทียบกับวารสารวิชาการอุดมศึกษาของเรามี brand name คนจะไม่พูดวารสารราชภัฏอยุธยาเลย แต่จะพูดว่าวารสารราชภัฏกรุงเทพฯ คนติดชื่อวารสารมากกว่าติดชื่อจังหวัดอีก ฉะนั้น ตรงนี้เราไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเลย brand name นี้ยังใช้ได้อยู่ เพราะว่าเราไม่ได้มีคำว่าสถาบันข้างหน้าชื่อวารสาร กรุงเทพฯนี่ติดตลาดมากกว่าวารสารอยุธยาเสียอีก

ผศ.อนันต์ รัตนภานุสร

สัมภาษณ์

อาจารย์สมพร สุวิเศษ

ถ่ายภาพ

น.ส.อัญญรัตน์ กัมปนานนท์ ประชาสัมพันธ์ ถอดเทป

สัมภาษณ์

รศ.ดร.อนรรักษ์ นาคธรรม

ณ สวนอาหารกรุงเก่า

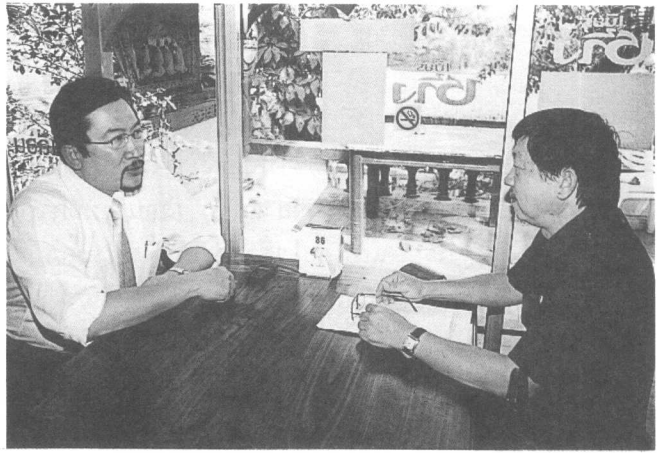
วันที่ 23 มกราคม 2547

อนันต์ : ทราบว่าท่านได้อ่านวารสารวิชาการราชภัฏกรุงเก่ามาเป็นเวลานานพอสมควร ท่านพอจะบอกได้ไหมว่าท่านเริ่มอ่านตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ

อมรรักษ์ : ครั้นที่จริงนี้ผมเริ่มมาหลายปีอยู่นะครับ ครั้งแรกที่ผมอ่านนี่ก็โดยบังเอิญ อาจจะเป็นเพราะว่าเผยแพร่ไม่ได้ไปแพร่หลายมากนักนะครับ แต่ว่าพอมีเพื่อนฝูงส่งมาให้บอกมาให้ลองอ่านดูซิ เราก็กำลังดูว่ามีวารสารวิชาการในระดับมหาวิทยาลัยอะไรบ้าง ก็เลยมาเตะตาวารสารกรุงเก่า ตอนนั้นเข้าใจว่าสักประมาณ 5-6 ปีที่แล้วนะครับ ประมาณปี 40 อะไรประมาณนี้ครับ พอหยิบปื๊บก็ชอบเลยนะครับ ผมรู้สึกว่ามันมีความเข้มข้นดีในเชิงวิชาการนะครับ แล้วก็ทันเหตุการณ์ดี ประเด็นอะไรที่น่ารู้ นะ ถึงแม้ว่าผมเองผมอยู่จุฬาฯ ผมว่าหลายเรื่องนี่ก็เปิดหูเปิดตาผม ทำให้เกิดมุมมองใหม่ๆ เชิงวิชาการ

อนันต์ : เนื้อหาสาระในวารสารราชภัฏกรุงเก่า ท่านพอใจเนื้อหาสาระประเภทใดบ้าง และควรที่จะเพิ่มเติมได้อีกครับ

อมรรักษ์ : ผมว่าเนื้อหาในเชิงวิทยปรัเด็นที่เป็นปัจจุบัน ก็ดีนะเป็นเรื่องราวปัจจุบันแล้วหยิบมาวิพากษ์วิจารณ์ก็ดีนะ บางครั้งนี่เป็นการให้ข้อมูลอย่างเดียว บางครั้งก็เป็นลักษณะซึ่งเป็นการไปสัมภาษณ์คน จำได้ว่ามีฉบับหนึ่งเคยไปสัมภาษณ์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เรียกได้ว่าเป็นแนวหน้าของการปฏิรูปทั้งนั้นนะครับ ก็หยิบประเด็น hot hot ตอนนั้นนะ ขึ้นมาคุยกันนะครับ ผมว่าน่าดีมาก มันทำให้เห็นว่าไม่ใช่เป็นวารสารวิชาการอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นวารสารเกาะติดเหตุการณ์ด้วยนะครับ ผมว่าจุดเด่นอยู่ตรงนี้ โดยมากวารสารวิชาการมันจะหมดเสน่ห์ลงไปตรงที่มันขาดการเกาะติดเหตุการณ์ ผมคิดว่าวารสารวิชาการในมหาวิทยาลัยยุคนี้มันต้องบวกสองเรื่องเลย ความเข้มข้นทางวิชาการกับการเกาะติดเหตุการณ์ ทั้งอันใดอันหนึ่งก็ไม่ได้ อันหนึ่งจะไปเกาะติดเหตุการณ์แต่ขาดวิชาการ ไม่แน่นก็ไม่ได้ หรือมีแต่เนื้อหาวิชาการแต่ไม่มีการชักประเด็นที่มันเป็นปัจจุบัน เกาะติดเหตุการณ์ ก็ไม่ได้อีก ผมเชื่อว่าเราถูกทางแล้วครับที่เราพยายามรวมเนื้อหา

สองเรื่องเข้าด้วยกันแล้วหลายๆฉบับผมว่าน่าอ่านมากนะครับจริงๆเราน่าเผยแพร่ไปกว้างๆด้วยซ้ำไป

อนันต์ : ท่านเคยเป็นคณะกรรมการท่านหนึ่งจากคณะกรรมการประเมินภายนอกของ สมศ.ที่มาร่วมประเมินสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อยากทราบความคิดเห็นคณะกรรมการ โดยเฉพาะทางด้านวิชาการครับ

อมรรักษ์ : ผมคิดว่าในฐานะกรรมการประเมิน ตอนนั้นนะครับ สิ่งที่เราเห็นคือเราเป็นสถาบันที่มีศักยภาพ แต่ยังต้องรอหรือหายุทธศาสตร์ในการจัดการเอาศักยภาพนั้นมาใช้ ผมยกตัวอย่างเรื่องประวัติศาสตร์นี่ชัดเจนนะครับ เรานั่งทับกลุ่มอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ชั้นหนึ่งของประเทศนะครับ เราเป็นราชภัฏกรุงเก่านี้ มีโอกาสมากมายเลยนะครับ ไม่ว่าจะเป็นสร้างความเป็นเลิศด้านการวิจัยทางประวัติศาสตร์ การเป็นศูนย์อ้างอิงและแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของประเทศ ไม่ใช่แค่ของอยุธยา นะครับ แต่เป็นของประเทศเลย การมีหลักสูตรดี ๆ นะครับ ทางสาขาประวัติศาสตร์ การผลิตครูประวัติศาสตร์ขึ้นเยี่ยมออกไปจากสถาบันนะครับเรื่องแบบนี้ผมคิดว่าต้องมองให้ชัดเจนครับ ในฐานะกรรมการประเมินผมคิดว่าในจุดนี้ยังไม่ชัดเจนเท่าไรแล้วผมคิดว่าถ้าเรามีการตั้งวิสัยทัศน์ร่วมนะครับว่าสถาบันนี้จะเดินไปทางไหน จะเป็นเลิศด้านใดบ้างนี่สิ่งเหล่านี้มันจะพัฒนาไปพร้อมๆกัน รวมทั้งวารสารต่างๆ ที่เราทำด้วย นะครับอีกหน่อยไม่ใช่แค่วารสารราชภัฏกรุงเก่าอย่างเดียวเท่านั้นนะครับ อีกหน่อยเราอาจมีวารสารทางประวัติศาสตร์ดีๆออกมาด้วยนะครับ ซึ่งก็ต้องสร้างคนขึ้นมาเป็นทีมบรรณาธิการมาทำงาน มันเป็นกระบวนการ จริงอยู่มันจะไม่เกิดขึ้นภายในปีสองปีหรอกครับ เราก็รู้ดีในฐานะกรรมการประเมิน ซึ่งเราก็เห็นมหาวิทยาลัยมาเยอะนี้ เราคิดว่าการพัฒนามหาวิทยาลัยมันไม่ใช่ของที่ใช้เวลาสั้นๆ บางทีเราใช้เวลาเป็นทศวรรษ แต่ถ้าไม่เริ่มนับหนึ่งเราก็ไปไม่ถึง

ดวงดาว เพราะฉะนั้นการนับหนึ่งนั้นสำคัญเพราะเป็นการบอกว่าเราจะเป็นใครในอีกสิบปีข้างหน้า เราจะเป็นใครในอีกสิบปีข้างหน้า นอกจากนี้แผนวิจัย แผนการสอน แผนการทำวารสารวิชาการ แผนอะไรต่างๆ นั้นมันจะประสานสัมพันธ์กัน ผมจะต่ออีกนิดหนึ่งที่ทางสถาบันน่าจะต้องการมากๆ คือการสร้างฝันร่วมกันนี้ ฝัน 10 ปี ฝัน 20 ปี ของเรานี้ว่าเราจะเป็นใครสำหรับอยุธยา เราจะเป็นใครสำหรับประเทศไทย เราจะเป็นใครสำหรับภูมิภาค จะเป็นใครสำหรับโลกนะครับ ตรงนี้คือจุดเริ่มต้นที่สำคัญ

อนันต์ : ท่านคิดว่าศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่หน้าสถาบันนั้นะ ยังแสดงบทบาทได้เต็มที่หรือเปล่าครับ

อมรวิทย์ : ก็เต็มที่เลย ถึงมากมายนะครับ แยกบ้าน แยกเมืองมาก็ต้องไปนะครับ ผมคิดว่าจุดเชื่อมโยงของสถาบันนี้น้อยไป จุดเชื่อมโยงในเชิงการเรียนการสอน การวิจัย การทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันนี้น้อย ที่จริงผมอยากเห็นมีการเชื่อมโยงกันมากขึ้นนะครับ จะเป็นโครงการวิจัยหรือการจัดเสวนาวิชาการ จัดอะไรต่างๆ ร่วมกันก็จะดีขึ้น ผมยกตัวอย่างหลายๆ เรื่อง นี้ออนนี่เราอาจจะกำลังคนน้อยนะครับ แต่เราร่วมมือกันแล้วเราทำอะไรได้บ้างขึ้น เช่น ผมไม่แน่ใจว่าสิ่งที่ผมฝันอยากเห็นนะครับ อยากเห็นสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นจุดนัดพบของนักวิชาการประวัติศาสตร์ของประเทศใช้คำนี้เลยนะครับ **เป็นจุดนัดพบของนักวิชาการประวัติศาสตร์ของประเทศ** ให้เป็นที่จดจำติดหูติดตาไปเลยว่าที่นี่ถ้าอยากคุยเรื่องประวัติศาสตร์นี้ต้องมาที่นี่ ต้องมาที่สถาบันนี้ ทำไงครับ เราอาจจะเริ่มต้นด้วยการมี series ของการเสวนาประวัติศาสตร์ มีปาฐกถาประวัติศาสตร์ ปีละ 2-3 ครั้งนะครับ เชิญนักคิดนักพูดทางประวัติศาสตร์ดีๆ มาในประเทศไทยบ้าง ต่างประเทศบ้าง ทุกครั้งที่เข้ามาเรามีการถอดเทป เรียบเรียงอย่างดี ตีพิมพ์เป็นหนังสืออย่างดี สวยงามนะครับ วางขายเผยแพร่ไปทั่วประเทศ ทำไปเรื่อยๆ เป็นลำดับที่หนึ่ง ลำดับที่สอง สาม สี่ ไปเรื่อยๆ นะครับ ผมคิดว่าเราทำได้โดยที่ตรงนี้ใช้การจัดการอย่างเดียว ยังไม่ต้องใช้ฐานเชิงวิชาการด้วยซ้ำไป แต่ใช้การจัดการที่ทำให้เป็นจุดนัดพบที่คนจะได้พูดคุยกันแลกเปลี่ยนกันแต่เริ่มมีเอกสารวิชาการเผยแพร่ออกมานะครับ และในกระบวนการนั้นผมอยากเห็นว่าเรามีนักวิชาการรุ่นหนุ่มสาวของเราเข้ามาร่วมกระบวนการนี้มากขึ้น ทำไปสักพักพอมันเริ่มเกิดมีบรรยากาศทางวิชาการประวัติศาสตร์มากขึ้นมากขึ้นนั้นะครับ

เริ่มแจกทุนวิจัยออกไป อาจจะเป็นทุนเขียนบทความ ไปวิเคราะห์วิจารณ์จดหมายเหตุ ราชทัณฑ์เลข ไขว้พาทย์วิจารณ์ ด้านงานวัดบางวัด เขียนบทความเล็กๆ ก่อน ไม่ต้องทำวิจัยด้วยซ้ำไป เริ่มส่งตีพิมพ์เผยแพร่ เริ่มทำวารสารออกมาทำไปสักพักเริ่มทำเป็นศูนย์วิจัยเริ่มมีงานส่งวิจัยมีอาจารย์ทุกรุ่นอาจารย์รุ่นหนุ่มสาวทำงานด้วยกัน เริ่มทำวิจัยฐานเดิมเขียนบทความมาแล้วเริ่มมั่นใจ ไม่ต้องทำให้ใหญ่ขึ้น ทำเรื่องวิจัยแทน พวกนี้คือฝันผม ผมอยากเห็นว่าพอทำไปทำไปเราจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วที่สุดนี้อีก 5 ปี 6 ปีข้างหน้าคนก็จะเกิดภาพลักษณ์ภาพหนึ่งขึ้นมาว่าอ้อที่นี่เป็นจุดนัดพบด้วย เป็นแหล่งวิชาการประวัติศาสตร์ด้วยนะครับ แต่ว่าต้องเริ่ม ต้องเริ่มมีฝันก่อนแล้วก็เริ่มทำขึ้นมา ศูนย์ประวัติศาสตร์ที่มีผมเชื่อว่าเป็นข้อได้เปรียบอยู่แล้ว แต่เรายังไม่ใช้ข้อได้เปรียบนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถ้าศูนย์ประวัติศาสตร์เริ่มนับหนึ่งด้วยการจัด series ของการปาฐกถาประวัติศาสตร์ก่อนนะครับ แล้วอีกหน่อยเราก็จะมีการตั้งโจทย์เขียนบทความกัน อะไรกันนะครับเอาศูนย์ประวัติศาสตร์นี้เป็นจุดนัดพบ เอาอาจารย์รุ่นใหม่ๆ นี่มาให้ทุนเขาทุนละห้าพัน ทุนละหมื่น เขียนบทความเรื่องโน้นเรื่องนี้ มีอาจารย์ผู้ใหญ่อาจจะเกษียณไปแล้วหรือยังไม่เกษียณมาร่วมช่วยกันอย่างนี้ถึงจะดี ที่นี้ฝันผมนะครับ คิดว่าเรามีข้อได้เปรียบเยอะ โดยพื้นที่ก็ดี โดยการมีศูนย์ประวัติศาสตร์ก็ดีแต่ยังไม่ใช้ เพราะถ้าใช้ก็ต้องเป็นการใช้อย่างมีแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวว่าเราจะไปสู้เป้าหมายอะไรแล้วค่อยๆ ทำสอง สาม สี่ ห้า ไปเรื่อยๆ นี้ ผมเชื่อว่าเราจะต้องได้อะไรออกมาจากกระบวนการนี้มากพอสมควร

อนันต์ : ผมขอให้ข้อมูลเพิ่มเติมหน่อยว่าศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา ขณะนี้เป็นของกระทรวงมหาดไทยแล้ว กระทรวงมหาดไทยก็ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดูแล ราชภัฏพระนครศรีอยุธยาให้แค่พื้นที่แล้วก็ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องอะไรทุกวันนี้นะครับ จึงไม่รู้ว่าจะเข้าไประดมความคิดและระดมวิชาการได้อย่างไรครับ

อมรวิทย์ : ก็ต้องคุยดู ผมว่ายุคนี้ต่างคนต่างอยู่ บางทีต่างคนต่างอยากทำงานนะครับอาจารย์ ก็ลองคุยดู ถึงแม้จะเป็นศูนย์ที่อยู่ต่างสังกัดนะครับ แต่ความที่อยู่ติดกันพื้นที่เหมือนกันนี่ผมว่ามีโอกาสคุยกันได้ แต่ผมไม่แน่ใจว่าเคยมีประสบการณ์ทำงานร่วมกันแล้วทะเลาะเบาะแว้งขัดแย้งอะไรกันหรือเปล่าครับ แต่คิดว่าต่างคนต่างได้ชัยชนะต่างได้ผลงาน ถ้าได้ร่วมมือกันทำงาน

อนันต์ : ขอทราบความคิดเห็นของท่านที่ได้อ่านวารสารราชภัฏกรุงเก่า และขอความกรุณาให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้จัดทำด้วยเพื่อจะได้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีกครับ

อมรวิรัช : ผมคิดว่าวารสารเป็นการแสดงผลทางวิชาการของมหาวิทยาลัยนะครับ ก็ในโอกาสที่เราจะก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยเต็มรูป วารสารของเราจะต้องเข้มแข็งขึ้น เพราะฉะนั้นสิ่งดีๆ ที่ทำมานั้นผมคิดว่าเราต้องพยายามขยายให้มั่นคงและยั่งยืน ตรงนี้มีสองนัย อันหนึ่งก็คือว่า ในเชิงความเข้มแข็งของวารสารก็ต้องปรับไปตามสถานะ เช่น ถ้าเราก้าวขึ้นไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยเต็มรูปนั้นะครับ วารสารจะต้องเข้มแข็งขึ้นเช่นว่าจะต้องมีในเรื่องของการทำบทความภาษาอังกฤษบ้างที่เราเคยส่งไปตีพิมพ์ หรือว่าเรามี abstract ภาษาอังกฤษขึ้นมา หรือว่าเรื่องที่เรাজัดระบบวารสารให้เข้าไปอยู่ในฐานข้อมูลของวารสารทางวิชาการในประเทศที่เป็นที่ยอมรับ อะไรอย่างนั้นะครับ ซึ่งอันนี้คือจุดที่ต้องไปกับการพัฒนาการของมหาวิทยาลัย ส่วนจุดที่สองคือเรื่องการจัดการ คิดว่าวารสารต้องอาศัยการจัดการเชิงองค์กร

ที่มากพอสมควรนะครับ เราตั้งเป้าและความคาดหวังที่ค่อนข้างสูงกับวารสารนี้ การใส่ทรัพยากรไปในเรื่องของการจัดการนี้สำคัญ การสร้างทายาท การสร้างทีมงาน การมีระบบการจัดการวารสารอย่างเป็นมืออาชีพจริงๆ นี่นะครับ ไม่ใช่เด็กมีอยู่คนสองคนนะครับ ผมว่าจำเป็นมากอยู่แล้วก็ความคาดหวังสูงขึ้น ต้องเป็นมืออาชีพมากขึ้น ต้องเป็นระดับ inter หรือเป็นระดับชาติมากขึ้นนี้ การจัดการก็ไปตามนั้น และนี่คือข้อเสนอแนะของผมครับ

ผศ.อนันต์ รัตนภานุสร สัมภาษณ์
อาจารย์ธราภรณ์ สถาปิตานนท์ ถอดเทป
นายสมชาย สุนทรวิทย์ ถ่ายภาพ

อธิราช : โอกาสนี้ขอแนะนำผู้ร่วมอภิปรายท่านแรกคือ ท่าน**อารีย์ วงศ์อารยะ** จะมาเป็นนายกสภาประจำสถาบันของเรา ปัจจุบันท่านเป็นอุปนายกที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังรอโปรดเกล้าฯที่จะมาปฏิบัติงานในตำแหน่งนายกสภาของสถาบัน ท่านที่ 2 คือ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ท่าน **ดร.สุพล กาญจนะจิตรา** ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ท่านที่ 3 **รองศาสตราจารย์ ดร.อมรวิชช์ นาครทรรพ** ผู้ร่วมอภิปรายท่านนี้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านการวิจัยทางการศึกษาและการประเมินผล ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านสุดท้าย คือ **ดร.ปรีดี โชติช่วง** ท่านสำเร็จการศึกษาปริญญาเอกทางด้านการบริหารพัฒนาชนบท ปัจจุบันท่านเป็นผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ท่านจะเห็นได้ว่าผู้ร่วมอภิปราย เป็นผู้ที่อยู่ในแวดวงของการศึกษาและการพัฒนาชนบท เพราะฉะนั้นเราคาดหวังว่า เราจะได้แง่คิดแนวทางที่จะปฏิบัติการของสถาบันราชภัฏที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงเป็นมหาวิทยาลัย การอภิปรายในครั้งนี้เราตั้งประเด็นที่จะพูดถึงไว้ 6 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 การเป็นมหาวิทยาลัยจะช่วยให้การบริหารงาน ตามภารกิจของอุดมศึกษาดีขึ้นได้อย่างไร

ประเด็นที่ 2 ความจำเป็นหรือความต้องการของท้องถิ่น ต้องการสถาบันอุดมศึกษาที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยจริงหรือ

ประเด็นที่ 3 เมื่อเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยแล้วตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้มากขึ้นหรือไม่

ประเด็นที่ 4 จุดแข็งและจุดอ่อนของสถาบันราชภัฏ เมื่อปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในทัศนะของผู้ร่วมอภิปราย

ประเด็นที่ 5 อยากจะขอฟังทัศนะของท่าน ในเรื่องของแนวทางการเตรียมองค์กรของเราอย่างเช่น ในเรื่องของภารกิจ ในเรื่องโครงสร้าง ในเรื่องบุคลากร ให้มีคุณภาพในการเป็นมหาวิทยาลัยที่สนองความต้องการของท้องถิ่น

และประเด็นสุดท้ายก็คือ อยากจะขอข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของเราให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาลยุคปัจจุบันนี้

เริ่มประเด็นแรก การเป็นมหาวิทยาลัยจะช่วยให้การบริหารงานตามภารกิจของอุดมศึกษาดีขึ้นได้อย่างไร ขอเริ่มต้นจากผู้อาวุโสก่อนคือท่าน**อารีย์ วงศ์อารยะ**

อารีย์ :ผมรู้สึกเป็นเกียรติที่มีโอกาสมาร่วมอภิปรายในเรื่องของทิศทางและบทบาทของสถาบันราชภัฏที่จะเป็น

การอภิปราย

เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาสถาบันราชภัฏสู่การเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ”

ณ หอประชุมสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

27 ตุลาคม 2546

อาจารย์อรธิรา บัวพิมพ์	ผู้ดำเนินการอภิปราย
นายอารีย์ วงศ์อารยะ	ผู้ร่วมอภิปราย
ดร.สุรพล กาญจนะจิตรา	ผู้ร่วมอภิปราย
รศ.ดร.อมรวิทย์ นาครทรรพ	ผู้ร่วมอภิปราย
ดร.ปรีดี โชติช่วง	ผู้ร่วมอภิปราย

มหาวิทยาลัย ก่อนอื่นต้องขอออกตัวว่าผมไม่ใช่ นักการศึกษา ในทางอาชีพ แต่เป็นนักปกครอง เริ่มต้นอาชีพผมก็คือ ปลัดอำเภอจนกระทั่งเติบโตเป็นปลัดกระทรวงมหาดไทย เพราะฉะนั้นความถนัดหรือความชำนาญในส่วนของผมจะเป็นเรื่องของงานการบริหารในฐานะที่เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด 2 ปี ผมได้มีโอกาสได้สัมผัสในเรื่องของการศึกษาซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้มอบอำนาจ ในเรื่องของสพช. กิติ หรือกิจการที่เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาอื่นๆ กิติ ที่อยู่ในหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้าไปดำเนินการในส่วนลึก แต่ก็มีส่วนช่วยสนับสนุนที่จะให้การศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการไปด้วยความเรียบร้อย ผมได้อ่านร่าง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยส่วนรวมซึ่งมี 41 แห่ง ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ผ่านวาระ 2 และ 3 ของสภาผู้แทนราษฎรไปแล้วผ่านวุฒิสภาไปแล้วคงเหลือเพียงที่จะรอพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯที่จะลงพระปรมาภิไธย ประกาศเป็นราชกิจจานุเบกษา ต่อจากนี้ไม่นานสถาบัน ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ก็จะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาจากหลักฐานและเอกสารต่างๆที่ผมได้ ศึกษาในเบื้องต้น ผมคิดว่าการเกิดหรือเริ่มต้นของสถาบัน ราชภัฏแห่งนี้นั้นเริ่มต้นมาเป็นระยะเวลานาน และมีความหมายมาก จากโรงเรียนฝึกหัดครูกรุงเก่าในปี 2448

มาเป็น วิทยาลัยครูในปี 2509 และเป็นสถาบันราชภัฏในปี 2538 แต่ละขั้นตอนมีความเป็นมาที่สำคัญและบ่งบอกถึง ความหมายว่าสถาบันแห่งนี้มีบทบาทสำคัญต่อท้องถิ่นอย่างไร ในปี 2467 กระทรวงธรรมการเขากำหนดให้มีโรงเรียน ฝึกหัดครูมูลเกษตรกรรม ซึ่งอยู่ในสถาบันราชภัฏแห่งนี้แต่เดิม ครูมูลเกษตรกรรมนี้ผมคิดว่าเป็นทิศทางที่เห็นชัดว่าบรรดา นักศึกษา หรือคุณครู ซึ่งเป็นผลผลิตของสถาบันตั้งแต่ เริ่มต้นแห่งนี้ออกไป นอกเหนือจากวิชาการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาก็ตาม ซึ่งออกไปสอนให้กับ ท้องถิ่นต่างๆแล้ว ความรู้ในเรื่องของสายอาชีพที่จำเป็น สำหรับพื้นที่นั้นๆเป็นส่วนที่มีความสำคัญ เพราะฉะนั้น กระทรวงธรรมการจึงได้กำหนดให้เรื่องเกษตรเป็นหัวใจ สำคัญที่จะต้องให้ครูได้มีส่วนที่จะออกไปช่วยเหลือประชาชน ดูแลเด็กในเรื่องของงาน เกษตรกรรมที่อยู่ในพื้นที่ ของจังหวัดนี้และจังหวัดใกล้เคียง ผมอ่านดูจากเงินที่ พระราชทาน 30,000 บาท ตั้งแต่ปี 2448 มาจนถึงเป็น สถาบันปัจจุบันนี้มีมากมายหลายสิบเท่าตัวจากที่พระราช ทานให้จนกระทั่งมาเป็นสถาบันราชภัฏแห่งนี้ ผมคิดว่าสิ่งนี้ เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะฉะนั้นจากรากฐาน อันนี้เวลาเรา อ่านพระราชบัญญัติ ผมมีความรู้สึกว่าการทิศทางของสถาบัน แห่งนี้เข้าเป้ากับร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย ในแง่ที่ว่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏจะเป็นมหาวิทยาลัย เป็นสถานศึกษาที่เป็นอุดมศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น เขียนไว้ชัดในมหาวิทยาลัยอื่นไม่มี มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏเท่านั้นที่จะเป็นสถานศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพราะฉะนั้นสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญ หลักการในการปรับปรุง ยกบทบาทของราชภัฏ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยนี้จะต้องดูให้รอบคอบต่อไป ในการเตรียมองค์กรก็ดี หรือการเตรียมสิ่งต่างๆ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่จะเป็นมหาวิทยาลัยที่ดี จำเป็นจะต้องดูแลเพื่อให้สมประโยชน์ตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติมาตรา 7 ขึ้นเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำหนดไว้ชัดเจนว่าสถาบันราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น พลังปัญญาของแผ่นดิน พื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น ต่อไปนี้เราจะต้องทำการระดมทุนของเราให้สมบทบาทในการที่จะต้องพัฒนาท้องถิ่น ความรู้หลักสูตรสาขาวิชาต่างๆที่จะต้องเกิดขึ้นนั้นจะต้องมุ่งไปในทิศทางที่ต้องให้รู้ในเรื่องของงานพัฒนาพื้นที่ หรือพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีสถานที่ตั้งอยู่ สิ่งที่สำคัญอีกอย่างทีนอกเหนือจากมาตรา 7 คือในมาตรา 4 เอง กำหนดให้สถาบันแห่งนี้เป็นนิติบุคคล เป็นหน่วยราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณในสังกัดของคณะกรรมการอุดมศึกษาซึ่งแสดงว่าต่อไปนี่ เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยแล้ว ต่อไปนี่จะเป็นอิสระแล้ว อิสระในการที่จะกำหนดบทบาท กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการที่แต่ละพื้นที่ เพราะว่ามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน แต่สำหรับแห่งนี้เราจะต้องดูสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แล้วตอบสนองทุกอย่าง ต้องตอบสนองในการที่จะพัฒนาท้องถิ่น นี่เป็นสิ่งหนึ่งที่คิดว่าเราจำเป็นจะต้องพิจารณาต่อไป และยิ่งไปกว่านั้น ถ้าเราดูตามมาตรา 8 ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดแนวทางและวัตถุประสงค์ที่จะให้บรรลุมาตรา 7 คือเป็นสถานอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คือกำหนดชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้มีภารกิจอยู่ทั้งหมด 7 ประการ ใน 7 ประการนี้ คิดว่าเป็นความสำคัญเบื้องต้น ในความรู้สึกของผมคิดว่าในอนุมาตราแรก เขียนไว้ว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้มีหน้าที่ในการแสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศในทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ผมคิดว่าในส่วนของความเป็นเลิศในการเตรียมการของเราในทิศทางที่จะเป็นมหาวิทยาลัย

คิดว่ามีอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือความเป็นเลิศในทางวิชาการ โดยเฉพาะต้องถือว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้ต่อไปในอนาคต ประการแรกจะต้องเป็นแหล่งข้อมูล หรือเป็นปัญญาของท้องถิ่น จะต้องแสวงหาความรู้แล้วหาข้อมูลต่างๆเพื่อที่จะประมวลเป็นวิชาการซึ่งจะเป็นปัญญา ซึ่งจะใช้ประโยชน์ให้กับท้องถิ่นที่สำคัญก็คือการสร้างบัณฑิต จะต้องพึงดูว่าขณะนี้สถานการณ์ และปัญหาของท้องถิ่น เขามีอะไรจะแก้ปัญหานั้นกับท้องถิ่นอย่างไร อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญคือ เป็นแหล่งข้อมูลและเป็นปัญญาของท้องถิ่น ข้อที่ 2 ที่คิดว่าสำคัญคือเป็นแหล่งของการสร้างสมความรู้ แหล่งรวบรวมความรู้ต่างๆ ที่จำเป็นการวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ การทำวิจัยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะการวิจัยนี้จะได้เป็นสื่อในการที่จะได้มาซึ่งความรู้ที่จะนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาแก้ปัญหาท้องถิ่นหรือการสร้างบุคลากรให้กับท้องถิ่น อันต่อไปที่สำคัญของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ตามความหมายของความเป็นเลิศทางวิชาการคือการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนคิดว่าสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งที่สำคัญที่ชุมชนเขาสามารถจะเหลียวขึ้นมาดูว่าขณะนี้ปัญหาของเขาทางมหาวิทยาลัยแห่งนี้ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่จะช่วยเขาได้อย่างไรบ้าง นี่เป็นส่วนสำคัญส่วนแรก มองในแง่ pure ทางวิชาการ เพราะฉะนั้นหลักสูตรที่ดี ดำรับตำราที่จะต้องใช้ในการพิจารณาต่อไปข้างหน้าที่จะต้องดูว่าหลักสูตรสากลหรือสิ่งที่เราได้เรียนมาจากมหาวิทยาลัยต่างๆจากเมืองนอกก็ดี อะไรก็ดี มันจะเข้ามาบรรล่วัตถุประสงค์อันนี้ได้มากน้อยแค่ไหน การที่จะปรับ adjust ตัวความรู้นี้ให้เข้ากับท้องถิ่น ควรจะอย่างไร อันนี้ผมคิดว่าวิชาความรู้จะต้องปรับให้เข้ากับพื้นฐานของท้องถิ่น ประโยชน์ที่ท้องถิ่นพึงจะได้รับ

ความเป็นเลิศอีกอันหนึ่งผมคิดว่าเป็นส่วนที่สองที่มีความสำคัญและประกอบกันก็คือว่าความเป็นเลิศในการสร้างตัวบุคลากรของมหาวิทยาลัย การสร้างศักยภาพให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัย ศักยภาพในส่วนนี้จะเป็นส่วนสำคัญเพราะว่าท่านจะต้องมีความเป็นเลิศในการสอนหรือให้ความรู้ ท่านจะต้องมีความเป็นเลิศในทางการวิจัย ท่านจะต้องเป็นเลิศในการ exchange ความรู้ หรือส่งเสริมความรู้ออกไปสู่นอกมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น อันนี้เป็นสิ่งประกอบ เมื่อมีความรู้ดีแล้ว คนที่สร้างความรู้ คนที่จะต้องรับความรู้ออกไปดำเนินการจะต้อง

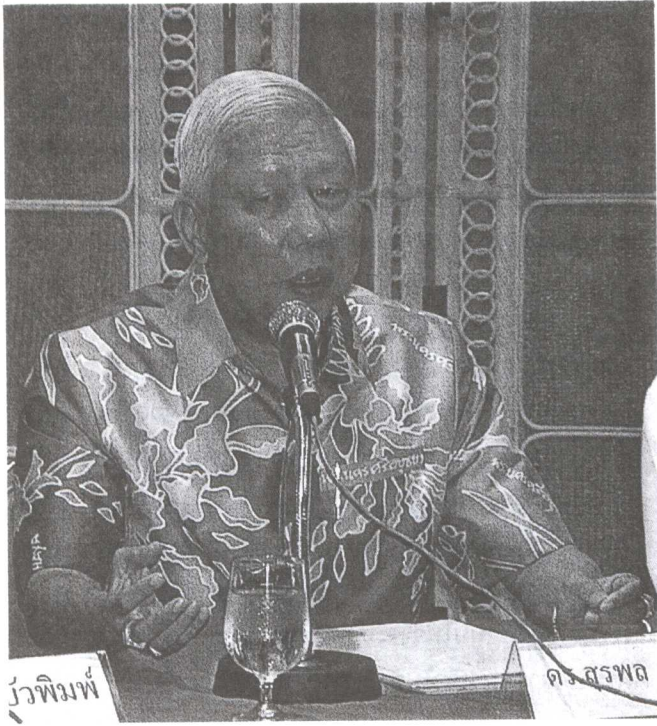
มีศักยภาพสูงควบคู่ไปด้วย ทั้งสองส่วนนี้จะประกอบกัน
 ผนวกการเตรียมตัวของเราในทางวิชาการ การเตรียมตัวใน
 ด้านตัวบุคคล เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และสำคัญมากในการ
 ที่จะเป็นมหาวิทยาลัย พื้นฐานของราชภัฏแห่งนี้ ถ้าเรามอง
 สภาพของปัญหาหรือความเป็นไปของจังหวัดพระนครศรี
 อยุธยา จะเห็นว่าในขณะนี้ถ้าเราดูพื้นที่สิ่งแวดล้อมต่างๆที่
 มีนิคมอุตสาหกรรม ที่นี้มีมรดกของโลก และเป็นพื้นที่ของ
 เกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะฉะนั้นการมองภาพต่างๆแหล่ง
 ของความรู้อย่างไร ผมคิดว่าคงจะต้องมุ่งไปในส่วนที่ว่าขณะนี้
 สภาพปัญหา สภาพความเป็นจริง ที่นี้เป็นอย่างไร อุปสรรค
 และวัตถุที่อยู่ตามโรงงานต่างๆจะใช้ประโยชน์กับมหาวิทยาลัย
 ได้อย่างไรบ้าง และมหาวิทยาลัยจะสร้างคนอย่างไรในการที่
 จะเข้าไป serve สิ่งที่มีอยู่ในขณะนี้ได้อย่างไร เราต้อง serve
 ท้องถิ่น พัฒนาท้องถิ่น เราต้องดูว่า ขณะนี้ท้องถิ่นมีอะไร
 เพราะฉะนั้นหลักสูตรก็ดี สาขาวิชาที่จะต้องเกิดขึ้นใหม่
 จะต้องเป็นสาขาวิชาซึ่งสามารถที่จะรับใช้คนในพื้นที่ที่เราตั้ง
 มหาวิทยาลัย ต้อง serve ในท้องถิ่นที่เราอยู่ วิชาการต่างๆ
 ก็สามารถที่จะปรับเพื่อสนองความรู้ที่จะส่งผลไปสู่ความเจริญ
 ในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย คิดว่านี่เป็นส่วนแรก
 ที่เป็นทิศทางที่สำคัญว่าเราเป็นมหาวิทยาลัยแล้วจะต้องทำ
 อย่างไร แล้วทิศทางไปข้างหน้ายังมีอีกว่า เมื่อเป็นแล้วต้อง
 ดูสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ในเรื่องบุคลากรของราชภัฏ
 แห่งนี้ จำนวนบุคลากร 500 กว่าท่าน มี 200 กว่าท่านที่
 เป็นอาจารย์ ข้าราชการครู วุฒิการศึกษา หรือส่วนการศึกษา
 ที่มีอยู่... การมี Ph.D. มากๆก็ถือเป็นเกียรติภูมิ และเป็นสิ่ง
 สำคัญที่จะช่วยให้เห็นความสำคัญของมหาวิทยาลัย
 การเตรียมที่จะให้บุคลากรได้รับการศึกษาเรื่องของการให้
 ทุนก็ดี เรื่องของการเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถของ
 บุคลากรด้วยตัวเองก็ดีเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ในโอกาส
 ข้างหน้า ซึ่งไม่นานนี้ ท่านจะต้องหาแนวทางที่จะเสริมความรู้
 ความเข้าใจของท่านให้สูงขึ้นเพื่อจะเป็นวิทยากรในการที่จะ
 นำความรู้ไปสู่ท้องถิ่น

ปัญหาอีกประการคือ นักศึกษาที่เข้ามาสมัครสอบ
 ราชภัฏแห่งนี้ ส่วนใหญ่นักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6
 มักสอบเอนทรานซ์เข้ามหาวิทยาลัยอื่นๆเป็นจำนวนมาก
 ที่มีพื้นฐานไม่เพียงพอ บางครั้งเราก็ต้องรับ เพราะไม่มี
 ทางเลือก แต่ต่อไปข้างหน้าท่านจะต้องสร้างพื้นฐานที่จะรับ
 เด็กที่จบในท้องถิ่นแห่งนี้เข้ามาเป็นนักศึกษา เสริมสร้างเพื่อ
 จะให้ service กับบรรดาอาชีพต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่ ไม่ว่า

จะเป็นเรื่องของอุตสาหกรรม.....เกษตร.....สังคม.....เทคโนโลยี
 ต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุง ท่านจะต้องมีส่วนสำคัญที่ต้อง
 ช่วยในส่วนนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะเตรียมตัวเอง
 ในทิศทางที่จะเป็นมหาวิทยาลัย

อธิการ : ...จากที่ท่านอธิการบดีได้ให้ทัศนะนั้นจะเห็นได้ว่า
 ท่านสามารถเอาความรู้ทางด้านการศึกษาด้านการพัฒนา
 ชุมชนมาสอดคล้องเข้าด้วยกัน เพราะฉะนั้นพอจะสรุปประเด็น
 จากที่ท่านได้กล่าวไปนั้นว่า การที่เราได้เป็นมหาวิทยาลัย
 เราจะมั่งคั่งดีของเรอย่างหนึ่งก็คือการที่เราได้เป็นนิติบุคคล
 พอเราเป็นนิติบุคคลเราสามารถที่จะกำหนดบทบาทของเรา
 ได้เองอย่างอิสระ แล้วท่านได้เน้นว่าการที่เราจะกำหนด
 ภารกิจของเรานั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงานในด้านต่างๆ ใน
 ด้านบุคลากร หรือในด้านการเรียนการสอนก็ตาม เราต้อง
 คำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น เพราะว่าจุดประสงค์ใหญ่
 ของเรานั้นคือเป็นมหาวิทยาลัยที่จะตอบสนองความต้องการ
 ของท้องถิ่น เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการสร้างบัณฑิตหรือ
 ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการพัฒนาบุคลากรก็แล้วแต่
 จะต้องคิดว่าสิ่งที่เรานั้นจะต้องไปตอบสนองความ
 ต้องการของท้องถิ่นได้ ท่านต่อไปขอเรียนเชิญทางฝ่าย
 พัฒนาชุมชน คือ ท่าน ดร.สุพล

สุพล : ...เป็นโอกาสดีที่ได้มาอยู่จังหวัดพระนครศรี
 อยุธยา แม้เพียงปีเดียว แต่ก็ได้มีโอกาสมาสอนหนังสือที่
 ทั้งหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาตรี และได้มีโอกาสทำงาน
 ร่วมกับอาจารย์ในการประเมินผลโครงการทดลองผู้ว่าแบบ
 บูรณาการเพื่อการพัฒนา คือ ผู้ว่า CEO ซึ่งสถาบันราชภัฏ
 พระนครศรีอยุธยาได้รับผิดชอบประเมินผลจังหวัดชัยนาท
 กับจังหวัดอ่างทอง...ขอขอบคุณที่เลือกผมมาเป็นกรรมการ
 ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันราชภัฏแห่งนี้ ตลอดระยะเวลาปีหนึ่ง
 ที่ผมได้เข้ามาสอนหนังสือ ทำกิจกรรมร่วมกับสถาบันราชภัฏ
 แห่งนี้ก็ได้มองเห็นความเจริญเติบโต การพัฒนา เมื่ออ่าน
 SWOT ทั้งจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ปัญหาและอุปสรรค...เรา
 มีทั้งจุดแข็ง ทั้งจุดอ่อน และก็มีโอกาส แต่ขณะเดียวกันเรา
 ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค เพราะฉะนั้นในการที่จะเปลี่ยน
 จากสถาบันราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ ข้อดีมีแน่
 เพราะจะเห็นว่า 4 ยุค ยุคแรกคือยุคโรงเรียนฝึกหัดครู ตั้งแต่
 พ.ศ. 2448 เรื่อยมา ยุคที่ 2 เป็นวิทยาลัยครู 2509 ยุคที่ 3
 เป็นสถาบันราชภัฏ และกำลังจะถึงยุคที่ 4 เมื่อมีการ
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว สถาบันราชภัฏก็จะเป็น

มหาวิทยาลัยเต็มตัว จะเห็นว่า 2 ยุคแรก เน้นนอนชื้อกับบอก แล้วว่าเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู หรือวิทยาลัยครู หน้าที่หลักก็คือผลิตบุคลากรด้านการศึกษาเพื่อที่จะรับใช้ท้องถิ่น แต่หลังจากที่เป็นสถาบันราชภัฏ เมื่อปี 2538 - 2539 นั้น ก็เห็นว่าสาขาที่เปิดขึ้นมามากกว่าสาขาทางด้านครู มีทั้ง ด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การบริหารจัดการ นี่ใน แนวนอน ถ้าแนวดิ่งก็คือเริ่มมีหลักสูตร เช่น ปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สาขาการบริหารการศึกษา ทุกคนถ้าเล่นคอมพิวเตอร์ไม่เป็นจะไม่ก้าวหน้า เพราะฉะนั้น กพ.มีหลักสูตรบังคับว่าจะขึ้นระดับ 5 ได้ ต้องผ่านการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ แต่คอมพิวเตอร์คือ hardware ทำอย่างไรเราจึงจะรู้เรื่องข้อมูล ข้อมูลนี้สำคัญ แล้วข้อมูลของท้องถิ่น ของอยุธยามีเยอะแยะ เราเป็นเมืองมรดกโลก ควบคู่ไปกับมรดกโลกคือ การท่องเที่ยว เพราะฉะนั้น การท่องเที่ยวผูกติดกับอะไร ปีหนึ่งอยุธยามีนักท่องเที่ยว 2 ล้านแปดแสนคน ประมาณล้านเศษๆเป็นชาวต่างประเทศ ตอนประชุม APEC รัฐบาลก็ชักชวนประชาชน แท็กซี่ พ่อค้า แม่ค้าให้พูดภาษาอังกฤษ อยุธยาก็เหมือนกัน เสียตายว่า น่าจะมีหลักสูตรพวกนี้ที่ทำให้คนบ้านเรารับแขกได้ ไม่ต้องพูดสวยๆ ขอให้พูด communicate กันให้เข้าใจ นี่ก็เป็นตัวหนึ่ง อีกตัวหนึ่งที่จะเป็นลูกค้ำสำคัญของมหาวิทยาลัย ราชภัฏก็คือ ผู้ใช้แรงงานในโรงงาน เราทั้งหมด 4 นิคม อุตสาหกรรม 3 ส่วนอุตสาหกรรม มีโรงงานทั้งหมด 1109 โรงงาน มีคนงานทั้งหมดมากกว่า 198,000 คน คนงานไม่มีพม่า ลาว เขมร คนงานต่างด้าวทำงานใน

โรงงานอยุธยาไม่ได้ เพราะว่าเป็นโรงงานประเภท high technology แล้วญี่ปุ่นเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยมาก คนงานที่ทำงานที่นี่ส่วนใหญ่จบม.6 ได้เงินเดือนรวมทั้งเบี่ยชยัน over time ด้วย รวมประมาณ 10,000 บาท ต่อคนต่อเดือน

ในอยุธยาเองมีสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด 17 สถาบัน แล้วมีสถาบันทำธุรกิจภายนอกที่มาเปิดวิทยาเขตอยู่หลายแห่ง ...ทำอย่างไรจะมีลูกค้ำมาก แต่ไม่อยากให้ลดมาตรฐาน หลักสูตรที่เรากำลังเปิดอยู่ในสาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา หรือหลักสูตรพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่ข้าราชการมาเรียน ทำอย่างไรให้เนื้อหาเป็นประโยชน์กับการทำงาน ...ตอนนี้ รัฐบาลกำลังจะทำให้ข้าราชการ หนึ่ง ใช้ IT เป็น สอง ใช้ข้อมูลเป็น สาม มีหลักทางด้านธุรกิจ สี่ วางแผน ดังนั้น ข้าราชการที่จะมาเรียนในหลักสูตรปริญญาโทกิตติ หรือ ปริญญาตรี หรือภาคพิเศษกิตติ ถ้าเราได้ใส่ความรู้พวกนี้ไป จะเป็นประโยชน์กับการทำงาน แล้วก็เชื่อว่าบุคลากรของเราก็สามารถจะทำได้ อย่างไรก็ตามในส่วนหนึ่งที่เราอาจจะมีความจุดอ่อนของบุคลากรที่ยังมีคุณวุฒิหรือเติบโตไม่ทันอย่าลืมนะว่า ขณะนี้เราก็มีบุคลากรที่ผมคิดว่าผูกพันกับสถาบันราชภัฏ ที่อยู่ภายนอกอีกเยอะ ที่เชิญมาให้ความรู้ได้ และในแง่ของ ประสบการณ์อย่างมหาวิทยาลัยต่างๆในอเมริกา ศาสตราจารย์ ที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่ก็มาจากภาคเอกชนและภาคราชการ ไม่ได้เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยตั้งแต่ต้น อีกกลุ่มหนึ่งที่เราเรียนไว้แล้ว ผู้ใช้แรงงาน อาจต้องเป็นเชิงรุก คือทำอย่างไรที่จะทำให้เขาได้มีเวลามาเรียน ความจริงเขาเรียนรามคำแหง เรียน มสธ. ก็ได้ แต่ความท้อแท้ท้อถอย ถ้าเราสามารถทำให้เขารู้สึกว่าเขาจะมีมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น และสามารถให้เป็นต้น เพราะฉะนั้นก็เป็นการเริ่มต้นที่จะก้าวออกไปสู่โลกภายนอก จากที่ขังตัวไว้เรื่องการผลิตบุคลากรครู เมื่อขึ้นมาเป็นมหาวิทยาลัยแล้ว อย่างในมาตรา 4 ก็พูดไว้ชัดเจนว่า เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยแล้วก็ต้องเป็นนิติบุคคล จะอยู่ในระบบนอกระบบก็จะต้องพูดกันอีกที แต่เมื่อเป็นนิติบุคคลก็เป็นอิสระในการที่จะเลือกทางเดินถ้าเราหันกลับมาดูปรัชญา วิสัยทัศน์ก็ชัดเจนว่า ปรัชญาก็คือ คุณภาพ คุณธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นนี้เป็นเอกลักษณ์ของสถาบันราชภัฏ ก็คือ เราผูกติดไว้กับท้องถิ่นซึ่งไม่เหมือนกับมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ ซึ่งเปิดทั่วไปเมื่อดูวิสัยทัศน์ก็ระบุชัดเจนว่า ภายในปี 2550 จะพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการวิจัยก็เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ...เหลืออีก 4 ปีนี้ จะพัฒนาอย่างไรให้เป็นมหาวิทยาลัย

ที่สมบูรณ์แบบ คำว่าสมบูรณ์แบบในที่นี้ก็จะหมายถึงทั้งตัวเอง ก็คือบุคลากร ...ปริญญาเอกของเรามีน้อย ทำอย่างไร ก่อนถึงปี 2550 เราจะเพิ่มเติมคุณวุฒิบุคลากรของเรา อย่างน้อยก็ให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ...หลักสูตร MBA ของ NIDA ติดอันดับ 4 ของเอเชีย เขาใช้เกณฑ์วัดก็คือ จำนวนอาจารย์กับนักศึกษา จำนวนอาจารย์ที่จบปริญญาเอก และจำนวนหนังสือในห้องสมุด มหาวิทยาลัยในอเมริกาที่เรียกว่า Top Ten Ivy League ก็ดี เขาวัดเกณฑ์เดียวกันนี้ อาจารย์คนหนึ่งจะรับนักศึกษาปริญญาเอกได้ไม่เกิน 5 คน แต่เมืองไทยบางแห่งเปิดหลักสูตรปริญญาเอก รับนักศึกษาระดับปริญญาเอกน้อยกว่าคนต้องคำนึงถึงคุณภาพเพราะฉะนั้นเมื่อเราจะเป็นมหาวิทยาลัยแล้วจะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบในปี 2550 แล้ว เราก็ต้องเตรียมตัวของเราในข้อจำกัดจุดอ่อนเรื่องอาคารสถานที่ที่เราอยู่ในเกาะเมืองไม่สามารถสร้างตึกสูง เราไม่จำเป็นที่จะดูเรื่องปริมาณจะเห็นว่าในอเมริกา Ivy League ทุกแห่งมีนักศึกษาน้อยไม่ถึงหมื่นคน เพราะเขาต้องการคุณภาพ เรื่องเครื่องไม้เครื่องมือ เรื่องหนังสือ โดยเฉพาะเดีวนี้มีอินเตอร์เน็ตกัน เราคงจำเป็นที่จะต้องสร้างพวกนี้ เตรียมตัว อีกอย่างคือหลักสูตร ส่วนใหญ่หนักไปด้านการศึกษา ก็มีเริ่มเปิดหลักสูตรพัฒนาชุมชน หลักสูตรปริญญาโทด้านสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา เราก็ต้องหันกลับไปดูว่า หลักสูตรพวกนี้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นหรือเปล่าแล้วท้องถิ่นเองยังต้องการหลักสูตรอะไรเพิ่มเติมอีก ถ้าดูนโยบายของรัฐบาลขณะนี้ต้องการอะไร ต้องการพัฒนาด้าน IT สร้างตึกสูง เราไม่จำเป็นที่จะดูเรื่องปริมาณ ในอเมริกา Ivy League ทุกแห่งมีนักศึกษาน้อย เพราะเขาต้องการคุณภาพ คราวนี้เรื่องเครื่องไม้เครื่องมือ เรื่องหนังสือ โดยเฉพาะเดีวนี้มีอินเตอร์เน็ตกัน เราคงจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวนโยบายของรัฐบาลขณะนี้ต้องการพัฒนาด้าน IT ข้าราชการบริการเขาได้ในท้องถิ่น เชื่อว่าเขามาเรียน โรงงานในอยุธยา ผู้บริหารสูงสุดจะเป็นญี่ปุ่น หรือต่างชาติ คนไทยเป็นได้สูงสุดคือผู้จัดการฝ่ายบุคคล ได้คุยกับผู้บริหารทั้ง president ผู้จัดการฝ่ายบุคคลหลายๆโรงงาน เขาก็อยากสนับสนุนให้คนงานของเขามีคุณวุฒิเพิ่มขึ้น สองแสนกว่าคน เงินเดือนเดือนละหมื่นบาท แทนที่จะไปเที่ยวผับ ซื้อมอเตอร์ไซด์ มาใช้เวลาเรียนจะดีกว่า อีกกลุ่มหนึ่งที่น่าจะเข้าไปในท้องถิ่น serve กับท้องถิ่น ก็คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรามี อบต. 200 กว่า อบต. เทศบาลอีก 27 เทศบาล

ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่ยังไม่จบปริญญาตรี บุคคลพวกนี้อยากได้ หนึ่ง วิทยฐานะ สอง ความรู้...มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีทั้งสถานที่ บุคลากร และลูกค้า ถ้าเราจัด course สั้นๆ ก็จะช่วยพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไปนี้้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ...ถ้าดูภารกิจ หน้าที่ เดียวนี้ในแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจ กำหนดหน้าที่ไว้ 33 ประการ ครอบคลุมหน้าที่เดิมของจังหวัด อำเภอทั้งหมด ...อยากจะฝากไว้ว่า บุคลากรกลุ่มนี้น่าจะต้องได้รับการพัฒนา แล้วก็จะสอดคล้องกับหน้าที่ บทบาท ภารกิจ ตามวิสัยทัศน์ และประเด็นสุดท้ายที่อยากจะฝากไว้คือในพันธกิจของสถาบันราชภัฏ ปกติมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษา ก็มีเรื่องการเรียนการสอนทางด้านวิชาการ เรื่องการวิจัย เรื่องการบริหารทางด้านวิชาการ แต่ของสถาบันราชภัฏ หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏมีอีกอย่างหนึ่งก็คือ ทำนุ บำรุง อนุรักษ์ วัฒนธรรม ศิลปะ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาขณะนี้ จะครอบคลุม 3 จังหวัด อ่างทอง นครนายก อยุธยา แต่หัวใจสำคัญอยู่ที่อยุธยา แล้วข้างๆสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาก็คือศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ ที่ญี่ปุ่นได้สร้างให้เมื่อ 13 ปีที่แล้ว หลายคนคงลืมไปแล้วว่าชื่อ ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ แต่เดีวนี้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์ ใครไปมาอยุธยา ตอนผมอยู่อยุธยา อย่างน้อยอาทิตย์ละ 3 วัน ต้องมีแขกมาที่ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อมาดู คล้ายๆพิพิธภัณฑ์ว่า ประวัติความเป็นมาของอยุธยา เป็นอย่างไรแท้จริงแล้วไม่ใช่ผมไปศึกษาต้นกำเนิดของศูนย์นี้ ศูนย์นี้ญี่ปุ่นสร้างมาเพื่อให้ทางการศึกษาประวัติศาสตร์ของอยุธยา แล้วเอาประวัติศาสตร์ที่ศึกษาใหม่ๆมาแสดง แต่ 13 ปีที่ศูนย์ประวัติศาสตร์นี้เกิดขึ้นมา การแสดงในทั้ง 4 ห้องไม่เคยเปลี่ยน เพราะว่าไม่เคยมีการศึกษาเพิ่มเติม ในศูนย์นี้มีห้องสมุด ห้องทำงาน เขายังคิดว่า เอนักศึกษาปริญญาเอก เอาอะไรต่ออะไรมาและในยุคหนึ่งศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์นี้ทางสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้ดูแล ถ้าด้านการบริหารให้จังหวัดดูแลก็จะดูแลในเรื่องการซ่อมแซม การบริหาร แต่เรื่องวิชาการที่จะศึกษามอบให้มหาวิทยาลัย ราชภัฏนี้จะเป็นการ serve ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วประวัติศาสตร์อยุธยาขณะนี้มียุหลาย version มีกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มของอาจารย์ชาวยุวิทย์ เกษตรศิริ กลุ่มหนึ่ง เขียนหนังสือ อีกกลุ่มหนึ่งกลุ่มทางศิลปากร หลายๆเรื่อง เมื่ออ่านแล้วก็จะ เชื่อใครดี... ผมคิดว่าถ้าเป็น

มหาวิทยาลัยแล้วน่าจะตั้งสถาบันอยุธยาศึกษา อยุธยาศึกษาได้หลายแง่มุม ไม่ใช่ประวัติศาสตร์อย่างเดียว การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เรามีหมู่บ้านโปรตุเกส หมู่บ้านดัชต์ ฮอลันดา หมู่บ้านญี่ปุ่น ที่น่าสนใจคือ มีชุมชนอิสลาม คิดว่ารองจากกรุงเทพฯ หรือภาคใต้ ที่น่าจะใหญ่ที่สุด เพราะมีอิสลามจำนวนถึง 10% ของประชากร ประชากรของเรามีกว่า 745,000 คน เพราะฉะนั้นประมาณกว่า 70,000 คนเป็นชาวไทยนับถืออิสลาม เรื่องนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏอาจจะใช้ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์เป็นสถาบันในการศึกษาอยุธยา และก็จะเป็นการ serve ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

อรธิตา : ท่าน ดร.สุรพลสมกับที่มาอยู่อยุธยา อยู่แค่ปีเดียว แต่ว่าเจาะข้อมูลได้ลึกซึ้งมาก คิดว่าทัศนะของท่าน ดร.สุรพล คงโดนใจคณะผู้บริหารอยู่หลายเรื่อง

เรื่องที่ 1 คือ พัฒนาศักยภาพของอาจารย์ เพราะฉะนั้นอาจารย์รุ่นน้องๆที่เพิ่งมา ยังไม่ได้ดอกเตอร์ ฝึกอบรมเสียเดี๋ยวนี้เลย

เรื่องที่ 2 คือยุทธศาสตร์การได้ลูกค้า

ประการสุดท้าย ท่านมีคู่คิดแล้ว คือ ดร.อมรวิชัย ท่านบอกว่า ท่านจะพยายามผลักดันให้ที่นี่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่เด่น ...บุคคลต่อไปขอเรียนเชิญ ดร.ปรีดีค่ะ

ปรีดี : งานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ลูกค้าที่สำคัญมากที่สุดก็คงหนีไม่พ้นคนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร คนที่อยู่ในภาคการเกษตรทั้งสิ้น ส่วนนี้เมื่อเรามองเห็นว่าลูกค้าที่มีโอกาสจะได้เข้ามารับการศึกษาในสถาบันของเรา ถ้ามองว่าเราในฐานะสถาบันหรือเป็นคลังสมอง หรือองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับชุมชนทั้งหมดวันนี้จะตอบสนองให้เขาอยู่รอดในสังคมได้อย่างไรบ้าง วันนี้กระแสหลายกระแสที่อยู่ในบริบทที่การเปลี่ยนแปลงเรื่องการศึกษา มีมาก กระแสเกี่ยวกับเรื่องของขบวนการไหลบ่า เรื่องของภาษี 0% ที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรของเรา หรือ WTO การค้าเสรีที่ลงสู่ข้างล่างนี้ถามว่าเกษตรกรได้รับรู้สิ่งเหล่านี้หรือไม่ เพราะเขาต้องเข้าสู่กระบวนการแข่งขัน การค้าต้องเสรีของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เราเห็นชัดเจนที่สุดก็คือจีน เราจะทำอย่างไรว่าพื้นที่ที่มีจำกัด แต่จะทำอย่างไรที่จะให้ผลผลิตของเราสูงขึ้น ก็ต้องมามองที่ตัวศูนย์กลางที่พัฒนาก็คือเรื่องของมนุษย์ เรื่องของสถาบัน

ที่ไปเสริมงานเขาอีกไม่นานเราจะถูกผลกระทบเรื่องภาษี 0% ที่ว่านี้กับเกษตรกร ถามว่าเราจะเตรียมพร้อมเรื่องเทคโนโลยีการผลิต จะเตรียมพร้อมเรื่องของบุคลากรของเรา จะเตรียมพร้อมเรื่องกระบวนการวางแผน โดยเฉพาะเรื่องบุคลากรที่อยู่ในภาคเกษตร บุคลากรที่จะไปเสริมหนุนได้อย่างไรบ้าง นี่เป็นประการที่หนึ่ง ประการที่สองเรามองดูว่าทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพระนครศรีอยุธยา อยู่ใน cluster ของอยุธยาเอง รอบๆปริมณฑลในภาคกลาง มีจำนวนมหาศาล มีคำพูดคำหนึ่งที่น่ายกยูดคือ Smithsonian ทำให้มันเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น องค์ความรู้เหล่านี้มีอยู่พร้อมหมดเรียบร้อยแล้ว เพียงแต่หาวิธีการจัดการให้องค์ความรู้เหล่านี้ไปสู่กระบวนการลูกค้าของเราได้อย่างไรบ้าง นี่คือผลพวงอันหนึ่งในการทำงาน ถัดมาประการที่สาม กติกาข้อกฎหมายที่เป็นจากก้าบกัน เป็นเงื่อนไขอะไรต่างๆ เรื่องของการทับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่น กรมศิลปากร หรืออื่นใดก็ดีในการทำงาน หรือแม้แต่หน่วยที่ส่งเสริมการศึกษาด้วยกันเอง ...สถาบันอุดมศึกษาที่มีประมาณ 47 แห่ง 47 แห่งนี้เราเคยมานั่งคุยทำให้เกิดบูรณาการ ผนึกกำลัง

พลังเหล่านี้หรือเปล่า สร้างเครือข่ายทั้งเชิงแนวนอน-แนวตั้ง หรือเปล่า ถ้าไม่มีเราจะถูกกระบวนการแข่งขัน... ถ้าเราไม่ปรับตัว ไม่ทำงานเชิงรุก หรือถ้ารุกไม่ได้ก็ต้องทำเป็นรูปของ partnerpartnership ขึ้นมา ตรงนี้ก็คือประเด็นสำคัญว่าจะทำเครือข่าย network ในแนวนอน กับแนวตั้ง กับท้องถิ่นอย่างไรบ้าง ต้องเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า กติกา ข้อเงื่อนไขอะไรต่างๆ ข้อกฎหมายในกระบวนการศึกษาทั้งหมด เชื่อใหม่ว่าอีกไม่นานครูอีกห้าแสนกว่าคนจะต้องได้รับการพัฒนา เพราะว่าเปลี่ยนโครงสร้างการศึกษามา 4 แห่งใหญ่ๆด้วยกัน เพราะฉะนั้นการปรับเปลี่ยน ปฏิรูปเหล่านี้ก็ต้องอาศัยสถาบันเป็นตัวหลักที่จะพัฒนา ครูเหล่านี้ก็ห้าแสนกว่าคน ทั้งประเทศนี่คือภารกิจอันที่หนึ่ง ภารกิจถัดมาก็คือว่าภายใต้ระบบโครงสร้าง เรามีสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดแปดร้อยกว่าแห่งทั้งประเทศนักศึกษาเกือบสองล้านคน เฉพาะในระบบ มีเงินที่ทั้งห้าหมื่นไปแล้ว สามหมื่นสองพันกว่าล้านบาท คิดเป็น 14% ของการพัฒนาการศึกษาทั้งหมด และจะมีนักศึกษาเพิ่มปีละ 7% ทุกปี และลองดูว่าบุคลากรของเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระนครศรีอยุธยา นี่เฉพาะในกระบวนตนเองนี้จะทำได้หรือไม่ อย่างไร จะใช้กลไกอำนาจโครงสร้างของผู้นำ CEO ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์กับสถาบันได้อย่างไรบ้าง เพราะว่าท่านต่างคนต่างแยกกันอยู่ การบูรณาการทรัพยากรไม่มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันด้วยกันเองไม่มี ต่างคนต่างทำ ไม่มีเอกภาพอะไรจะเกิดขึ้นกับสังคมในพื้นที่เหล่านี้ ประการถัดมาการทำงานเชิงรุก วันนี้ต้องปรับกลยุทธ์ ตัวอย่างเช่นเรื่องของ Harry Potter โด่งดังมากในกลุ่มวัยรุ่น มีสถาบันหลายแห่งในยุโรป สอนวิชา Harry Potter โดยบูรณาการกับวิชาฟิสิกส์ วิศวกรรม เทววิทยา บูรณาการกับเรื่องของกระบวนการคิดของมนุษย์ ผู้สอนเองเป็นศาสตราจารย์ แต่งตัวเหมือนกับ Harry Potter สอนนักศึกษาในระดับปริญญาโทเพื่อเรียนรู้เรื่องพวกนี้ ถ้ามาทำงานเชิงรุกอย่างนี้ต้นทุนของสังคมที่มีไหม มี แต่วันนี้เราอยู่ภายใต้แห่งของตำรับตำรา เพราะฉะนั้นในสถานการณ์ปัจจุบันเราไม่สามารถหยิบยกเหล่านี้ไปเชื่อมโยงกับอดีต หรือทุนที่เรามีอยู่นี้ ให้เข้าสู่โลกอนาคตได้อย่างไรบ้าง ตรงนี้สำคัญ การเชื่อมโยงเหล่านี้ เพราะฉะนั้นการสะท้อนภาพเหล่านี้มองให้เห็นว่าการศึกษาไม่ได้อยู่นิ่ง แต่มันขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา เราก็เห็นพัฒนาการมาแล้วว่า สถาบันราชภัฏเองพัฒนาการมาถึงก้าวที่สี่ วันนี้ทำหน้าที่จะต้อง take off ต้องบินแล้ว การ take off ก็ต้องมาดูว่าจะทำอย่างไร อย่าง

น้อยหน่าไม้พัน **หนึ่ง** เรื่องของระบบการบริหารจัดการ **สอง** ระบบเรื่องของคลังสมองทั้งหลาย **สาม** ระบบเรื่องของครูบาอาจารย์ **สี่** เรื่องของระบบสารสนเทศ เรื่อง IT เข้ามาเกี่ยวข้อง ระบบเรื่องของการวางแผน ยุทธศาสตร์ในเชิงรุก ทำอย่างไร

ถัดมา ส่วนหนึ่งที่พูดถึงกันมาก คือ **โลกของความแตกต่าง** หุ่นส่วน เรื่องของการทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน ถ้าเราอยู่รูปของ APEC ลงมา แล้วมาทำระบบรูปของสถาบันการศึกษา โลกของความแตกต่างและหุ่นส่วนเพื่ออนาคต สถาบันการศึกษาทำได้หรือไม่ ถ้าเรามองว่าสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาอยู่โดดเดี่ยว ไม่มีเพื่อน และไม่มีพวกจริงๆแล้วในสถาบันเองก็มีจุดแข็งของตัวเองอยู่ สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งต่างก็มีจุดแข็งและจุดอ่อนในตัวเอง เรามาคะใช้กระบวนที่มีจุดแข็งทั้งหมดมาสร้างโอกาสในการทำงานให้เกิดขึ้นในสถาบันของเราได้อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงงาน ถ้ามว่าต้นทุนคนญี่ปุ่นที่มามีอยู่ที่นี่มีจำนวนมหาศาลไหม องค์ความรู้ในกระบวนจัดการเชิงธุรกิจ เรื่องของเทคโนโลยี เรื่องการผลิตทั้งหลายเหล่านี้ เขามีความเก่งกาจมาก แต่ถ้ามว่าเราจะใช้ทุนเหล่านี้ จุดแข็งนี้มาใช้ประโยชน์กับการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร เราอย่างไรในอนาคต ก็ต้องมามอง อาศัยเรื่องของความแตกต่างมาเป็นโอกาสในการทำงาน

สุดท้ายก็คงมามองเรื่องว่า เราผลิตบัณฑิตขึ้นมาเพื่อรับใช้ใคร สังเกตวันนี้ที่เราพยายามจะเปิดด้าน marketing ด้านการศึกษาให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองลูกค้านี้ เพื่อมุ่งให้จบปริญญา เพื่อหวังไปปรับวุฒิ แต่ถ้ามว่าในคุณภาพจริงๆ เราพึงพอใจหรือเปล่ากับ product ที่เราผลิต เกรดต่างๆ A+ A B+..... เราคัดกรองหรือเปล่า ถ้าเราไม่คัดกรองก็จะเข้าเกณฑ์การสู่มาตรฐาน.... ว่าทำอย่างไรที่ราชภัฏจะเด่นดังในเชิงเรื่องของประวัติศาสตร์ เรื่องการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หรือชาติพันธุ์ของมนุษย์ และบังเอิญได้รางวัลเหมือนที่ NIDA ได้รับรางวัลเรื่องของ MBA วันนั้นจะทำให้เกิด branding ในสถาบัน brand name ก็ต้องเกิดภาพลักษณ์ที่ดีว่า ถ้ามาสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาต้องเก่งกาจเรื่องของประวัติศาสตร์ หรือชาติพันธุ์ของมนุษย์ วันนั้นถ้าสามารถทำให้เกิดอย่างนี้ขึ้นมาได้ สิ่งต่างๆจะเป็นแม่เหล็กไหลลงสู่ราชภัฏพระนครศรีอยุธยาทันที ถ้ามว่า branding หรือ image นี้จะสร้างอย่างไร ถ้าเราอาศัย mass production

คือผลิตจำนวนมากเข้าไว้ แล้ววันหนึ่งผลผลิตนี้จะสะท้อนให้เราเห็นว่า สุดท้ายสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ก็จะทำลาย branding ทำลายสถาบันเองอีกเช่นเดียวกัน วันหนึ่งอาจจะชื่นชมกับเรื่องของผลประโยชน์รายได้สาระพัดเลยแต่วันหนึ่งก็เหมือนหอกย้อนกลับมา วันนั้น image ตกต่ำลงไปแล้วถามว่าจะรื้อฟื้นสิ่งนี้ ใช้เวลาอีกไม่รู้เท่าไร เพราะว่าต้นทุนทำงานมานานแล้ว ตรงนี้สำคัญ เพราะฉะนั้นจะต้องจับทิศทางว่าสถาบันราชภัฏจะเดินไปสู่เป้าหมายเพื่อผลิตคนในเรื่องของ mass production หรือจะเอาที่ quality production แล้ว quality ตรงนี้จะเริ่มต้นที่ตรงไหน เมื่อออกไปแล้วจะไปปรับใช้สังคมได้อย่างไรบ้าง ตรงนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

เรื่องของกระแสหลายกระแส ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ Smithsonian กิตติที่เกิดขึ้น เรื่องของโลกของความแตกต่างที่ APEC มี สิ่งนี้มีส่วนมาพัฒนาตรงนี้ได้ ส่วนที่สามคือ เรื่องของการกระจายอำนาจ อีก 3 ปีข้างหน้า การกระจายอำนาจกลไกการบริหารจัดการอยู่ที่ท้องถิ่นหมดแล้ว เพราะฉะนั้นจะทำอย่างไรที่จะให้ท้องถิ่นกับเรามีส่วนร่วมตรงนี้ให้ได้ เขาต้องการอะไร ประการสุดท้ายทำอย่างไรจะให้คนรู้เรื่องกระบวนการ IT ...ฐานข้อมูลของชุมชนที่แท้จริงนั้นมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนได้อย่างไรบ้าง ถามว่า สถาบันราชภัฏจะใช้ตรงนี้พื้นฐานข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการวางแผนเฉพาะในจังหวัดเอง หรือกลุ่มจังหวัดที่อยากให้เกิดขึ้น หรือการเชื่อมโยงในส่วนของภาคได้อย่างไรบ้าง... ท่านมีต้นทุน มีคนเก่ง มีเครื่องมือมีทุกอย่างหมด เพียงแต่จะเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ให้เกิดได้อย่างไรบ้าง ตรงนี้ถ้าทำถึงวันหนึ่งโอกาสไม่ใช่แค่สถาบันราชการอย่างเดียว โดยเฉพาะโรงงานที่มีอยู่ที่นี้ ลูกค้าที่มีอยู่ที่นี้ คนเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาล สุดท้าย product ที่เป็น OTOP ที่เป็นฐานชุมชน ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตข้างหน้า ...มีคนสองล้านกว่าคน ครั้งหนึ่งเป็นชาวต่างประเทศ ถ้าเราทำเฉพาะพระนครศรีอยุธยาอย่างเดียว คนก็ไปก็กลับ ทำไม่เราไม่สร้าง route เรื่องการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นระหว่างพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี เส้นทางประวัติศาสตร์จับมือร่วมกันทำงาน เป้าหมายแทนที่คนจะมาที่อยุธยาอย่างเดียวก็จะไปที่ route อื่นด้วย เพราะฉะนั้น ถามว่าเราจะเตรียมคนเพื่อรองรับกระบวนการท่องเที่ยวตรงนี้ได้อย่างไรบ้าง วันนี้ท่านนายกฯ ประกาศแล้วว่า 30 ล้านคนนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทยเชื่อไหมครับตำรวจท่องเที่ยวที่กระทรวงการท่องเที่ยวดูแลอยู่ มีคนรู้ภาษาจีนแค่ 5 คน

โกด์ หรือมัคคุเทศก์ที่มีอยู่ในประเทศไทย ถามว่ารู้ภาษาจีนจริงๆมีไหมครับ ไม่มีเลย มีคนที่อยู่กองพล 93 ที่อยู่ดอยตุงนั้นมาเป็นมัคคุเทศก์แทน ...อันนี้เป็นโอกาสไหม ก็เป็นโอกาสเพราะว่าทำให้สถาบันเราเป็นที่รองรับ เพราะคนเหล่านี้ต้องมาแน่ มาเที่ยว เยี่ยมชม ถามว่าเรารับสิ่งเหล่านี้ไว้แล้วหรือยัง เป็นโอกาสทางการตลาด พอเกิดขึ้นมันจะเกิดกระแสไปทุกภาคธุรกิจ ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง งานตรงนี้ที่จริงแม่เหล็กของอยุธยามีอยู่แล้ว ก็คือมรดกโลก มรดกโลกเหมือน magnet คือตัวที่ทำให้เกิดแม่เหล็กใหญ่ คนที่จะมาเสริมแม่เหล็กทั้งหมดที่นี้จะทำ marketing ตรงนี้ได้ อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องที่ท้าทาย เพราะต้องทำงาน ส่วนหนึ่งคืองานส่วนบน งานส่วนล่าง และงานเชื่อมโยงในส่วนที่เป็น network รอบๆข้าง ต้องแข่งขัน ต้องหลบมุมว่า สิ่งอะไรที่เพื่อนไม่ทำ แล้วเราทำแล้วเป็นสิ่งที่ดี เป็นโอกาสทางการตลาด การศึกษา

อธิธา : ดร.ปรีดีท่านได้เสริมแนวคิดของ ดร.สุรพล ขึ้นมาอีกให้เราชัดเจนขึ้น เรารู้สึกใจชื้น และดูรู้สึกกระฉับกระเฉงขึ้นว่าเรามีลู่วางที่จะอยู่ได้อย่างดีและเด่นด้วย ท่านต่อไปเรียนเชิญ ดร.อมรวิรัช

อมรวิรัช : อยากพูดเรื่องแนวโน้มทิศทางการศึกษาของโลก และเรื่องมหาวิทยาลัยอย่างที่เราอยากให้เป็น ก็มีอยู่ 5-6 เรื่องที่คิดว่าสำคัญ ถ้าเราจับกระแสพิจารณาการศึกษาโลกตรงนี้ได้ เราน่าจะพอมองเห็นวิสัยทัศน์คร่าวๆ ได้ว่ามหาวิทยาลัยในอนาคตจะเป็นอย่างไร

การเป็นมหาวิทยาลัยเป็นได้หลายแบบ เราจะเขียนโจทย์ เขียนอนาคตว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยแบบไหน อาจต้องมองจาก 2 ส่วน ทั้งส่วนที่มองเชิงอุดมคติว่ามหาวิทยาลัยที่ดีเป็นอย่างไร ส่วนที่ 2 ที่สำคัญมากก็คือว่า ปัญหาที่มหาวิทยาลัยประสบอยู่ตอนนี้ ที่ใช้คำว่าวิกฤตมหาวิทยาลัยนั้นมีอะไร การเป็นมหาวิทยาลัยคงต้องพยายามหลบวิกฤตที่มหาวิทยาลัยทั้งหลายเจออยู่ด้วย พูดอีกนัยหนึ่งก็คือถ้าจะเป็นมหาวิทยาลัยอย่าเป็นอย่างที่มหาวิทยาลัยบางแห่งเขาเป็นกัน เป็นนี้ต้องเป็นอย่างที่เรารู้เท่าทัน

เรื่องแรก สังคมความรู้ค่อนข้างชัด คงไม่มีใครปฏิเสธ เรื่องการที่โลกในอนาคตไม่ได้ต้องการแค่ blue collar แล้วคนที่ออกไปทำงานอยู่ในสายงาน ทำงานแต่งงานเสมือนต่างๆ

คนต้องการคิดงานสร้างสรรค์ค่อนข้างเยอะ คนต้องเรียนรู้อะไรค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้น การสร้างคนที่เป็คนักไฟหาความรู้ เป็นนักคิดที่ดีสำคัญมาก

เรื่องที่สอง เรื่อง *mass education* ก็ค่อนข้างขัด ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งอัตราการเรียนต่อปริญญาตรีเพิ่มขึ้นหลายเท่าในรอบสองทศวรรษ ทุกประเทศทั่วโลกก็ว่าได้ ที่การอุดมศึกษาเป็นสาธารณะไปแล้วของไทยเราเองตัวเลขขึ้น 20 กว่าเปอร์เซ็นต์แล้วของกลุ่มอายุ ตรงนี้ก็มีโจทย์ซ้อนโจทย์ว่าการศึกษาเพื่อกลุ่มเป้าหมายกว้าง หน้าตาของหลักสูตรคงต้องยืดหยุ่นหลากหลายขึ้นเยอะ ตอนนี้หน้าตาหลักสูตรของเราหลากหลายแค่ไหน สอง เรื่องคุณภาพ การสอนเป็นมวลงไม่ได้แปลว่าจะต้องย่อหย่อนเรื่องคุณภาพ

เรื่องที่สาม ค่อนข้างขัด เป็นชีพจรการศึกษาโลกก็ว่าได้ คือ เรื่อง *education on demand* ใครเรียนได้จากทุกที่ทุกเมื่อ คำว่า *anytime anywhere learning* หลายท่านก็คงเคยได้ยิน

เรื่องที่สี่ เรื่อง *professionalism* ที่จริงไม่ใช่เฉพาะในวงการศึกษเท่านั้น ทุกวงการก็ว่าได้ ตอนนี้เราพูดถึงคำว่า CEO อีกหน่อยก็ต้องเป็นอธิการฯ CEO มาทิศทางเดียวกันหมด วันก่อนพวกเราได้มีโอกาสไปพบนายกฯทักษิณ ท่านพูดชัดเจนว่าตอนนี้ให้อิสระ ให้อำนาจการทำงาน แต่ *bench mark* แต่ตั้งเกณฑ์ วางดัชนี คุณทำให้ได้ภายในหกเดือน ปีหนึ่ง ถ้าไม่ได้ก็เปลี่ยน ก็ง่ายอย่างนั้นก็เป็นวิธีคิดแบบ *Taksinomic* มีจุดที่น่าสนใจเยอะ คิดว่าตอนนี้

บรรยากาศบ้านเมืองเป็นบรรยากาศที่พยายามให้พลังคนทำงานค่อนข้างมาก แต่ว่าเพื่อความเป็นธรรมต่อสังคมก็มีระบบตรวจสอบตรงนี้ แนวคิดเรื่องผู้ว่าฯ CEO ที่อีกหน่อยเข้าใจว่าต้องมีอธิการฯ CEO ด้วย คงจะต้องชัดเจนขึ้น การ *bench mark* วางดัชนีว่าจะต้องทำอะไร วางเป้าเชิงยุทธศาสตร์ชัดเจน ในหกเดือน หรือปีหนึ่งที่ชี้ชัด วัดได้อันที่สี่ อันที่ห้า เรื่องมาทางสังคมศาสตร์นิดหนึ่ง การศึกษาไม่ได้ตอบสนองเรื่องความสามารถแข่งขันอย่างเดียว มีเรื่อง *การเยียวยาสังคม* ด้วย ปัญหาเยอะตอนนี้ สังคมเจริญขึ้นก็จริงในแง่วัตถุ แต่ในเรื่องความเจ็บป่วยทางสังคมก็หนักขึ้นด้วย พอได้ทำวิจัยเรื่องการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษา เห็นชัดเจนว่าแนวโน้มหนักขึ้น มีข่าวการใช้ความรุนแรงยิ่งกัน ทำร้ายกันในโรงเรียน ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐ...เยอรมัน...จีน เรื่องความเจ็บป่วยทางสังคม คิดว่าสถาบันการศึกษามองข้ามไม่ได้ ตรงนี้มีนิยามว่า เราไม่ได้สังเกตว่าสอนคนให้มีความรู้ออกไปทำงานได้ เราต้องทำให้เขาออกไปเป็นคนที่จะช่วยให้สังคมมีสันติสุข อยู่กันอย่างปรองดองมากขึ้นด้วย สุดท้ายเรื่อง *globalization* ก็ค่อนข้างขัด สถาบันการศึกษายุคหลังปฏิรูป เรื่องการดูแลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่สำคัญมากๆ ผมไม่เชื่อว่าการกระจายอำนาจจะเกิดได้สมบูรณ์เพียบพร้อมถ้ามันไม่มีรากฐานมาจากศักดิ์ศรี และความภูมิใจของท้องถิ่นเสียก่อน รากฐานของศักดิ์ศรี ความภูมิใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมาจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกฟื้นฟู อนุรักษ์ คนเราถ้าไม่ภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของเราเอง อำนาจที่มีมาก็เป็นเพียงอำนาจเท่านั้นเอง ตรงนี้สำคัญมาก

นัยที่มีต่อการพัฒนาอุดมศึกษาไทยหลังปฏิรูปที่สำคัญมีหลายเรื่อง

เรื่องวิจัยเป็นเรื่องหนึ่งแนวๆ การสร้างประชาคมเรื่องนี้ให้เกิดขึ้น ซึ่งก็มีได้หลายรูปแบบ คงไม่ใช่ส่งเสริมให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างเดียวเสียแล้ว อาจจะเป็นเรื่องการส่งเสริมเครือข่ายวิจัยเป็นเรื่องๆ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบัน ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น ร่วมมือกับต่างมหาวิทยาลัย ร่วมมือกับใครต่างๆ ความเป็นประชาคมที่มีอะไรหลากหลายทำก็จะเกิดขึ้น

อันที่สอง สำคัญที่สุด เรื่อง *บัณฑิตนักคิด* นักสร้างความรู้ เราจะต้องทำให้บัณฑิตรุ่นใหม่ที่เราสร้างออกไปให้มีโอกาสลงไปสัมผัสกับปัญหา สัมผัสกับสิ่งต่างๆ มากขึ้น ช่วยทำให้เขาเป็นคนซึ่งเป็คนักคิดของสังคม ของท้องถิ่น

มากขึ้น ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ซึ่งเป็นบัณฑิตออกไปทำงานทำการ มีเงินเดือนอย่างเดียว บ้านเมืองยังมีปัญหาเยอะตอนนี้ ถ้าเราไม่สร้างคนรุ่นใหม่ทีไรรู้สึกเป็นห่วงเป็นใยบ้านเมืองร่วมกัน อีกหน่อยเราก็จะเจอปัญหาแบบญี่ปุ่น แบบอเมริกา เหมือนกัน ซึ่งดูเจริญในซีกหนึ่ง และดูเจ็บป่วยทางสังคมอยู่มากในอีกซีกหนึ่ง

อันที่สาม เรื่อง *mass education* ทำให้หลักสูตรต้องยืดหยุ่นขึ้นเยอะ ระบบเทียบโอนต่างๆต้องดี ทราบว่าหลายสถาบันได้มีการสำรวจ วางหลักเกณฑ์ระบบเทียบโอนต่างๆต้องทำให้หนักและชัดขึ้น

เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ หลายประเทศเขาก็พยายามทำเรื่องนี้มาก ไปดูงานที่อเมริกาปีที่แล้ว ...อาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างๆที่ไปแต่ละคนมี PC บนโต๊ะ 2 เครื่อง เครื่องหนึ่งไว้ค้น เครื่องหนึ่งไว้เขียน เครื่องหนึ่งเข้าระบบ lan เข้า internet ตลอด เช็ค e-mail กับนักวิชาการต่างสถาบัน กับเพื่อน ...ค้นคว้าข้อมูลใน web ต่างๆที่เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัย แล้วอีกเครื่องเอาไว้เขียน...ของเราอย่างเก่ง ห้องหนึ่งอาจารย์นั่งกัน 4-5 คน แร่กันเครื่องหนึ่งก็มี ซึ่งก็ยังไม่ค่อย เราคงต้องทุ่มทุนอีกเยอะ อีกหน่อยมันจะเป็นเครื่องมือมาตรฐานเหมือนเครื่องคิดเลขไปแล้วก็ได้

อันที่ห้า ระบบบริหารการประกันคุณภาพ คงต้องเน้นที่ผลงานมากขึ้น ซึ่งช่วงหลังเราล้มล้มสลายการประเมินภายนอกมาแล้ว คิดว่าตรงนี้เราได้กลั่นแกล้งระบบคุณภาพใหม่เป็นอย่างไร ในทัศนะของผมนะระบบการประกันคุณภาพที่ดีมีพื้นฐานบนวัฒนธรรมคุณภาพที่ดีด้วย ระบบอย่างเดียวคงช่วยอะไรมากไม่ได้ ...ต่อให้มีระบบ ISO มีอะไรเข้ามา แต่ถ้าพื้นฐานไม่อยู่บนจิตใจที่ใฝ่เรื่องคุณภาพหรือวัฒนธรรมคุณภาพแล้ว การประกันคุณภาพก็คงจะยาก

อันที่หก เรื่องความเป็นนานาชาติ เราล้มล้มสลายสัมพันธ์กับนานาชาติประเทศมากขึ้น เรื่องการสร้างความเป็นนานาชาติในโลกทัศน์หรือองค์ความรู้ที่เราสอนก็สำคัญด้วย

สุดท้าย เรื่องครูมหาวิทยาลัย ตอนนี้ระบบสมัยใหม่ต่างๆทำให้บางที่ความสัมพันธ์ของครูบาอาจารย์กับลูกศิษย์ห่างเหินกันมากขึ้น คิดว่าตรงนี้ต้องพยายามฟื้นฟู ไปในต่างประเทศก็เห็นชัดเจนว่าเขากำลังฟื้นฟูเรื่องนี้หลายประเทศพยายามกลับมาใช้ระบบผู้เรียนกลุ่มเล็ก มีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม เด็กมีการใช้ชีวิตร่วมกันในมหาวิทยาลัยอย่างใกล้ชิดกันมากขึ้น กับครูด้วย เขาเชื่อว่าในโลก ซึ่งคนมีสัมพันธภาพห่างเหินกันมากขึ้น การฟื้นฟูความสัมพันธ์

ในมหาวิทยาลัยก็เป็นเรื่องจำเป็น อันนี้เป็นนัยหลักๆที่มอง

ที่นี้พอลงมาถึงเรื่องยุทธศาสตร์การปฏิรูป คิดว่ามีสามเรื่องที่สำคัญ หนึ่ง เรื่องการบริหารจัดการ สอง เรื่องการวิจัย สาม เรื่องการเรียนการสอน

ส่วนแรก ถ้าเราจับกระแสทั้งอุดมศึกษาสากล และอุดมศึกษาไทย กระแสการจัดการแนวใหม่ คิดในเรื่องประสิทธิภาพการสนองตลาดอย่างสมดุล และมีนวัตกรรม หมายความว่าไม่ใช่สนองอย่างเดียว แต่พยายามดูว่าทำอย่างมีคุณภาพ และรักษาความเสมอภาคต่างๆที่ผู้รับบริการควรได้รับ ลำคัญมาก เป็นปัญหาทั่วโลกเหมือนกัน ในอเมริกา อังกฤษก็มีปัญหานี้ มหาวิทยาลัยถูกกดดันให้หาสตางค์ใช้ ก็พยายามเปิดหลักสูตรซึ่งทำเงิน มีปัญหาว่าหลักสูตรบางหลักสูตร ซึ่งไม่ทำเงินก็ถูกย้าย หลักสูตรบางสาขา อย่างประวัติศาสตร์ ปรัชญา ซึ่งดูเหมือนไม่ค่อยมีใครอยากเรียนก็กลายเป็นหลักสูตรซึ่งถูกบ่อนไชไป ก็ค่อยๆแคระแกร็น และก็เฉาไปในที่สุด ซึ่งหลังๆรัฐบาลก็เข้ามาแทรกแซง ลงเงินงบประมาณมาสร้างศูนย์แห่งความเป็นเลิศต่างๆ อยากให้มหาวิทยาลัยสนองตลาดอย่างสมดุลมากขึ้น ไม่ใช่ตรงไหนทำเงินก็ทุ่มตรงนั้น แต่ให้ทำในสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมด้วย แม้ว่าจะไม่เป็นสาขาที่ทำเงินก็ตาม เรื่อง performance evaluation ก็เป็นเรื่องหนักหนาสาหัส เป็นนัยว่าความเป็นมหาวิทยาลัยยุคใหม่ ระบบ performance evaluation สำคัญมาก ทำอย่างไรจะวางระบบที่เราสามารถวางแผน วางดัชนี และเข้าไปประเมินผลบุคลากรได้อย่างดี มีหลายมหาวิทยาลัยทำเรื่องนี้อย่างเข้มข้น เช่นมหาวิทยาลัยสุรนารี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรี เราน่าจะมีการสร้างเครือข่าย เรียนรู้ประสบการณ์ของเขาได้จะทำให้เราสามารถวางระบบของเราเองได้ เรื่องระบบงบประมาณใหม่ สำคัญมากจะกระทบเราแน่นอนว่างบประมาณคงไม่ได้จัดสรรตามอย่างที่เป็นอย่างมาก่อน แต่ว่าเหมือนกับเป็นระบบ contract เหมือนกัน ว่าท่านสัญญาจะทำงานอะไรจะให้ output outcome อะไรบ้าง แล้วก็ถูกตรวจสอบการใช้จ่ายเงินตามนั้น โดยเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ตรงนี้ก็จะทำให้มีผลกระทบต่อนักเรียนค่อนข้างเยอะ ต้องวางระบบติดตามแผนงานภายในสถาบันค่อนข้างเข้มข้น ระบบแผนงานคงต้องปรับเยอะพอสมควรที่จะดูว่ากิจกรรมของหน่วยงานต่างๆที่ทำการจะต้องให้ผลลัพธ์อะไรบ้าง มีการประเมินตามนั้น และก็มีผลต่อการตัดสินใจด้านงบประมาณที่จะจัดสรรให้ในปีต่อไป เรื่องการประกันคุณภาพก็จะมากระทบเรื่องการบริหาร

จัดการค่อนข้างเยอะ ตอนนีการไป set เรื่อง output outcome indicator ระดับภาควิชา ระดับหน่วยงาน สำคัญมาก ในก้าวต่อไปของความเป็นมหาวิทยาลัยเราคงต้องเล่นเรื่องนี้ให้นักขึ้น ตอนนีประสบการณ์จากการถูกประเมินภายนอกมีแล้ว คิดว่าเราสามารถทำให้เป็นประโยชน์ในการที่จะทำให้หน่วยงานภายในมีเรื่องการจัดการที่ใช้ตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพต่างๆ หรือตัวบ่งชี้เชิงประสิทธิภาพได้ดีขึ้น

อันที่สอง เรื่องการปฏิรูประบบวิจัย คิดว่างานที่จะเป็น *strategic research* ของสถาบันน่าจะต้องมีความขึ้น ลำพังการส่งเสริมให้อาจารย์ทำวิจัยอย่างเดียวเห็นจะไม่พอ เสียแล้ว เราหวังผลกระทบระยะยาว สร้างกลุ่มก่อนนักวิจัย ตอนนีเรามีปัญหาโครงสร้างอายุในประชาคมของสถาบัน ราชภัฏเองที่โครงสร้างอายุไม่ต่อเนื่อง บางแห่งพบว่าอายุอาจารย์เฉลี่ย 50 เศษๆ แล้วภายใน 10 ปี อาจารย์หายไป 60-70% ของสถาบัน แล้วช่วงที่จะมาต่อ ยอดก็ขาดหายไป หรือว่าพร่องไป ตรงนี้ภาพที่เราเห็นว่าอาจารย์ทำวิจัยกัน เยอะๆ อีก 10 ปีอาจจะหายไปโดยสิ้นเชิงก็ได้ อาจารย์รุ่นใหม่งก็ต้องการการอุดหนุน ส่งเสริม พี่เลี้ยง ที่จะทำให้เห็นว่าเกิดกลุ่มก่อนของนักวิจัยขึ้นมาแล้วก็สร้างทายาทต่อๆกันไป ตรงนี้ก็ต้องมี theme มีเรื่องที่จะเล่น จะเป็นสาขาประวัติศาสตร์ สาขาอะไรก็ได้แล้วแต่ที่ถนัดจะเล่น ตรงนี้ที่เรียน ไม่ใช่เพียงเพื่อให้มีสถิติผลงานวิจัย ที่อวดชาวบ้านได้ว่าได้ทำงานวิจัย แต่เราหวังมากกว่านั้นก็คือ **หนึ่ง** เราได้สร้างความเป็นเลิศ เฉพาะทางจริงๆ ซึ่งอาจจะต้องมีกระบวนการที่จะ identify ว่าเราจะมีศักยภาพที่จะเป็นเลิศในด้านใดบ้าง **สอง** เราสร้าง ทายาทวิจัย ที่สำคัญมากพอๆกันก็คือ สร้างนักวิจัย สร้างคนด้วย

ตรงนี้ในความเป็นมหาวิทยาลัยของสถาบันก็จะต้อง คิดเรื่องงานวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์และการสร้างอาศรมวิจัยขึ้น ในสถาบันให้ชัดเจน เรื่องแหล่งทุนที่หลายๆคิดว่าการมีงาน มีคน มีนักวิจัย เรื่องแหล่งทุนไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร แต่ที่อยากเห็นคือมีความหลากหลายมากขึ้น ไม่ไปเกาะเกี่ยวอยู่กับแหล่งใดแหล่งหนึ่งอย่างเดียว ซึ่งเป็นความเสี่ยงเหมือนกัน เรื่องระบบการติดตามประเมินผลการวิจัยที่ดีต้องพยายาม ทำให้การจัดการเรื่องนี้เข้มข้นขึ้นด้วย เดียวนี้สถาบัน หลายแห่งได้ทำมาถูกทางแล้ว เช่น ในการส่งผลงานวิจัยจะมีเป็น external reader เป็นคนอ่านผลงานภายนอก ซึ่ง

เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องดี แล้วระบบเหล่านี้ต้องค่อยๆทำต่อไปก็จะ ทำให้งานวิจัยมีคุณภาพ สุดท้าย เรื่องการประสานสัมพันธ์ การสอนกับการวิจัย สำคัญมาก ในงานเขียนหลายๆชิ้นที่ได้ review งานของ Tanaki foundation เมื่อ 2-3 ปีที่แล้วก็ตี หรือหนังสือบางเล่มที่ดังมากอย่างหนังสือ Chasing the Future ที่พูดเรื่องการศึกษานี้ก็ค่อนข้างชัดเจนว่า ทิศทาง สถาบันการศึกษารุ่นใหม่โดยเฉพาะอุดมศึกษา การทลาย กำแพงระหว่างการสอนกับการวิจัยสำคัญมาก จะต้องเอา ประเด็นความก้าวหน้าใหม่ๆจากการวิจัย จากการค้นพบ ทางวิชาการมาบูรณาการเป็นหัวข้อการสอนใหม่ๆให้ได้มากขึ้น ตรงนี้ก็ต้องมีการสลายกำแพงให้ได้ และก็ทำให้การสอนมี พลวัต มีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆอยู่ตลอดเวลา

เรื่องสุดท้ายที่คิดว่าสำคัญมากก็คือ ยุทธศาสตร์การ ปฏิรูปการเรียนรู้ต้องยอมรับอยู่อย่างหนึ่งว่าในการก้าวไปเป็น มหาวิทยาลัยนั้น เราก็ก้าวมาจากฐานการสอนเป็นฐานหลัก เพราะฉะนั้นอย่างไรก็ตามการสอนไม่ได้ แต่ต้องทำให้ เข้มแข็งและเข้มข้นยิ่งขึ้น ทิศทางของการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่สำคัญ 5-6 ประเด็น คิดว่าจำเป็นทั้งสิ้น เรื่องหลักสูตรที่เป็นสหวิทยาการมากขึ้นก็มีความสำคัญ คิดว่าตอนนี้บัณฑิต ที่จบออกไปจะดังเดียวเฉพาะศาสตร์ตนคงไม่ได้ โอกาสที่จะ ไปเรียนวิชาโท หรือหลักสูตรที่มีลักษณะการเชื่อมโยงหลาย สาขาเข้ามา จำเป็นมากๆ เพราะว่าการแก้ปัญหาบ้านเมือง ท้องถิ่น ใช้ความคิดมิติเดียวไม่ได้ ถ้าเราสร้างบัณฑิตมิติเดียว ออกไปก็ไปย่ำรอยปัญหาเดิมว่าคนพูดจากันแล้วไม่เข้าใจกัน เพราะไม่เคยมีประสบการณ์การแลกเปลี่ยนโลกทัศน์ของคน ต่างสาขามาก่อน ตรงนี้สำคัญ เรื่องศาสตร์สาขานี้คงไม่ใช่ในแง่เนื้อหาหลักสูตรอย่างเดียว ศาสตร์สาขาในแง่ผู้เรียนด้วย ...จริงๆถ้านิสิต นักศึกษาหลากหลายสาขา หลากหลาย สถาบันมานั่งเรียนบางวิชาด้วยกัน มันก็เป็นพหุสาขา สหสาขาในเชิงกระบวนการเรียนรู้แบบหนึ่ง ซึ่งตรงนี้เราหวัง จะเห็นมากขึ้น

อันที่สอง เรื่องการสอนเน้นวิจัย เน้นสอนคนที่ได้ ทำวิจัย สร้างความรู้เอง เราเชื่อว่าเขาจะมีความรู้ที่ติดแน่น ทนนาน แล้วก็มีการเรียนรู้ที่ดีด้วย

อันที่สาม เรื่องประสบการณ์ตรง สำคัญมาก โลกข้างนอกมันหมุนเร็ว มีเรื่องเรียนรู้เยอะ การให้ ประสบการณ์ภาคปฏิบัติจำเป็นมาก

อันที่สี่ เรื่องห้องสมุด คงต้องปรับปรุงเทคโนโลยี สารสนเทศต่างๆให้ดีขึ้น

อันที่แท้ เรื่องการสอน การฝึกอบรม ซึ่งเดินคู่กัน
ตรงนี้เป็นภารกิจสำคัญเหมือนกันในแง่การให้บริการวิชาการ
เราปฏิรูปการเรียนรู้แล้ว องค์ความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้
ต่างๆน่าจะเป็นประโยชน์ ไม่เฉพาะเฉพาะนักศึกษาในสถาบัน
แต่เป็นกับหน่วยงานข้างนอกด้วย ก็ต้องมี integration เรื่อง
teaching กับ training เข้าด้วยกัน

สุดท้าย เรื่องความเป็นนานาชาติ เน้นอนในการก้าว
ไปสู่ความเป็นมหาวิทยาลัย คิดว่าการสร้างความเป็นสากล
ของหลักสูตรก็จำเป็นมากๆเช่นกัน เพราะว่าความรู้ตอนนี้
มัน global หมด หลายเรื่องเรามาคิดอยู่ในบริบท Thailand
อย่างเดียวมันไม่พอแล้วหลังๆประเทศไทยก็มีบทบาทมากขึ้น
APEC ที่ผ่านมานี้เราก็ค่อนข้างประสบความสำเร็จ ก็เป็น
จังหวัดของการศึกษา เข้าไปรองรับมิติความเป็นสากลของ
ประเทศให้ได้มากขึ้น

ยกตัวอย่าง 1 เรื่อง เพื่อให้เป็นรูปธรรม ว่าหมายถึง
อะไร เป็นตัวอย่างจาก college เล็กๆแห่งหนึ่งในสหรัฐ
คิดว่าในอนาคตข้างหน้าเราจะเห็นวิชาประเภทนี้มากขึ้นใน
ระดับปริญญาตรี ชื่อวิชา Faculty-Student Research เป็น
โครงการวิจัยร่วมระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ เปิดให้
นักศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท มุ่งพัฒนาทักษะงานวิจัย
และทักษะที่ติดต่อการเป็นนักวิจัย ลักษณะของวิชานี้ก็คือ
ให้อาจารย์ 1 คน ซึ่งทำงานวิจัยอยู่แล้วร่วมกับนักศึกษา
1 กลุ่มไปทำงานร่วมกันในหัวข้อที่อาจารย์ท่านนั้นทำอยู่แล้ว
และนักศึกษาเองก็สนใจ หน่วยกิตมี 3 หน่วยกิต section
หนึ่งเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ 7 คน ให้อาจารย์เสนอตัวเข้ามา
สอนวิชานี้ด้วยความสมัครใจ คืออาจารย์ที่มี project วิจัย
และคิดว่าพอมีเวลาและเป็นประโยชน์ร่วมคือมีนักศึกษา
เข้ามาช่วยทำงานก็เปิดให้และคิดเป็นหน่วยกิตให้นักศึกษาได้
นักศึกษาที่ลงวิชานี้ส่วนใหญ่เป็นปี 3 ปี 4 เขาทมา 3 ปีแล้ว
คณะและภาควิชาที่เข้าร่วมก็หลากหลายมาก เปิดไปรวม
40 section มีอาจารย์ 40 คน 26 ภาควิชา หัวข้อวิจัยก็มี
หลากหลาย เช่น ปัญหาสังคมเมือง หรือเรื่อง DNA Plasmid
DNA ต่างๆซึ่งเป็นทางสายเทคโนโลยีชีวภาพทำ แต่ประเด็น
ก็คือว่าเด็กได้มาเรียนรู้ประสบการณ์วิจัยจากอาจารย์ เรื่องนี้
เป็นทิศทางหนึ่งที่มหาวิทยาลัยนำเสนอ นำบูรณาการงานวิจัย
กับงานสอน และเปิดวิชาลักษณะนี้ให้นักศึกษาได้มีโอกาส
เข้ามาสัมผัสประสบการณ์การเป็นนักวิจัยวัยเยาว์มากขึ้น

สรุปตรงนี้ว่า มหาวิทยาลัยที่เราหวังให้เป็นก็อยาก
เน้นเรื่องการเรียนรู้การสอนเป็นพิเศษ ในเฟสที่หนึ่งของการ

เป็นมหาวิทยาลัย การสร้างฐานที่เข้มแข็งเรื่องหลักสูตร เรื่อง
การสอนสำคัญมากฟังเพลินๆเหมือนกับการเป็นมหาวิทยาลัย
ต่อไปวิจัยให้มากขึ้น คิดว่ามันอาจจะเร็วเกินไป อาจจะต้อง
มานั่งพูดให้ชัดว่าเราจะวางพื้นฐานเรื่องการเรียนรู้การสอนให้
มันคงเสียก่อนจะได้อย่างไร การเรียนการสอนที่แน่น ที่มี
รากฐานเข้มแข็ง ปูพื้นฐานไปสู่การวิจัยทีเดียว ในทางตรง
กันข้าม ถ้าเราทิ้งเรื่องหลักสูตรการสอน ไป boom เรื่อง
งานวิจัยกันอย่างเสียศูนย์เกินไปก็มีปัญหาแน่นอนในระยะยาว
สถาบันก็คงขึ้นชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัยชั้นเลิศได้ยาก เพราะ
ว่าจะไปซ้ารอยกับมหาวิทยาลัยหลายแห่งในโลกตะวันตก
ซึ่งไปเอาดีในเรื่องงานวิจัย แต่ว่าทั้งการสอนและเกิดปัญหา
ต่างๆมากมาย ตรงนี้ต้องพยายามสร้างดุลยภาพและไป
อย่างเป็นขั้นตอน เรื่องหลักสูตรคิดว่าชัดเจน การมาปรับปรุง
หลักสูตรให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ ภาคสนามต่างๆ
มากขึ้น การจัดประสบการณ์การค้นคว้า วิจัยที่หลากหลาย
ในหลักสูตรสำคัญมากขึ้น การจัดเสวนาแสดงผลงานนักศึกษา
ในโอกาสต่างๆสม่ำเสมอ นักศึกษาในระดับปริญญาตรี
ทำผลงานเรื่อยๆมากมาย เพียงแต่โอกาสแสดงตัวแสดงตน
แสดงออกน้อย ที่จริงถ้ามีเรื่องการเรียนรู้การสอน เรื่องผลงาน
ต่างๆของเขาที่มาแสดงในโอกาสต่างๆ จะช่วยได้มาก
ทิศทางหนึ่งซึ่งเราเห็นในต่างประเทศก็คือมีวิชาลสัมมนาของ
นักศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาดั้งแต่ปริญญาตรีได้ฟัง
ความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ๆอยู่เสมอตั้งแต่ปีหนึ่ง
บรรยายภาคก็จะมีคนมาเล่าเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาการ
บางเรื่องที่สนใจร่วมกันให้ฟัง แล้วก็เปิด open ทัวไป
ทั้งนักศึกษา ทั้งอาจารย์มาฟังได้ เรื่องการถูกประเมิน
ภายนอก ทิศทางที่น่าจะเป็นอันหนึ่งก็คือว่า เราต้องเน้น
นวัตกรรมของหลักสูตรให้เป็นจุดขายของการประเมินมากขึ้น
เช่นเราไปจัดประสบการณ์วิจัยในหลักสูตรต่างๆทำresearch
base teaching ทำอะไรต่างๆ ตรงนี้น่าจะเป็นดัชนี
เป็นเกณฑ์ที่เราเสนอขอรับการประเมินด้วย ถัดมาค่อนข้าง
ท้าทายมากสำหรับทุกมหาวิทยาลัย คือการมีหลักสูตรที่
หลากหลาย track มากขึ้น นักศึกษาที่เข้ามามีหลายแบบ
เพราะฉะนั้นนักศึกษาบางกลุ่มที่ค่อนข้างมีศักยภาพสูง
ทำไมเราไม่อาจหาญทำหลักสูตรพิเศษให้เขาได้ อาจคัดตัว
หลังจากจบปีสองมาเรียนหลักสูตรพิเศษ ตอนปีสาม ปีสี่
กลุ่มนี้ก็เป็นกลุ่มที่เราให้เรียนในลักษณะสหวิทยาการ
ประสบการณ์วิจัย ประสบการณ์ภาคปฏิบัติสูงขึ้น
ต่างประเทศทำขึ้นเยอะ มหาวิทยาลัยไทยควรจับกระแสและ

ทำให้มากขึ้นด้วย

ในส่วนของผู้สอนเอง ในความเป็นมหาวิทยาลัยที่หวังให้เป็น คือ หนึ่ง ภาพลักษณ์ของการเป็นทั้งครูและนักวิชาการต้องชัด ตอนนี้เรามีอาจารย์มหาวิทยาลัยเยอะครูน้อยลงเป็นลำดับ ทำอย่างไรเราจะสร้างภาพลักษณ์ของคนที่เป็นทั้งนักสร้างความรู้ และนักถ่ายทอดความรู้ด้วยกันได้ สอง ความร่วมมือต่างสาขา ต่างภาควิชาต้องมีมากขึ้น สาม การติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าด้านหลักสูตรการสอนในสาขาของตนอย่างสม่ำเสมอก็จำเป็นสี่ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน มีกิจกรรมของนักศึกษาชมรมต่างๆ เราก็อยากเห็นว่า แม้ในความเป็นมหาวิทยาลัย ไม่ใช่อาจารย์ไปเป็นนักวิชาการกันหมด อาจารย์ก็ยังเป็นครู เป็นอาจารย์ที่ยังคงมีส่วนร่วม กับกิจกรรมของนักศึกษาค่อนข้างเยอะ ห้า สำคัญมาก ระบบ mentorship เราหวังอาจารย์กับอาจารย์ใหม่ที่ถ่ายทอดประสบการณ์การสอน การจัดการ การวิจัย การขอทุนต่างๆ ถ่ายทอดวิทยายุทธ์ให้ สำคัญมากๆ คิดว่าอาจารย์รุ่นใหม่ต้องการการบ่มเพาะมากทีเดียว บางมหาวิทยาลัยอาจารย์รุ่นเก๋ารุ่นใหม่เขาเรียกสรรพนามแทนตัวว่าอาจารย์หมด ไม่ใช่พี่ ไม่ใช่น้อง เพราะทุกคนเป็น Ph.D. หมด ก็น่ากลัวไปอีกแบบ ระบบพี่ระบบน้องไม่มี การถ่ายทอดประสบการณ์ก็ไม่มี ทำอย่างไรเราจะสร้างบรรยากาศที่เป็นพี่เป็นน้อง รักษาไว้ให้ได้ มีระบบ mentor ที่ดีด้วย เรื่องที่หก การประเมินความดีความชอบ ก็ให้น้ำหนักกับความพยายาม พัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ให้มากขึ้น นำแปลกที่เราคัดคนมาเป็นอาจารย์ เราคัดตามวุฒิเพื่อมาสอน แต่เวลา promote เรา promote จากงานวิจัย หรือดูจากผลงานหลายๆเรื่องของเขาที่เป็นเรื่องงานวิจัย ที่จริงคิดว่าการพัฒนาการสอนเป็นรากฐานสำคัญ ตรงนี้ต้องพยายามให้น้ำหนักที่ดี เรื่องที่ 7 การให้ผู้สอนมีส่วนร่วมในการประชุมวิชาการต่างๆ ทำงานกันในสถาบัน แต่ว่าก็ต้องออกไปปะทะสัมพันธ์กับวงวิชาการภายนอกบ่อยๆด้วย กลไกการคิดสรรหาโอกาสกับอาจารย์ที่มีความเหมาะสมในการขอลาไปทำวิจัย ตรงนี้ต้องอุดหนุนให้ถูก อาจารย์บางคนเป็นอาจารย์ใหม่ก็ต้องมีสิทธิ ปัญหาที่พบและแตกต่างจากต่างประเทศโดยสิ้นเชิงก็คือ เราไม่ค่อยดูแลอาจารย์ใหม่ บางมหาวิทยาลัยในอเมริกาอาจารย์ใหม่แม้เพิ่งเป็นสัญญาจ้างมี sabbatical leave ลาทำผลงานวิชาการ 6 เดือนได้ เพื่อให้เขียนบทความ จะได้เป็น ผศ. เป็นอะไรก็แล้วแต่ ซึ่ง

หัวหน้าภาควิชาจะปกป้องรักษาอาจารย์รุ่นใหม่เข้มแข็งมาก ไม่ให้ใครเอาไปเป็นแจ่ว เป็นหมึกได้ ตรงนี้สำคัญ ในความเป็นมหาวิทยาลัยต้องดูแล อาจารย์ใหม่ให้ดี เรื่องการทำ ผลงานภาคฤดูร้อน เรื่องการจัดพบปะสังสรรค์ทางวิชาการอย่างไม่เป็นทางการนี้ก็สำคัญ เราพบว่า idea ดีๆ ของอาจารย์มหาวิทยาลัยเกิดในห้องกาแฟ ห้องกินข้าว มหาวิทยาลัยซึ่งไม่มีระบบความสัมพันธ์ที่ดี บางทีปัญหาก็ไม่ออก เพราะต่างคนต่างอยู่ในกฎของตัวเอง เพราะฉะนั้น ตรงนี้ก็เป็นเรื่องที่ต้องสนับสนุน สุดท้ายก็คือ เรื่องที่การมีอาจารย์พอสมควรที่เข้าไปเป็นผู้นำ หรือไปมีส่วนร่วมในสมาคมวิชาการ วิชาชีพ

ในส่วนของสถาบันเอง ความเป็นมหาวิทยาลัยที่เราจะก้าวไป บทบาทในการเป็นผู้นำทางปัญญาของสังคม สำคัญมากๆ กิจกรรมซึ่งภาษาเทคนิค เรียกว่า public intellectual activities นี้ ...เป็นกิจกรรมเจริญปัญญาสาธารณะ สำคัญมากๆ คิดว่าทางสถาบันได้ทำอยู่มากพอสมควรแล้ว แต่เรื่องนี้ก็ต้องพยายามทำต่อไปอย่างต่อเนื่อง การให้บริการวิชาการต่างๆ ที่ช่วยชี้นำความคิดให้กับสังคม เรื่องความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานภายนอกต่างๆ ทั้งในประเทศ นอกประเทศ การสร้าง mobility หรือการเลื่อนไหลถ่ายเทของนักวิชาการ นักศึกษาต่างชาติ ต่างภาษามาร่วมเรียนรู้กันสำคัญ และบรรยากาศวิชาการต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่ง

วิกฤตมหาวิทยาลัย

เรื่องแรก วิกฤตด้านคุณภาพ จำนวนนักศึกษามีมาก ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ในทัศนะของผู้ใช้บัณฑิตบัณฑิตมีคุณภาพต่ำลง ...คุณภาพบัณฑิตต้องพิสูจน์กับสังคมให้จริงจังมากขึ้นว่าเราจะฟื้นฟูคุณภาพเรื่องนี้ได้อย่างไร เรื่องหลักสูตรภาคพิเศษที่เพิ่มขึ้นเร็วมาก ในมหาวิทยาลัยแล้วไปกระทบภาคปกติ โดยเฉพาะระดับปริญญาตรีตรงนี้มีผลมากที่สุด work load ภาระงานเฉลี่ยของอาจารย์โดยภาพรวมสูงขึ้น ไม่ใช่เฉพาะการเปิดหลักสูตรเท่านั้น จากอัตราการเกณียณด้วย ตรงนี้ต้องเร่งแก้ไข

เรื่องที่สอง คือประสิทธิภาพงานวิจัยต่ำลง หรือเติบโตได้ช้า บางมหาวิทยาลัยอยู่มานานมาก อาจารย์มีวุฒิ Ph.D. เต็มไปหมด งบประมาณก็ได้มากขึ้น แต่ผลงานวิจัยกลับน้อยลง เนื่องจากไปเปิดการสอนภาคพิเศษ ต่างจังหวัด

อะไรกันเยอะมาก ผลงานน้อยลง กลไกการส่งเสริมอย่างเป็นระบบไม่มี ผลกระทบของงานวิจัยต่อสังคมยังน้อย มหาวิทยาลัยวิจัยเยอะแต่ไม่ได้ทำให้ชีวิตหรือสังคมดีขึ้นเท่าไร เป็นผลงานของอาจารย์เองเสียมากกว่า ตรงนี้ต้องพิสูจน์ให้สังคมเห็นว่าทิศทางการวิจัยใหม่เป็นเรื่อง impact

เรื่องที่สาม ลำคัญที่สุด วิกฤต “คุณค่าแพรราคา” ในวงมหาวิทยาลัยอาจารย์รุ่นใหม่ถูกดึงเข้าไปติดกับกระแสการสอนมาก ห่วงแต่เรื่องรายได้ตอบแทน เรื่องหน้าที่ เรื่องสำนักต่อส่วนรวม คิดว่าเป็นเรื่องที่ต้องพยายามฟื้นฟูขึ้นมาในหลายมหาวิทยาลัย ปัญหาที่ว่าศิษย์จะดูแลคนครูว่าเป็นคนรับจ้างสอนหรือเปล่า ในกระแสที่เราสอนกันมากมาย ความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์น้อยลง ตรงนี้มีประเด็นที่น่าเป็นห่วงมาก อีกเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วคือ หลักสูตรดีๆ ที่ปิดไป เพราะไม่ทำเงิน หลายโครงการไปเปิดในต่างจังหวัด ปรากฏว่าพื้นที่นั้นเขาไม่มีกำลังซื้อพอจะจ่ายค่าหน่วยกิตได้ ...ผู้เรียนน้อยก็ต้องคิดค่าจ้างสอนต่ำ อาจารย์ก็ไม่ค่อยอยากไป ไปๆมาๆก็ปิดหลักสูตร เรื่องนักศึกษาภาคปกติจะถูกทอดทิ้งเพราะภาคพิเศษหรือเปล่า ต้องพยายามฟื้นฟูในความเป็นมหาวิทยาลัยนักศึกษาต้องการการดูแลอย่างทั่วถึง

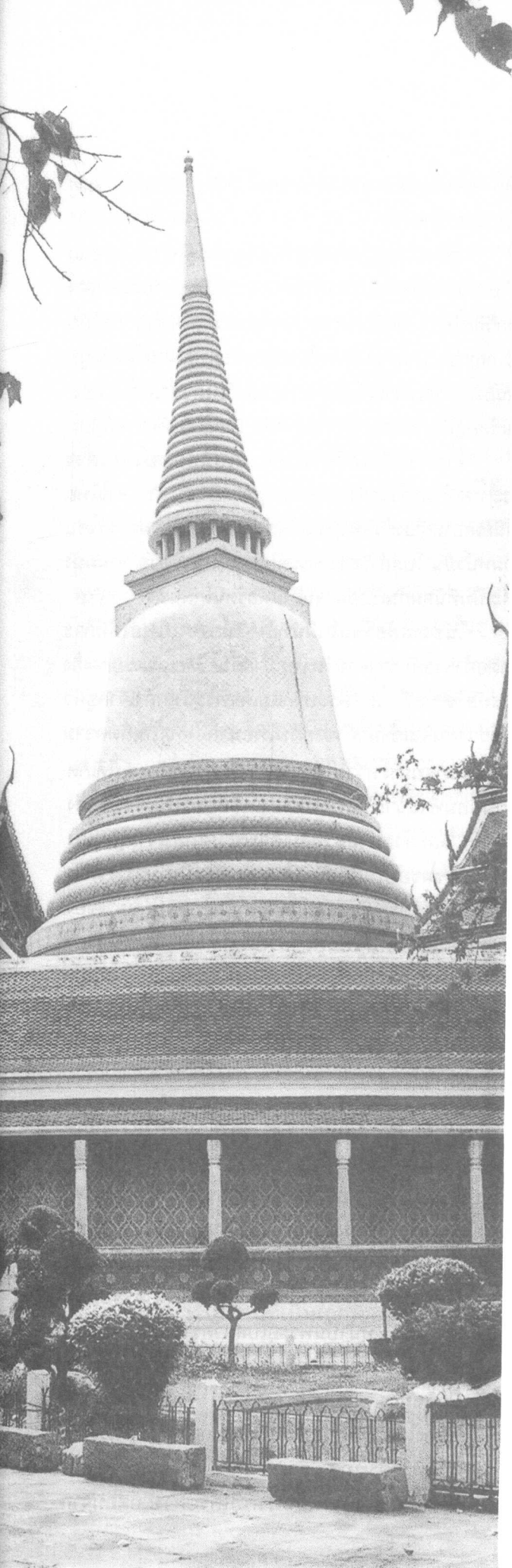
สุดท้ายที่กลัวที่สุด การถูกมองว่า เป็นอภิสิทธิ์ชน ไร้ค่า อันตรายที่สุด ซึ่งตรงนั้นเหมือนไฟค่อยๆลาม ในระยะยาวศักดิ์ศรี ความเป็นมหาวิทยาลัยจะค่อยๆหายไป เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นสิ่งที่ต้องช่วยกันฟื้นฟู

ทั้งหมดที่เรียนมาจะเป็นเรื่องการสอน การวิจัย การบริหารจัดการก็แล้วแต่ เป้าหมายปลายทางคือตรงนี้ ทำให้พวกเราชาวมหาวิทยาลัย อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นบุคคลซึ่งสังคมมองอย่างเคารพศรัทธาอย่างที่เคยเป็น ไม่ใช่มองเป็นเพียงแค่มนุษย์เงินเดือน หรือเพียงคนรับจ้างสอน มือป็นรับจ้างวิจัย แต่เป็นคนที่มีคุณค่า ทำประโยชน์ให้ส่วนรวมตามหน้าที่ ตามภารกิจที่ถูกมอบหมายมา

ฝากวิกฤตสามเรื่องเป็นข้อปิดท้าย เพราะมีความรู้สึกว่าจะเลียดใจหทัยเรื่องการก้าวเป็นมหาวิทยาลัย คงคิดตามอุดมคติ นิยมปกติอย่างเดียวไม่พอ วิกฤตของมหาวิทยาลัยที่เรามีส่วนไปช่วยแก้ หรือเป็นต้นแบบให้ดูว่า การเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีเป็นอย่างไรก็สำคัญด้วย

อาจารย์ศิริพัฒน์ จันทศิริ ถอดเทป
นางสาวอัญญรัตน์ กัมปนานนท์

วัดราชบพิธฯ

วัดแห่งสองรัชกาล

อลังการด้วย

เครื่องเบญจรงค์

มงคล บุขฤกษ์ : เรื่อง

วิวัฒน์ กุลจันทร์ : ภาพ

งานกระเบื้อง ประดับฝาผนังของไทยในปัจจุบัน เราเองก็ได้พบเห็นกันจนชินตา แต่จะมีใครบ้างที่รู้ถึงการวิวัฒนาการของกระเบื้องประดับฝาผนังนี้ จะเป็นความสามารถของบรรพบุรุษของไทยเราผู้ซึ่งได้คิดนำกระเบื้องมาใช้ประดับงานตกแต่งสถาปัตยกรรมได้อย่างเหมาะสมและสวยงาม

งานศิลปทางสถาปัตยกรรมของไทยอย่างหนึ่งที่ได้รับ การยกย่องว่ามีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ก็คือ การประดับผนังด้วยกระเบื้องเคลือบ ซึ่งโดยมากจะเป็นการ ตกแต่งงานสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางพุทธศาสนาเช่น โบสถ์ วิหาร พระปรางค์ ฯลฯ ตลอดจนปราสาทราชมนเทียร เป็นต้น อันเนื่องมาจากความศรัทธาที่เลื่อมใสของชาวไทย ในอดีตที่จะสืบทอดพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชาติไทยสืบไปนั่นเอง

การกรุกระเบื้องเคลือบประดับฝาผนังของไทยนี้เป็น ส่วนหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยซึ่งแตกต่าง กับสถาปัตยกรรมทางตะวันตกอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะทาง ประเทศยุโรปนั้น การตกแต่งอาคารจะไม่เน้นการตกแต่ง ภายนอกแต่จะเน้นที่ภายในเป็นหลักซึ่งโดยมากจะเป็นผนังปูน หรือหิน ดังนั้นชาวตะวันตกที่ได้เข้ามาชมและเห็นการ ตกแต่งประดับอาคารตั้งแต่ภายนอกจนถึงภายในอัน ละเอียดย้อนที่พิสดาร จึงมีความตื่นเต้นประทับใจในสิ่งที่ พวกเขาไม่เคยได้พบเห็น ไม่เคยสัมผัสมาก่อน

การใช้กระเบื้องเคลือบประดับฝาผนังนั้นมีวิวัฒนาการมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานสำหรับชาวไทยจนมาถึงปัจจุบันนี้ แม้ว่าวิธีการผลิตหรือลวดลายต่างๆ ที่ได้รับการออกแบบในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็สืบเนื่องมาจากความคิดของบรรพบุรุษของเราที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมานั่นเอง การใช้กระเบื้องเคลือบประดับผนังของไทยเราได้นำความคิดจากการทำลายปูนปั้นประดับ ซึ่งนับเป็นศิลปะเก่าแก่สาขาหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากภาพแกะสลักประดับปราสาทราชมณเทียรของขอมอีกทอดหนึ่งโดยช่างไทยในอดีตได้นำความคิดของขอมเอามาดัดแปลงทำลายปูนปั้นแทนที่จะเป็นภาพแกะสลักหินอย่างเขมร ซึ่งนับเป็นศิลปะอันยาวนานนับแต่ศิลปะสมัยอุททองเรื่อยมาถึงสมัยสุโขทัยตอนต้นและเมื่อถึงสมัยศิลปะสุโขทัยตอนปลายไทยเราก็ได้เริ่มมีการใช้เครื่องสังคโลกเข้ามาเป็นส่วนประกอบกับงานสถาปัตยกรรมที่นับได้ว่า เป็นการเริ่มต้นของการใช้กระเบื้องเครื่องเคลือบเข้ามาตกแต่งกับส่วนประกอบของอาคาร จากหลักฐาน เช่น ห้วยนาค และเศษกระเบื้องที่เขียนลวดลาย มักจะเป็นกระเบื้องขาวเขียนลายดำเป็นส่วนใหญ่ การนำกระเบื้องเครื่องเคลือบดินเผามาใช้ในงานสถาปัตยกรรมในช่วงนี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นผลมาจากการที่ในสมัยนั้นเป็นยุคหนึ่งที่มีการผลิตเครื่องสังคโลกกันอย่างกว้างขวาง แต่ในสมัยต่อมาช่วงสมัยอยุธยาเสื่อมความนิยมและหยุดชะงัก แต่การตกแต่งผนังด้วยลายปูนปั้นนั้นยังคงมีใช้กันอยู่

จนกระทั่งถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย การทำกระเบื้องเครื่องเคลือบตลอดจนเครื่องปั้นดินเผาจะหยุดชะงักลงแล้วก็ตาม แต่ก็ได้มีการนำเอาเครื่องถ้วยของต่างชาติ เช่น จีน ญี่ปุ่น และฝรั่งเข้ามา ส่วนที่ได้รับความนิยมมากก็คืองานที่เป็นของชาวจีน อันได้แก่เครื่องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องถ้วยของจีนมีทั้งเป็นแบบที่ชาวจีนคิดทั้งรูปแบบและลวดลายและส่งเข้าขาย โดยมากจะเป็นลายดอกไม้จีนแบบไบเทศ ลายภูเขา ดอกไม้ และนกบิน เป็นลายที่เกี่ยวข้องธรรมชาติ เขียนอย่างเรียบง่าย และอีกแบบหนึ่งก็คือ แบบที่ช่างไทยคิดแบบลวดลายและสั่งให้ชาวจีนทำเข้ามาให้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องเคลือบที่ใช้สีหลักคือสีน้ำเงิน หรือที่เรียกกันว่า “เครื่องลายคราม” และเครื่องเบญจรงค์ที่ใช้สีหลัก 5 สี คือ สีแดง ดำ เหลือง เขียวและขาว

คำว่า “เบญจรงค์” แปลว่า ห้าสี ชามเบญจรงค์จึงหมายถึง ชามที่เขียนห้าสี แต่ที่ปรากฏใช้สอยอยู่ ถ้วยชามเบญจรงค์มีสีตั้งแต่ 3 สีขึ้นไปถึง 5 สี หรือ 8 สี สีที่เป็นสีหลัก

ก็คือ แดง-เหลือง-ขาว-ดำ-เขียว-น้ำเงิน สีอื่นก็มี ชมพู ม่วง แสด น้ำตาล

แต่ส่วนใหญ่ถือว่า ห้าสี จีนเรียกว่า หู่ไฉ่ (Wu-Ts'ai) เครื่องถ้วยเบญจรงค์เป็นเครื่องถ้วยขาวที่เขียนลายสีแดงต่าง โดยวิธีลงยา จัดเป็นประเภทเครื่องถ้วยลงยานอกเคลือบ (Overglaze Enamel Wares) เครื่องถ้วยเบญจรงค์จีนมีลวดลายพื้นถ้วยเพราะเป็นสีลงยา ส่วนเครื่องถ้วย “ลายน้ำทอง” นั้นจัดอยู่ในประเภทเบญจรงค์ หรือ เขียนเส้นตัดด้วยสีทอง

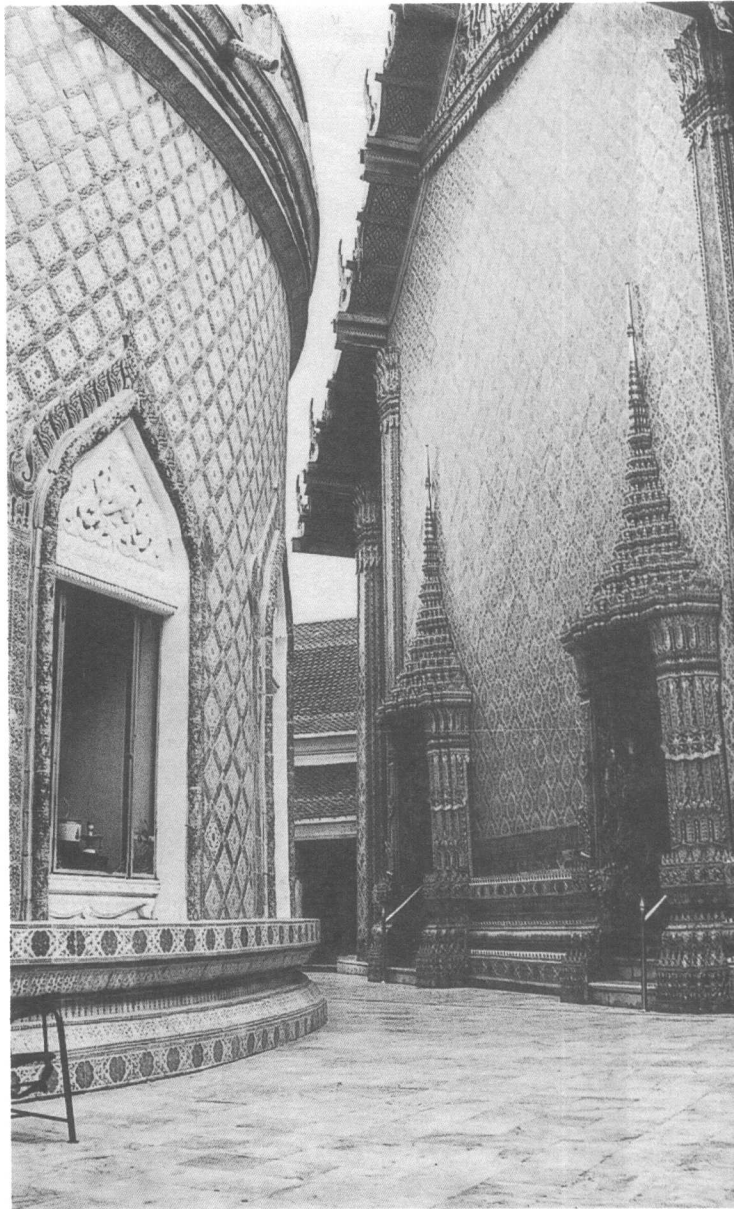
จากการที่มีเครื่องถ้วยชามเคลือบของชาวต่างประเทศเข้ามาตั้งแต่ศิลปะสมัยอยุธยาเป็นต้นมา ชาวไทยจึงนิยมเอาเครื่องถ้วยมาประดับไว้ตามวัดวาอารามต่างๆ เช่น ตามหน้าบัน โบสถ์ วิหาร ประดับยอดซุ้มประตูวัด ตามผนัง และเป็นที่นิยมกันเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ เนื่องจากไทยได้มีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงคนจีนเข้ามาค้าขายกับไทยมาก ทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างคนจีนและพระราชสำนัก จึงได้เกิดความนิยมที่จะนำกระเบื้องเครื่องเคลือบมาประดับตกแต่งมากขึ้น และด้วยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงนิยมชมชอบในศิลปะจีนเป็นอย่างมากถึงกับสร้างวัดวาอารามและบูรณะปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ ขึ้นตามแบบอย่างของศิลปะจีนผสมศิลปะไทยหลายวัดที่เดียวและจากพระรำนิยมนี้เองทำให้เกิดศิลปะพระราชนิยมแบบจีน อันเป็นศิลปะแบบแปลกใหม่ขึ้นในศิลปะไทย ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการตกแต่งทั้งภายในและภายนอกของสถาปัตยกรรมไทย

งานตกแต่งภายนอกอาคารตามแบบพระราชนิยมส่วนมากจะเป็นฝรั่งผสมกับลายจีน เช่น การใช้กระเบื้องเคลือบสีต่างๆ ประกอบกับเครื่องถ้วยชามจีนนำมาตกแต่งหน้าบันโบสถ์ วิหาร ตามที่สร้างในแบบพระราชนิยมหลายแห่ง ลายที่นิยมเป็นลายกระบวนจีน บางแห่งเป็นเครื่องเคลือบรูปตุ๊กตาสัตว์ มีขีดหิน ภูเขา คล้ายรูปปั้นนูนค่อนข้างสูง เช่น หน้าบันพระอุโบสถวัดราชโอรส เป็นต้น กระเบื้องที่นำมาประดับสมัยรัชกาลที่ 3 นี้ มีวิธีการประดับโดยตัดเป็นชิ้นๆ ตามแบบวิธีของชาวจีน ซึ่งมีทั้งกระเบื้องที่ทำขึ้นในเมืองไทย ที่พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงงานกระเบื้องขึ้นที่วัดสระเกศ ด้วยเป็นที่กว้างและอยู่ใกล้คลองขนของได้ง่าย ช่างปั้นก็เป็นพวกที่ได้รับการฝึกสอนจาก

ชาวจีนโดยมีการช่างเคลือบเป็นผู้จัดการกระเบื้องที่เผาได้นำไปประดับตามวัดวาอารามต่างๆ ตลอดจนมหาปราสาทราชมณเฑียรจวบจนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงได้ยกเลิกโรงงานกระเบื้องเสีย ด้วยเห็นว่ากระเบื้องที่ต้องการนำมาซ่อมแซมหรือมุงหลังคาพระอารามนั้น สั่งมาจากเมืองจีนจะถูกกว่าเมืองไทย

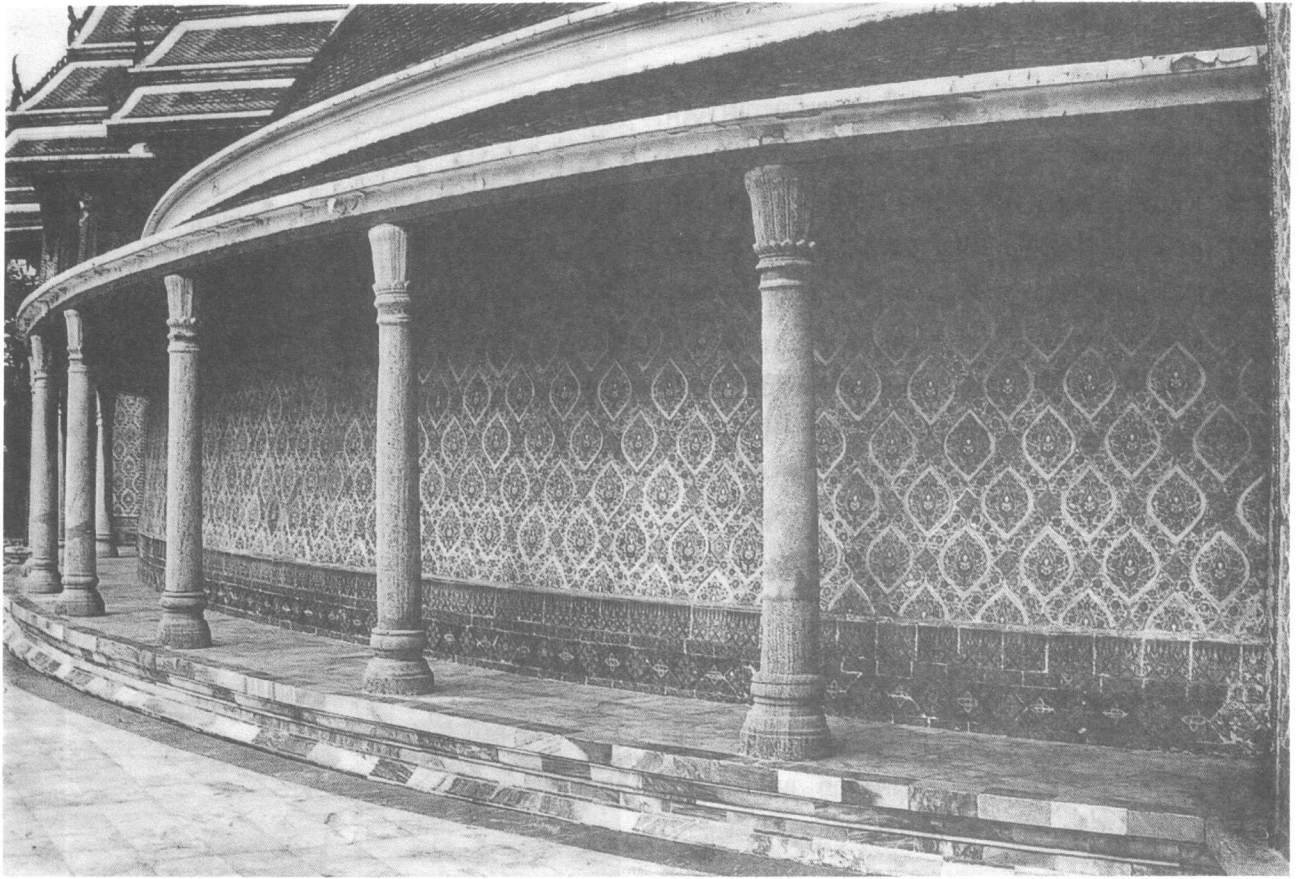
ในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 นับเป็นที่สุดของเครื่องเบญจรงค์ ทั้งที่เป็นของประเทศในแถบยุโรป อันเนื่องมาจากพระองค์ทรงเป็นนักเดินทางที่สำคัญพระองค์หนึ่ง และด้วยพระองค์ได้ทรงเสด็จประพาสต่างประเทศหลายครั้งโดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรป พระองค์ได้เคยเสด็จประพาสถึง 2 ครั้ง คือ เมื่อปีพุทธศักราช 2440 และปีพุทธศักราช 2450 พระองค์จึงได้เสด็จไปทอดพระเนตรงานช่างฝีมือศิลปะชั้นสูงเป็นจำนวนมาก แต่สำหรับงานกระเบื้องเคลือบสีเบญจรงค์ซึ่งเป็นงานฝีมือของช่างชาวจีนนั้น ก็ยังคงมีอยู่ และที่นับเป็นงานศิลปะที่เด่นที่สุด คือกระเบื้องเคลือบสีเบญจรงค์ที่นำมาประดับตกแต่งวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพฯ ซึ่งได้สร้างขึ้นเป็นวัดประจำรัชกาลของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร มูลเหตุที่ทรงสร้างเป็นไปตามโบราณราชประเพณีนิยม เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2412 ทรงซื้อวังพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ บ้านเรือนข้าราชการและราษฎร เพื่อใช้เป็นสถานที่สร้างวัด สิ้นพระราชทรัพย์ไป 2,806 บาท 37 สตางค์ ในการสร้างวัดราชบพิธนี้ พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้นำหลักเดิมของการสร้างวัดโบราณมาใช้ มีพระเจดีย์เป็นหลักล้อมรอบด้วยพระระเบียงอุโบสถ วิหาร และวิหารทิศโดยรอบมีกำแพงกันเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสแยกออกจากกัน วัดราชบพิธยังถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากมิได้ทรงสร้างวัดประจำรัชกาล พระองค์จึงมีพระราชศรัทธาให้บูรณะปฏิสังขรณ์แทนการสร้างวัดใหม่ เป็นวัดหนึ่งที่ได้นำเอากระเบื้องเคลือบเบญจรงค์มาประดับตกแต่งเป็นส่วนใหญ่และมีความสวยงามแปลกตาและเป็นงานที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยโดยแท้ เนื่องด้วยในบริเวณเขตพุทธาวาส ปุชณียวัตถุและปุชณียสถานที่ตั้งอยู่หัวบริเวณ อันประกอบด้วย พระอุโบสถ พระวิหารเจดีย์และศาลารายนั้น ทั้งหมดอยู่ภายในวงของกำแพงแก้วสูงประมาณ 1 เมตร ล้วนประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเบญจรงค์ ซึ่งสมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงรับสั่งว่า เป็นฝีมือ

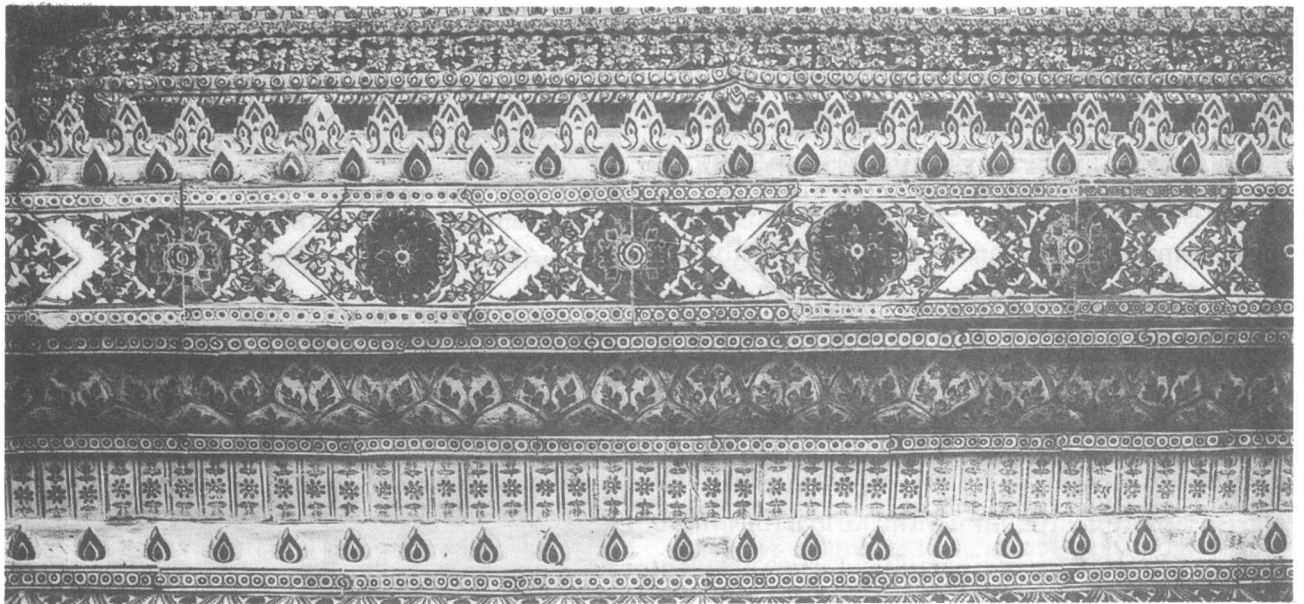
ผนังโดยรอบพระอุโบสถและพระวิหารประดับด้วยกระเบื้องเคลือบเบญจรงค์เป็นลายเทพนมล้อมรอบด้วยลายดอกไม้

กระเบื้องเคลือบลายเบญจรงค์ประดับเสา และสันทำแพงรอบพื้นที่หรือพื้นที่ยกสูงปูด้วยหินอ่อน

กระเบื้องเคลือบเบญจรงค์ลายเทพนม ตกแต่งผนังระเบียบรายรอบผนัง

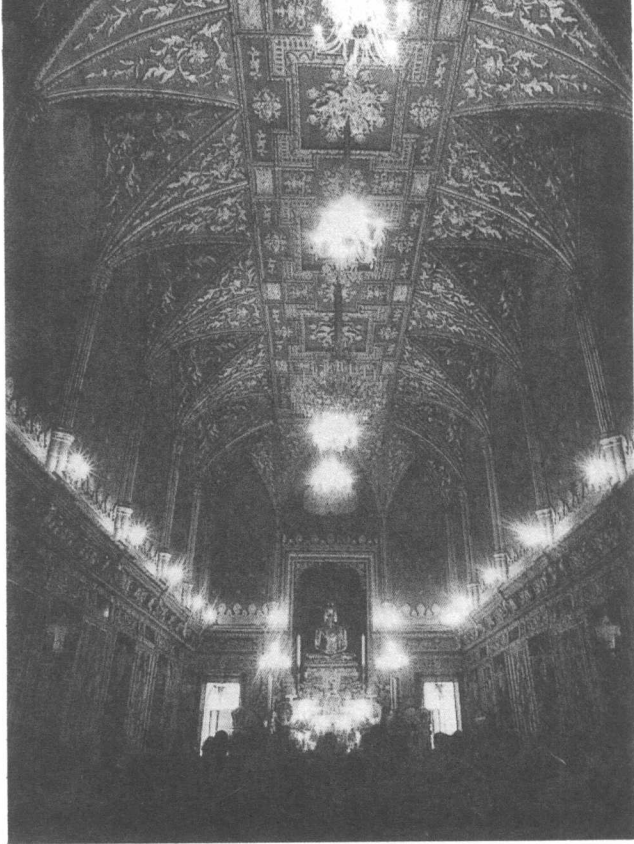

ส่วนมุมของพระอุโบสถและพระวิหาร มีลักษณะเหมือนกันคือ ถูกประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบ ลายเบญจรงค์ ซึ่งได้รับการออกแบบเฉพาะในแต่ละส่วนตั้งแต่กระเบื้องที่ใช้ประดับฐานส่วนล่างเป็นลายดอกไม้ ส่วนฐานในชั้นกลางมีแท่งสิงห์ ที่ได้รับการบุกระเบื้องในลวดลายเฉพาะอย่าง เห็นได้ชัดมากับฐานชั้นบน โดยมีกระเบื้องที่ประดิษฐ์เป็นรูปกระจั่งอยู่เหนือในแต่ละชั้น มีสัดส่วนสวยงาม

ของพระอาจารย์แดง (วัดหงส์รัตนาราม) ช่างเขียนที่มีชื่อในรัชกาลที่ 5 ทั้งสิ้น พระอาจารย์แดงได้ออกลวดลายอย่างประณีต เป็นลายเทพพนม ลายดอกไม้ ใบไม้ ซึ่งจะมีทั้งที่เขียนสีเรียบและอัดด้วยแม่พิมพ์ลายนูนเหมือนลายสลัก โดยใช้สีหลัก 5 สี คือ สีขาว ดำ เหลือง เขียว และแดง แล้วจึงส่งไปทำเป็นกระเบื้องเคลือบที่เมืองจีน แล้วเสร็จก็ส่งมาประดับตกแต่งวัดวาอาราม

กระเบื้องเคลือบเบญจรงค์ที่นำมาประดับ ณ วัดราชบพิธฯ นี้ ได้ถูกคัดเลือกและออกแบบลวดลายเพื่อความเหมาะสมกับส่วนที่จะประดับตกแต่ง ดังเช่นบริเวณผนังโดยรอบของพระอุโบสถ และพระวิหาร จะมีลักษณะที่คล้ายกันคือประดับด้วยกระเบื้องเบญจรงค์ลายเทพพนม และมุมหลังคาด้วยกระเบื้องเคลือบลายดอกไม้ ส่วนพระเจดีย์ที่อยู่หลังพระอุโบสถเป็นเจดีย์ทรงไทยย่อเหลี่ยมฐานคูลา ก็ประดับกระเบื้องเคลือบลายเบญจรงค์ทั้งองค์ ตั้งแต่ฐานและซุ้มโดยรอบ ลวดลายต่างๆ เป็นลายดอกลาย และลายดอกก้านแย่งส่วนกระเบื้องที่นำมาประดับโดยรอบกำแพงแก้วเป็นลายดอกสี่กลีบและลายดอกก้านแย่งและส่วนผนังกระเบื้องพระอุโบสถ ก็กรุด้วยกระเบื้องเคลือบเบญจรงค์เช่นกัน เป็นลายดอกสี่กลีบที่มีลักษณะสวยงามมาก หรือแม้แต่ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมขนาดเล็กๆ เช่น กระจงดาอ้อย กระจงเข็ม ก็ล้วนแต่เป็นกระเบื้องที่ออกแบบโดยพระอาจารย์แดงทั้งสิ้น นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศยุโรป จึงได้เอาศิลปะบางอย่างมาผสมผสานกับงานศิลปะไทย ดังนั้นจะเห็นได้จากการใช้กระเบื้องประดับที่วัดราชบพิธฯ นี้ เป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะแบบจีน ฝรั่งเศส และไทยได้อย่างกลมกลืนกันทีเดียว ภาพลายกระเบื้องเคลือบประดับตามบริเวณต่างๆ เป็นการออกแบบลวดลายโดยช่างฝีมือชาวไทย แต่การผลิตนั้นส่งไปทำที่เมืองจีนโดยช่างชาวจีน และมีการจัดภาพให้อยู่ในกรอบที่เป็นแบบยุโรป ที่นับได้ว่าเป็นการผสมผสานกลมกลืนกันได้อย่างสวยงามมาก

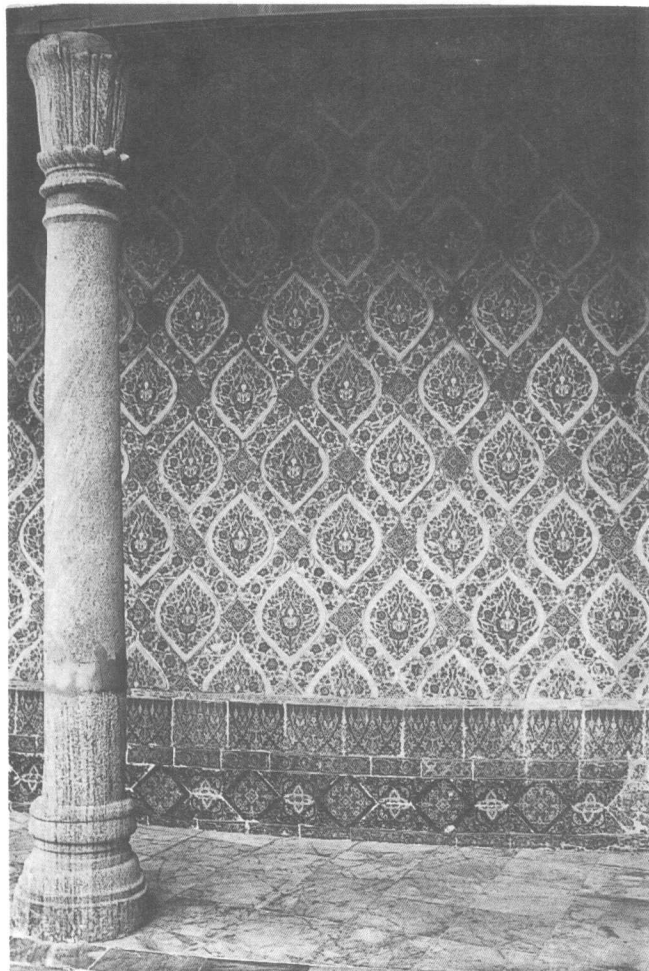
หลังจากนั้นเป็นสมัยที่เริ่มนิยมงานสถาปัตยกรรมแบบยุโรป การตกแต่งประดับประดาต่างๆ วัสดุที่นำมาตกแต่งก็ล้วนแต่เป็นแบบยุโรปทั้งสิ้น ภายในพระอุโบสถมีสิ่งก่อสร้างที่ผสมผสานระหว่างฝรั่งกับไทย ดูจากภายนอกเป็นสถาปัตยกรรมไทย ข้างในเป็นฝรั่ง สร้างได้อย่างกลมกลืน กล่าวกันว่าภายในนั้นเหมือนพระที่นั่งในพระราชวังแวร์ซายส์ ฝรั่งเศส ระหว่างช่องหน้าต่างเป็นรูปอุณาโลมมีอักษร “จ”

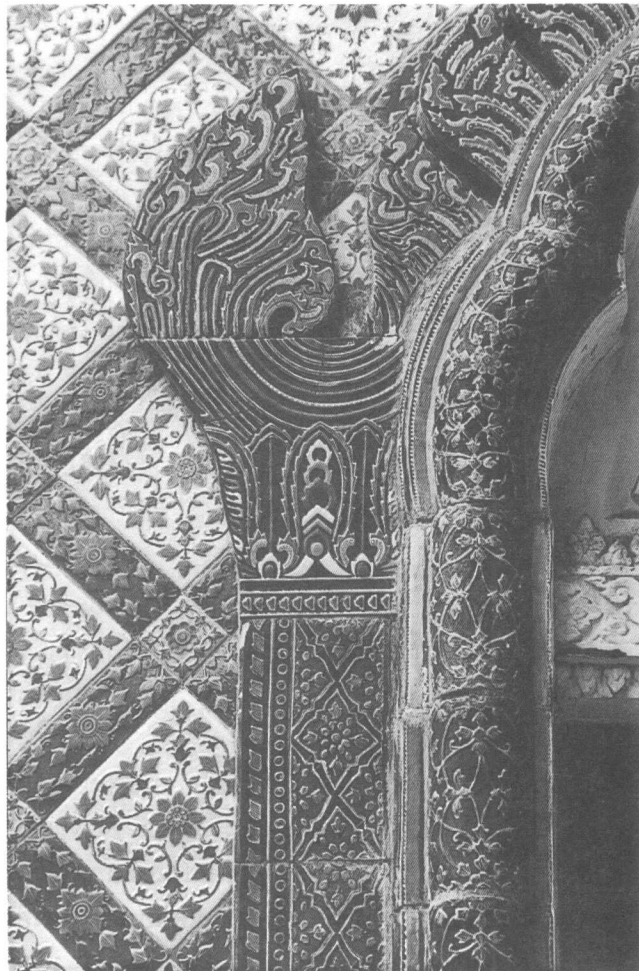
พระอุโบสถด้านนอกเป็นศิลปะไทย แต่งภายในตกแต่งแบบศิลปะตะวันตก แบบอลังการ ฯลฯ

สลับนี้อุ้มประตูกกลางด้านในเป็นรูปพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 5 กับมีภาษิตกำกับว่า “สพเพส สงฆภูตานสามคตฺ วุฑฒิสาทิกา” ผนังชั้นบนระหว่างเสาเขียนภาพพุทธประวัติ ฝัพระหัตถ์หม่อมเจ้าประวิษ ชุมสาย จนปี 2472 มีการลบภาพนี้ออกเมื่อมีการปฏิสังขรณ์โดยทำเป็นลายดอกไม้ร่วงสีทองแทน และในปี 2525 มีการปฏิสังขรณ์ทั้งพระอาราม พระอุโบสถ และพระวิหาร เขียนลวดลายดอกไม้ร่วงสีทองที่ผนังในจนเต็มบริบูรณ์ การนำกระเบื้องเคลือบกระเบื้องต่างๆ ที่นำมาประดับประดาฝาผนังในปัจจุบัน ก็จะเป็นลวดลายที่แตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงกับงานศิลปะของช่างบรรพบุรุษของไทยในอดีต

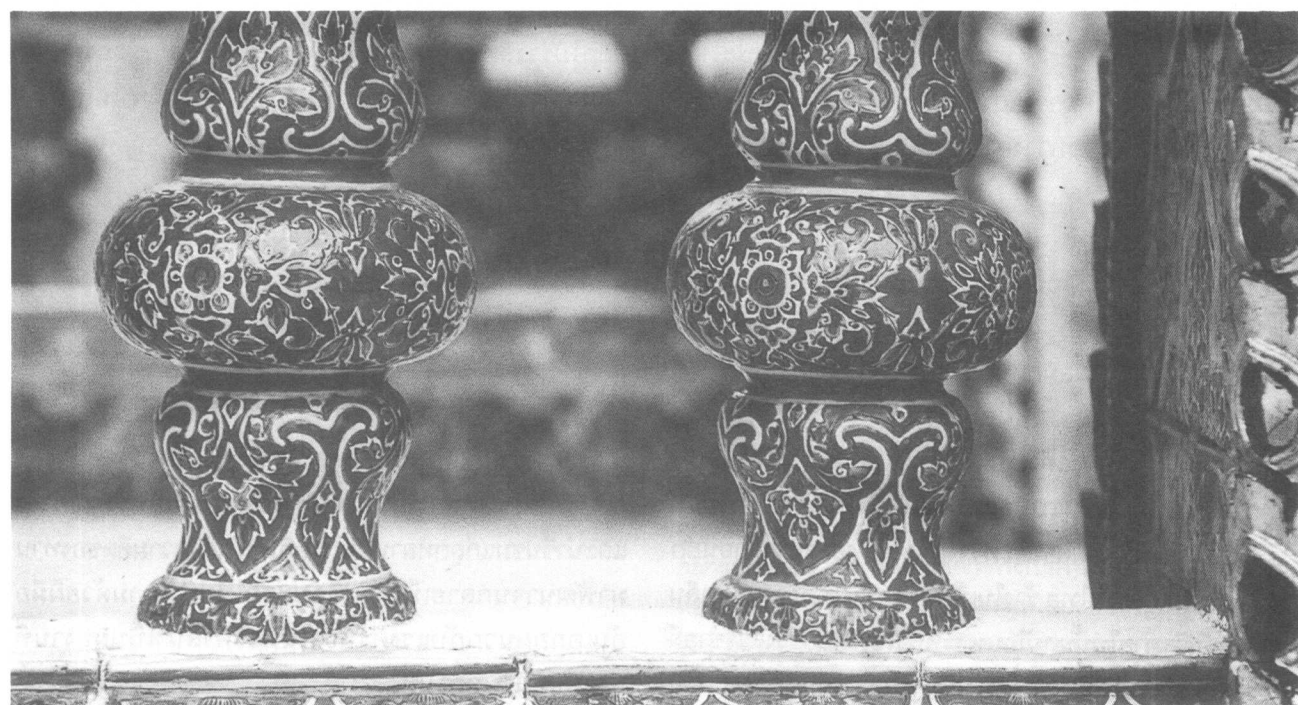
งานศิลปะการตกแต่งฝาผนังของไทยโดยการใช้กระเบื้องเคลือบเป็นเรื่องราวที่มีวิวัฒนาการอันยาวนานกว่าที่จะมาเป็นงานมีความสมบูรณ์ในรูปแบบที่สวยงาม ประณีต มีลายที่ลงตัว ซึ่งนับเป็นความสามารถของช่างไทยของเราได้สร้างสรรค์งานศิลปะจนกระทั่งได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่นำมาซึ่งความภาคภูมิใจของชาวไทย เป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาแก่ประเทศชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่งและน่าชื่นชมแก่ลูกหลานคนไทยที่ได้นำเอาความคิดของท่านมาพัฒนาจนกลายเป็นงานศิลปะยุคใหม่ทั้งดงามด้วยฝีมืออันเอกอุผนวกกับแรงศรัทธาในพระศาสนาเป็นผลงานที่พบเห็นดังเช่นทุกวันนี้...

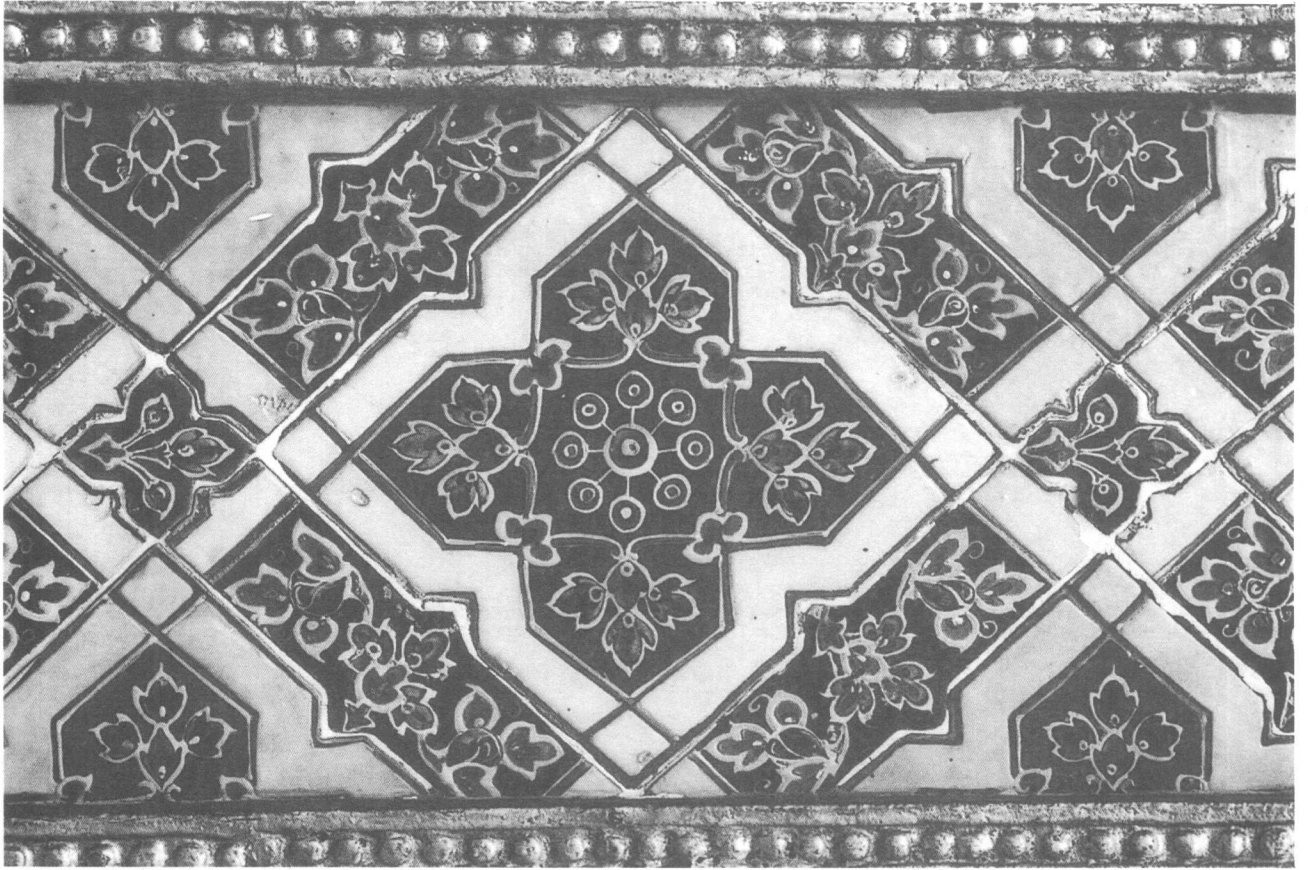
ลายเบญจรงค์ประดับผนัง ออกแบบเป็นลายเทพนม ตกแต่งผนัง
โดยรอบ

ซุ้มพระประตูทางเข้าประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเบญจรงค์ลายสีนูน
ลายดอกสี่กลีบและลายดอกก้านแย่งประดับผนัง

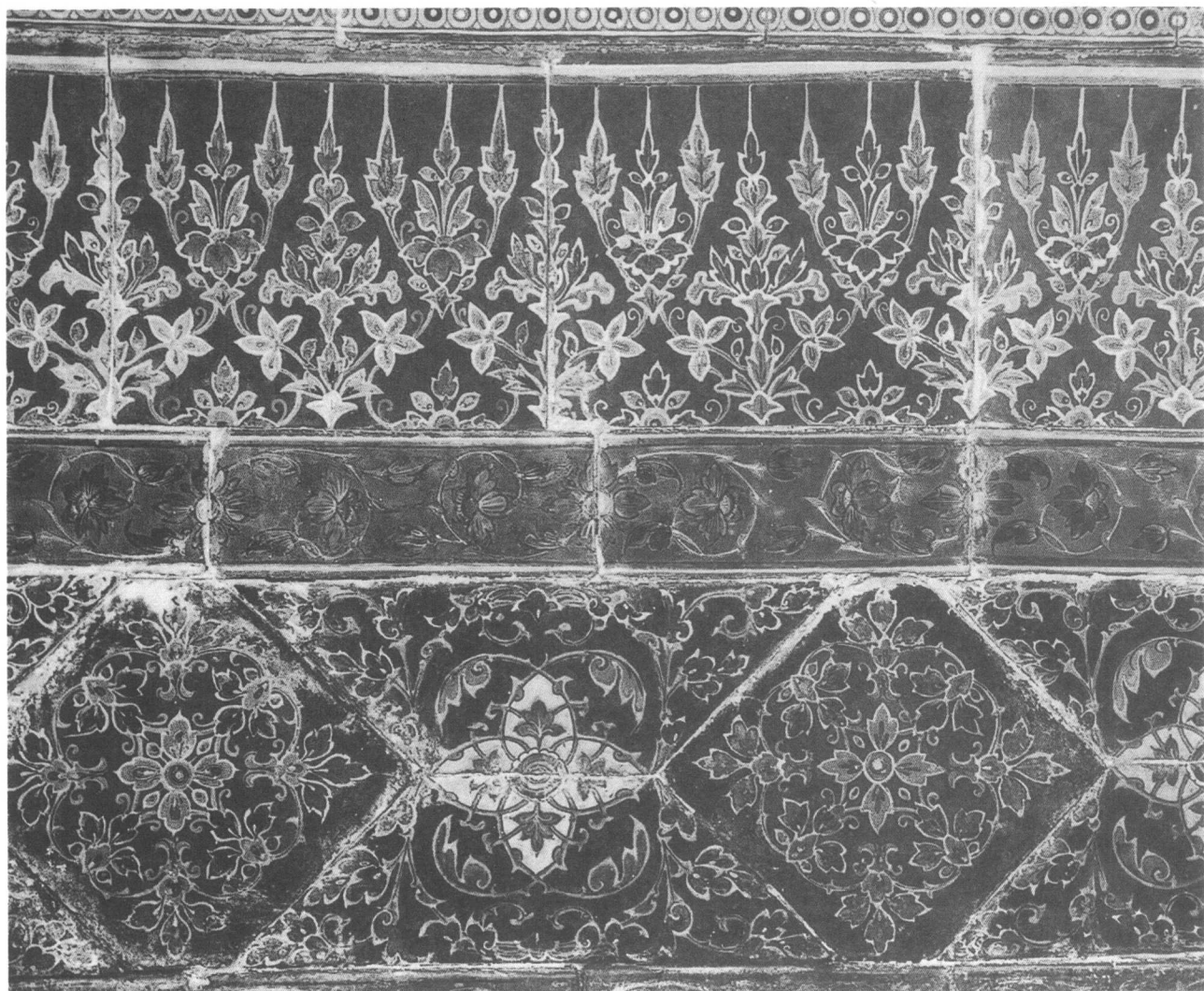
เสาพนักระเบียงพระอุโบสถประดับตกแต่งด้วยลวดลายเบญจรงค์

กระเบื้องเคลือบเบญจรงค์ประดับตกแต่งผนังกระเบื้องเบญจพระอุโบสถ
และพระวิหารออกแบบลวดลายโดยพระอาจารย์แดง (วัดหงษ์รัตนาราม)
ช่างเขียนที่มีชื่อในรัชกาลที่ 5

ลวดลายที่ใช้ในการตกแต่งผนังมีทั้งลายแบบศิลปะตะวันตกนำมาตกแต่งผนังโดยรอบ

กระเบื้องเคลือบเบญจรงค์ประดับผนังระเบียงคตเป็นลายเชิงกรวย ซึ่งเลียนแบบมาจากลายผ้า

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. บ.ป.ป. ประวัติพระพุทธศาสนา แห่งกรุง
รัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 2. กรุงเทพฯ : กรมการ
ศาสนา.

จิรา จงกุล. 2525. “ศิลปวัตถุกรุงรัตนโกสินทร์.” ในศิลป
วัฒนธรรมไทย, 5. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ
จัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์.

“ไหว้พระ วัดดี : วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม อลังการ
อารามหลวง ประจำปีชกาลที่ 5.” ข่าวสด. (26
มกราคม) : 32.

ขอแสดงความชื่นชมยินดี ที่วารสารราชภัฏกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นวารสารวิชาการและประชาสัมพันธ์ของสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มีผลงานที่ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอครบรอบปีที่ 10 และก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่สองในปีการศึกษา 2547

การทำวารสารวิชาการ ที่รวบรวมสรรพความรู้ในด้านต่างๆ โดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีชื่อเสียงในสังคมไทย ได้ยาวนานถึงวันนี้ นับว่าไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องขึ้นอยู่กับบุคคลและองค์ประกอบต่างๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้เขียน ผู้จัดทำงบประมาณและการจัดการที่ดี

นำชื่นชมที่เราเป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตั้งแต่รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา วัฒนะ อติตติการบดี ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มวารสารฉบับนี้จนถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิทย์ เทียรทอง อธิการบดีคนปัจจุบัน

นำชื่นชมที่เรามีบรรณาธิการและกองบรรณาธิการหลายท่านที่มีความสามารถในการจัดทำหนังสือให้มีคุณค่า น่าอ่าน มีรูปภาพและจัดรูปเล่มสวยงาม ไม่แพ้วารสารของสถาบันการศึกษาอื่นๆ

และนำชื่นชมที่เรามีนักเขียนภายในสถาบันที่เป็นครู อาจารย์ ข้าราชการ ในคณะต่างๆ แสดงศักยภาพความสามารถเชิงวิชาการให้สังคมและแวดวงนักวิชาการได้ประจักษ์ในด้านสาระวิชาการ บทความเชิงวิเคราะห์ ผลงานวิจัย บทความภาษาอื่น ข่าว สารคดี และอื่นๆ แต่ยังไม่เคยมีเรื่องสั้น

แต่น่าเสียดายที่เรายังขาดงานเขียนของนักศึกษาในสถาบันของเรา ความคิดเห็นของนักศึกษาถ่ายทอดออกมาในหนังสือได้ ก็เพราะอาจารย์ไปสัมภาษณ์พูดคุยและลงตีพิมพ์ในลักษณะบทสัมภาษณ์เท่านั้น

วารสารราชภัฏกรุงเทพฯ สมควรเป็นที่รวมของผู้เขียนหลากหลายรวมทั้งนักศึกษาซึ่งนับว่าเป็นบุคคลสำคัญของสถาบัน

ถ้าไม่มีนักเรียนก็ไม่มีโรงเรียน และถ้าไม่มีนักศึกษาสถานศึกษาก็ตั้งอยู่ไม่ได้

นักศึกษาของเราอาจด้อยในบทความวิชาการ แต่ถ้าใครเคยอ่านผลงานวิจัยทางวิชาการของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาต่างๆ ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะพบว่าน่าสนใจมากในหลายๆ เรื่อง และสามารถลงตีพิมพ์ แสดงความสามารถเชิงวิชาการในวารสารได้

นักศึกษาโปรแกรมวิชาภาษาต่างประเทศ และโปรแกรมนานาชาติของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรม ชมรม ออกค่าย ฯลฯ นักศึกษาเหล่านี้เขียนสารคดีได้อย่างเจาะลึก และจริงจัง ถ้าให้อาจารย์ที่ปรึกษาขัดเกลาข้อเขียนให้ดีสักหน่อย ลงวารสารได้เช่นกัน

เรามีนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ โปรแกรมนิเทศศาสตร์ สาขาวารสารศาสตร์ สาขาประชาสัมพันธ์ แต่เรามีสถานที่ให้นักศึกษาแสดงฝีมือน้อยมาก

ถ้าใครเคยอ่าน ฟิราบข่าว หนังสือพิมพ์ฝึกหัดของนักศึกษาโปรแกรมนิเทศศาสตร์ จะเห็นได้ว่าฝีมือไม่ธรรมดา แต่พวกเขามีสนามจำกัด เพียง 3 ฉบับ ในภาคเรียนที่ 2 เท่านั้น

ผู้เขียนเคยสอนนักศึกษาเหล่านี้ ก็แอบชื่นชมในผลงานที่นักศึกษาเขียนมาส่งเป็นคะแนนเก็บอย่างเจียบๆ บางคนเขียนข่าว บทความ สารคดี ไม่แพ้มืออาชีพ และที่ประทับใจคือ นักศึกษาบางคน เขียนเรื่องสั้นได้สนุกสนาน ทั้งๆ ที่อยู่ในประเภทมือใหม่หัดเขียน

ลองอ่านเรื่องสั้นของนักศึกษาโปรแกรมวิชาภาษาไทย (ศศ.บ.) ดูสักเรื่อง และจะเห็นว่าลีลาของวารสารราชภัฏกรุงเทพฯ จะแปลกตาและน่าสนใจมากเลย หวังว่าเราคงยินดีต้อนรับงานเขียนของนักศึกษามากขึ้นในฉบับต่อไป

สุกิจ สุวานิช

มือปืน

ธารินทร์ อานะ

สายตาของผมจับจ้อง ด้านหลังชายวัยกลางคน
อย่างไม่ละสายตา.....เขาเป็นใคร ผมไม่รู้ แต่ที่แน่ๆ
เขาสมควรตาย และจะต้องตายในวันนี้เป็นคำสั่งของเจ้านาย
ผมเหนียวโกป็นอย่างช้าๆ บัง...บัง...

ผมหลับตาลง ก่อนที่จะหันหลังรีบเดินออกไปโดย
ไม่หันหลังกลับไปมอง ชายผู้เคราะห์ร้ายคนนั้นว่าเป็นอย่างไร
ทุกครั้งที่ผมฆ่าคนผมมักจะนึกถึงแม่

.....
“ซิดในหน่วยพี แบ่งๆกันไป”

กระเป๋ารถตะโกนให้ผู้โดยสารขยับเดินเข้าไปด้านใน
ผมรีบก้าวขึ้นรถสองแถวเล็ก ที่มีอยู่ไม่กี่คัน ที่เข้าไปใน
หมู่บ้าน เมื่อรถออกจากท่า กระเป๋ารถรีบเดินมาเก็บเงินทันที

“ลงไหนพี” กระเป๋ารถถามผม

“บ้านหนองปลาไหล” ผมตอบ

“15 บาท” กระเป๋ารถตอบทันที ผมยื่นเงินให้ทันที

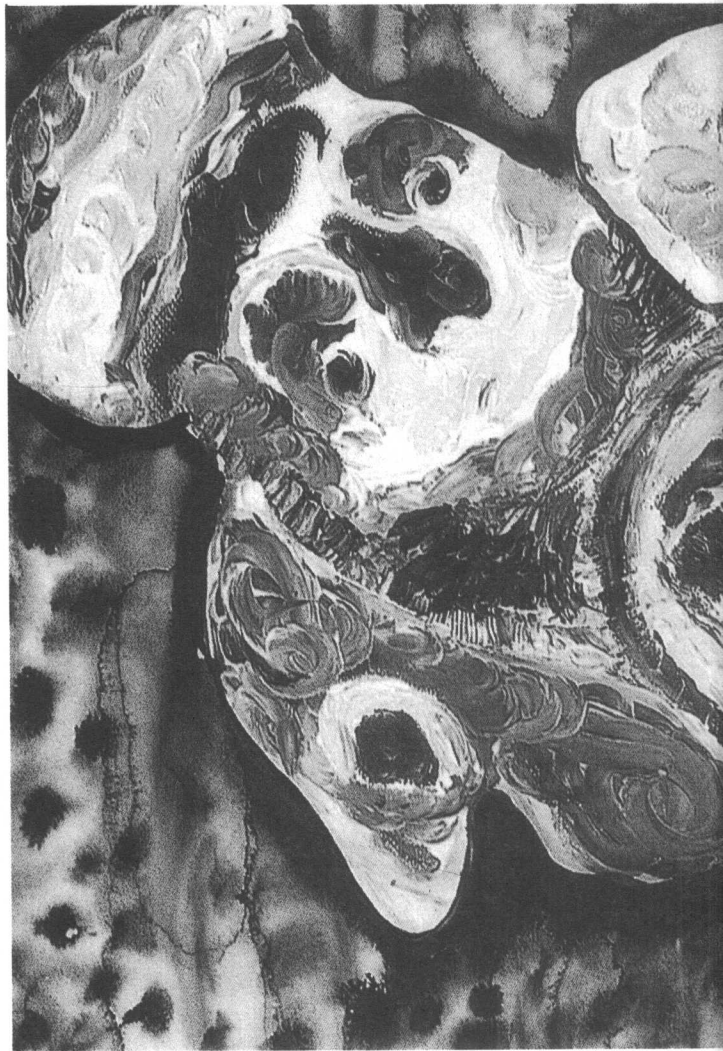
สภาพของถนนที่นี่ ยังเป็นถนนลูกรังแดง แฉกยังเป็น
เป็นหลุมเป็นบ่อเต็มไปหมด ผมอยู่ที่นี้มาตั้งแต่เด็ก
สภาพเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ไม่เคยเปลี่ยนแปลง
ไหนใครๆบอกว่าประเทศไทยเจริญนี้เจริญแล้ว ผมคนหนึ่งจะ
ที่ไม่เชื่อ รถสองแถววิ่งฝุ่นตลบจนถึงจุดหมาย

“ถึงบ้านหนองปลาไหลแล้วพี” กระเป๋ารถร้องตะโกน

ผมก้าวลงจากรถด้วยความดีใจ หลังจากต้องเผชิญ
กับเส้นทางวิบากมาเกือบ 2 ชั่วโมง ผมรีบเดินตรงเข้าบ้าน
ทันที แต่ยังไม่ทันถึงบันไดก็ได้ยินเสียงทักทายขึ้นมาจากทันที

“ฆ่าคนมาอีกแล้วซิ ไอ้ชาติ”

“แม่” ผมร้องทัก ผมหันไปมองแม่ ทันทีที่ได้ยินเสียง
แม่รู้ว่าผมจะกลับบ้านทุกครั้งทีฆ่าคน หญิงชราหน้าตา
เศร้าหมองกำลังจ้องมองผมอยู่ ผมไม่ชอบสีหน้าของแม่

แบบนี้เลย เพราะเมื่อผมมาที่ไรผมไม่สบายใจทุกที

“มันเป็นอาชีพนะแม่” ผมตอบ

“อาชีพอย่างนี้แม่ไม่ชอบ...ชาติแกล้งเออะ” แม่พูดด้วย
น้ำเสียงเบาลง

“เงินมันดีนะแม่และน้อยคนนักที่จะได้ทำ” ผมพูดด้วย
ความภาคภูมิใจ

“แม้ว่าแกล้งไปทำงานอย่างอื่นทำดีกว่า แกล้งทำงานแบบนี้
บาปมันจะติดตัวแกล”

“โอ้แม่ ไอ้พวกที่ผมฆ่ามันเป็นแค่คนเลวๆเท่านั้น”
ผมตอบ

“ใครบอกแกล” แม่ซัก

“เจ้านายผมบอกว่า มันสมควรตาย”

ผมรีบเดินขึ้นบ้านทันที เพื่อจะเปลี่ยนเสื้อผ้า แม่เดิน
ตามหลังผมมาติดๆ

“แล้วนี่แกลจะมาอยู่บ้านกี่วัน”แม่เริ่มการสนทนาอีกครั้ง

“สัก 3 วันนะแม่ ผมแค่มาพักร้อน” แม่มองหน้าผม
แล้วก็เดินออกไป

ตลอดระยะเวลา 3 วัน ที่ผมอยู่กับแม่ผมรู้สึกสบายใจมาก แต่ไม่สบายหูเอาเสียเลย เพราะแม่ได้แต่พยายามพูดเกลี้ยกล่อมทุกวิถีทางที่จะให้ผมเลิกจากอาชีพนี้ ผมคิดตลอดทั้งคืนก่อนที่พรุ่งนี้ผมจะต้องกลับไปทำงาน ผมเริ่มทบทวนเหตุการณ์ตั้งแต่เริ่มก้าวเข้ามาทำอาชีพนี้

“ไอ้ชาติ แกแน่ใจนะว่าแกทำได้” เสียงของไอ้พลดังก้องอยู่ในหัว ไอ้พลเป็นคนชักนำผมเข้ามาทำงานนี้ เพราะทางองค์การชาตคนพอดิ

“แน่ใจ ภูทำได้อยู่แล้ว” ผมตอบด้วยความมั่นใจ

คนแล้วคนเล่าที่ผมต้องฆ่าโดยบางครั้งก็รู้ว่าเขาสมควรที่จะตาย บางครั้งก็ไม่รู้ว่าเขาทำอะไรผิด เพียงแต่ทางเจ้านายบอกให้ฆ่าผมก็ต้องทำตาม

ผมนอนคิดตลอดทั้งคืน

“ชาติแกเลิกเถอะมันบาป” เสียงของแม่ดังกึกก้องสลับกับเสียงปืนตลอดเวลาผมรู้สึกสับสนกับชีวิต ผมจะทำอะไรดี นั่นก็คืออาชีพที่ผมเลือกเอง นี่ก็แม่ที่ผมรัก

“แม่ ผมตัดสินใจได้แล้ว” ผมร้องบอกแม่ตั้งแต่เช้าทั้งๆที่ยังไม่เห็นแม่

“แกตัดสินใจอะไรของแกได้” แม่ถาม

“ผมคิดว่ากลับไปคราวนี้ ผมจะไปขอลาออกจากอาชีพบ้านี้ และผมจะไปหางานอื่นทำ”

พอผมพูดสิ้นเสียงสีหน้าของหญิงชราที่เคยหม่นหมองกลับสดชื่นขึ้นทันตา น้ำในตาไหลออกมาเป็นทางด้วยความปลื้มปิติยินดี

“แม่ดีใจเหลือเกิน ชาติเอ๋ยแกตัดสินใจถูกแล้วล่ะลูก” แม่เข้ามากอดผมแล้วลูบหัวผมเบาๆ ผมไม่เคยได้รับความอบอุ่นอย่างนี้มานานแล้ว

ผมกลับไปด้วยความหวังที่จะไปเริ่มทำอาชีพใหม่เสียที่ “พีแดง หัวหน้อยู่หรือเปล่า” ผมร้องทักชายที่ทำงานอยู่หน้าห้องเจ้านาย

“อยู่เข้าไปเถอะ” ผมเคาะประตูห้องเบาๆ ก่อนจะมีเสียงตอบกลับ

“เข้ามา” ผมรีบเดินเข้าไปด้วยความหวังที่มีอยู่เต็มอก

“มีอะไรชาติ” หัวหน้อยู่ทักขึ้น

ผมรีบพูดขึ้นอย่างไม่รีรอ “ผมขอลาออกครับหัวหน้า” สีหน้าของเจ้านายเริ่มไม่สู้ดีนัก มันเป็นสัญญาณบ่งบอกอะไรบางอย่างที่ผมสังหรณ์ใจ

“แกคิดอะไรของแกชาติ ที่คิดจะเลิก ความรู้แค่มีถมไปทำมาหากินอะไรได้”

“ผมตัดสินใจดีแล้ว ตั้งแต่ผมทำอาชีพนี้ แม่ไม่เคยนอนหลับเต็มตาสักที แม่พยายามขอร้องผมมาเป็นเวลา 13 ปี จนผมทนไม่ไหวครับ และผมเองก็อยากไปทำอาชีพอื่น”

เจ้านายนั่งนิ่ง สักพักก่อนจะพูดตอบ

“ข้าไม่อยากจะบอกกับแกเลย” ผมทำหน้างๆกับคำพูดของหัวหน้า

“มีอะไรครับ”

“ก่อนหน้านี ประมาณชั่วโมง ไอ้พลมันเพิ่งมาขอลาออกและข้าก็อนุญาตให้มันลาออกมันบอกว่าจะไปช่วยแม่ช่วยเมียทำไร่ที่ลพบุรี”

ผมแทบจะนั่งตกเก้าอี้ เมื่อได้ฟังคำตอบจากหัวหน้า ความหวังของผมดับลงต่อหน้าต่อตา

“แกต้องรอไปก่อน จนกว่าจะหาคนมาแทนได้”

“เมื่อไหร่ครับ”

“ไม่รู้” เป็นคำตอบเดียวที่ผมได้รู้จากปากหัวหน้า ผมเดินออกจากห้องด้วยความหมดหวัง

“ปัง...ปัง”

“ปัง...ปัง”

“ปัง...ปัง”

“ซิดในหน่วยพี่”

“ถึงบ้านหนองปลาไหลแล้วพี่”

“ชาติมีคนมาทำงานแทนแกหรือยัง” แม่ทักผมก่อน
ผมจะขึ้นบ้าน

“ยังเลยแม่”

.....
ปัง...ปัง

“ซิดในหน่วยพี่”

“ชาติมีคนมาทำงานแทนแกหรือยัง”

“ยังแม่” ผมได้แต่ตอบคำถามของแม่เข้าไปซ้ำมาตลอด
เมื่อผมกลับบ้าน

“นี่หลายปีแล้วนะเมื่อไหร่จะมีคนมาทำงานแทนแก
สักที”

“อาชีพอย่างนี้ไม่ค่อยมีคนอยากมาทำหรอกแม่”
ผมตอบด้วยน้ำเสียงแผ่วเบา ผิดจากครั้งแรกๆ ที่เคยแสดง
ความภาคภูมิใจว่าอาชีพอย่างนี้น้อยคนนักที่จะทำได้

“ครั้งแรกแม่ให้แกไปสมัครเป็นผู้คุมเรือนจำ แล้วทำ
ยังไงแกถึงไปเป็นเพชรฆาตประจำแดนประหาร บางช่วง
ได้ชะโงกซัด” แม่พูดด้วยน้ำเสียงขุ่นมัว

“ก็ไอ้พลันชว่นนี่แม่” ผมพูดด้วยน้ำเสียงละห้อย
ก่อนที่เดินขึ้นบ้าน

“แล้วนี่เมื่อไหร่แกจะเลิกยิงคนเสียที” เสียงแม่บ่น
ตามหลังผมมา

“อ้อ...ผมเลิกเป็นมือปืนแน่ เจ้านายบอกว่า จะเปลี่ยน
การประหารเป็นฉีดยาพิษแทน”

“เออ...แล้วไง”

“ผมก็กลายเป็นหมอ ฉีดยาพิษแทนการยิงปืน ไงแม่”

ภาพ / ไพจิตร ช้องเกียรติพันธ์

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต

อีกหนทางหนึ่งของวิธีวิทยาการวิจัย

นภาพค์ คงเฟสบุกุล

บทนำ

ชีวิตจริงที่เราดำเนินอยู่แต่ละนาที่อันเป็นปัจจุบันนั้น หากจะนำเรื่องราวในอดีตไปคิดย้อนเพื่อการทำนาย คาดการณ์อนาคต นั่นคือ การทำให้ชีวิตเป็นเรื่องเล่าโดยการตีความความทรงจำ ลำดับเหตุการณ์ แล้วนำกลับมาเรียบเรียงโดยผู้เล่าเพื่อให้เรื่องราวนั้นสามารถจะสื่อความหมายเกี่ยวกับชีวิต ในความเป็นจริงแต่ละวันนั้น เราต้องทั้งฟังเรื่องเล่าและเล่าเรื่องตลอดเวลา การเล่าเรื่องเป็นกิจกรรมที่คนเรากระทำเสมอในสิ่งที่พบเห็น สิ่งที่ได้ทำผสมผสานกับสิ่งที่อยากทำ อยากให้เป็นสิ่งที่ชอบและสิ่งที่ไม่ชอบในเรื่องเล่า นั้น เรื่องเล่าของแต่ละบุคคลเป็นชุดประสบการณ์ที่ทำให้คุณค่าในการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความเข้าใจต่อปรากฏการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การศึกษาเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตได้กลาย

มาเป็นส่วนหนึ่งของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา กระบวนการวิจัยซึ่งเป็นการสร้างความรู้ในยุคสมัยใหม่นั้น มิได้เปิดโอกาสให้เรื่องเล่าย่อยๆ อันเป็นประสบการณ์ชีวิตของบุคคลกลุ่มต่างๆ ได้มีโอกาสสร้างความรู้ในระบบสังคม แต่กระบวนการทศน์การวิจัยโดยนักวิชาการยุคแนวคิด/ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ได้เปลี่ยนวิธีมองโลกที่แตกต่างออกไป เปิดโอกาสให้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของคนธรรมดาหรือของผู้ที่สังคมให้ชื่อว่าเปี่ยงเบนได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญ ในวิธีวิทยาการสร้างความรู้จากประสบการณ์ที่มีความหลากหลายของมนุษย์ ทำให้ผู้ศึกษาได้รับรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ความรู้สึกนึกคิดและการมองโลกในรูปแบบต่างๆ ที่ถูกบิดเบือนไปจากความรู้กระแสหลัก นัยที่สำคัญของวิธีวิทยาการวิจัยเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต คือ การเปิดพื้นที่ของชุดความจริงส่วนตัวสู่ปริณทลสาธารณะที่มีเจตจำนงของผู้เล่าเรื่องเองและมีอำนาจของเรื่องเล่าอันเป็นความรู้ในการสร้างความจริงได้

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอการศึกษาวิจัยอีกทางเลือกหนึ่งของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า วิธีวิทยาวิจัย เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต (Life Experience หรือ Life History) โดยมีประเด็นคำถามสำคัญที่ว่า อะไรคือเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตในฐานะที่เป็นความรู้ ที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของบุคคล (Self Identity) เพื่อที่จะศึกษาว่ามนุษย์เราได้ผ่านชีวิตหรือประสบการณ์อะไรมาบ้าง สิ่งที่ศึกษาผ่านมานั้นได้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในประเด็นที่ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษา โดยสะท้อนออกมาจากตัวผู้เล่าเองเพื่อความเข้าใจวิธีวิทยาการวิจัยเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตกับกระบวนทัศน์การวิจัย

การวิจัยเป็นกระบวนการสร้างความรู้อย่างเป็นระบบ การแสวงหาความรู้ของนักวิชาการโดยวิธีวิทยาการวิจัยใดๆนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับฐานคิดของการวิจัยหรือกระบวนทัศน์ของการวิจัย (paradigm of research) ซึ่งเป็นคำถามเชิงปรัชญาบนพื้นฐานของระบบความเชื่อ (belief system) หรือทัศนะในการมองโลก (world view) กระบวนทัศน์ของการวิจัยประกอบไปด้วยแนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวกับความจริงและความรู้ *ประการแรก* คือ แนวความคิดเกี่ยวกับความจริงที่เรียกว่า ภาววิทยา หรือ ontology assumption เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความจริงว่านักวิชาการคิดอย่างไรกับเรื่องความจริง เช่น สิ่งที่นักวิชาการกำลังแสวงหาด้วยกระบวนการวิจัยนั้น เชื่อว่าความจริงเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่แล้ว (being หรือ exist) หรือเชื่อว่าความจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น (construct) *ประการที่สอง* คือ แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของความรู้ ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับญาณวิทยาหรือ epistemology assumption ซึ่งจะบอกความสัมพันธ์ของผู้ศึกษาวิจัยกับสิ่งที่ถูกศึกษาตามฐานคิดเกี่ยวกับความจริง เช่น หากเชื่อว่าความจริงเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่เหมือนโลกทางกายภาพ ผู้ศึกษาวิจัยก็จะทำตัวเสมือนผู้ที่เอาตัวแยกกับความจริงและศึกษาความจริงอย่างวัตถุวิสัย (Objective) โดยการแยกตัวออกจากสิ่งที่ศึกษาเพื่อเฝ้ามองและสังเกต หรือหากเชื่อว่าความจริงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ผู้ศึกษาวิจัยจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรู้นั้น จากแนวความคิดทั้งสองเรื่องจะเป็นฐานคิดที่สำคัญนำไปสู่วิธีวิทยาการวิจัย (methodology) อันเป็นวิธีการได้มาซึ่งความรู้หรือการค้นหาคำตอบเพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบคำถามการวิจัย เช่น หากความจริงเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ ผู้ศึกษาวิจัยจะเลือกวิธีวิทยา การควบคุมปัจจัยต่างๆที่เข้ามามีอิทธิพลต่อความจริงที่ต้องการศึกษาให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำอธิบายที่แน่ชัดของความจริงอันเป็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างความจริงที่ต้องการศึกษากับสาเหตุที่ทำให้ความจริงนั้นเกิดขึ้น

การแสวงหาความรู้ของนักวิชาการในยุคสังคม “สมัยใหม่” มีฐานคิดเกี่ยวกับความจริงที่เป็นสิ่งสัมผัสได้ มีรูปแบบและกฎเกณฑ์ เป็นธรรมชาติที่ดำรงอยู่แล้วมากมาย การสร้างความรู้เกี่ยวกับความจริงเหล่านี้จึงเป็นเรื่องของการค้นหาและจัดระบบความจริงนั้นแล้วสรุปเป็นทฤษฎีที่เป็นกฎเกณฑ์อันเป็นสากล ใช้ได้โดยทั่วไป หรือที่เรียกว่าเป็น

ทฤษฎีแม่บทซึ่งเป็นกระแสหลักในช่วงเวลานั้น (Grand theory) สามารถอธิบายความจริงและจัดประเภทของสรรพสิ่งให้มีคุณลักษณะตามทฤษฎีที่กำหนดไว้ วิธีวิทยาการวิจัยจึงมุ่งเอาทฤษฎีที่มีอยู่มาตั้งสมมติฐานเพื่อการตรวจสอบ สร้างความเชื่อมั่นและยืนยันความถูกต้องของทฤษฎี ว่ามีเงื่อนไขอะไรบ้างที่ทำให้สิ่งเหล่านี้เป็นจริง นำไปสู่การขยายของปริมาณของความรู้ จึงมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในวิธีการศึกษา (Method) ที่วัดได้อย่างชัดเจน ปราศจากอคติของผู้วัด วิธีวิทยาที่ใช้เพื่อสร้างความรู้เช่นนี้ นับเป็นการผลิตซ้ำการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งและสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนบุคคลให้ปรับตัว และสร้างความก้าวหน้า พัฒนาด้านต่างๆของสังคม ความรู้ที่ศึกษาค้นพบได้ทดสอบได้ตามฐานคิดความเชื่อเช่นนี้ มีความเป็นกลาง มีความเป็นสากล (universal) สามารถนำไปใช้ได้ทั่วไปทุกแห่ง (generalize) เช่น ความรู้และเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตกที่พัฒนาสู่ความทันสมัยแล้ว สามารถนำมาใช้ในประเทศไทยเพราะได้ตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของทฤษฎีและชุดความรู้นั้นๆแล้ว แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น คือ สลัดปีแห่งการพัฒนา ประเทศไทยก็ยังคงไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้วอย่างเช่นประเทศตะวันตก ซ้ำยังเกิดปัญหาทางสังคมแก่กลุ่มคนต่างๆมากมาย ประเด็นคำถามที่สังคมเคลือบแคลงและตั้งคำถามต่อมาก็คือ ความรู้ที่ค้นพบเป็นกลาง เป็นสิ่งบริสุทธิ์ให้มนุษย์พบทางสว่างแห่งปัญญา สามารถนำมาใช้โดยทั่วไป นั่นนะหรือ แท้จริงแล้วความรู้เกิดจากเจตจำนงบางอย่างที่จะจัดระเบียบสรรพสิ่งให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการต่างหาก สังคมจึงเริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับความจริง และเริ่มที่จะเชื่อว่าความจริงอยู่ในตัวของมนุษย์ อันเป็นแนวความคิดของสังคมยุค “หลังสมัยใหม่” ความจริงมิได้ดำรงอยู่และรอการค้นพบของมนุษย์และสังคม ความจริงในยุคนี้เชื่อว่าถูกสร้าง (Construct) ขึ้นมาโดยมนุษย์ ในการสร้างความหมายจากการที่คนเรามีความสัมพันธ์กับผู้อื่น คำถามเกี่ยวกับญาณวิทยาของความรู้จึงเปลี่ยนไป มุ่งรื้อถอนและตั้งคำถามกับความรู้ว่า ถูกสร้างมาอย่างไร ภายใต้เจตจำนงอะไร วิธีวิทยาการวิจัยจึงเป็นการวิพากษ์และการวิเคราะห์วาทกรรมเมื่อรื้อถอนความรู้แล้ว วิธีวิทยาของการสร้างความรู้ในยุคหลังสมัยใหม่ยังมีความพยายามที่จะมีการวิจัย เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับความรู้และความจริงที่ถูกทำให้หายไปจากการรับรู้ของคนในสังคมภายใต้ทฤษฎีกระแสหลัก เช่น

ความรู้ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้หายไปจากความสนใจของสังคม และเพิ่งถูกรื้อฟื้นปลุกกระแสภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่นนิยมกัน เมื่อไม่นานมานี้เอง จากฐานคิดที่ว่ามนุษย์มีความรู้สึกนึกคิดของตนเองในการสร้างความหมายใหม่ให้กับตนเอง มิได้ถูกรอบงำจากความรู้กระแสหลัก ประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวจากเรื่องเล่าของบุคคลที่หลากหลายจึงนับเป็นวิธีวิทยาหนึ่งในการสร้างความรู้ซึ่งถูกละเลยจากแวดวงวิชาการ โดยการวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อให้ความรู้ย่อยๆเหล่านั้นได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบความรู้ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีความสำคัญอย่างยิ่งในประเด็นการศึกษา กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของบุคคล

ความสำคัญของเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต

ประสบการณ์ ประวัติความเป็นมาของแต่ละบุคคลล้วนมีที่ไปที่ไปประกอบมาเป็นมนุษย์ เรื่องราวในชีวิตของคนแต่ละคนเป็นชุดประสบการณ์ของชีวิตที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างมาก มีความสำคัญต่อชีวิต สามารถนำมาศึกษาถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของบุคคลได้ว่าบุคคลนั้นคิดอย่างไรกับตัวเอง มองว่าตัวเองเป็นอย่างไรทำไมเป็นอย่างนี้และเป็นอย่างนั้นได้อย่างไร โดยปัจเจกภาพเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง จากบริบท สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน วิลเลียมจี.ไทเออร์เนย์ (William G. Tierney) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง ยุคหลังสมัยใหม่และเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตว่าจะช่วยให้ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านวิพากษ์เรื่องราวภายในอดีตในฐานะที่จะพัฒนาไปสู่อนาคตได้ (Tierney, 2000 : 538) การเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาเรื่องประสบการณ์ชีวิตจากเจ้าของเรื่องเองจะสะท้อนอัตลักษณ์ (Identity) บางมุมของผู้นั้น ที่เป็นภาพตัวแทนของกลุ่มได้โดยผ่านสายตาของผู้อ่านให้ได้ทำความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น วิธีคิด การปรับตัว การจัดการกับปัญหาในรูปแบบต่างๆ เพื่อความลึกซึ้งในความเข้าใจปัญหาและความรู้สึกของบุคคลเหล่านี้ อันสอดคล้องเป็นความรู้ที่อยู่แทบทุกตอนของชีวิต

เรื่องเล่าประสบการณ์โดยตัวเองเป็นผู้เล่าเป็นวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง โดยการวิเคราะห์จากรายละเอียดของประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในประสบการณ์ชีวิต (Life experience) หรือประวัติคำบอกเล่า (Oral History) ของปัจเจกบุคคลมีเป้าหมายที่ การรวบรวมเรื่องราวที่เป็น

แกนสำคัญ (important themes) ในฐานะที่เป็นผู้กระทำการ (Actor) หรือ การเป็นตัวแทนของผู้เล่าเอง (Agency) เพื่อนำเสนอความเป็นตัวตนของตนเอง ท่ามกลางสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงสู่ความเข้าใจถึงพลวัตการดำรงอยู่ของการสร้างความหมายและยุทธวิธีในการตอบโต้ และการเคลื่อนไหวของสังคมของบุคคลเหล่านี้ เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตเป็นการเข้าไปสู่ชีวิตหนึ่งซึ่งสามารถสะท้อนประเด็นเรื่องราวส่วนตัว (Private) มาสร้างเป็นความรู้ในพื้นที่สาธารณะ (public knowledge) โดยเฉพาะประสบการณ์ความรู้ที่ไม่เคยเป็นที่รับรู้ของสังคม ประสบการณ์ที่ถูกกีดกันผลประโยชน์ของบุคคลที่ถูกทำให้เป็นอื่น (The other) ซึ่งเป็นเสียงจากกลุ่มบุคคลที่มีตำแหน่งแห่งที่นอกสังคมส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่ถูกกีดกัน เบียดขับ และถูกสร้างความหมายให้เป็นบุคคลที่เป็นภาระของสังคม อยู่นอกสายตาและทัศนวิสัยของสังคม บุคคลผู้ซึ่งได้รับนิยามความหมายของระบบคุณค่า และวัฒนธรรมที่ถูกกำหนดโดยสังคมส่วนใหญ่ว่า ไม่มีความสำคัญ ไม่มีค่า ก่อความ สร้างความผิดปกติ เบี่ยงเบน ไม่เป็นที่พึงประสงค์ จึงไม่มีพื้นที่ในทางสังคม ไร้สิทธิ ไร้เสียง ไม่กล้าที่จะเปิดเผยตัวเองและหลบซ่อนตัวเองอยู่ในซอกหลืบต่างๆของสังคม ดังเช่น เรื่องราวชีวิตของเกย์ หรือหญิงรักหญิง ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เผยให้เห็นว่าเพศสถานะเป็นสิ่งที่ถูกผลิตโดยสังคม ไม่ใช่สิ่งที่ เป็นธรรมชาติ แต่ถูกทำให้เป็นธรรมชาติจากความรู้ทฤษฎีเรื่องเพศที่จะต้องมีเพศเพียง 2 เพศ คือหญิงกับชายเท่านั้น นอกจากนั้นคือผู้เบี่ยงเบน หากสังคมกำหนดให้มีเพศ 3 เพศ ความเป็นเกย์ หญิงรักหญิง หรือเลสเบียน ก็จะไม่ดำรงอยู่ในฐานะผู้เบี่ยงเบน เป็นต้น

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตจึงเป็นการศึกษา เพื่อเปิดพื้นที่ เปิดโอกาสให้สิทธิและเสียงของบุคคลที่เคยนิ่งเงียบมานาน ไม่อาจพูดแสดงเหตุผลต่างๆ ได้มีโอกาสแสดงออก นำเสนอเรื่องราวความเป็นตัวตนของตัวเอง การได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวจากคำบอกเล่าของบุคคลเหล่านี้ โดยใช้กระบวนการวิจัยจะทำให้สามารถเข้าใจถึงปัญหาของบุคคลเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง ในเรื่องกำหนด การวางแผน แนวทางชีวิตและการตัดสินใจทางสังคมของตนเองในการค้นหาความหมายต่างๆของชีวิตและวิถีการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลที่เป็นกระบวนการเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในบริบท สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เรื่องเล่าประสบการณ์

ชีวิตของแต่ละบุคคลมีความหลากหลาย ไม่ได้เป็นไปในรูปแบบเดียว ทั้งยังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จำเป็นต้องนำ บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองมาพิจารณา นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ถูกจุด ตรงประเด็น และถูกต้อง ในสิ่งที่สะท้อนมาจากผู้เล่าที่เป็นเจ้าของปัญหาเอง มิใช่การแก้ไขปัญหาจากการค้นพบ ตรวจสอบของบุคคลที่มีได้เป็นเจ้าของปัญหา เช่น การแก้ปัญหาเด็กติดยาเสพติดที่มีอาจจะแก้ไขได้ ยังดำรงอยู่คู่กันกับสังคมไทย เนื่องจากการค้นหาสาเหตุของยาเสพติดว่ามาจากปัญหาครอบครัว มาจากกลุ่มเพื่อน มาจากโรงเรียน และมาจากสาเหตุอื่นๆ จึงมีความพยายามจะกำจัดสาเหตุเหล่านั้น แต่กำจัดอย่างไรก็ยังพบปัญหาเด็กติดยาเสพติดเช่นเดิม ชั่วร้ายจะมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น เพราะสาเหตุที่สำคัญนั้นมาจากตัวเด็กเอง ที่ไม่ได้มองว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี แต่เป็นเรื่องท้าทายอำนาจ หากไม่เข้าใจเรื่องราวชีวิตของเขา การแก้ไขปัญหาเด็กติดยาเสพติดก็ยังคงเป็นไปได้อย่างยาก เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตจึงนับเป็นวิธีวิทยาของการวิจัยที่ยอมรับความหลากหลายของความเป็นตัวตนของมนุษย์ ในการนำเรื่องเล่าย่อยๆ ที่มีใช้เรื่องเล่ากระแสหลัก (grand narrative) ได้เปิดเผยตัวตนออกมาอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อเชื่อมโยงชุดความรู้เล็กๆ จากการวิจัยแนวนี้ในการสะท้อนภาพชีวิตสู่การพัฒนาสังคมอย่างแท้จริง

ประสบการณ์ชีวิต: เรื่องเล่าบุคคลต่ออัตลักษณ์ทางสังคมและตัวตน

กระบวนการวิจัยโดยวิธีวิทยา (Methodology) “เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต” มีเป้าหมายที่จะทำให้มนุษย์สามารถนำเรื่องราวของตัวเองออกมาสู่สังคม เปิดพื้นที่ให้กับอัตลักษณ์ตัวตนของบุคคลที่ไม่มีโอกาสได้แสดงออกได้เข้ามาอยู่ในสังคม ประเด็นในการศึกษา เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต จึงมีความเกี่ยวข้องกับคำว่า อัตลักษณ์ หรือ Identity ซึ่งสามารถพิจารณาได้ใน 2 ความหมาย คือ อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) และอัตลักษณ์ของตัวตน (Self Identity) ซึ่งมักมีความหมายเกี่ยวข้อง ทับซ้อนคาบเกี่ยวกันอยู่ จึงจำเป็นต้องอธิบายความหมายให้ชัดเจนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง **อัตลักษณ์ทางสังคม** คือ ความเป็นตัวตนที่มีความสัมพันธ์กับสังคม หมายถึงโครงสร้างสังคมกำหนดพฤติกรรม การแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจก

ต่อคนอื่นๆ ในสังคม นั่นคือ แนวความคิดหรือความคาดหวังที่คนอื่นมีต่อตัวเรา (Barker, 2000: 167-168) สำหรับ **อัตลักษณ์ของตัวตน** เป็นความเกี่ยวข้องของความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และการตีความของปัจเจกบุคคลในการให้นิยามความหมายของตัวตนของเขาเอง เมื่อเขามีความสัมพันธ์ต่อโลกผู้คนและสิ่งต่างๆ รอบตัว เรียกได้ว่าเป็นแนวความคิดหรือมโนทัศน์ที่เรามองตนเอง ด้วยฐานความคิดที่เชื่อว่ามนุษย์เรานั้นไม่ได้เป็นผู้ที่ต้องยอมรับการกระทำจากชุดความรู้กระแสหลัก มนุษย์มีตัวตนที่มีใช้มีเพียงแค่การตีความหมายและการทำความเข้าใจตามความรู้กระแสหลักเท่านั้น แต่มนุษย์สามารถที่จะสร้างความหมายใหม่ได้ ซึ่งก็คือ การสร้างความรู้ชุดใหม่นั้นเอง การวิจัยที่มีกระบวนการทัศน์การวิจัยเช่นนี้นอกจากการรื้อถอนความรู้ชุดเดิมแล้ว ยังเป็นการใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ชุดใหม่ที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยจากศึกษากระบวนการสร้างตัวตนของบุคคล

การศึกษาถึงกระบวนการสร้างการสร้างอัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการตั้งคำถามและให้นิยามว่า “ตัวเราคือใคร และเป็นอะไร” ทั้งในสายตาของตัวเองและสายตาที่คนอื่นมองเรา ความเป็นตัวตนของบุคคลมีมิติที่ซ้อนทับระหว่างโครงสร้างสังคม ที่เป็นตัวกำหนดปัจเจกบุคคลกับเสรีภาพในการตีความให้นิยามตัวเองและทำความเข้าใจตัวตนเมื่อสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัว ปัจเจกบุคคลมีฐานะเป็นผู้กระทำ อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ของตัวตนจึงเป็นผลผลิตทางสังคมเชิงกระบวนการที่เกิดจากสังคม กำหนดหรือการตีความของปัจเจก อันเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว เปลี่ยนแปลงและเลื่อนไหลไปตามสถานการณ์ ภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์และสังคมในแต่ละช่วงเวลา จากสถานการณ์แวดล้อมหนึ่งสู่อีกสถานการณ์แวดล้อมหนึ่ง (Circumstance to circumstance)

หัวใจของการศึกษาการวิจัยด้วยวิธีวิทยา “เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต” คือ การศึกษาอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ตัวตนของบุคคล เป็นกระบวนการที่ถูกผลิตและสร้างโดยสังคมและตัวตนของเขาอย่างไร ในการสร้างนิยามความหมายที่สะท้อนออกมาจากประสบการณ์ชีวิตของบุคคลในอดีตจนปัจจุบันและต่อไปในอนาคต ความสำคัญจึงอยู่ที่ว่าอัตลักษณ์ที่สังคมสร้างให้มักจะมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว (Stereotype) ตามตำแหน่งแห่งที่ตามสังคมของบุคคลนั้นๆ แต่ตัวตนจะเป็นเรื่องราวของบุคคล

ที่สะท้อน (Reflection) สิ่งที่ตัวเราต้องการจะเป็นอย่างไร จึงจะให้นิยามความหมายหรือสร้างให้เป็นเช่นนั้น หรือกล่าวได้ว่าคือความเป็นจริง (reality) เกี่ยวกับตัวตนของเขาเอง ในสายตาของเขา

กิดเดน (Giddens) ได้ให้ความเห็นถึง การศึกษา อัตลักษณ์และตัวตนว่าสามารถศึกษาได้ โดยผ่าน “**เรื่องเล่า ประสบการณ์ชีวิต**” โดยเฉพาะในรูปแบบ อัตชีวประวัติ (Autobiography) คือ เป็นการศึกษาว่าบุคคลนั้น คิดอย่างไรกับตัวเองและมองว่าตัวเองเปลี่ยนไปอย่างไร เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นโครงการ (identity as project) ที่ผู้เล่าฉายภาพในอดีตในสิ่งที่เขาคิด จะเป็นความจริง (reality) ที่เขาส่งสร้าง(construct)ขึ้น จนเป็น ตำแหน่งแห่งที่(social position)ในปัจจุบันและหลอมรวม ไปจนถึงอนาคต (Giddensอ้างใน Barker, 2000:166–167) อัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นโครงการจึงไม่เคยเสร็จสิ้นสมบูรณ์ แต่ถูกสร้างอยู่ในกระบวนการตลอดเวลา(Hall,1996:16) จากสิ่งที่บุคคลคิดสร้างความหมายมาจากอดีตเป็นอย่างไร เชื่อมโยงมาถึงปัจจุบันและการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต จะเป็นอย่างไร โครงการของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะอย่างไร มีโครงเรื่องอย่างไรมันขึ้นอยู่กับ การหล่อหลอมและอิทธิพล ของประสบการณ์ชีวิต ที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ทางสังคมและ ตัวตนของแต่ละคน

เรื่องเล่าตัวเองหรือประสบการณ์ชีวิตของบุคคล จึงเป็นส่วนสำคัญในศึกษาย้อน (retrospective) ไปใน ประสบการณ์ชีวิตอดีตของบุคคล ทั้งในเรื่องราวทั้งหมดหรือ บางส่วนของประสบการณ์ชีวิต ในรูปแบบการเขียนหรือ คำบอกเล่า (Tierney , 2000:539) ที่เรซา ดี ลอเร็ตตีส (Teresa de Lauretis) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า ประสบการณ์(experience) ว่าเป็นกระบวนการของคน ที่ตัวเขาเองทำให้ความเป็นมนุษย์ (subjectivity) ถูกสร้าง ขึ้นมา นั่นคือ ขณะที่บุคคลเล่าถึงประสบการณ์ก็คือ การสร้างตัวตน(construct)ขึ้นมา ผ่านกระบวนการสร้าง ตัวตนของบุคคลขึ้นในความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ ฉะนั้น ประสบการณ์จึงเป็นกระบวนการที่บุคคลมองว่าตัวเขาคือใคร มีที่ทางอย่างไรในสังคมบนความสัมพันธ์กับส่วนอื่นที่เป็น ประวัติศาสตร์อันกว้างใหญ่ โดยการศึกษาผ่านเรื่องเล่า ที่เป็นภาษาในชีวิตประจำวันของบุคคล (Teresa de Lauretis อ้างใน Scott Joan W. ,1988:61) ประสบการณ์ชีวิตของ บุคคล จึงไม่เพียงแต่เป็นตัวแทน (Representation)

ของความทรงจำเท่านั้น แต่เป็นการผลิตสรรค์สร้าง อัตลักษณ์ตัวตน

การสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของมนุษย์แต่ละคนในการ ให้ความหมายประสบการณ์ชีวิตในอดีตที่มนุษย์ ประสบการณ์แต่ละคนใช้ผลิต ปรับปรุงแต่ง หรือทำความเข้าใจกับเรื่องเล่าส่วนตัวให้เป็นภาพตัวแทนที่สะท้อน บางมุมของอัตลักษณ์และตัวตนโดยสื่อออกมาทางภาษา ในการให้ความหมายกับประสบการณ์ชีวิตมนุษย์ ซึ่ง จะทำให้เกิดการเรียนรู้เชื่อมโยงอดีตปัจจุบันไปสู่อนาคตด้วย กระบวนการคิด พิจารณา ทบทวน สะท้อนและวิเคราะห์ ซึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็น ผลผลิตเชิงซ้อนที่หลอมรวมเอาทั้งอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน เพื่อค้นหาความหมายและหนทางที่จะก้าวต่อไปใน อนาคตเรื่อง อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ตัวตนของ บุคคล

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต กับ แนวคิดทางวาทกรรม

การศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและ อัตลักษณ์ตัวตนผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต (Life Experiences) โดยเรื่องเล่า (Narrative) ของผู้เล่าเองที่เกิด ในชีวิตประจำวัน (Everyday Life) จากอดีตในความทรงจำ ถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคต เป็นเรื่องราวของบุคคล สร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ตัวตนจากการรับรู้ วิธีคิดหรือการให้ความหมายของประสบการณ์ชีวิตที่มนุษย์ แต่ละคนใช้ผลิตและทำความเข้าใจเรื่องเล่าส่วนตัวผ่าน ภาวปฏิบัติทางภาษา ในฐานะของผู้กระทำ (Agent) Hall กล่าวเน้นว่ากระบวนการสร้างอัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้นภายใน วาทกรรมและจะเกิดภายนอกวาทกรรมไม่ได้ เราจึงต้องการ ที่จะเข้าใจถึงการผลิตัววาทกรรมจากสถาบันในเหตุการณ์ เฉพาะในการก่อร่างและภาวปฏิบัติทางวาทกรรม (Hall, 2000:17) การอธิบายประเด็นอัตลักษณ์จึงเป็น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกและ สังคมด้วย วิธีชีวิตทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันอันเป็น กระบวนการที่เป็นเส้นทางหรืออธิบายอัตลักษณ์และตัวตน ในแนวคิดหลังสมัยใหม่โดยนักคิดชาวฝรั่งเศส ชื่อ มิเชล ฟูโก (Michel Foucault) ได้ศึกษาและอธิบายในประเด็น การสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ตัวตนด้วยแนว คิดทางวาทกรรม(Discourse)

วาทกรรมคือผลผลิตของความรู้ผ่านภาษา (Production of Knowledge through Language)ในรูปแบบ

ของชุดถ้อยคำทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งชุดถ้อยคำเหล่านี้จะสะท้อนความคิดและวิถีคิดของมนุษย์ในเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นและควรจะเป็นในสังคม ทศนะของฟูโกนั้นเรื่องราวต่างๆเหล่านี้ ก็คือความรู้ (Knowledge) ของมนุษย์นั่นเอง ความรู้เหล่านี้เป็นอำนาจเชิงบวกที่ถูกผลิตและสร้างจากสังคม มีบทบาทในการกำหนด ควบคุมโลกทัศน์ สร้างอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อและกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ระเบียบของสังคมเพื่อชี้นำพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โดยยึดถือเป็นวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมที่ถูกต้องเหมาะสมและดีงาม มีอำนาจบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตามได้โดยปราศจากการตั้งคำถามกับบรรทัดฐานและวัฒนธรรมนั้นๆ และไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านั้น วาทกรรมจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจัดระเบียบสรรพสิ่ง (The order of things) ในอำนาจของความรู้เพื่อผลิตถ่ายทอดและต่อยอด ปลูกฝังชุดความรู้นี้ให้ฝังรากลึกในความรับรู้ของบุคคล จนเกิดเป็นระบอบความจริงที่มนุษย์คิดว่าไม่สามารถทำการเปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมจึงมิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่อัตลักษณ์ทางสังคมถูกสร้างขึ้นในภาคปฏิบัติการของอำนาจ (Hall, 2000:18) โดยความรู้ชุดต่างๆจะถูกส่งผ่านสู่สมาชิกในสังคม รุนแล้วรุนเล่า จนกลายเป็นจิตใต้สำนึกและจิตวิญญาณ (Internalization) ของผู้คนทางสังคมในรูปแบบของกฎระเบียบ (rules) วินัย (disciplines) และความเป็นปรกติ (normalization) ความรู้ชุดนี้เป็นเรื่องเล่ากระแสหลักที่ครอบคลุม (Grand narrative) ให้บุคคลในสังคมต้องปฏิบัติตามโดยมิรู้ตัวและปราศจากเงื่อนไขจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ในความสัมพันธ์เชื่อมโยงของปัจเจกบุคคลกับสังคมกล่าวคือ บุคคลมีฐานะเป็นผู้ถูกกระทำจากสังคม โดยการถูกกำหนดบทบาทและหน้าที่ตามตำแหน่งแห่งที่ (Subject position) ในสังคม เช่น ความเป็นพ่อแม่ ความเป็นสามีภรรยา ความเป็นครูศิษย์ เป็นต้น อันเป็นหน้าที่เฉพาะเจาะจงของบุคคลที่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกัน ในแต่ละวัฒนธรรมของสังคม

ในความเป็นผู้ถูกกระทำนี้บุคคลรับเอาอัตลักษณ์ที่สังคมมอบให้มาเป็นของตนด้วยความตระหนักรู้จากอำนาจของความรู้ที่สร้างขึ้นโดยมีเจตจำนงเหล่านั้นตามความคิดเห็นของฟูโก เมื่อมีอำนาจที่ได้มา จะมีการต่อต้านเกิดขึ้นควบคู่กันไปด้วยเสมออันเป็นปฏิบัติการต่อ

ด้านในลักษณะที่เฉพาะแต่ละพื้นที่และแต่ละประเด็นและมีความหลากหลาย ปัจเจกบุคคลจึงเปลี่ยนฐานะทางผู้ถูกกระทำ (Subject) มาเป็นผู้กระทำ (Agency) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ บุคคลไม่ยอมรับอัตลักษณ์ที่สังคมสร้างนิยามความหมายให้ จึงสร้างนิยามความหมายในกระบวนการสร้างตัวตน (Self) ขึ้นมาใหม่ เป็นวาทกรรมที่ต่อต้านวาทกรรมหลัก นั่นคือ เรื่องเล่าย่อยๆของประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลสร้างขึ้นเป็นวาทกรรมที่ทุกคนเห็นว่ามีความเหมาะสมกับบริบทชีวิตปัจจุบันของตนเอง เมื่อบริบทและสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ตัวตนก็เปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนไปด้วยในการต่อรอง ตอบโต้ ต่อสู้และสร้างอัตลักษณ์ของตนเองตลอดเวลาภายในบริบทของวาทกรรมที่หลากหลาย

อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ของตัวตนของผู้เล่าได้ถูกสร้างหรือจำลองขึ้นใหม่ในรูปของเรื่องเล่า (Narrative) โดยตัวของผู้อยู่เล่า จากความทรงจำที่ได้มาจากการคัดสรร (select) ของตัวผู้อยู่เล่าเอง อาจจะกล่าวได้ว่า ผู้อยู่เล่าได้ทำการตัดทอน ขอนั้นและเก็บกดประสบการณ์บางอย่างเอาไว้ได้ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช ได้กล่าวถึงอำนาจเรื่องเล่า ว่า

“เรื่องเล่ามีอำนาจเพราะ เรื่องเล่าสร้างภาพลวงตาให้เราารู้สึกว่า ชีวิตนั้นมีที่มาที่ไป ทุกอย่างมีอำนาจและอธิบายได้ พูดให้ถึงที่สุดคือ เรื่องเล่าตอบสนองความต้องการส่วนลึกของเราที่ต้องการเข้าใจ อธิบาย และมีอำนาจเหนือชีวิต ส่วนการที่เรื่องเล่าใดจะมีอำนาจมากน้อยเพียงใด อิงอยู่กับความสมจริงของเรื่องที่เล่าและความสมจริงนี้ก็หาได้ตัดสินกันที่ความจริงของเรื่องไม่ หากตัดสินกันที่ความคาดหวังและรหัสทางวัฒนธรรมของผู้ฟัง” (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2545:72-78)

เช่นเดียวกับ ยศ สันตสมบัติ ได้กล่าวถึงประสบการณ์งานภาคสนามในการนำแนวคิดเรื่องประสบการณ์มาเป็นกรอบศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตของผู้นำการเมืองไทยในอดีตว่า

“เราไม่มีทางที่จะรับรู้ประสบการณ์ของคนอื่นได้โดยสมบูรณ์ แต่การบอกเล่าประสบการณ์จากผู้เล่าเป็นเสมือนภาพแทนความจริง (Self Constructed Image) ที่ผู้เล่าเสกสรรขึ้นเป็นตัวบท (Text) ที่เขาต้องการให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจ” (ยศ สันตสมบัติ, 2545:81)

นภาพร หะวานนท์ ผู้เขียนเรื่องราวชีวิตของคุณแม่
ในหนังสือ แม่ของบ้าน กล่าวถึงวิถีวิทยาการสร้างความรู้
ในยุคหลังสมัยใหม่ว่า

“วิถีวิทยาของการสร้างความรู้ในแนวนีจึงให้ความสำคัญกับการให้บุคคลเป็น“ผู้เขียน” หรือ “ผู้เล่าเรื่อง” หรือ“ผู้วิจัย” ประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้น ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก อารมณ์และประสบการณ์ของมนุษย์ จึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้หรือความจริง ตามที่ผู้เขียนหรือ “ผู้เล่าเรื่อง” หรือ “ผู้วิจัย” นำเสนอ”(นภาพร หะวานนท์, 2544:190)

การเล่าถ่ายทอดประสบการณ์ออกมาเป็นคำพูดนี้ (bringing oneself to language) จึงเป็นการใช้อำนาจเรื่องเล่าในภาคปฏิบัติการวาทกรรมถึงสิ่งที่เขาต้องการเล่า โดยมีเจตจำนงของผู้เล่า ความสำคัญจึงมีได้อยู่ที่ทำไมเขาพูดและเล่าอย่างนั้น แต่อยู่ที่ผู้เล่าต้องการอะไร มีวัตถุประสงค์อะไรในการเล่าความเป็นตัวตนของเขาถูกสร้าง (construct) หรือก่อร่าง (form) ขึ้นมาได้อย่างไรโดยสังคมและตัวเขาเอง อดีตชีวิตประวัติหรือประสบการณ์ชีวิตนี้จึงเป็นวิถีวิทยาหนึ่งที่ความรู้ชุดที่ผู้เล่าสร้างขึ้นมีอำนาจในภาคปฏิบัติการวาทกรรมเพื่อตอบคำถามในประเด็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของตัวตน เรื่องเล่าจึงเป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลออกมาในปริบททฤษฎีสาระณะ การศึกษาวิเคราะห์เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต ประเด็นที่เป็นหัวใจสำคัญก็คือ การต้องวิเคราะห์ว่าทำไมผู้เล่าจึงสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของผู้เล่าขึ้นมาในลักษณะที่เขาเล่า เรื่องที่เล่าต้องการที่จะสะท้อนอะไรและเขาต้องการอะไร เรื่องเล่าฉบับได้ว่าเป็นการเมืองและมีการเล่าอย่างมีเป้าหมาย เมื่อผู้วิจัยสนใจอัตลักษณ์ตัวตนในเรื่องใด ก็ต้องเลือกเรื่องเล่าให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ที่ต้องการศึกษาเพื่อตอบคำถามวิจัย (research question) ผู้วิจัยคงไม่สามารถศึกษาได้ทั้งหมดของชีวิต แต่สิ่งสำคัญที่ท้าทายผู้วิจัยก็คือการไม่นำเอาอัตวิสัยของผู้วิจัยเองไปปรับใช้ในฐานะเป็นแหล่งความรู้ร่วมศูนย์ ผู้วิจัยจึงต้องไม่สร้างอัตลักษณ์ที่เป็นผลผลิตของกฎเกณฑ์ กติกา หรือระบบความจริงที่สังคมเป็นผู้สรรค์สร้างกำหนดให้ (Social Identity) แต่ให้บุคคลเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ตัวตนของเขาเอง อันภาพชีวิตที่มีพลวัต มีชีวิตชีวา มีศักยภาพนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกและสังคม

บทสรุป

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตเป็นทางเลือกหนึ่งของวิถีวิทยาการวิจัยโดยแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่นับได้ว่าเป็นการสลับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่สำคัญในการสร้างความรู้และความจริงของสังคมในมิติต่างๆของชีวิต โดยการปฏิเสธวิธีคิดแบบปฏิฐานนิยม ในกระบวนทัศน์การวิจัยแบบเดิมที่มุ่งหมายพิสูจน์ทฤษฎีและการค้นพบทฤษฎีใหม่ๆ สุ่วิทยาการวิจัยที่เปิดพื้นที่ให้กับเรื่องราวของชีวิตที่เป็นความรู้ที่ถูกหลงลืม ถูกปิดบังไว้ในรูปแบบต่างๆ ได้เปิดเผยเรื่องราวที่หลากหลาย โดยผ่านการมองประสบการณ์ของบุคคลนั้นๆ จากการเล่าเรื่องราวของเจ้าของปัญหาเอง ในความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและการให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ รวมทั้งการให้ความหมายและนิยามความจริงจากมุมมองของผู้ที่ถูกกีดกัน ไม่ให้มีเสียงในสังคม หรือ เป็นผู้ที่มีปัญหาที่มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้สามารถเข้าใจปัญหาที่แตกต่าง หลากหลายของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่มได้อย่างลึกซึ้งผ่านกระบวนการวิจัย และการเผยแพร่ของชุดความรู้ย่อยๆเหล่านี้ ไปในวงกว้าง สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างทางสังคม ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับแผนงาน ระดับองค์กร และระดับการปฏิบัติทางสังคม ที่ให้คุณค่าต่อความแตกต่างของคนในสังคม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ชูศักดิ์ วิทยาค. (2541). “สังคมศาสตร์กับการศึกษาค้น ขยายขอบ” ใน สังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปีที่11 ฉบับที่1 กรกฎาคม-ธันวาคม.หน้า 2-24.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา.(2542). “อาณาเขตสาธารณะ/ประชา สังคมและนักมนุษยวิทยากับคนชายขอบ” ใน **จุลสาร ไทยคดีศึกษา**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 4 พฤษภาคม- กรกฎาคม.หน้า 16-37.
- นภาพร หะวานนท์. (2544). **แม่ของบ้าน**. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นางผาสุก ทองเสวต ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร. วันเสาร์ที่ 17 กรกฎาคม 2544.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (มปป). “ข้อพิจารณาเรื่อง ความเป็น ชายขอบกับการศึกษาทางวัฒนธรรม” ใน **ชีวิต**

ชายขอบ: ตัวตนกับความหมาย. บรรณาธิการโดย
ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. กรุงเทพฯ:อมรินทร์
พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. (มปป). “คำนำ:ชายขอบ
สังคมไทย” ใน **ชีวิตชายขอบ:ตัวตนกับความหมาย.**
บรรณาธิการโดย ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล.
กรุงเทพฯ:อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ยศ สันตสมบัติ. (2545). “มานุษยวิทยาไทยกับงานวิจัย
ภาคสนาม” ใน **คนใน:ประสบการณ์ภาคสนามของ
นักมานุษยวิทยาไทย.** บรรณาธิการโดย ปรีดา
เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. กรุงเทพฯ:โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
หน้า77-112.

สุริชัย หวันแก้ว.(2544). “จาก ‘กลยุทธ์แก้ภาพลักษณ์’
สู่ยุทธศาสตร์แห่งโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม.”
วารสารสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2
มกราคม-มิถุนายน. หน้า 57-68.

อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์.** กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ภาษาอังกฤษ

Barker Chris. (2000). **CULTURAL STUDIES: theory
and Practice.** London : Sage Publications.

Danaher Geoff, Schirato Tony and Webb Jen.
(1998). **Understanding Foucault.** London : Sage
Publication.

Guba Egon, G. and Lincoln Yvonna S. (1994).
Handbook of Qualitative Research. Edited by
DENZIN NORMAN K. London : Sage Publications.

Hall Stuart.(1997). **Representation:Cultural
Representations and Signifiying Practices.**
London : Sage Publications.

Hall Stuart.(2000). “Who needs ‘identity’ ?”. In **Identity:
a reader.** Edited by Gay Paul du, Evans Jessica
and Redman Peter. London : Sage Publications.

Hall Stuart.(2001). “Foucault : Power, knowledge and
Discourse.” In **Discourse theory and Practice a
reader.** Edited by Wetherell M. Taylor S and
Yates Simeon T. London : Sage Publications.

Kevin Hetherington. (1998). **EXPRESSION OF IDENTITY
: Space,Performance, Politics.** London : Sage
Publications.

รายงานการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะ
การทำหัวโขนเพื่อธุรกิจชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง
อำเภอบางศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Process of Promoting Community Participation in
Developing the Art of Creating Hua-Khone
(Ramayana Actor's Masks) for Community Business
at Tambon Donyanang Pha-Chi District, Ayutthaya.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉลอง สุนทรนนท์

บทคัดย่อภาษาไทย

หัวข้อวิจัย การวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างการมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนเพื่อธุรกิจชุมชน
ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอบางศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ชื่อผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉลอง สุนทรนนท์
สถาบัน สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขน เพื่อธุรกิจชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอบางศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีปริมาณเพียงพอและทันเวลากับความต้องการของตลาด และเพื่อพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนให้เป็นที่รู้จักและเป็นผลิตภัณฑ์ทางการค้า โดยนำภูมิปัญญาทางศิลปะของปราชญ์ท้องถิ่นทางด้านศิลปะการทำหัวโขน มาถ่ายทอดให้กับชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งเพื่อปลูกฝังความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในศิลปกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ทรงคุณค่าทางสุนทรียภาพให้ชุมชนได้รู้จักอนุรักษ์มรดกทางศิลปกรรมการทำหัวโขนให้ดำรงอยู่สืบไป

สรุปผลการวิจัย

1. อำเภอบางศรีได้ยกฐานะจากที่ว่าการกิ่งอำเภอบางศรีเมื่อ พ.ศ. 2496 มีเขตการปกครอง 7 ตำบล คือ ตำบลโคกม่วง ตำบลกระเจียว ตำบลพระแก้ว ตำบลหนองน้ำใส ตำบลไผ่ล้อม ตำบลระโสม และตำบลดอนหญ้านาง
2. ตำบลดอนหญ้านาง เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบางศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ประมาณ 7,702 ไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีประชากรทั้งสิ้น 2,309 คน อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม
3. กลุ่มอาชีพการทำหัวโขนมี นายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว ปราชญ์พื้นบ้านผู้มีภูมิปัญญาทางศิลปะการทำหัวโขนเป็นผู้นำชุมชน สร้างสรรค์ศิลปะหัวโขนขึ้นเป็นงานอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพการทำหัวโขน
4. การสร้างสรรค์ศิลปะการทำหัวโขนของ นายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว และกลุ่มอาชีพการทำหัวโขน

มีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ การผลิตศิลปะหัตถ์ไม่ทันเวลาตามความต้องการของตลาดหรือผู้ซื้อ เนื่องจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญคือ มีกำลังคนในการผลิตน้อย มีการใช้กระบวนการผลิตตามแบบโบราณ มีข้อจำกัดเกี่ยวกับประเภทของผลงานที่เป็นผลงานศิลปะเป็นการถ่ายทอดคุณค่าทางความงามไม่สามารถเร่งรัดเวลาที่ใช้ในการผลิตได้ มีผู้ที่มิทักษะทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการทำหัตถ์น้อย ไม่เพียงพอที่จะสามารถผลิตศิลปะหัตถ์ได้คราวละมากๆ และขาดการวางแผนการบริหารจัดการเชิงธุรกิจที่มีระบบชัดเจนและมีความถาวร

5. องค์ความรู้ศิลปะการทำหัตถ์ของ นายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และชุมชนในท้องถิ่นได้

6. ภูมิปัญญาทางศิลปะของ นายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว ปรากฏท้องถิ่นทางศิลปะการทำหัตถ์ สามารถนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้ศิลปะการทำหัตถ์ให้กับชาวบ้านและชุมชนโดยทั่วไปได้

7. กระบวนการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะการทำหัตถ์ ของชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถปลูกฝังความรักความหวงแหน ความภาคภูมิใจในศิลปกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ทรงคุณค่าทางสุนทรียภาพได้ รวมทั้งสามารถปลูกจิตสำนึก การรู้จักอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทยให้ทรงคุณค่าและดำรงอยู่สืบไปได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือการนำภูมิปัญญาของปราชญ์พื้นบ้านทางด้านศิลปะการทำหัตถ์ จัดตั้งเป็นศูนย์ศิลปะการทำหัตถ์ของท้องถิ่น การทดลองนำความรู้ศิลปะการทำหัตถ์ไปใช้ทดลองปฏิบัติกับชุมชนต่างๆ การทดลองฝึกการแสดงโชว์ให้กับชาวบ้านเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น รวมทั้งการจัดทำโครงการหมู่บ้านศิลปะหัตถ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ทางด้านศิลปะหัตถ์ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น และประเทศชาติโดยรวม

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

หัตถ์ภาชี เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทประณีตศิลป์ที่ผลิตขึ้น โดยนายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว ศิลปินพื้นบ้าน

บ้านเลขที่ 54/1 ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้ทำการผลิตมานานประมาณ 30 ปี เพื่อจำหน่ายให้กับผู้สนใจที่จะซื้อไปใช้ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การแสดงโชว์ การแสดงลูก การสักการะบูชา รวมทั้งการประดับตกแต่งสถานที่ เป็นต้น

ในส่วนของกระบวนการผลิตหัตถ์นั้น นายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว ได้ร่วมกับบุคลากรภายในครอบครัวรวม 18 คน ช่วยกันผลิตขึ้น ซึ่งผลผลิตหัตถ์ไม่เพียงพอ กับจำนวนผู้ที่สั่งซื้อหรือสั่งจองหัตถ์ ซึ่งมีการสั่งซื้อเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้ต้องจัดคิวให้ผู้ซื้อตามลำดับ หรือต้องบอกยกเลิกในรายที่สั่งจองเป็นจำนวนมาก เช่น จำนวน 100-200 หัตถ์ เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่สำคัญของการผลิตก็คือต้องใช้ความประณีต ความละเอียดอ่อนและความพิถีพิถันในแต่ละขั้นตอนของการผลิตหัตถ์ ปริมาณผลผลิตจึงไม่พอ กับปริมาณที่ต้องการจำหน่ายทำให้ระบบการจัดทำธุรกิจชะงักงันหรือชะงัก และสะดุดเป็นระยะซึ่งการศึกษาวิจัยน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ประกอบกับส่วนประกอบของหัตถ์ในแต่ละหัตถ์นั้น จะมีชิ้นส่วนหลายๆชิ้นมาประกอบกัน หากได้ศึกษาวิจัยถึงความพร้อม ความสามารถ และทักษะของชาวบ้านในชุมชนที่สามารถนำมาช่วยบริหารจัดการ โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตหัตถ์ในแต่ละส่วนให้กระจายออกไป การทำหัตถ์ภาชีก็จะเพิ่มปริมาณมากขึ้น และจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่รู้จักแพร่หลายทั้งในด้านรูปลักษณ์และคุณค่าทางสุนทรียภาพอันจะนำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งและสนองต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียงได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ รูปลักษณ์ของหัวโขน เป็นเอกลักษณ์ไทยในสัญลักษณ์ของผลงานศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าทางสุนทรียภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาให้มีการสืบทอดทั้งกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการปลูกฝังความรักและหวงแหนและความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ท้องถิ่น และเยาวชนไทย ให้สามารถอนุรักษ์หัวโขนให้ดำรงอย่างมีคุณค่าสืบต่อไปอีกด้วย

อย่างไรก็ตามเนื่องจากศิลปะประเภทหัวโขนเป็นศิลปะที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะหลายประการ เช่น มีรายละเอียดและองค์ประกอบมากมายในแต่ละส่วนที่ต้องนำมาประกอบกันเป็นชิ้นงาน 1 ชิ้น มีรูปแบบที่กำหนดไว้ชัดเจนตายตัวตามชื่อของหัวโขนแต่ละหัว ที่จำเป็นจะต้องทำตามแบบ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสรรค์ตามใจของผู้สร้างสรรค์ได้ รวมทั้งไม่สามารถเร่งเวลาในการผลิตของแต่ละขั้นตอนให้เร็วขึ้นได้ จำเป็นจะต้องอาศัยการปฏิบัติตามขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนด ประกอบกับศิลปะการทำหัวโขนเป็นงานที่จะต้องใช้เวลาละเอียด ประณีตวิจิตรบรรจงในการสร้างสรรค์ การมีผู้สร้างสรรค์จำนวนน้อยจึงเป็นปัญหาหลักที่ไม่สามารถผลิตหัวโขนให้มีปริมาณมากขึ้นเพียงพอกับความต้องการของตลาดได้ การทำการศึกษาวิจัยร่วมกัน ระหว่างคณะวิจัย ปราชญ์พื้นบ้าน ผู้สร้างศิลปะหัวโขนและชุมชน จึงมีความสำคัญและเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำผลการศึกษาวิจัยมาพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนให้เป็นธุรกิจชุมชนได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ต่อไป

ในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขน จำเป็นจะต้องทำการศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องในทุกๆด้าน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำหัวโขน เช่น การทำความเข้าใจกับรูปแบบของหัวโขนแต่ละรูปแบบอันหมายถึงรูปร่าง รูปทรงของหัวโขนแต่ละหัว ชื่อของหัวโขนแต่ละหัว บทบาทหน้าที่ของหัวโขน หรือตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ที่สวมใส่หัวโขนแต่ละหัว วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำหัวโขน ขั้นตอนการทำหัวโขนแต่ละขั้นตอน บรรทัดฐานที่ใส่หัวโขน การตลาดหรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัวโขน โดยมีความจำเป็นที่จะต้องให้สมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการทำหัวโขนมีความรอบรู้ในทุกๆขั้นตอน รวมทั้งมีความละเอียดลออและการเอาใจใส่ต่อการสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขน เพื่อให้ได้มาตรฐานและคุณภาพทั้งรูปแบบที่ถูกต้องตามเอกลักษณ์ของหัวโขนแต่ละหัว และ

คุณค่าทางความสวยงามขององค์ประกอบในแต่ละส่วนของหัวโขน รวมทั้งความสวยงามในภาพรวมของหัวโขนสำเร็จรูป ซึ่งในกระบวนการสร้างสรรค์หัวโขนนั้น ผู้สร้างสรรค์จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความรู้ทางศิลปะและความรู้ทางช่างประเภทต่างๆ จึงจะสามารถสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขนได้อย่างถูกต้องและมีความสวยงาม ซึ่งความรู้ที่ผู้ผลิตหรือสร้างสรรค์หัวโขน จำเป็นจะต้องมี คือ

1. ความรู้ทางด้านช่างเขียน
2. ความรู้ทางด้านช่างปั้น
3. ความรู้ทางด้านช่างรัก
4. ความรู้ทางด้านช่างสลัก
5. ความรู้ทางด้านช่างแกะ

6. ความรู้ทางด้านพงศ์หัวโขน คือ สีและลักษณะของหัวโขนที่ปรมาจารย์ทางด้านศิลปะการทำหัวโขนกำหนดไว้แบบตายตัว เช่น แต่ละตัวจะมีลักษณะของ ตา ปาก เขี้ยว สี ยอด หรือเกี้ยวเป็นอย่างไร โดยไม่สามารถทำตามใจช่างหรือทำตามใจชอบได้ ฉะนั้น การสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขน จึงจำเป็นต้องมีบุคลากรหรือมีคนที่มัทักกะมีฝีมือทางศิลปะ

มีวัสดุอุปกรณ์ มีเทคนิคกระบวนการ มีขั้นตอนและระยะเวลาในการสร้างสรรค์ มีความละเอียดรอบคอบ มีความสำนึกและมีความเคารพในแบบแผนที่กำหนดไว้โดยไม่คิดเบี่ยงเบน หรือดัดแปลงรูปลักษณะของศิลปะหัวโขนให้ผิดเพี้ยนไปแต่อย่างใด

จากกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขนดังกล่าว สามารถชี้ให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขนให้มีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นธุรกิจชุมชนนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีทักษะทางศิลปะเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการทำหัวโขน ให้มีจำนวนมากพอที่จะสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ศิลปะหัวโขนให้มีปริมาณชิ้นงานมากขึ้น ในลักษณะของชิ้นงานที่มีความประณีตสวยงาม มีรูปแบบถูกต้องตามแบบแผนที่กำหนดไว้ในรูปแบบของหัวโขนแต่ละหัว หรือแต่ละประเภทอีกด้วย ซึ่ง

อาจประมวล องค์รวมของความรู้ในการสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขนได้ดังนี้

รูปแบบของหัวโขนมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างกันไปในแต่ละรูปแบบ ไม่ซ้ำกัน อาจเกิดจากหลายๆส่วน คือ

1. ส่วนการแสดงออกของอากัปกริยา จากใบหน้าของหัวโขน ในส่วนของปาก และส่วนของตาที่มีกริยาอาการแตกต่างกัน เช่น ยักษ์ปากขบ ตาจระเข้ ยักษ์ปากแฉะ ตาโหลง เป็นต้น

2. ส่วนของเครื่องประดับหัวโขน จะมีทั้งหัวโขนที่มีลักษณะหัวโล้น และหัวที่มีมงกุฎประดับ ซึ่งลักษณะมงกุฎที่ประดับจะมีลักษณะของมงกุฎแตกต่างกันออกไปและมีชื่อเรียกลักษณะมงกุฎแต่ละแบบแตกต่างกันไปด้วย เช่น มงกุฎยอดชัย มงกุฎน้ำเต้ากลม มงกุฎสามกลีบ มงกุฎกระหนก มงกุฎกาบไผ่ มงกุฎหางไก่ เป็นต้น

3. ส่วนของสี หัวโขนแต่ละหัวมีสีเฉพาะที่กำหนดไว้ชัดเจนตายตัวว่า หัวโขนใดมีสีอะไร เช่น พระรามสีเขียววนล พระลักษมณ์สีทอง พระพรตสีแดงชาด พระสัตรุดสีม่วงอ่อน หนุมานสีขาว และนิลนทสีหิงสบาท เป็นต้น รวมทั้งชื่อของสีแต่ละสีก็มีความแตกต่างในรายละเอียดลงไปอีก เช่น สีหิงสบาท สีหิงสชาด สีหิงดิน สีมอหมึก สีแดงเสน เป็นต้น

4. ส่วนของชื่อ ซึ่งชื่อเรียกหัวโขนแต่ละรูปแบบก็แตกต่างกันไป โดยแต่ละหัวจะมีชื่อเรียกเฉพาะ ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะโดยรวมคล้ายๆกัน เช่น วานรจะมีชื่อเรียกหลายๆชื่อ ได้แก่ หนุมาน นิลนท นิลพัท เป็นต้น หรือยักษ์ จะมีชื่อเรียกหลายๆชื่อ เช่น มโหธรเปาวานาสูร อากาศตะไล ไมยราพณ์ เป็นต้น

จากองค์ความรู้ในรูปแบบของศิลปะหัวโขนที่มีอยู่ หลายๆส่วนดังกล่าว การสร้างสรรค์รูปแบบหัวโขนจึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะจากศิลปินผู้สร้างสรรค์ที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันไป เช่น ต้องอาศัยการปั้นหุ่นหัวโขน จากช่างปั้น ต้องอาศัยการเขียนลวดลายและระบายสีบนหัวโขนจากช่างเขียน เป็นต้น จึงจะเห็นได้ถึงองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนเพื่อธุรกิจชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากศิลปะการทำหัวโขนเป็นธุรกิจชุมชนที่มีชื่อเสียง เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ แต่ไม่สามารถผลิตหรือสร้างสรรค์ให้ได้ปริมาณที่เพียงพอ กับความต้องการของตลาด เนื่องจากกระบวนการผลิตในทุกๆ ขั้นตอนจำเป็นต้องอาศัยทักษะทางศิลปะที่มีความประณีตละเอียดอ่อน เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปลักษณ์ที่ถูกต้องตามแบบแผน ประเพณี และทรงไว้ซึ่งคุณค่าทางสุนทรียภาพ เป็นสำคัญ

2. เพื่อพัฒนาการทำศิลปะหัวโขนภาชี ให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยสถาบันราชภัฏร่วมกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และชาวบ้าน ในลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3. เพื่อนำภูมิปัญญาทางศิลปะของปราชญ์ท้องถิ่นทางศิลปะการทำหัวโขนมาถ่ายทอดความรู้ทางด้านศิลปะการทำหัวโขนให้กับชาวบ้านและชุมชนที่ต้องการอันจะนำไปสู่การเกิดธุรกิจท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง มีความพอเพียง และชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

4. เพื่อปลูกฝังความรักความหวงแหน ความภาคภูมิใจในศิลปกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ทรงคุณค่าทางสุนทรียภาพและปลูกจิตสำนึกการรู้จักอนุรักษ์มรดกทางศิลปะวัฒนธรรมไทยให้คงคุณค่าและดำรงอยู่สืบไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

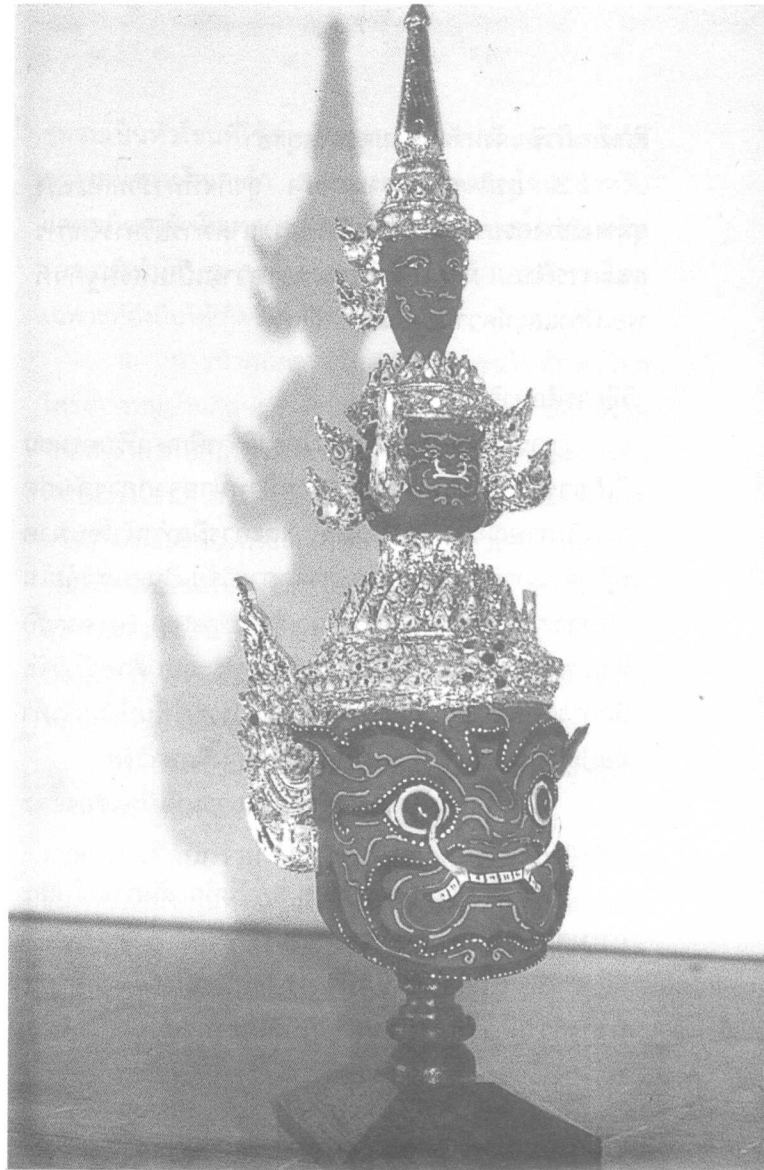
1. ศิลปะการทำหัวโขนได้รับการถ่ายทอดให้ชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาขึ้นเป็นธุรกิจชุมชนที่มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาดและมีคุณค่าทางสุนทรียภาพในลักษณะหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2. ศิลปะการทำหัวโขนได้รับการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อการศึกษาของชาวบ้าน ชุมชน ในลักษณะองค์ความรู้ที่มีระบบเพื่อการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ ของชุมชน และท้องถิ่นต่อไป

3. ภูมิปัญญาของปราชญ์ท้องถิ่นทางศิลปะการทำหัวโขนได้รับการยกย่องและการถ่ายทอดสู่ชุมชนและชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การประกอบธุรกิจชุมชนที่มีความพอเพียงและมีความยั่งยืนในที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย “กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนเพื่อธุรกิจชุมชน ตำบล

ดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” กำหนดขอบเขตของการวิจัยในบริบทของชุมชนอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศิลปะการทำหัวโขนจากภูมิปัญญาของปราชญ์พื้นบ้าน นายสังเวียน หอมกลื่นแก้ว ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งเน้นกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนให้เป็นธุรกิจชุมชนเป็นสำคัญ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมระหว่าง คณะวิจัย ปราชญ์พื้นบ้าน การทำศิลปะหัวโขน ชุมชน กลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนได้เสียกับการผลิตหัวโขน อันได้แก่ ผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ประกอบการจำหน่าย เป็นต้น

2. การทำหัวโขน หมายถึง การทำหัวโขนของปราชญ์พื้นบ้าน นายสังเวียน หอมกลื่นแก้ว ตำบลดอนหญ้านาง

อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ธุรกิจชุมชน หมายถึง ธุรกิจที่ทำร่วมกันของชุมชนอย่างครบวงจร ทั้งการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ และการเงิน ภายใต้ลักษณะของความเป็นเศรษฐกิจที่พอเพียงและมีความยั่งยืน

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยดำเนินการโดยวิธีการศึกษาบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้อง บริบทชุมชนกลุ่มเป้าหมายจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการฝึกทำหัวโขนภาคปฏิบัติในภาคสนาม โดยการจัดการวิจัยเป็นคณะวิจัยในลักษณะการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Research) หรือการวิจัยแบบ PAR ซึ่งผู้วิจัยประกอบด้วยนักวิจัย นักการศึกษา นักปกครองท้องถิ่น ปราชญ์พื้นบ้านการทำหัวโขนและชุมชนในท้องถิ่นร่วมกันศึกษาวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและบริบทชุมชน
2. ศึกษาจากการสังเกต จดบันทึก สัมภาษณ์ และการทดลองปฏิบัติจริงในภาคสนาม
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยนำกิจกรรมการทำหัวโขนมาปฏิบัติโดยชุมชนกลุ่มเป้าหมายในลักษณะของการควบคุมแนวทางปฏิบัติการ แล้วนำผลมาปรับปรุงปฏิบัติการ เพื่อนำไปทดลองใหม่จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ
4. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยให้ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้
5. ให้ชาวบ้านและชุมชนเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและแนวทางการแก้ไขปัญหา
6. กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นระหว่างคณะวิจัยกับชาวบ้าน
7. ใช้กระบวนการสังเคราะห์ข้อสรุปในลักษณะเชิงวิภาษวิธี (dialectic)
8. มีการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างคณะวิจัยกับชาวบ้านตลอดเวลา
9. ทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับความเห็นของชาวบ้านในชุมชน
10. นำเสนอข้อมูลในลักษณะความบรรยาย

การอภิปรายผล

การมีส่วนร่วมระหว่างคณะนักวิจัย ปราชญ์พื้นบ้านทางด้านศิลปะการทำหัวโขน และชาวบ้านชุมชนตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนเพื่อธุรกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการศึกษาวิจัยถึงปัญหาการสร้างสรรค์ศิลปะหัวโขนไม่ทันเวลา หรือมีปริมาณศิลปะหัวโขนไม่พอเพียงกับปริมาณความต้องการของตลาด เกิดความร่วมมือกันทั้งในส่วนของแนวความคิด การทดลอง ปฏิบัติการสร้างสรรค์ศิลปะการทำหัวโขน และการร่วมกันประเมินผลการดำเนินการในทุกๆด้านพบว่า สามารถร่วมกันประเมินผลการดำเนินการในทุกๆด้าน พบว่าสามารถร่วมกันพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนได้ทั้งๆที่การทำหัวโขน เป็นการผลิตสินค้าทางศิลปะที่จำเป็นต้องอาศัยผู้ผลิตที่มีทักษะทางศิลปะหลายๆทักษะทั้งทักษะทางการปั้น การแกะสลัก การวาดภาพระบายสี รวมทั้งการประดับตกแต่ง และการปิดทอง ตลอดจนต้องอาศัยเวลาในการสร้างสรรค์ เพื่อให้สุนทรียวัตถุที่เป็นองค์ประกอบโดยรวมเกิดคุณภาพทางสุนทรียภาพขึ้น สามารถที่จะรับรู้และรับสัมผัสได้ในเชิงประจักษ์

การศึกษาศิลปะชุมชนกลุ่มอาชีพทำหัวโขนที่มีนายสังเวียน หอมกลิ่นแก้ว ปราชญ์พื้นบ้านศิลปะการทำหัวโขนเป็นผู้นำ พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การผลิตศิลปะหัวโขนได้น้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดเนื่องจากมีเหตุหลายประการ ทั้งกำลังการผลิต เวลาที่ใช้ในการผลิต รวมทั้งการบริหารจัดการเกี่ยวกับการประกอบการธุรกิจชุมชน ซึ่งแนวทางการพัฒนาสามารถกระทำได้หากได้รับการพัฒนาให้มีผู้ชำนาญการทางทักษะศิลปะต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ศิลปะการทำหัวโขน มีการจัดการบริหารให้เหมาะสม รวมทั้งสามารถบริหารจัดการในเรื่องการประกอบการธุรกิจชุมชนที่ถูกต้องในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัย “กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศิลปะการทำหัวโขนเพื่อธุรกิจชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” สามารถดำเนินการวิจัยต่อเนื่องได้อย่างกว้างขวางดังต่อไปนี้

1. การนำภูมิปัญญาของปราชญ์พื้นบ้านทางด้านศิลปะการทำหัวโขนร่วมกับองค์ความรู้เพื่อบริการด้านการ

สื่อสารองค์ความรู้ศิลปะการทำหัวโขนให้กับชุมชนและประชาชนที่สนใจโดยทั่วไป โดยการจัดตั้งเป็นศูนย์ความรู้ศิลปะการทำหัวโขนท้องถิ่นที่มีการสื่อสารจากหลายๆประเภท เช่น สื่อจากข้อความ สื่อจากภาพประกอบ สื่อจากวิดีโอ และสื่อจากรูปแบบหัวโขนจริงและหัวโขนจำลอง

2. การนำผลการวิจัยศิลปะหัวโขนของชุมชนตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปวิจัยเพื่อถ่ายทอดและพัฒนาชุมชนอื่นๆ ทั้งชุมชนใกล้เคียง ชุมชนภายในจังหวัด รวมทั้งชุมชนอื่นๆทั่วประเทศที่มีความพร้อมและมีความสนใจในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการทำหัวโขน ให้สามารถสร้างสรรค์ศิลปะการทำหัวโขนเป็นธุรกิจชุมชนเพิ่มขึ้น อันจะเกิดประโยชน์ต่อการมีรายได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสามารถปลูกฝังความรักความภาคภูมิใจและหวงแหนในศิลปะการทำหัวโขนอันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชาติให้เพิ่มพูนมากขึ้นในชุมชนของไทย

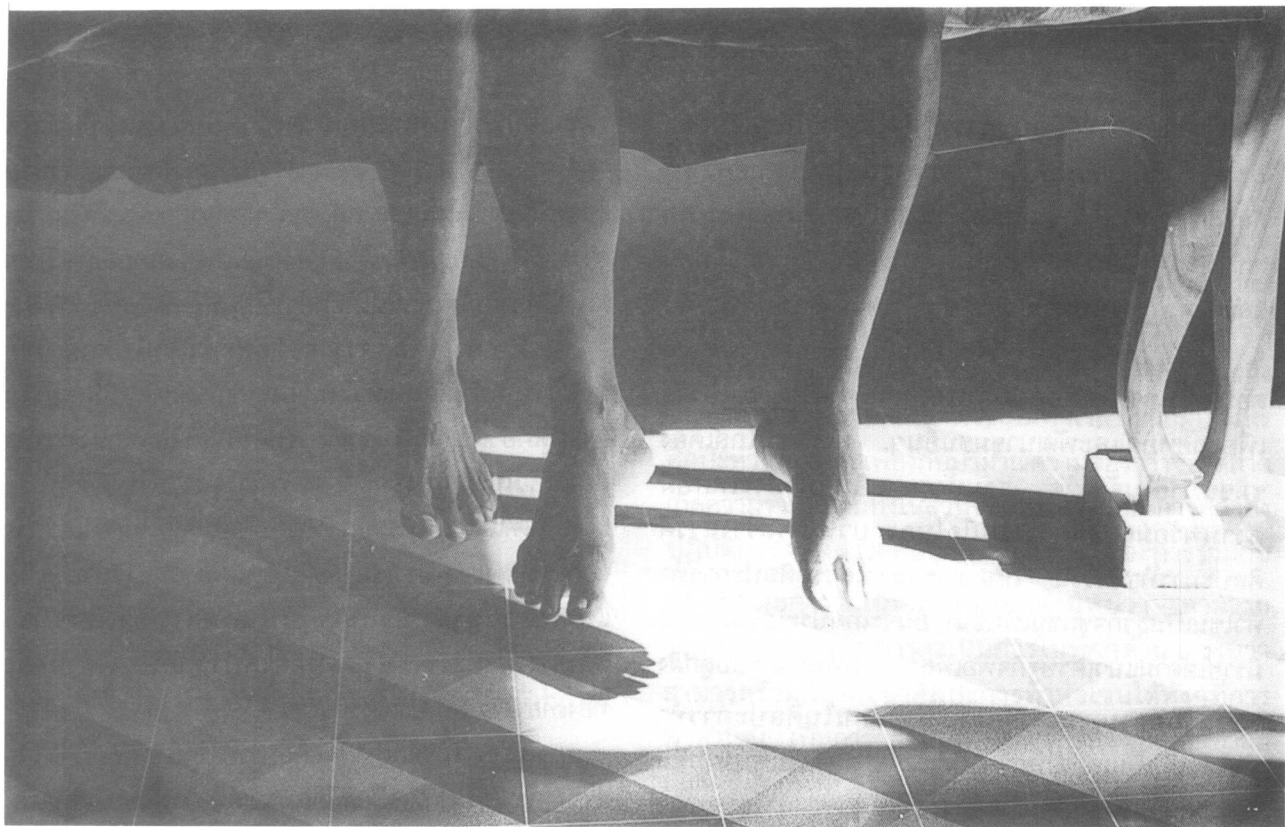
3. การนำศิลปะการทำหัวโขนที่เป็นผลผลิตของปราชญ์พื้นบ้าน และชุมชน ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปศึกษาวิจัยในด้านการฝึกหัดการแสดงโขนของชุมชนโดยใช้ผลิตภัณฑ์ศิลปะหัวโขนของ

ชุมชนเป็นหัวโขนที่ใช้สวมในการแสดงโขน และฝึกหัดให้ชุมชนทั้งชาวบ้าน เด็ก และเยาวชน หัดแสดงโขน สำหรับแสดงเป็นอาชีพในเทศกาลต่างๆ ซึ่งนอกจากจะช่วยเสริมสร้างการอาชีพให้กับชุมชนแล้ว ยังจะสามารถสร้างเอกลักษณ์ไทยเฉพาะท้องถิ่นให้เกิดขึ้นได้อีกด้วย

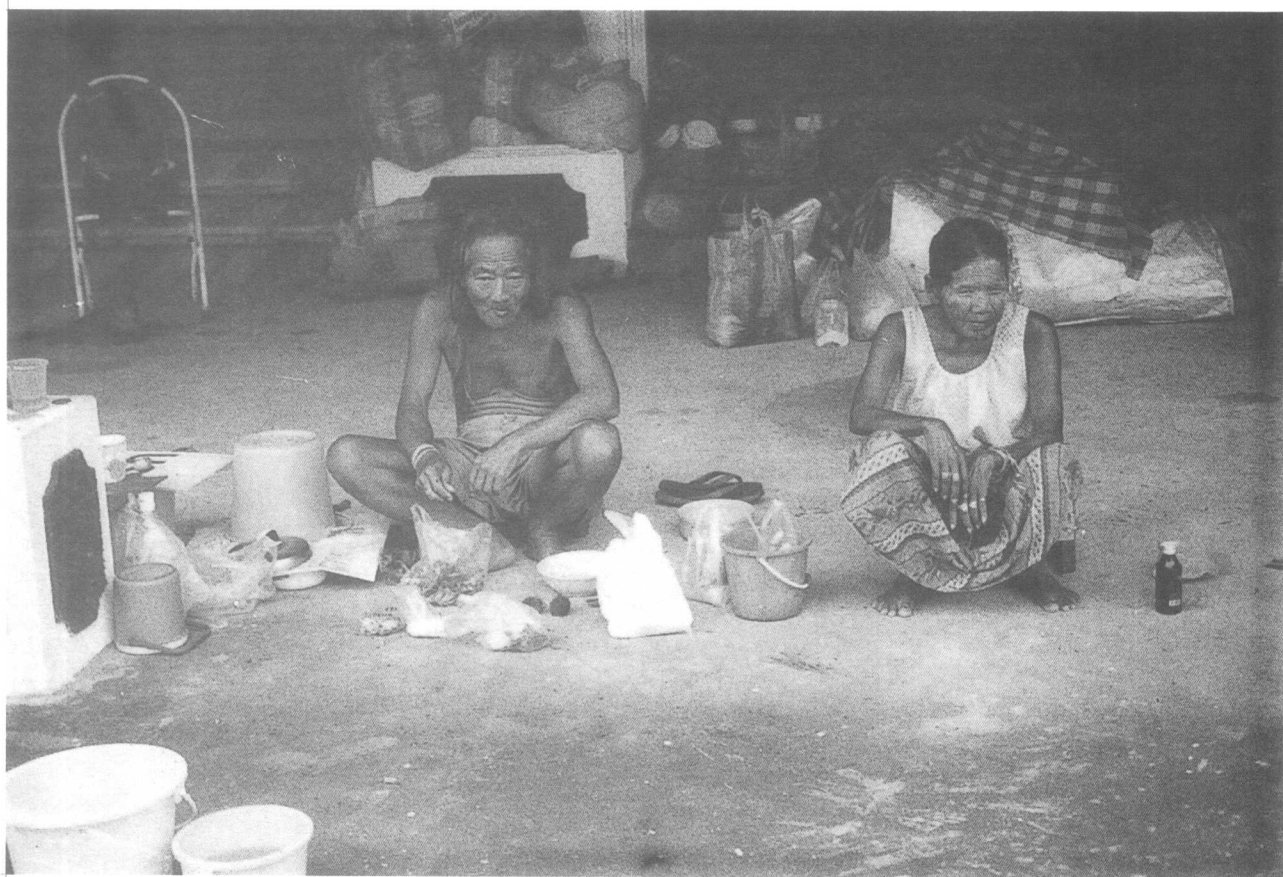
4. การนำผลการวิจัยศิลปะหัวโขนไปศึกษาวิจัยโครงการหมู่บ้านศิลปะหัวโขนของชุมชน โดยจัดเป็นศูนย์รวมความรู้เกี่ยวกับศิลปะหัวโขน เทคโนโลยีและทักษะการทำศิลปะหัวโขน การสาธิตการทำหัวโขน การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกเกี่ยวกับศิลปะหัวโขน และการจัดการแสดงโขนในชุมชน โดยใช้ผู้แสดงเป็นชาวบ้าน เด็ก และเยาวชนในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรมไทยเชิงอนุรักษ์ที่มีองค์ประกอบทางด้านการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ครบวงจร

5. การนำผลการวิจัยศิลปะหัวโขนไปศึกษาวิจัยในด้านการปลูกฝังจิตสำนึกในศิลปะวัฒนธรรมไทย อันเป็นมรดกทางศิลปกรรมที่ล้ำค่าทั้งในรูปแบบเอกลักษณ์ไทย และคุณค่าทางสุนทรียภาพที่วิจิตรงดงาม อลังการที่ปราชญ์ทางศิลปกรรมไทยได้สร้างสรรค์และสั่งสมสืบทอดมาโดยตลอด ให้สามารถดำรงอยู่ในแผ่นดินไทยสืบไป

ภาพ / ปิยะนุช หงษ์นาค
"สามขา" 2547

ภาพ / คเนิงนิจ ฉ่ำชื่น
"คู่ชีวิต" 2547

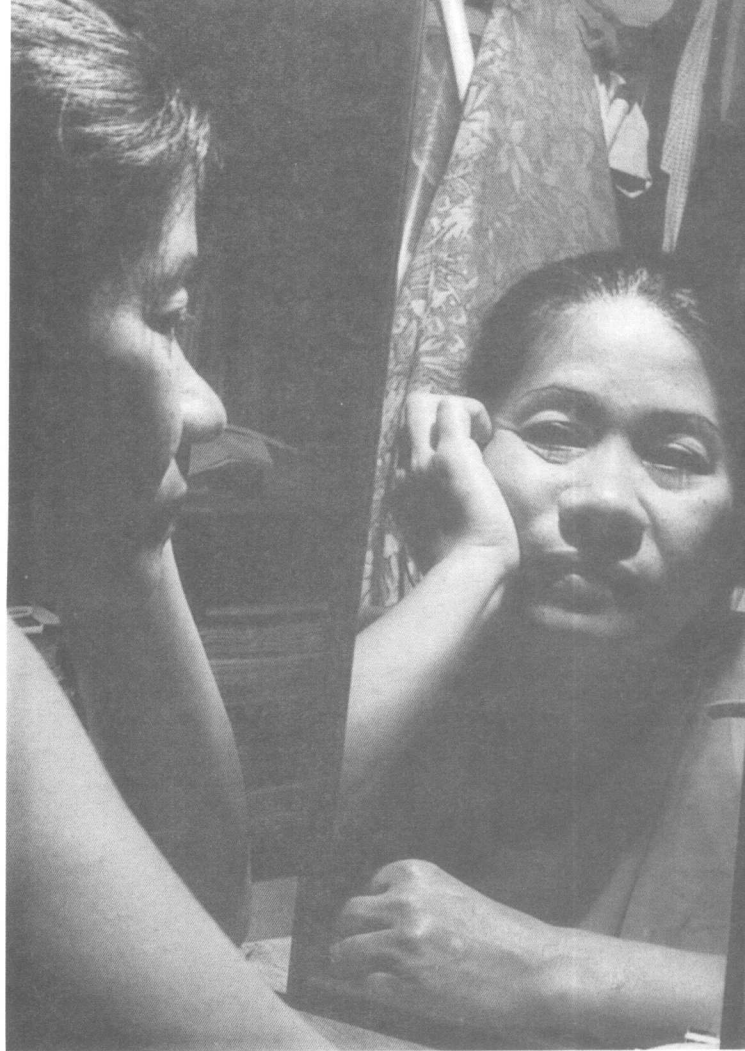
คน

นิพนธ์ กวีกาญจน์

คนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า คน คือมนุษย์ เมื่อเปิดไปดูคำว่ามนุษย์ ก็อธิบายว่ามนุษย์ คือสัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล เป็นสัตว์ที่มีจิตใจสูง ถ้าเราพบมนุษย์ที่มีจิตใจไม่สูง ไม่รู้จักใช้เหตุผล เราจะเรียกว่าอย่างใด ดี มนุษย์ก็ไม่ได้ คนก็ไม่ได้ จะเรียกสัตว์เฉยๆ ก็ไม่ได้ พวกสัตว์ทั่วไปคงไม่ยอมรับแน่ๆ เพราะสัตว์โดนรังแกจากมนุษย์ที่ไม่ใช่มนุษย์มาโดยตลอด ดังนั้นในสังคมทุกวันนี้ เราจึงมีชีวิตอยู่กับคนที่ไม่ใช่คนมากมาย คิดมาถึงตอนนี้ ก็ใจหาย ช่างน่ากลัวเหลือเกิน เราจะมีชีวิตอยู่จนแก่ชรา และตายไปตามวัยและสังขารที่ธรรมชาติกำหนดมาได้หรือไม่ หรือต้องตายเพราะสารพิษ เชื้อไวรัส หมอกควัน อุบัติเหตุ มีด ปืน อันเกิดมาจากความบ้าคลั่ง และการลุแก่อำนาจของคนที่ไม่ใช่คน ทั้งๆที่ดูแล้วเหมือนคน

ชีวิตเป็นสิ่งแปลกมหัศจรรย์ มีเรื่องราวมากมาย ตั้งแต่กำเนิดก็พบว่ามีความแตกต่างกันแล้ว การเลี้ยงดู การเติบโต การศึกษา ความเป็นอยู่ถูกหล่อหลอมจากสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลยิ่งกว่ากรรมพันธุ์ บางคนจึงมีชีวิตที่งดงาม เต็มไปด้วยความสุขสบาย แต่บางคนมีชีวิตที่แสนอัปลักษณ์ ทุกข์ยากแสนเข็ญอย่างไม่น่าเชื่อ ระหว่างความทุกข์ความยากไร้ แตกต่างไปจากความสุขความมั่งมี โดยสิ้นเชิง บางคนโชคดีที่สิ่งทั้งสองสลับกันเข้ามาในชีวิต ทำให้เข้าใจเรื่องอนิจจัง และหลงเหลือพลังที่จะเดินทางต่อไป แต่บางคนโชคร้าย ตั้งแต่เกิดจนตาย มีแต่ความยากไร้ ทุกข์ยากลำบากลำเค็ญ แสนสาหัส จนไม่อาจรู้ถึงความสุขความมั่งมีนั้นเป็นอย่างไร ยังมีอยู่ในโลกนี้อีกหรือ

ชีวิตที่งดงามดูเหมือนจะมีโอกาสเป็นคนที่จิตใจสูง และรู้จักใช้เหตุผลมากกว่าชีวิตที่อัปลักษณ์ คงได้ยินกันจนชาชิน เงินคืออำนาจ อำนาจทำให้มีบาร์มี มีข้าทาสบริวาร จนบางครั้ง ซื้อและขายความตายแก่สัตว์โลกด้วยกันได้

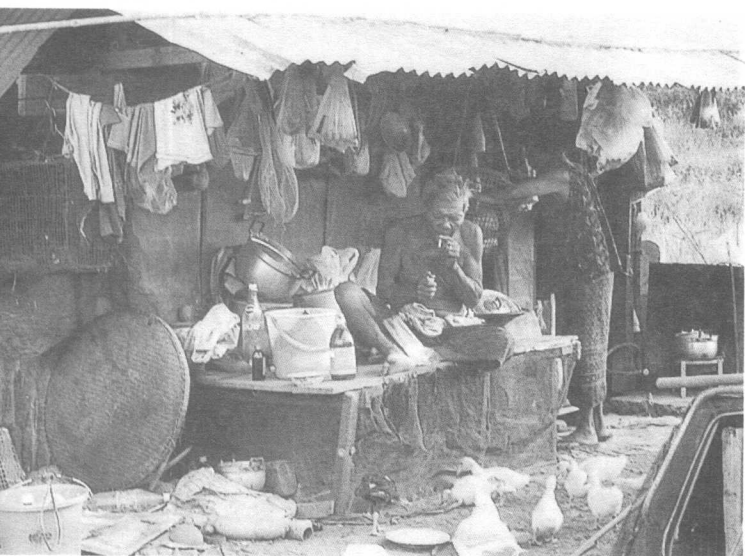
ภาพ / นันทนา สิริธิมงคล
“เหงา” 2547

ภาพ / ไพจิตร ช้องเกียรติพันธุ์
“เพื่อน” 2547

ภาพ / ธิพล แสงประพาฬ “เดียวดาย” 2547

ภาพ / จูติ ศาสตร์ศิริ “คู่ทุกข์ คู่ยาก” 2547

ภาพ / สุทธิทธิ แก้วแหวน “กระเสือกกระสน” 2547

เมื่อพิจารณาชีวิตที่อับลัษณ์ เขาเกือบไร้สิทธิ์แม้จะชุกอยู่ในชอกเล็ๆเพียงเพื่อกินและนอนเหมือนสัตว์โลก ไม่มีอำนาจ ไม่มีบาร์มี เพราะไม่มีเงิน เขาจะอย่างไรให้ดูเป็นคนมีจิตใจสูง เขาจะอธิบายเหตุผลอย่างไรให้ใครฟัง โลกเป็นที่พักพิงชั่วคราว แต่ชีวิตทั้งสองแตกต่างกันเสียเหลือเกิน

การเป็นคนที่มีจิตใจสูง เขาถือว่าเป็นคนดี ลองนึกดูมีคนดีที่เราพอจะยกมือไหว้ได้อย่างบริสุทธิ์ใจสักกี่คน ก็คงมีอยู่บ้าง แต่การเป็นคนที่ใช้เหตุผล ดูจะเป็นเรื่องสลับซับซ้อน เกินกว่าจะเข้าใจ ทุกคนมีเหตุผลให้แก่การกระทำ ทั้งสิ้น พฤติกรรมที่หยาบคาย หยาบช้า ยะโสโอหัง เบียดเบียน ช่มเหง รังแก เอาวัดเอาเปรียบ จนถึงเช่นฆ่าผู้อื่นล้วนอธิบายทางตรรกได้ทั้งสิ้น ยิ่งเรียนมากฉลาดมาก มีอำนาจมาก ก็ยิ่งอธิบายให้เหตุผลได้ละเอียดเป็นพิเศษ มีความลึกซึ้งจนน่าเชื่อถือ เขาทำผิดให้ถูก ทำดำให้เป็นขาวได้ มีอะไรที่น่ากลัวยิ่งกว่านี้

เมื่อทุกอย่างไม่สมดูล เราจะทำอย่างไรให้ชีวิตดำรงอยู่ในโลกใบเดียววันนี้ คงต้องลุกขึ้นเผชิญกับมันทุกปัญหา ความกล้าเท่านั้นที่จะสร้างพลังแห่งการอยู่รอด เชคสเปียร์ (1564–1616) กล่าวว่า “คนซี้ซลาดตายหลายครั้งก่อนที่จะเขาจะตายจริง คนกล้าไม่เคยลิ้มรสความตาย เพราะเขาตายเพียงครั้งเดียว”

เป็นเรื่องไม่ยากนักที่จะทำให้คนกล้าโดยตลอดบ่อยครั้งที่คนเราท้อแท้สิ้นหวัง การปลุกเร้าความกล้าให้กลับมาอาจใช้เวลาจนสายเกินไป อย่างไรก็ตาม เชคสเปียร์กล่าวในเรื่องนี้ว่า “คนฉลาดไม่เคยนั่ง และร้องไห้ หาสัญญเสียไป แต่เขาจะหาวิธีปรับแต่ง แกไข ความเสียหายนั้นอย่างร้ายแรง”

อย่างไรก็ตาม วิลเลียม เจมส์ (1842–1910) กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า “ศิลปะของการเป็นคนฉลาดก็คือ ศิลปะในการรู้จักว่า ควรจะมองข้ามอะไรบ้าง”

การมองข้ามคงไม่ได้หมายถึงการเอาหูไปนา เอาตาไปไร่ แต่หมายถึงไม่ใส่ใจบางเรื่องที่ไม่ได้ช่วยให้เราฉลาดขึ้น เราสูญเสียเวลาไปกับสิ่งไร้เงาไปมากกว่าแสวงหาความฉลาด จิตกรที่วาดภาพ เมื่อเขาลงมือเขียนภาพ เขาฉลาดที่จะเลือกเขียนในสิ่งที่เขาชื่นชอบ สิ่งใดที่จะทำให้องค์ประกอบในภาพมากไป ขาดความงาม ความพอดี เขาก็ตัดสิ่งนั้นออก ผลงานที่ปรากฏจึงเป็นรูปแบบและเนื้อหาที่เขาพึงประสงค์ เพื่อจะบอกกล่าว การสัมผัสความงามเฉพาะตนออกมา

ภาพ / ธีพล แสงประพาฬ

"สบายเลย" 2547

แท้จริงทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเพียงภาพลวงตา แต่การหลุดพ้นจากภาพลวงตาเป็นเรื่องที่แสนยากเย็น เหมือนที่เขาเข้าใจเรื่อง อนัตตา ไม่มีอะไรเป็นของเราอย่างแท้จริง เราเกิดมาเพื่อจับจอง ครอบครอง ชั่วคราว แล้วก็จากไป แต่ขณะที่จับจอง ครอบครองอยู่ มันเต็มไปด้วยกิเลสหนาแน่น เกินจะเข้าใจคำว่าอนัตตาได้

เมื่อถึงเวลาคนที่ไม่ใช่คน อาจกลับมาเป็นคน และคนที่เราคิดว่าเป็นคนอยู่แล้ว อาจไม่ใช่คนก็ได้....

อย่าไว้วางใจ.... อย่าวางใจคน

ภาพ / ธีพล แสงประพาฬ "ความหวัง" 2547

タイという国をどう見るか

～日本人の視点から～

ラチャパット大学アユタヤ校日本語プログラム

ボウオンシー・マニーボン、鶴町佳子

タイ人が日本を知ったのは、もうずいぶん昔のことである。600 年前のアユタヤ王朝の時代から、タイと日本には交流があった。タイと日本には、外交関係のみならず、交易関係もあった。その交易は、大型帆船によってアユタヤと琉球の間で行われていた。タイに入ってきた商人たちは、集落を作り、アユタヤに日本人町を形成した。鎖国時代、タイと日本との関係は一時停止したが、1887 年（ラーマ 5 世統治時代、日本では明治時代）に日タイ修好宣言書に調印した。これによって、タイと日本との関係は回復し、そして今日まで続いている。現在、両国の関係はますます深まり、さらに多様なかたちで交流が行われている。

現在タイを訪れる日本人観光客の数は、年間 120 万人ともいわれている。そして、その中でアユタヤを訪れる日本人の数は、アユタヤ観光局によれば約 4 万人。この数は他の諸外国に比べ、抜きん出て多い。また、アユタヤ県に工場を作り、生産を行っている日本の民間企業も数多くある。タイ政府と日本政府は、協力し、タイをよりよい国に発展させようとしている。その一つが、国際協力機構（JICA）の行っているボランティア派遣である。

タイと日本との関係がこのように長く続いてきたことで、タイ人は、日本人・日本

文化についてよく知っているし、親しみを持っている。今、旅行にしるビジネス目的にしる、町中を歩いている日本人に出会うことはもう珍しくない。しかし、その日本人が、タイについてどのように思っているかは、まだよく知られていないのではないだろうか。タイと日本との協力関係をさらに発展させていくためには、われわれは日本人の考えについてもっと知り、理解することが必要だろう。

そこで、本誌は、国際協力機構タイ事務所ボランティア調整員の仕事をされている泉水弘子さん、荒川浩司さんのお二人にお話をうかがうことにした。以下にインタビューの内容を掲載する。

インタビュー

泉水 弘子（せんすい ひろこ）

荒川 浩司（あらかわ こうじ）

กรณีหนึ่งเกี่ยวกับเมืองไทย มุมมองจากชาวญี่ปุ่น

บรรณีย์ มณีพงษ์

ปิรุเมจิ โยชิโกะ

คนไทยรู้จักคนญี่ปุ่นมาเป็นเวลาช้านาน ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า ญี่ปุ่นเข้ามาเปิดสัมพันธ์ไมตรีกับไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อประมาณ 600 ปีที่แล้ว

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเป็นไปทั้งในรูปแบบของการทูตและการค้า โดยเฉพาะการเดินทางเรือสำเภาดัดต่อค้าขายระหว่างกรุงศรีอยุธยากับหมู่เกาะริวกิว ซึ่งปัจจุบันคือหมู่เกาะโอกินาวา ทางใต้สุดของญี่ปุ่น ชาวญี่ปุ่นที่เข้ามาไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า นักผจญภัย ได้มาตั้งอยู่เป็นชุมชน ถึงกับมีหมู่บ้านญี่ปุ่นตอนใต้ของเกาะอยุธยา

ช่วงที่ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายปิดประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ยุติลง แต่หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2430 อันเป็นช่วงยุคสมัยแห่งการปฏิรูปในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นยุคแห่งการปฏิรูปเมจิของญี่ปุ่น ได้มีการลงนามในปฏิญญาวาดัตสึทางพระราชไมตรีและการค้าขายระหว่างสยามและญี่ปุ่น (26 กันยายน 2530) ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นจึงได้เปิดฉากขึ้นอีกครั้ง และสืบเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน นับวันจะทวีความสัมพันธ์ยิ่งขึ้น และมีรูปแบบหลากหลายยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่เดินทางมาประเทศไทย ปัจจุบันปีละประมาณ 1,200,000 คน ชาวญี่ปุ่นนิยมมาเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสูงสุดคือ ประมาณ 40,000 คน (ททท.ภาคกลาง เขต 6, 2545) มากกว่านักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ

นอกจากนี้ ภาคธุรกิจได้ลงทุนในด้านการผลิต การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงงานอุตสาหกรรมญี่ปุ่นเป็นจำนวนไม่น้อย ส่วนของรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันโดยมุ่งเน้นไปในด้านของการพัฒนาประเทศเป็นหลัก เช่น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) ที่ส่งอาสาสมัครมาปฏิบัติงานในไทย

จากความสัมพันธ์ที่ดำเนินต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน เช่นนี้ ทำให้คนไทยมีความคุ้นเคยกับภาพของคนญี่ปุ่น วัฒนธรรมของญี่ปุ่น ที่รับรู้ได้จากข้อมูล ข่าวสาร ที่หลั่งไหล

เข้ามาอย่างต่อเนื่อง และมากมายในปัจจุบัน ในยุคที่คนไทยเดินสวนกับคนญี่ปุ่นตามท้องถนนอย่างทุกวันนี้ คงมีคนไทยจำนวนไม่มากนักที่ได้รู้จักรับทราบไปถึงความรู้สึกนึกคิดของพวกเขาที่มีต่อเมืองไทยของเรา เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น คนไทยน่าจะมีโอกาสได้เรียนรู้ และเข้าใจความคิดของคนญี่ปุ่น

คณะผู้จัดทำวารสารได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณเซ็นซุย ฮิโรโกะ (Ms.SENSUI Hiroko) และคุณอะระกะวะ โคจิ (Mr.ARAKAWA Koji) ผู้ประสานงานอาสาสมัครญี่ปุ่นจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) จึงขอนำเสนอบทสัมภาษณ์ดังกล่าว เพื่อเผยแพร่ทรรศนะที่ชาวญี่ปุ่นมองประเทศไทย รวมทั้งข้อมูล ความนึกคิดของชาวญี่ปุ่นเองด้วย

สัมภาษณ์

Ms. SENSUI Hiroko

Mr. ARAKAWA Koji

ボウソウ： タイにいらっしやって、どのくらいになりますか。

泉水： 私は、今回は一年ですけれども、約20年前から、10年前まで、10年間住んでいました。最初は、語学の勉強をしました。それから、大学へ入りました。大学で経済を勉強して、その後、タイにある日本の民間企業に就職しました。その就職も、3年ただけで、その後は、盲人のボランティアをするNGOをずっとやっていました。

ボウソウ： じゃあ、もちろんタイ語は.....

泉水： はい、わかります。

ボウソウ： 個人的にタイという国をどういうふうに見ていらっしやいますか。

泉水： 私は、大学のときに、タイでホームステイしたことがありまして、それでとてもいい印象を持っていました。で、実は大学を卒業してから、日本の民間企業で5年間働いたんですけれども、また、タイに行きたいなと思っていました。

ボウソウ： こちらに来てからのイメージと、いらっしやる前のイメージは同じだったでしょうか。

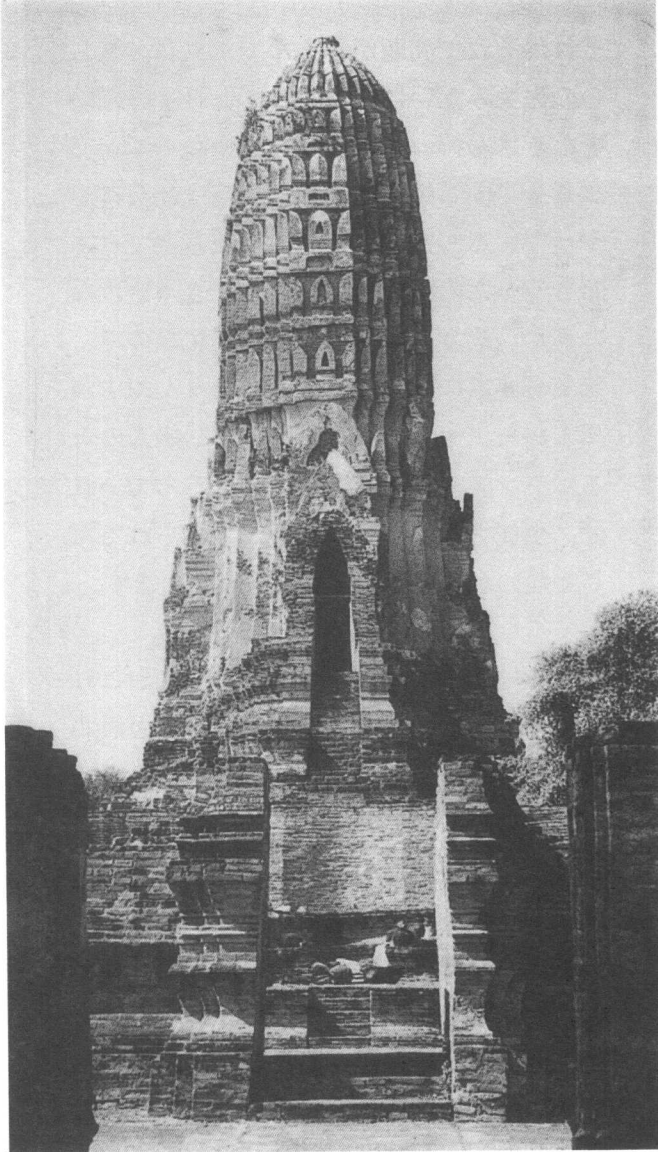
泉水： そうですね、だいたい同じでしたし、みなさんにここにきて優しくて、ごはんもおいしいし、20年前といたらまだまだあまり高いビルもなくて、ほんとに自然がたくさん残っていました。で、そういった

ところで、私もホームステイをしながら勉強をしたんですけれども、家族の人にはとてもよくしてもらいましたし、イメージ的にはすごくいいイメージを持っています。だから、また来たいなと思っていました。

ボウソウ： 日本人は、一般的に、タイの人に対してどういうイメージを持っているのでしょうか。

荒川： あまりタイのことについて友人と話したことはないんですが、一番自分の身近な相手、女房なんですけど、この女房が、タイ大好きなんです。その理由としては、女房が以前タイに来たときに、東のほうの漁村を訪ねたらいいんですけど、そのときふらっと寄った小学校の校長先生や生徒さんにとってもよくしてもらったと。それと同時に漁師さんにもよくしてもらって。それがタイをものすごく好きになった理由。私にとっては、今回タイに来るのは3回目。前は旅行ですけど。.....そのときの印象は、やはり、すごく住みやすい国だな、と。みなさん笑ってますよね。穏やかですし。決して東京みたいに、せわしく歩いている人はいませんし。

บรรศรี : คุณเซ็นซุขมาอยู่เมืองไทยประมาณกี่ปีแล้วคะ

เซ็นซุข : สำหรับการมาทำงานในครั้งนี่เพิ่งมาได้ 1 ปี แต่เมื่อ 20 ปีที่แล้ว เคยมาอยู่ที่เมืองไทย 10 ปี ครั้งแรกมาเรียนภาษาไทย แล้วหลังจากนั้นก็เข้ามหาวิทยาลัยเรียนทางเศรษฐศาสตร์ เมื่อจบแล้วก็ทำงานที่บริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย ประมาณ 3 ปี แล้วก็ย้ายไปทำงานอาสาสมัคร NGO เพื่อช่วยเหลือคนตาบอดค่ะ

บรรศรี : ถ้าอย่างนั้น ก็สามารถเข้าใจภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

เซ็นซุข : ใช่ค่ะ

บรรศรี : เนื่องจากคุณเซ็นซุขมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน จึงขออนุญาตถามความรู้สึก หรือมุมมองที่มีต่อประเทศไทย หรือคนไทยเท่าที่ได้สัมผัสมา

เซ็นซุข : ช่วงที่เรียนมหาวิทยาลัย ดิฉันได้ไปโฮมสเตย์ที่บ้านคนไทยและได้รับประสบการณ์ประทับใจมากหลังจากที่จบแล้ว ช่วงที่ทำงานอยู่ที่ญี่ปุ่นก็คิดถึงตลอดว่าอยากจะกลับไปเมืองไทยอีก

บรรศรี : ก่อนมาวาดภาพ ประเทศไทยไว้อย่างไรบ้าง และกับความเป็นจริงที่ได้พบ

เซ็นซุข : ส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีความแตกต่าง คนไทยยิ้มแย้ม ใจดี อาหารก็อร่อย เมื่อ 20 ปีก่อน เมืองไทยก็ยังไม่มืตึกสูงๆมากเท่านี้ ยังมีสีเขียวของธรรมชาติอยู่มาก ดิฉันมาพักกับครอบครัวคนไทย และก็เรียนหนังสือไปด้วย ทุกคนในครอบครัวดูแลดีมาก เป็นภาพเป็นความทรงจำที่ดีจนทำให้คิดว่าอยากกลับมาอีก

บรรศรี : พอจะบอกเกี่ยวกับภาพพจน์ของประเทศไทยที่คนญี่ปุ่นทั่วไปมอง

อะระคะวะ : ไม่ค่อยมีข้อมูลนัก แต่ภรรยาที่ชอบเมืองไทยมาก เหตุผลก็คือภรรยาเคยมาเที่ยวที่นี่ แล้วไปหมู่บ้านประมงทางภาคตะวันออก มีโอกาสไปโรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง อาจารย์และนักเรียนต้อนรับอย่างดีมาก พี่น้องชาวประมงก็ต้อนรับอย่างอบอุ่น ประทับใจมาก ส่วนตัวเองมาเป็นครั้งที่ 3 มีความรู้สึกที่ไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ ผู้คนยิ้มแย้ม มีความเป็นอยู่สบายๆ ไม่มีคนที่เอาแต่เร่งรีบเดินเหมือนอย่างในโตเกียว เสียแต่อาหารเผ็ด

เซ็นซุข : ถ้าพูดถึงคนญี่ปุ่นทั่วไปแล้ว มาเมืองไทยก็นึกถึง “วัด” และ “พระมหากษัตริย์ของไทย” ช่วงที่ทำงานที่ JICA ที่ญี่ปุ่นมักจะมีคนพูดว่า คนไทยไม่ตรงต่อเวลา ไม่มีระเบียบ เป็นต้น แต่เท่าที่ได้ทำงานกับคนไทยมา คนที่มาคอยก่อนเวลานัด 10 นาทีก็มี ดังนั้นสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมาย่อมมีความแตกต่างไปตามผู้คนที่เราได้สัมผัสหรือร่วมทำงานด้วยจริงๆ คิดว่าเราไม่ควรจะยึดถือความคิดใดๆ แน่นนอนตายตัวจะดีกว่า

泉水：ただ一般的にね、私たちのように何回も来ている人じゃなくて、普通の人のイメージという、「お寺」と「王様」だと思うんです。私は今回来る前、JICA の研修を日本で受け入れる仕事をしていたんですね。で、よく言われてたのが、タイの人は、時間を守らないとか、ルーズだとかいうこと。でも、それは全然違いますね。時間より必ず10分も15分も前に集まりますし、きっちりしてますし。ですから、一般的に言われていることと、実際に関わりあって感じるこつてというのは大きく違うので、あまり先入観を持たないほうがいいというふうに思いますね。

✽ウツ：お二人とも、JICA のお仕事では、タイ国内の日本語教育について担当しているらしいと聞いております。タイの日本語教育というのはもう何十年も前から開かれているんですが、これからタイの日本語教育全般は、どのように進んでいくかということについて、ご意見をお聞かせしたいんですけれども。

泉水：その前に、JICA の日本語教育関係の支援ですね、ボランティアの派遣というのは、徐々に大学とかの高等教育から、高校中学、中等教育のほうに移行させていくつもりです。というのは、ラチャパットをはじめ、いろいろな国立大学では、タイの先生が非常に優秀になられてますので、ネイティブだというだけでは日本人の教師というのは必要ないんじゃないか、どちらかというと教えていただくことのほうが多くて、教えることとかはないんじゃないかという考えがあります。高校の先生は、また

それはそれで問題があるんですよね。こちらの先生みたいに留学されて、日本の経験をたくさん持っているわけじゃなくて、交流基金で少し勉強された、本当は社会科をやっているんだけど、交流基金で日本語もやったので日本語を教えなきゃいけないとか、そういう立場にある先生なので、先生も非常にご苦労があると思うんですね。ですから、そういったところで、能力のあるボランティアが、ご協力できるのであれば、生徒さんにもいい影響が与えられるんじゃないかなというふうに思っています。

✽ウツ：タイの日本語教育について、これは見直したほうがいいんじゃないかと思われることがあったら、それをぜひ教えていただきたいんですが。

泉水：そのへんは、現場に立っているわけじゃないのでよく分からないんですけども、私たちのボランティアが、日本語科の先生方にタイ語を習う機会があるんですね。で、そのときにちょっと思うのは、会話の時間が少ないんじゃないかというふうに思います。話せて、自分の意志を伝えられるということが、やはり、一番、外国語をやることの中で今必要なことではないかなと思います。

✽ウツ：いろいろなラチャパットに、多分 JICA からのボランティアが入っていると思いますが。ラチャパット大学の日本語教育については、どのように見ていらっしゃるのでしょうか。

泉水：これも、私は現場でずっと見てたわけじゃないのでわからないんですけども、

บวรศรี : ทางด้านการทำงานทั้ง 2 ท่าน เป็นผู้ที่ดูแล อาสาสมัครที่มาสอนภาษาญี่ปุ่น มีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับการสอนภาษาญี่ปุ่นของไทยในภาพรวม เพราะ ไทยเองก็มีการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยมานับสิบๆปีแล้ว

เซ็นซุซุ : JICA ได้ส่งอาสาสมัครช่วยสอนภาษาญี่ปุ่น ไปตามสถาบันอุดมศึกษามาเป็นเวลานาน แต่ต่อจากนี้ไปจะค่อยๆลดจำนวนลง และจะหันไปสนับสนุนโรงเรียนมัธยมต้น และมัธยมปลายที่สอนภาษาญี่ปุ่นแทน เหตุผลคือ ในมหาวิทยาลัยของรัฐนั้น จะมีอาจารย์ที่จบวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น และมีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว จึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องมี อาจารย์อาสาสมัครชาวญี่ปุ่นมาช่วยสอนเพียงเพื่อให้มีเจ้าของภาษาอยู่ ในทางตรงกันข้าม ปัจจุบันอาจารย์อาสาสมัครกลับเป็นฝ่ายที่มาเรียนรู้จากอาจารย์ไทยมากกว่า อาจารย์ โรงเรียนมัธยมนั้นก็จะมีปัญหาที่แตกต่างกันไป ไม่มีโอกาสได้ไปเรียนต่อที่ประเทศญี่ปุ่นเหมือนอย่างอาจารย์มหาวิทยาลัยเพียงแค่มิโอกาสได้ไปอบรมภาษาญี่ปุ่นที่มูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพ และต้องกลับมาสอนภาษาญี่ปุ่นที่โรงเรียน เป็นต้น อาจารย์ ก็คงจะทำงานหนักมาก ดังนั้น JICA จึงอยากจะส่งอาสาสมัครที่มีความสามารถไปช่วย และร่วมมือกับ อาจารย์ไทย พัฒนาการสอน ผลดีก็จะเกิดกับ

นักเรียนไทยนั่นเอง

บวรศรี : มีข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับการสอนภาษาญี่ปุ่นของไทยหรือไม่

เซ็นซุซุ : ประเด็นนี้อาจจะพูดยากเพราะดิฉันไม่ได้ ทำหน้าที่สอนโดยตรง แต่จากการสังเกตวิธีการที่อาจารย์คนไทยมาช่วยสอนภาษาไทยให้กับอาสาสมัครญี่ปุ่นนั้น จะให้เวลากับการสนทนาน้อยไปซักนิด สำหรับปัจจุบัน การเรียนภาษาต่างประเทศ ต้องเรียนให้พูดได้ ถ่ายทอด ความคิดของตัวเองได้ จำเป็นอย่างยิ่ง

บวรศรี : ในราชภัฏก็มีอาสาสมัคร JICA ช่วยสอน ภาษาญี่ปุ่นอยู่หลายคน มีความคิดเห็นอย่างไรกับการสอน ภาษาญี่ปุ่นในราชภัฏ

เซ็นซุซุ : คำตอบนี้พูดในฐานะที่ไม่ใช่ผู้สอนโดยตรง แต่มีความคิดว่า ถ้านักศึกษาที่เรียนภาษาญี่ปุ่นจบแล้วมี เป้าหมายว่าจะไปใช้ภาษาญี่ปุ่นทำงานในบริษัท หรือโรงงาน ญี่ปุ่นแล้วละก็ควรจะศึกษาหาความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ การเมืองญี่ปุ่นควบคู่ไปกับการเรียนภาษาญี่ปุ่นด้วย คือไม่ใช่ เลือกเรียนแต่ตัวภาษาอย่างเดียว ต้องเข้าใจเกี่ยวกับ ประเทศเขาด้วย และความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่นก็จะ ดีตามมาเอง

生徒は、その後、日系企業とか、日本語を使うという目的で日本語を学ぶのであれば、やはり、日本の経済とか、政治とか、そういうことも学びながら、語学も学んでいったほうがいいんじゃないかなといったふうに思います。.....もっと日本のこともよく分かったら、日本語自体ももっとすてきな日本語が使えるんじゃないかなと思います。

ボウソ： いいアドバイスをいただきました。それは本当です。こちらの学生は、あまり、社会や経済に興味をもっていないようです。

泉水： やっぱり、知識の裏づけがないと、その先の話はできないですね。

ボウソ： 日本文化をある程度知らないと、日本人と仕事をするのはうまく行かないこともありますね。

荒川： むしろそちらのほうが大きいかな、と思います。 やっぱり、言葉がまずできて、かつ、お互いに理解しよう、これはなんでこうするのか、とか、日本で言う言葉で言うと配慮とか。そういうことを、学んでいただければ、日本企業のほうとしても非常に採用したがる学生さんが出てくるんじゃないかなと思います。

ボウソ： 世界でのこれからの日本語の広がり、または日本語の必要性についてどう思うふうに思っているのでしょうか。

泉水： 日本人は英語が下手ですし、その地の言葉もとっても下手なので、こうやって日本語ができる現地の方が増えるのは

大変うれしいですね。.....皆さん卒業されて、このへんのアユタヤの工業団地とかに就職されて、本当にお役に立ってくださっていると思いますよ。ほんとに何にも分らない社長がいたり、課長がいたりします。そういう意味でありがたいですけども。日本の人ももうちょっとがんばってねという気持ちはありますけれども。

ボウソ： 現在、バンコクの近くの県には、工業団地がいくつかできていて、日本の企業もたくさん入っています。日本の企業が行っている国は多分タイだけではなく、他の国もあるでしょう。で、日本が一番よく行っている国はどこでしょうか。

荒川： 投資しているところですか。スピードでいったら、断然中国ですね。ただ、いままでの実績もありますので。この東南アジアの中で、僕が知っている限りでは、インドネシア、タイ。

.....最近ではやっぱり、ベトナムへの投資がちょっと目立ってますね。1997年、経済がちょっと失速しましたよね。経済危機。あのときに一回、タイに限らず、他の投資先諸国からいったんは引き上げたんですけども。また、2001年、2002年くらいからまた。いま、世界の中でもアジアを、一番重要視してます。これはもう簡単なことです。非常に場所が近い。物の物流、物のやりとりが、簡単に言えば、時間も早いし、それだけ料金もかからないで済むし。それから、あと、アジアを一つのマーケットとして考えられますから。

บรรศรี : เป็นข้อแนะนำที่มีคุณค่ามาก เพราะแนวโน้มนักศึกษา มักจะต้องการเพียงแค่พูดภาษาญี่ปุ่นให้ได้เก่งๆเท่านั้น

เซ็นซุซุ : ถ้าไม่มีความรู้ต่างๆ คนเราก็ไม่สามารถพูดคุยกันได้นะคะ

บรรศรี : การที่คนไทยขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น เป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้ทำงานกับคนญี่ปุ่นได้ไม่ราบรื่น อย่างนั้นใช่ไหมคะ

อะระคะวะ : ถ้าจะพูดจริงๆแล้ว คิดว่าสิ่งนี้ สำคัญกว่าภาษาหรือเรื่องใดๆ แน่นนอน ถ้าพูดภาษาได้แล้ว ต้องพยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ต้องคิดว่าทำไมเรื่องแบบนี้เขาจึงมีวิธีทำแบบนี้ เป็นต้น ตรงกับคำศัพท์คำหนึ่งในภาษาญี่ปุ่นคือ “นึกถึงใจเขาใจเรา” ถ้านักศึกษาพยายามเรียนรู้สิ่งนี้ไว้ จะเป็นทรัพยากรที่บริษัทญี่ปุ่นต้องการจะจ้างไว้ทำงานอย่างยิ่ง

บรรศรี : การศึกษาภาษาญี่ปุ่น ในฐานะภาษาต่างประเทศ ยังคงมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด

เซ็นซุซุ : คนญี่ปุ่นพูดภาษาอังกฤษไม่เก่ง ภาษาของเจ้าของประเทศที่เขาไปทำงานอยู่ก็พูดไม่ได้ ถ้ามีคนในประเทศนั้นๆ พูดภาษาญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้น คนญี่ปุ่นก็ย่อมดีใจอย่างเช่น นักศึกษาภาษาญี่ปุ่นของราชภัฏเรียนจบแล้ว เข้าทำงานในบริษัทญี่ปุ่นตามนิคมอุตสาหกรรมแถบนี้ก็จะ

เป็นประโยชน์ต่อบริษัทเป็นอย่างยิ่ง เพราะในบริษัทก็จะมีท่านประธาน ผู้จัดการที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เลย ถ้ามีผู้รู้ภาษาญี่ปุ่นเข้าไปช่วยทำงาน บริษัทก็จะรู้สึกขอบคุณมาก ในส่วนของคนญี่ปุ่นเองก็อยากให้พยายามด้วยเช่นกัน

บรรศรี : พูดถึงบริษัทญี่ปุ่นเข้าไปลงทุนในประเทศต่างๆเป็นจำนวนมาก ประเทศในแถบใดที่บริษัทญี่ปุ่นหันมาเข้าไปลงทุน

อะระคะวะ : ถ้าพูดถึง จำนวนบริษัทที่เพิ่มขึ้นแล้วก็ประเทศจีน แต่ก็ต้องมีข้อมูลผลการประกอบการมาพิจารณาด้วย แต่ถ้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เท่าที่ผมทราบคือ อินโดเนเซีย และไทย และในระยะหลังมานี้ การลงทุนในเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เมื่อปี 1997 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจขึ้นในไต้หวัน ครั้นนั้นบริษัทญี่ปุ่นหยุดการลงทุนในต่างประเทศไว้ชั่วคราว แล้วก็กลับมาเข้าสู่ภาวะปกติใหม่ ประมาณปี 2001 ถึง 2002 ประเทศในแถบเอเชียเป็นเป้าหมายของการลงทุนที่เด่นที่สุด เป็นเรื่องที่เข้าใจไม่ยาก เพราะระยะทางใกล้ การขนส่งสินค้า การติดต่อธุรกิจ ใช้เวลาไม่นาน ไม่เสียเงินมาก และอีกประการหนึ่ง เอเชียเป็นตลาดที่สำคัญ

＊ウツ： 仕事の関係で、今タイに住んでいる日本人は少なくないと思いますが、日本人にとって、例えばこういう設備とかこういうサービスがあったら、と思われるものはありませんか。

荒川： とりあえず、今こうしてタイに投資が盛んに行われているという現状を見ると、そこそこやっぱり満足していると思います。やっぱり、日本企業が投資を決めるにあたっては、やはり住環境。社員を送り込みますので、住環境がいいかどうかってことは、非常に重要なファクターになります。……どこの国に対しても、「皆さん、投資してください」そのための公的な整備とか、それを全部ととのえたんじゃないかと、タイ国政府が。多分その方針が成功しているんで、これだけ今、高い経済成長率を保っているんじゃないかと。

＊ウツ： 泉水さんは、個人的に何かありますか。

泉水： ええ、新しいビジネスとして、ロングステイっていうのがあるんですね。日本の年金受給者がこちらで暮らす。一年ビザもらってね、去年あたりからかなりブームになって。チェンマイなんか、大きいコンドミニアム建ててね、皆が住んだりしてるんですよ。そこは病院も完備して。で、介助してくれるやさしいタイの人たちもいっぱいいて、まあ日本語でなんでもお願いできる。……そういう人たちに来てもらうには、そういった、年にとって住んでもさみしくないという環境は必要ですね。で、ぜひアユタヤにもひとつ作ってですね。バ

ンコクにも近いし、ちょっと田舎の雰囲気も味わえる、で、人柄もまだ優しくいい。で、病院もいい病院がある、とかっていったら、来るかもしれないですねえ。

……サービスといえば、いろんなところに、例えば銀行とか、銀行で口座開設したりするのに、もうちょっと普通の銀行にも日本語ができる方がいてくださると、日本人のお客さんとれると思いますし、私たちも便利ですね。で、あと、警察なんかも、最近では日本語が話せるおまわりさん増えてきましたけれども、ちょっと困ったときに相談できる人がいるといいですね。あと、コールセンターみたいなのがあって、いろいろ相談に乗ってくださるとうれしいです。

＊ウツ： やっぱり、そういう、サービスができるようになるためには、まだまだ日本語が必要なんですね。

泉水： はい、必要だと思います。

＊ウツ： 最近、ある大学の日本人の先生が、企業で今日本語を使う機会、日本語の必要性が少なくなっている、というふうに言っていますが、……今タイに住んでいる日本人はもうタイ語がぺらぺら話せますし。

泉水： 確かにね、外大のタイ語科なんかを出た人が、どんどん赴任してくるようにはなりましたが、私、前東京海上っていう会社にいたんですが、タイ語がぺらぺらと言われる人より、日本語を勉強してきて、少し働いたタイの人のほうが、よくできる。だから、どういった話をするかにもよりますし、例えば商売で、ビジネスの話をどんどんやって、ってようなんだったら、そこまでタイ語でできるかどうかですよ。

บรรศรี : เมื่อมีบริษัทญี่ปุ่นเข้ามามาก บุคลากรชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็คงจะมีไม่น้อย ในฐานะที่เป็นคนญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเช่นกัน มีความคิดเห็นว่าการบริการสาธารณสุขโรคต่างๆ ในเมืองไทย ขณะนี้อยู่ในระดับใด

อะระคะวะ : ดูกันง่ายๆว่า ปัจจุบันมีบริษัทญี่ปุ่นมาลงทุนในไทยมากขนาดนี้ย่อมพูดได้ว่า คนญี่ปุ่นพอใจในด้านการสาธารณสุขโรคระดับหนึ่ง การที่บริษัทจะตัดสินใจไปลงทุนที่ประเทศใดนั้น องค์ประกอบสำคัญมากก็คือ สภาพแวดล้อมเพราะบริษัทจะต้องส่งพนักงานไปอยู่ ณ ที่นั้นเป็นเวลานานๆ นับว่ารัฐบาลไทยประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบาย วางรากฐานสาธารณสุขโรคต่างๆ เพื่อเชิญชวนในประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุน คิดว่าเศรษฐกิจไทยน่าจะยังคงมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

บรรศรี : คุณเซ็นซุขมีความคิดเห็นด้านอื่นหรือไม่

เซ็นซุข : ค่ะ มีธุรกิจประเภทใหม่ที่เรียกว่า ลองสเตย์ (Long stay) คือ คนญี่ปุ่นที่เกษียณแล้วจะมาอาศัยอยู่ที่นี้ โดยได้วีซ่า 1 ปี ตั้งแต่ประมาณปีที่แล้วเริ่มเป็นที่นิยมจะไปแถวเชียงใหม่ มีการสร้างคอนโดมิเนียมอยู่รวมกัน ที่นั่นจะมีทั้งโรงพยาบาลพร้อมสมบูรณ์ มีผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีคนไทยที่โอปอ้อมมารี และที่สำคัญ ติดต่อสื่อสารขอความช่วยเหลือต่างๆ ด้วยภาษาญี่ปุ่นได้ทั้งหมด ดังนั้นการจะให้ผู้สูงอายุมาอาศัยอยู่ได้อย่างไม่เจ็บเหงา ก็ต้องจัด

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้ ส่วนตัวก็อยากให้มีสถานที่แบบนี้ที่อยุธยาเช่นกัน ใกล้กรุงเทพ มีบรรยากาศของท้องทุ่ง ท้องนาผู้คนก็ใจดี และถ้ามีโรงพยาบาลที่ดีๆ ก็คิดว่าคนญี่ปุ่น ก็คงมาอยู่ด้านการบริการต่างๆ เช่น เวลาจะไปเปิดบัญชีตามธนาคารในท้องถิ่น ถ้ามีพนักงานพูดภาษาญี่ปุ่นได้ก็จะเรียกลูกค้าญี่ปุ่นได้ขึ้นอีก คนญี่ปุ่นเองก็จะสะดวกขึ้น หรืออย่างสถานีตำรวจ ปัจจุบันเห็นมีตำรวจที่พูดภาษาญี่ปุ่นได้เพิ่มจำนวนขึ้น เวลาเรามีเรื่องลำบากเดือดร้อนไปหาตำรวจได้ก็จะอุ่นใจ และสุดท้ายก็คือ Call center ศูนย์รับปรึกษาข้อเดือดร้อนต่างๆนะค่ะ

บรรศรี : แสดงว่าภาษาญี่ปุ่นยังมีความจำเป็นสำหรับการให้บริการแก่ลูกค้าชาวญี่ปุ่น

เซ็นซุข : คิดว่าจำเป็น

บรรศรี : มีอาจารย์มหาวิทยาลัยชาวญี่ปุ่นท่านหนึ่งกล่าวว่า ปัจจุบัน ความจำเป็นในการใช้ภาษาญี่ปุ่นในการทำงานในบริษัทญี่ปุ่นเริ่มลดลง ปัจจุบันคนญี่ปุ่นที่พูดภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่วก็มี

เซ็นซุข : ที่พูดมาก็ถูก คนญี่ปุ่นที่เรียนจบทางด้านภาษาไทยก็มาทำงานประจำในไทยมากขึ้นเรื่อยๆ เท่าที่เคยทำงานในบริษัทมา คนไทยที่พูดภาษาญี่ปุ่นได้จะสื่อสารได้ดีกว่าคนญี่ปุ่นที่เรียนภาษาไทยมา ขึ้นอยู่กับเรื่องที่สนทนาด้วย เช่น ถ้าให้ติดต่อ ต่อร่องทางธุรกิจด้วยภาษาไทยก็ยังไม่ถึงระดับที่จะทำได้

荒川：世界で今起きていることは、ローカライゼーション。日本人を極力減らしていこうという動きがあるんですよ。となると、結局、現地の日本邦人をどんどん返して、その分で現地人を雇う。そうすると、じゃあ日本と誰が話すの、となったときに、やっぱり現地で日本語話せる人が、必要になってくるんじゃないのかな、と漠然と考えているんですけども。だから日本語がしゃべれる人の需要っていうのは、まだあるんじゃないでしょうか。

ボウソウ：日本の経済は、もう一度活気くという予想はどうでしょうか。

荒川：そうですね、いずれにしても、好転すると思います。ちょうど10年前、バブルのピークと言われた、あの時期のところまで行くかどうかはわかりません。あそこまでは行かないにしても、日本の政治がもう少しよくならないと。.....それともう一つはやっぱり教育にもっと力をいれて、今はもう日本の若者が荒廃してますから、もっと勉強を教え込んで、ちゃんとした人間を育てれば、まだまだ日本は復活します。

ボウソウ：日本の教育がすごくレベルが高いのではないかとタイ人は思っています。日本ではどのように教育をしているか、国が発展してきたという、日本の教育の成果を知りたいのですが。

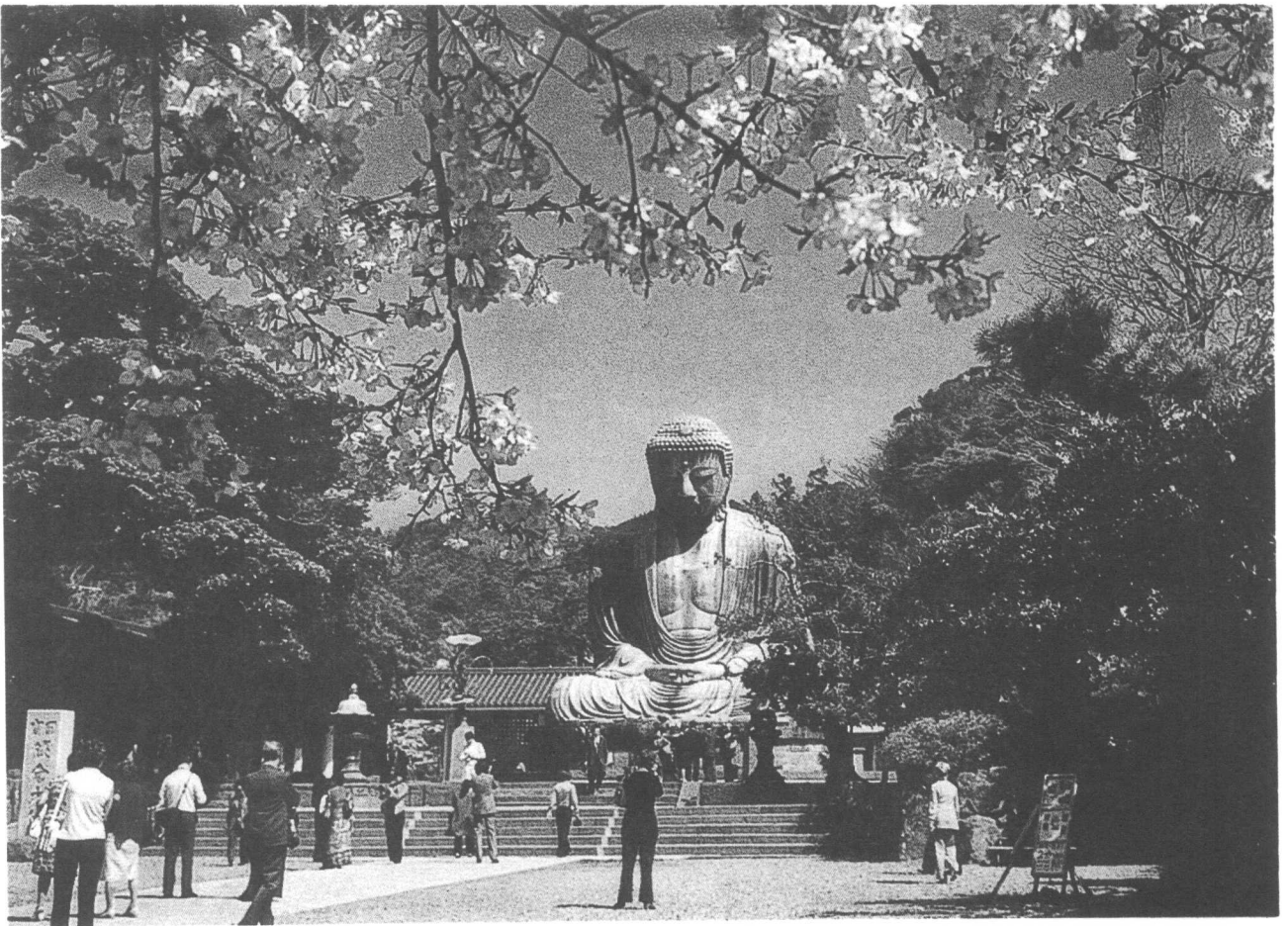
泉水：教育は発展の基本だと思いますね。教育が一番大切だと思います。ただその、タイもいろんな人に教育の機会というのを与えていますよね。ですから、その質はともかく、教育を受けることはできる、その教

育の機会を与えてるというのは既にもう素晴らしいことだと思いますね。まだ、教育を受けられない国の子どもたちはいっぱいいますし。日本の場合は、明治5年ですよ、ね、教育制度を確立して、どんな子も教育を受けられるようにしようと、教育を政策の重点項目にもってきたのは、明治5年のことなんですけれども、あの後にやっぱり素晴らしい人たちがどんどん輩出されたのはやっぱりその教育のおかげだったかもしれないですね。自由にものが考えられる世界というのが、何より素晴らしいと思いますね。その、政治的な制約とか、そういったものがなく、自由に物が考えられる、自由に物を考えるには、やっぱり基礎教育、と、基礎の情報というものが大切だと思います。.....でも、ある部分は、タイも数学、物理学とかが強かったりしますよね、

ボウソウ：あの、コンテストでは優勝したことがありますけど、それをどのように生かして、国を開発させていくか、そういう開発や研究はまだまだだと思います。

泉水：あとはチャンスが平等にあるということが必要ですね。一定の人が中心になって、開発をしたり、いろいろしているような社会では、能力があっても、その中に入れないという人がたくさん出てきますから、機会も平等ということが必要ですよ。

ボウソウ：話が変わりますが、日本人の海外旅行についてお聞きしたいんです。日本人は海外旅行が好きだと聞きますが、海外旅行に行く日本人は、年間どれくらいか...多分数字は難しいかもしれませんが。

อระคะวะ : ขณะนี้ทั่วโลกกำลังพยายามหันไปใช้ระบบ “localization” พยายามลดการส่งพนักงานชาวญี่ปุ่นมาประจำต่างประเทศ ผลก็คือ การจ้างงานคนในท้องถิ่นแทน ดังนั้น เมื่อจะติดต่อกับบริษัทแม่ในญี่ปุ่น คำถามก็คือใครจะเป็นคนพูด ก็ต้องเป็นคนในท้องถิ่นที่พูดภาษาญี่ปุ่นได้ คิดว่าคนที่สื่อสารด้วยภาษาญี่ปุ่นได้ยังเป็นทรัพยากรที่ต้องการอยู่

บวรศรี : ในประเทศญี่ปุ่น เศรษฐกิจมีแนวโน้มปรับไปในทิศทางที่ดีขึ้น

อระคะวะ : คิดว่าจะปรับไปในทางดีขึ้น แต่ไม่สามารถคาดได้ว่าจะพุ่งขึ้นสูง เท่ากับยุคฟองสบู่ เมื่อ 10 ปี ก่อนหรือไม่ เศรษฐกิจไม่ดีขึ้นถึงขนาดนั้น แต่ขอให้การเมืองดีขึ้นกว่านี้ก็ยิ่งดี กับอีกประการหนึ่งคือต้องเน้นคุณภาพการศึกษาให้มากขึ้น วัยรุ่นญี่ปุ่นปัจจุบันไม่เป็นไร เป็นพ่าย คิดว่าถ้าสอนให้เรียนรู้ อบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนที่มีคุณภาพได้แล้วละก็ ญี่ปุ่นก็จะยังกลับมาแข็งแกร่งได้อีก

บวรศรี : กล่าวกันว่าการศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ญี่ปุ่นมีเทคโนโลยี เศรษฐกิจที่ก้าวไกลกว่าประเทศอื่นๆ ในเอเชีย ญี่ปุ่นมีการจัดการศึกษาอย่างไร จึงมีส่วนช่วยพัฒนาไปในทิศทางที่ดี เพราะคนไทยคิดว่าการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นมีคุณภาพ

เช็นซุ่ย : การศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนา การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุด แต่ในไทยก็ให้โอกาสทาง

การศึกษาแก่คนทั่วๆ ไปอยู่แล้ว เรื่องของคุณภาพนั้นเป็นอีกประเด็น แต่การที่คนทั้งหลายได้มีโอกาสเรียน นั้นเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง เพราะยังมีเด็กๆ ในอีกหลายประเทศที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ที่ญี่ปุ่นการจัดการศึกษาเริ่มต้นในสมัยเมจิที่ 5 (ค.ศ. 1872) เด็กทุกคนได้มีโอกาสเรียนหนังสือ และเป็นผลให้ญี่ปุ่นสามารถผลิตบุคลากรที่มีความสามารถสูงส่งคมอย่างต่อเนื่องในเวลาต่อมา ดิฉันคิดว่าการที่คนมีโอกาสคิดอย่างอิสระ ไม่ถูกบังคับกดดันด้วยความคิดทางการเมืองเป็นเรื่องที่ดี และการที่คนจะคิดได้อย่างอิสระ จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ ข้อมูลข่าวสาร แต่สำหรับเมืองไทย คนไทยที่เก่งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ก็มีนะคะ

บวรศรี : คนไทยมีความสามารถขณะการแข่งขันก็จริง แต่ทำอะไรจริงจะใช้ความสามารถมาประยุกต์คิดค้น เพื่อพัฒนาได้

เช็นซุ่ย : จำเป็นต้องมีการกระจายโอกาสให้เท่าเทียมกัน สังคมที่มีแค่คนกลุ่มเดียวมุ่งพัฒนา ทำอะไรต่างๆ นานา ถึงแม้จะทำได้ดีแค่ไหน ก็จะมีคนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถเข้าไปร่วมได้

บวรศรี : หันมาพูดคุยถึงเรื่องคนญี่ปุ่นชอบเที่ยวต่างประเทศบ้างว่าในปีหนึ่งๆ คนญี่ปุ่นเดินทางไปต่างประเทศประมาณกี่คน พอจะบอกตัวเลขได้หรือไม่

泉水：海外旅行に行く日本人は年間一千万とかっていうんですよね。でもそれはリピーターの人とか、海外出張の人とかを含んだ数字かもしれないですけども。でも、タイに来るっていう人は多いと思いますよ。

ボウソウ：アユタヤは、一つの、日本人がよく遊びに来るところなんですけど、他に日本人がよく行くところはどこでしょうか。

泉水：チェンマイ、プーケットでしょうね。直行便もありますから。

ボウソウ：サムイとかはどうでしょうか

泉水：サムイには空港がないですからね。サムイとか行く人はバンコクに一回降りて、で、また他のパッケージや、他に乗って行くんですよね。... 日本の観光旅行ってけっこう短くて、3泊4日とか4泊5日だから、バンコクのお寺を見て、買い物して、シーフード食べて、マッサージして、(笑) 終わりますね。でも、マッサージはすごいですよ、タイはこのマッサージ、エステとマッサージで、ほんとうに、観光客かせげると思いますよ。

ボウソウ：日本人が好きな料理は、たとえば、どんなタイプの料理でしょうか。

荒川：タイスキ。大好きです。

泉水：トムヤムクンと.....

ボウソウ：やっぱりスープ類ですか。

泉水：一般的には、シーフードに連れて行って、トムヤムクンを食べさせて。クンが

好きだからね。日本は高いし(笑)、海老。

ボウソウ：日本人は、海外旅行をしているときは料理に一番こだわると言われていますが、それはどうでしょうか。

泉水：日本人てね、料理にこだわらない民族なんです。タイの人は、ゆっくり食事しますよね、日本人は、3分くらいでラーメン食べて終わり、でいいんですよ。だから、こういうとこ来たら、ああ美味しいもの食べたいなあと思うんでしょうね。

..... 私、タイに来て一番びっくりしたのは、ほんとに食事をゆっくり楽しんで、で、ちゃんとデザートまで食べるってことなんですよねー。ああいうのは、日本は、ないですよ。ラーメンとご飯食べたりして、

ボウソウ：海外旅行をしている間は、ゆっくりできたらということなんでしょうか。

泉水：そうそう。海外旅行は、非日常を楽しみたいという気持ちがあるので、やっぱり日ごろできないことをやりたいと思って、食欲になるんだと思います。

ボウソウ：これは、タイ人から見たら、その背景の理由がわからなくて.....じゃ、日本人はいつも、自分の国にいたときも、こういうぜいたくな、豊かな食事をしているのではないかと思ってしまいます。だから、タイ人から言う言葉は、やっぱり日本人は「コンルアイ」ですね。お金持ち。

เช็นซุ่ย : ประมาณ 10 ล้านคน แต่ในจำนวนนี้ก็จะ
มีคนที่ยกกลับมาเที่ยวซ้ำรอบสอง รอบสาม และรวมทั้งคนที่
เดินทางไปทำงานด้วย เฉพาะคนที่มาเมืองไทยก็นับว่ามาก

บวรศรี : นอกจากอยุธยาแล้ว คนญี่ปุ่นชอบไป
เที่ยวที่ไหน

เช็นซุ่ย : น่าจะเป็นเชียงใหม่ ภูเก็ต เพราะมีเที่ยว
บินตรง

บวรศรี : เกาะสมุย ?

เช็นซุ่ย : ที่สมุยไม่มีสนามบิน เที่ยวบินตรง คนจะ
ไปสมุยต้องมาลงที่กรุงเทพ แล้วซื้อแพคเกจทัวร์ หรือเปลี่ยน
เป็นพาหนะชนิดอื่น คนญี่ปุ่นจะมาเที่ยวแบบสั้นๆ 3 วัน
4 คืน 4 วัน 5 คืนเท่านั้น เพราะฉะนั้นมาดูวัด ซื้อของ
กินอาหารทะเล นวดแผนโบราณ แล้วก็กลับ นวดไทย
ยอดเยี่ยมมาก คิดว่าการนวดและธุรกิจความงามของไทยจะ
ดึงดูดลูกค้าได้มาก

บวรศรี : คนญี่ปุ่นนิยมทานอาหารไทยประเภทไหน

อะระคะวะ : สุกี้

เช็นซุ่ย : ต้มยำกุ้ง

บวรศรี : อาหารประเภทซูชิปะคะ

เช็นซุ่ย : ปกติแล้วทัวร์ก็มักจะพาไปกินอาหารทะเล
มีต้มยำกุ้งให้ทาน คนญี่ปุ่นชอบกุ้งนะ แล้วก็ที่ญี่ปุ่นกุ้งแพง

บวรศรี : มีคนกล่าวกันว่าเวลาคนญี่ปุ่นไปเที่ยว
ต่างประเทศจะพินิจพิเคราะห์เรื่องการรับประทานอาหาร

เช็นซุ่ย : ปกติแล้วคนญี่ปุ่นเป็นชนชาติที่ไม่พินิจพิ
กับการรับประทานอาหารเลย คนไทยจะค่อยๆ รับประทานอาหาร
แต่คนญี่ปุ่นจะกินราเมน (บะหมี่เหลือง) 3 นาทีเสร็จ
แล้วก็พอ เพราะฉะนั้นเวลามาเที่ยว คนญี่ปุ่นคงอยาก
จะเปลี่ยนบรรยากาศ กินแต่อาหารที่ดีๆ อร่อยๆ กระมัง ดิฉัน
มาเมืองไทย เห็นคนไทยค่อยๆ กินข้าว และกินข้าวเสร็จก็จะ
มีขนมหวาน รู้สึกตกใจมาก ที่ญี่ปุ่นไม่มีแบบนี้ คนญี่ปุ่น
กินข้าวมีราเมนเป็นกับข้าว

บวรศรี : เวลาไปเที่ยวต่างประเทศ ถ้าทำอะไรที่
สบายๆ ได้ก็อยากจะทำใช้ไหมคะ

เช็นซุ่ย : ใช่ค่ะ เวลาไปเที่ยวต่างประเทศ ก็จะมี
ความรู้สึกอยากสนุกตื่นเต้นกับสิ่งที่ไม่มีโอกาสทำในชีวิต
ปกติประจำวัน ความรู้สึกอยากลิ้มลองรสชาติอาหารก็ต้องมี
ด้วยนะค่ะ

บวรศรี : คนไทยเห็นนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น ใช้จ่ายและ
รับประทานอาหารอย่างเต็มที่แบบนี้ ถ้าไม่เข้าใจเหตุผลก็จะ
คิดไปว่า ปกติคนญี่ปุ่นก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่หรูหรา
แบบนี้เช่นเดียวกับคนไทยมักพูดว่าคนญี่ปุ่นเป็นคนรวย

泉水：お金持ちってことになりますよねー。

ボウソウ：タイに来ているときは、これはちょっといやだなあと思われることはありますか。

泉水：私は、まだタイをよく知らなくて遊びに来てたときなんかは、交渉するのがいやでしたね。タクシー乗っても、何か買っても、交渉しなきゃいけないというのが、ある意味では、ストレスでした。だから、タクシーがメーター制になったのは、すごい喜んだと思いますよ、みんな。

あとは、たとえば、水道とかが調子が悪くて、直してくださいとかって言ってもすぐに来てくれないこととか、(笑)すぐ行くと言って5時間くらい経つっていうこととか。そういうことはありましたけど、そういうストレスがほんと今なくなりましたね。だからやっぱり、外国人にとってほんとに暮らしやすい国だと思います。みんなほんとに優しいし、みんな見ても恥ずかしがって逃げたりしないし、とってもよく助けてくださいますしね。....もう日本の電車なんか乗ったら、おばあさんとかね、妊婦の方でも立ってるじゃないですか。それで若い子とかが、寝たふりして座ってるでしょ。タイはまだ、そんなことないですもんね。2時間乗らなきゃいけないと思ってても、席代わってくれますよね。ああいうところはまだまだ、タイの気持ちの豊かさっていうのがあるんじゃないかなと思います。

ボウソウ：最後に何か読者に伝えたいことがあったら、お願いしたいんですが。

泉水：本当に、日本をこれだけ、日本のイメージをこんなによく伝えていただいたのは先生たちのおかげだと思うんですよ。ありがとうございますですね。

ボウソウ：どうもありがとうございました。

場所 ラチャバット大学アユタヤ校

2004年1月14日

เซ็นซุซุ : ก็คงจะถูกมองว่าเป็นคนรวยได้

บวรศรี : เวลาไปต่างประเทศ อยู่ในประเทศนั้นแล้ว รู้สึกไม่ชอบอะไรบ้าง

เซ็นซุซุ : ช่วงที่ยังไม่ค่อยรู้จักเมืองไทย เวลามาทะยว แล้วต้องต่อรองราคาสินค้า จะขึ้นแท็กซี่ จะซื้อของก็ต้องถามราคาไปหมด พุดง่ายๆก็คือรู้สึกเครียด ตอนที่เปลี่ยนมาเป็นแท็กซี่มิเตอร์ แล้วดีใจมาก อีกเรื่องหนึ่ง เวลา น้ำประปาไม่ไหล ขอให้ช่างมาซ่อมให้ช่างบอกว่าจะไปทันที แต่คอยแล้ว 5 ชั่วโมง ช่างก็ยังไม่มา แต่เดี๋ยวนี้ดีขึ้นมากแล้ว คิดว่าเมืองไทยเป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับคนต่างชาติจริงๆ คนไทยใจดี ไม่ขี้อาย ไม่รังเกียจ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้าเป็นที่ญี่ปุ่น เวลาคุณยาย หรือผู้หญิงท้องขึ้นมานบนรถไฟ เด็กวัยรุ่น จะแกล้งนั่งหลับ ในเมืองไทยยังไม่ทำแบบนี้ คนไทย ลูกให้หนึ่ง ทั้งๆที่รู้ว่าจะต้องยืนไปอีก 2 ชั่วโมง ในความรู้สึก แล้วคนไทยยังมีจิตใจที่งดงามมาก

บวรศรี : สุดท้ายนี้มีเรื่องที่ยากฝากไปถึงผู้อ่านบ้าง ไหมคะ

เซ็นซุซุ : ขอขอบคุณที่คนไทยมองภาพประเทศญี่ปุ่น ในแง่ดี ส่วนหนึ่งได้ทำนอาจารย์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่กรุณาถ่ายทอดให้คนไทยได้รับทราบผ่านวารสาร วิชาการ ขอขอบคุณค่ะ

บวรศรี : ขอขอบคุณค่ะ

สัมภาษณ์ถอดเทปและแปล บวรศรี มณีพงษ์
ศิริมะจิ โยชิโกะ

บทสัมภาษณ์ อนันต์ รัตนภาณุศร

บวรศรี มณีพงษ์

ถ่ายภาพ สมพร สุวิเศษ

สถานที่ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

วันที่ 14 มกราคม 2547

<プロフィール>

泉水 弘子 (せんすい ひろこ)

1956 年岡山県生まれ。名古屋商科大学卒、
チュラロンコン大学経済研究科修了。財団
法人国際協力センター勤務などを経て、現
在国際協力機構ボランティア調整員。日本
語教師隊員担当調整員として、現場でタイ
人と共に仕事をするボランティアの後方支
援をしている。

荒川 浩司 (あらかわ こうじ)

1960 年神奈川県生まれ。東京水産大学卒。
2003 年まで日商岩井株式会社に勤務し、現
在国際協力機構ボランティア調整員。

※ 国際協力機構 (JICA)

略 称 JICA (Japan International
Cooperation Agency)。日本政府が行う政府
開発援助 (ODA) の実施機関の一つで、経
済的な支援や人道的な支援を行っている。
支援対象国の人材育成を目的として、技術
や情報や経験を人から人へ伝えることが協
力の柱になっている。

編集協力 :

アナン・ラタナパーヌソーン

インタビュー・翻訳 :

ボウオンシー・マニーボン、鶴町佳子

写真 :

ソムボン・スックウィセート

ภาคผนวก

เซ็นซุย อีโรโกะ (SENSUI HIROKO)

เกิดปี ค.ศ.1965 ที่จังหวัดคะนะงะวะ

การศึกษา

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการค้าโกยา

ปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

ศูนย์ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ
เป็นต้น

ปัจจุบัน

ประจำองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ
(JICA) ทำหน้าที่ดูแลและให้ความช่วยเหลือ
ต่างๆแก่อาสาสมัครที่สอนภาษาญี่ปุ่นในไทย

อะระกะวะ โคจิ (ARAKAWA KOJI)

เกิดปี ค.ศ.1960 ที่จังหวัดคะนะงะวะ

การศึกษา

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการประมงโคเกียว

ประวัติการทำงาน

Nisshoiwai

ปัจจุบัน

ผู้ดูแลอาสาสมัครประจำองค์การความร่วมมือ
ระหว่างประเทศ (JICA)

องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ

Japan International Cooperation Agency
(JICA)

หน่วยงานรัฐบาลญี่ปุ่น ให้ความร่วมมือกับ
ประเทศต่างๆเพื่อพัฒนาบุคลากรและถ่ายทอด
เทคโนโลยี

บทสัมภาษณ์ อนันต์ รัตนภาณุศร

บวรศรี มณีพงษ์

สัมภาษณ์ แปลและเรียบเรียง

บวรศรี มณีพงษ์ และ ชีวมะจิ โยชิโกะ

ถ่ายภาพ สมพร สุขวิเศษ

ย้อนเวลา

สำนักงานการศึกษาดังงานวันแม่ที่หอประชุม
เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2546

พิธีไหว้ครูของนักศึกษา กศ.บป.
24 สิงหาคม 2546
ณ หอประชุม

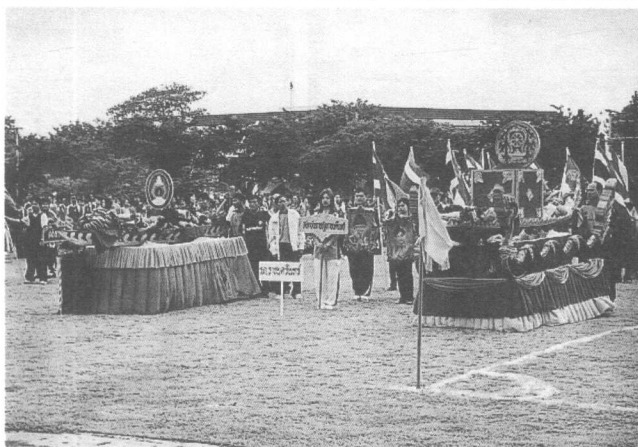

งานแสดงมูทิตาจิต อาจารย์ที่เกษียณอายุราชการ จำนวน 8 ท่าน
และบุคลากรเจ้าหน้าที่ ที่หอประชุม เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2546
และ 11 กันยายน 2546

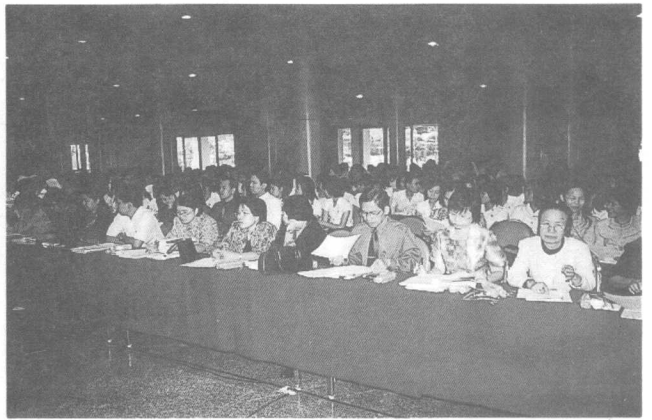
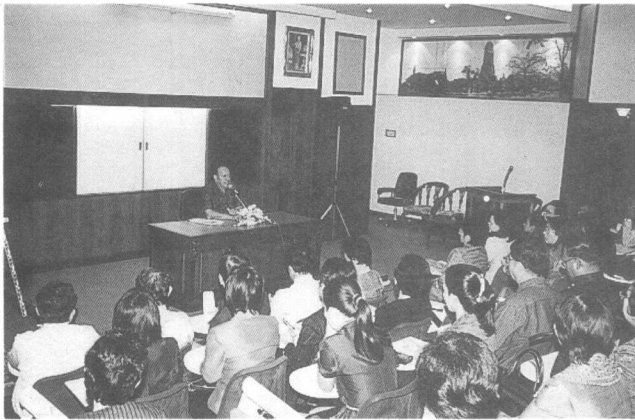
การแข่งขันกีฬาภายในของนักศึกษาทั้งภาคปกติและภาค กศ.บป.
เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2546 ณ สนามกีฬาสถาบัน

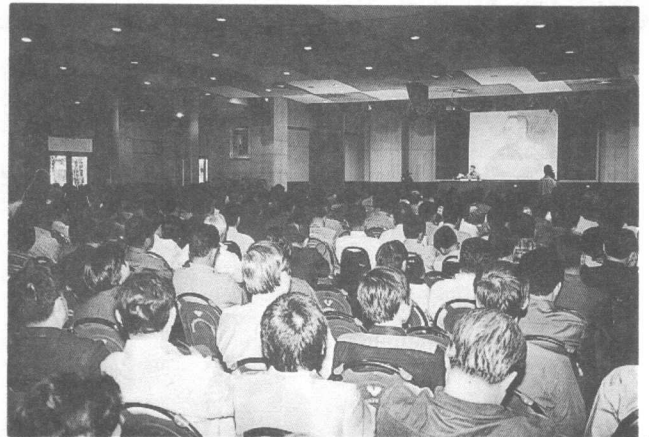

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนเจ้าหน้าที่ของสถาบันราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง
เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2546

การประชุมปฏิบัติการ ก่อนเปิดภาคเรียนที่ 2/2546
ระหว่างวันที่ 27-29 ตุลาคม 2546
โดยเชิญนายกสภาประจำสถาบัน กรรมการสภา
และคณาจารย์ร่วมกันอภิปราย
และหาแนวทางในการพัฒนาสถาบัน

ฯพณฯ ปองพล อดิเรกสาร
มาประชุมพบปะผู้บริหารการศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ณ หอประชุมสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2546

การแข่งขันกีฬานักศึกษา
สถาบันราชภัฏกลุ่มภูมิภาคกลาง
ณ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
10 --14 พฤศจิกายน 2546

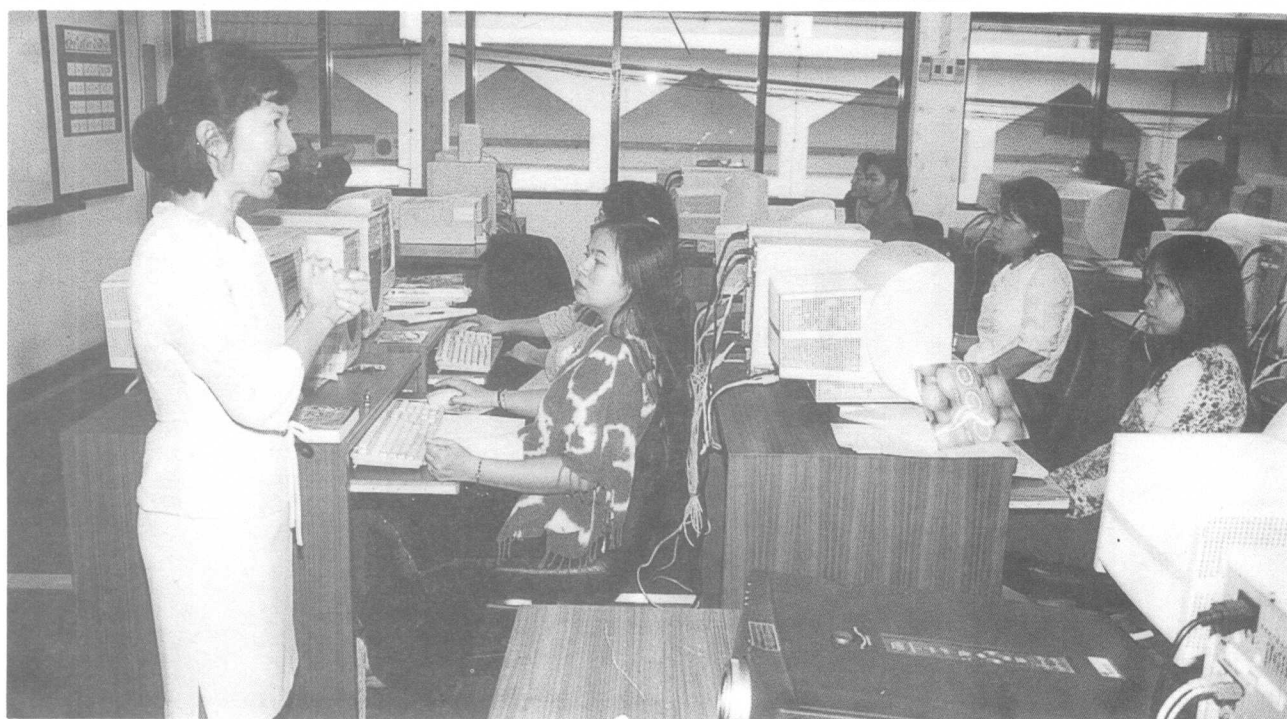

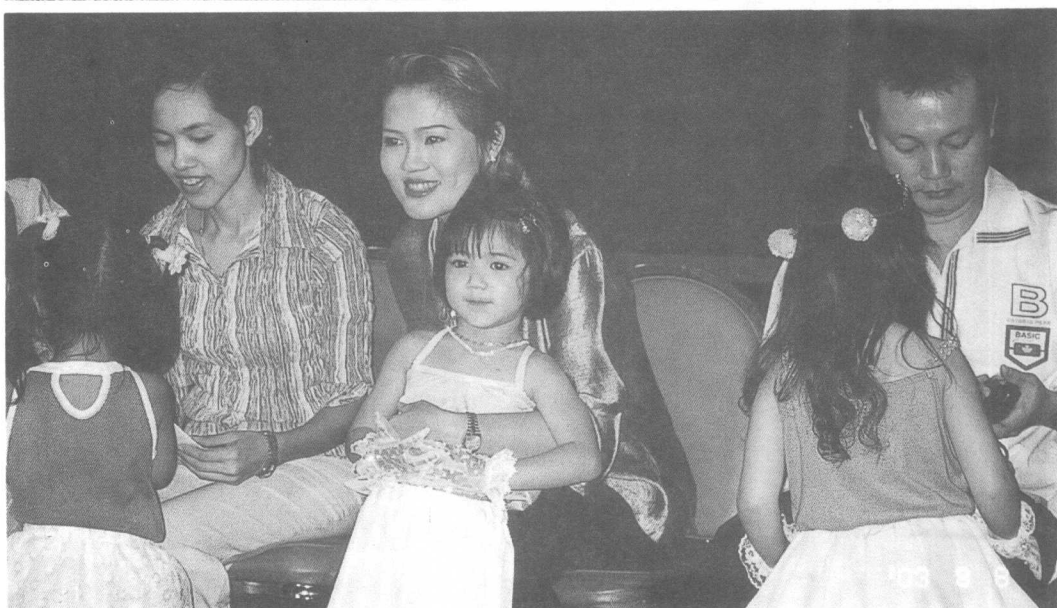
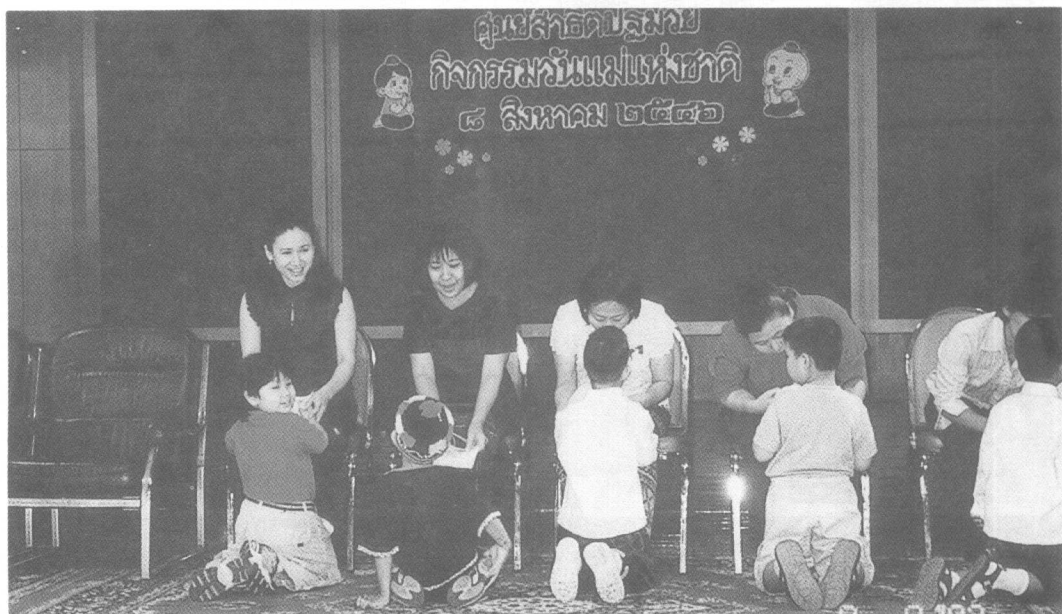
สำนักกิจการนักศึกษา
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
จัดกิจกรรมทางศาสนา
ทุกวันที่ 15 ของเดือน

การอบรม E-learning
ณ ห้องคอมพิวเตอร์ ตึก 3
ระหว่างวันที่ 4-5 สิงหาคม 2546

กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ 2546
ศูนย์สาธิตปฐมวัย
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ล่านักกีฬานักศึกษาร่วมกับองค์การนักศึกษา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จัดงานประเพณีลอยกระทง เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2546

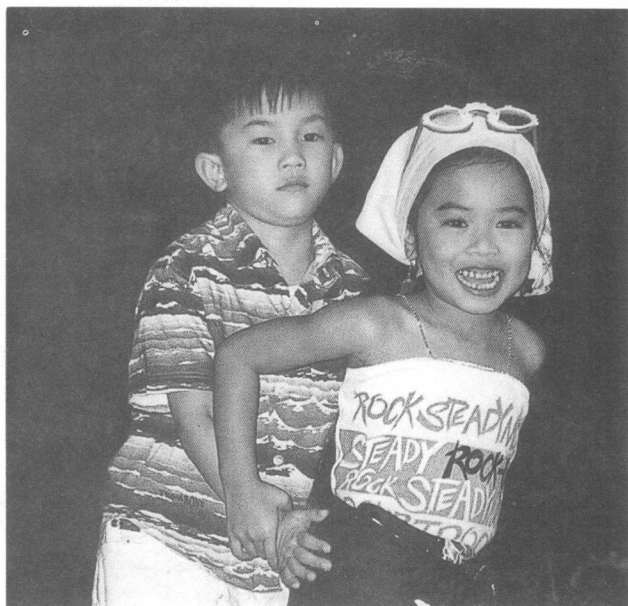
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเข้าร่วมแข่งขันกีฬา เขตภูมิภาคกลาง "บางปะกงเกมส์" วันที่ 10-14 พฤศจิกายน 2546

งานสังสรรค์คณาจารย์ของสถาบันราชภัฏ
กลุ่มภูมิศาสตร์ภาคกลาง 5 แห่ง
ณ สถาบันราชภัฏราชนครินทร์
เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546

สถาบันจัดพิธีถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ที่หอประชุม วันที่ 26 พฤศจิกายน 2546
และจัดให้มีการบรรยายเรื่องพระราชกรณียกิจของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ห้อง 317

กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ 2546 ศูนย์สาธิตปฐมวัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สถาบันต้อนรับคณาจารย์ และนักวิชาการจากประเทศต่างๆ
 ที่มาประชุมนานาชาติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้
 เกี่ยวกับภาษา มหาวิทยาลัยรังสิต
 เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2546 ที่ห้องประชุม 1

ศาสตราจารย์ ดร.ชอง คน ฮาน อธิการบดีมหาวิทยาลัยเคียงจูแห่งสาธารณรัฐเกาหลี มาเยี่ยมเยือนสถาบันและบรรยายพิเศษ แก่คณาจารย์ ข้าราชการ และนักธุรกิจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ห้องประชุม 317 เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2546

นักศึกษาตามโครงการแลกเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น 5 แห่ง รับวุฒิบัตร และอำลาอธิการบดี เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2546

ระหว่างวันที่ 13 - 21 ธันวาคม 2546

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดงานลอยกระทงฟ้าอยุธยาอมรตกลอก

ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา

ในการนี้ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งนี้ โดยจัดการแสดงจินตภาพแสงเสียง

ในเรื่อง "มหาวิรุฬฐตรา อยุธยาอมรตกลอก"

การประสานงานจัดการแสดงดนตรีนาฏศิลป์

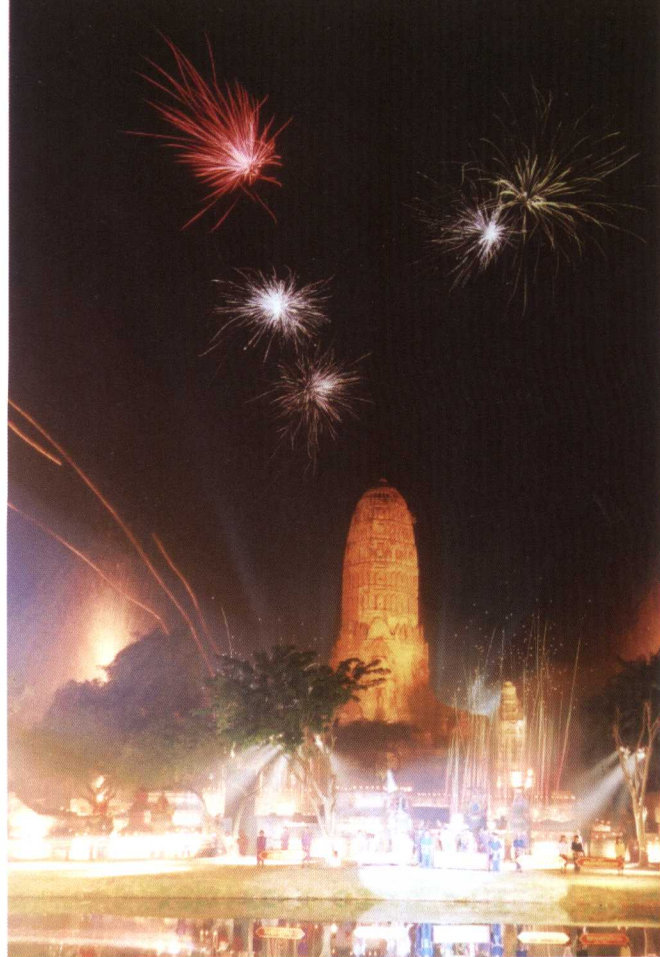
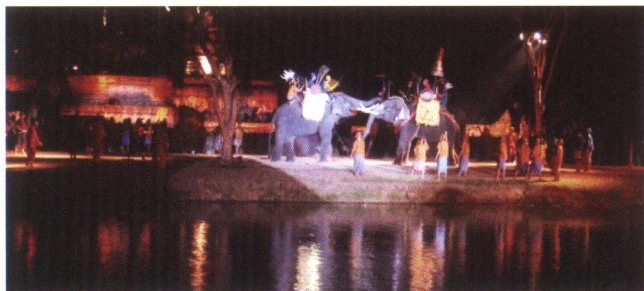
บริเวณเวทีกลางหน้าศาลากลางจังหวัดหลังเก่า

และดำเนินการจัดการประกวดการร้องเพลงลูกทุ่ง

ของผู้นำท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบต. อบจ. และกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างมาก

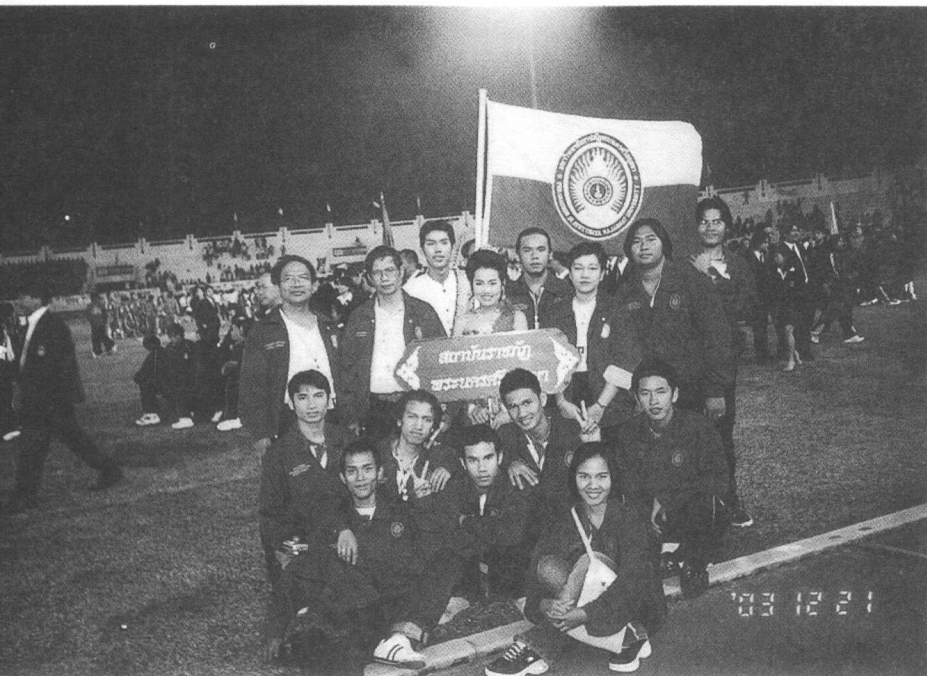

ภาพชุดมรดกโลก

ผู้ถ่ายภาพ สมชาย สุนทรวิทย์ / สุรัตน์ แซ่ลิ้ว / ธิพล แสงประพาฬ / สมยศ บัวสระ / ภาสกร จำรัส / เสกสรรค์ พุ่มสารพัดนึก
วีรศักดิ์ รัตนทอง / ธนิต เวียงทอง / ภาควัฒน์ โพธิ์งาม / บุญยรัตน์ เดชเลย์ / ปิยะนุช หงษ์นาค / วัชรภากรณ์ ช้างพันธ์

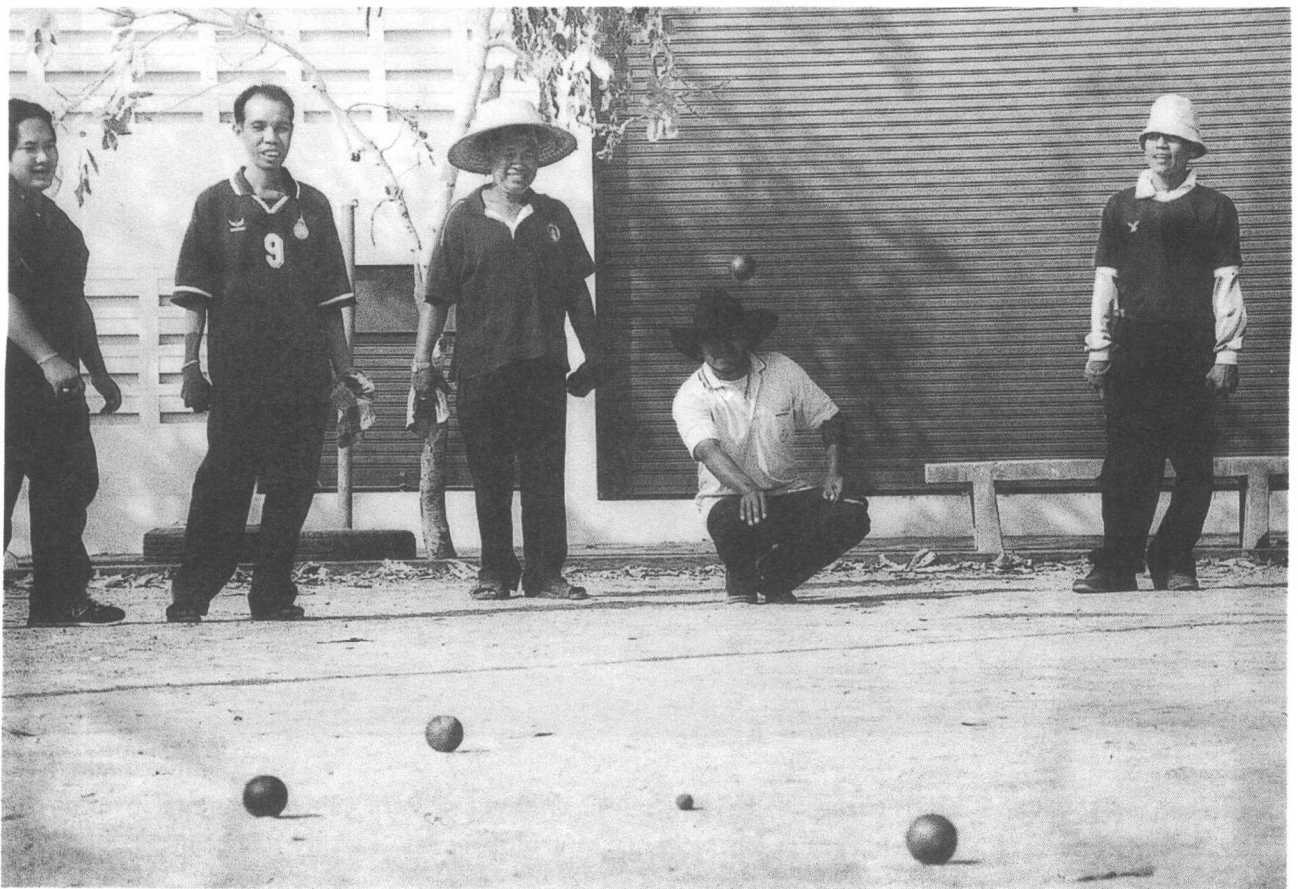
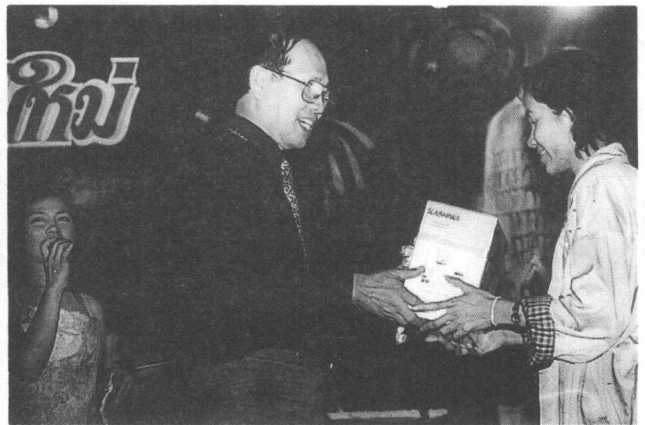

ระหว่างวันที่ 21-27 ธันวาคม คณะนักเรียน และครูโรงเรียนมัธยมสาธิตแห่ง “มหาวิทยาลัยเกียวโตการศึกษา” แห่งประเทศญี่ปุ่น ได้มาเยี่ยมชมโรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตามโครงการแลกเปลี่ยนของทั้งสองสถาบัน

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
เข้าร่วมแข่งขันกีฬาสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ
ครั้งที่ 14 "เวียงพิงค์เกมส์"
วันที่ 21-27 ธันวาคม 2546

งานสังสรรค์ปีใหม่บุคลากร
เจ้าหน้าที่
25 ธันวาคม 2546

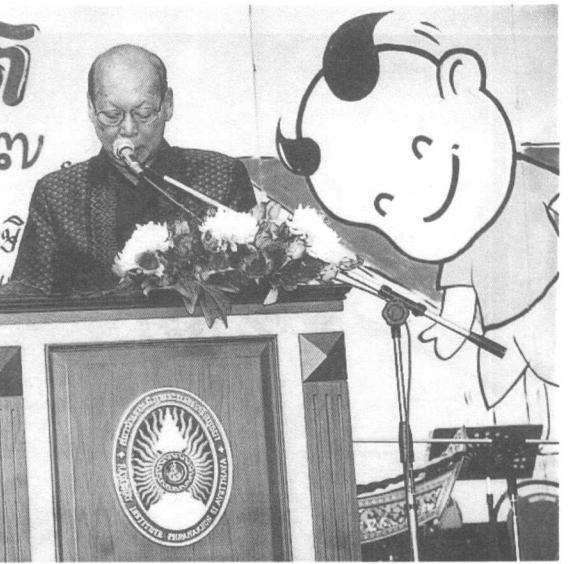

แข่งชาติ ภาค ๒๕๔๗

ขจิตร์วิจิตร ชักขิ
ใจใจใจใจใจใจใจ

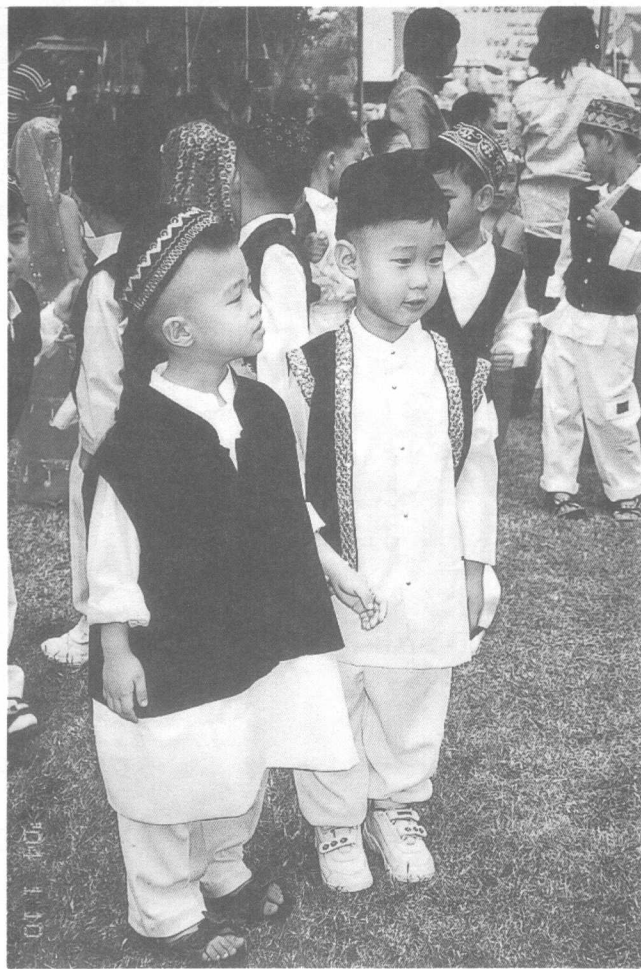
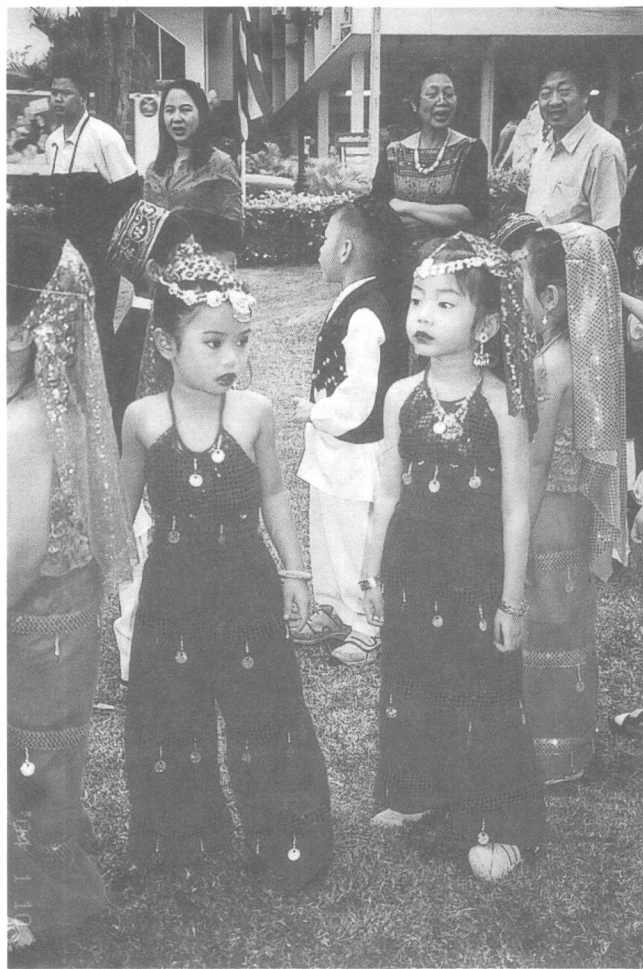
ชาติ รัก
รัก

รัก

เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2547
สถาบันได้จัดงานวันเด็กแห่งชาติขึ้น
โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
นายสมศักดิ์ แก้วสุทธิ
มาเป็นประธานเปิดงาน
ในงานมีกิจกรรมหลากหลาย
และมีเด็กมาร่วมงานจำนวนมาก
ประมาณ 6,000 คน

กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ 10 มกราคม 2547 ศูนย์สาธิตปฐมวัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สำนักศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
จัดบรรยายทางวิทยุธรรม เรื่อง...ธรรมกับเยาวชน
โดย...พระพิพัฒน์วีระถาวร วิทยากรแบบเช้าสวดเช้าเย็นเย็นสวดเย็น
๑๕ มกราคม ๒๕๔๗

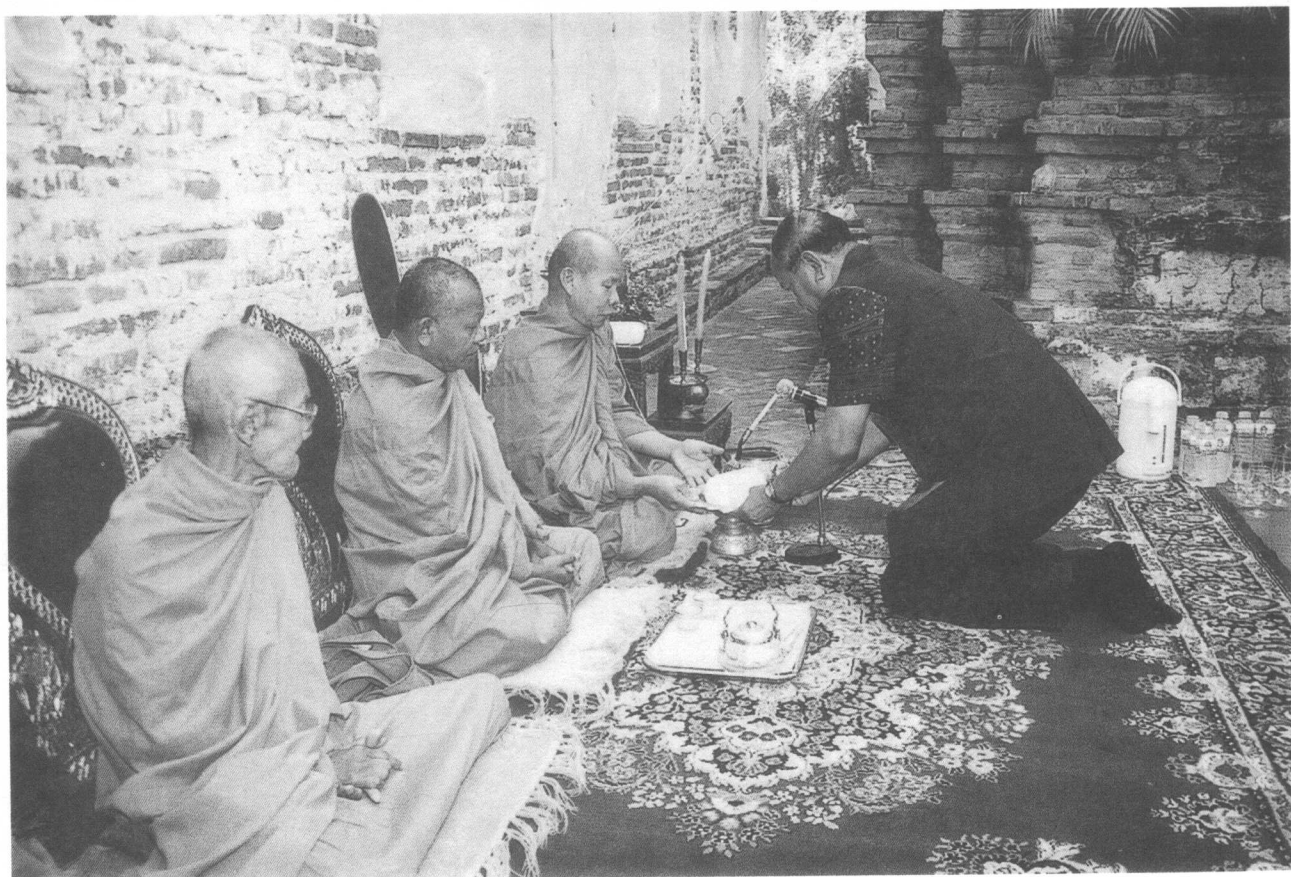
การประชุมสมาชิกจัดตั้งชมรมดนตรี-นาฏศิลป์ไทย
สำนักศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ครั้งที่ ๓
๑๙ มกราคม ๒๕๔๗ เวลา ๑๓.๐๐ น. ที่ห้อง ๓๑๗

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ได้รับมอบหมายจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทร
จัดการแข่งขันเปตอง บางไทร
เปียร์ช้าง โอเพน
โดยมี ฯพณฯธำนิษฐา กรัยวิเชียร องคมนตรี
มาเป็นประธานเปิดการแข่งขัน
เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2547

สถาบันจัดถวายสังฆทานที่วัดบรมพุทธาราม ภายในสถาบันเพื่ออุทิศกุศลถวายแด่พระเพทราชา ที่ทรงสร้างวัดบรมพุทธาราม
ขึ้นมา เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2547

๑ ทศวรรษ ราชภัฏกรุงเทพ

กาลเวลาสิบปีที่สืบสาน
คือผลงานความภูมิใจมากมายค่า
สื่อประกาศราชภัฏอยุธยา
สร้างศรัทธามหาชนเปี่ยมล้นจริง

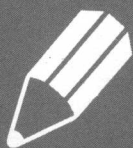
รางวัลจากสยข.ก่อเกิดผล
ให้แก่คนทำงานนั้นใหญ่ยิ่ง
อุปสรรคมากเพียงใดไม่ประวิง
ไม่ละทิ้งอุดมการณ์ความตั้งใจ

๑ ทศวรรษ ราชภัฏกรุงเทพ
สืบสานเล่าหลากสีลาอย่างยิ่งใหญ่
วิชาการที่เข้มข้นคนสนใจ
นำปรับใช้ประโยชน์สร้างสู่สังคม

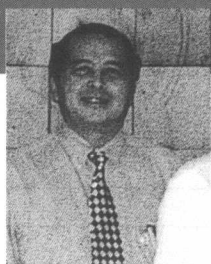
ปณิธานสูงส่งจงยืนหยัด
ปรากฏชัดทุกแนวทางอย่างเหมาะสม
"ราชภัฏกรุงเทพ" เราชื่นชม
คนนิยมชมคุณค่าน่าภูมิใจ

สร้างและสรรค์ผลงานอย่างตั้งใจ
ผลผลิตจงงอกงามตามฝันใฝ่
ให้เติบโตไม่หยุดยั้งสมตั้งใจ
สู่ทศวรรษใหม่...ปลื้มใจเออ

เพลินตา ไผ่สกุล

แนะนำผู้เขียน

ฉลอง สุนทรนนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
กศ.บ.(ศิลปศึกษา), ค.ม.(ศิลปศึกษา)

ชารินทร์ อาสนะ

บริษัทหนังสือธุรกิจ M.S. Stars
แผนกฝ่ายข่าว กรุงเทพมหานคร
ศศ.บ. (ภาษาไทย)
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

นางค์ คงเศรษฐกุล

พันโทหญิง อาจารย์กองวิชากฎหมายและ
สังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียน
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ
วท.บ.(พยาบาลและผดุงครรภ์)
ศ.บ.(การคลัง), พบ.ม.(การเงิน)

บวรศรี มณีพงษ์

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อ.บ.(ภาษาญี่ปุ่น), อ.ม.(ภาษาศาสตร์)
Cert. in Japanese Teaching.
MA. (Linguistics) Kobe University

เพลินตา โมสกุล

นักสถิติ 6 ว สำนักรวบรวมและพัฒนาศาสนา
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
วท.บ.(สถิติประยุกต์)
ป.บัณฑิต (วิชาชีพครู)

นิพนธ์ ทวีกาญจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
วอ., กศ.บ., กศ.ม. (ศิลปศึกษา)

มงคล บุษปฤกษ์

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ศ.บ.(จิตรกรรมสากล)

อนันต์ รัตนกานูสร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
กศ.บ.(คณิตศาสตร์), ค.ม.(สถิติการศึกษา)

ชีรัมะจิ โยชิโกะ

อาสาสมัคร (JICA)
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
BA. (Japanese language Education)
University of Tsukuba
MA. (Area Study) University of Tsukuba

สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครริ้วรอยยา
RAJABHAT INSTITUT PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PUBLISHER
 โทร. / โทรสาร 0-3532-2950 Mobile 0-1851-6895

รับออกแบบ พิมพ์งานด้วยระบบ Laser Print, Copy print, Off-set, Silk Screen

หนังสือ นิตยสาร วารสาร จุลสาร รายงาน แผ่นพับ โปสเตอร์ การ์ด นามบัตร

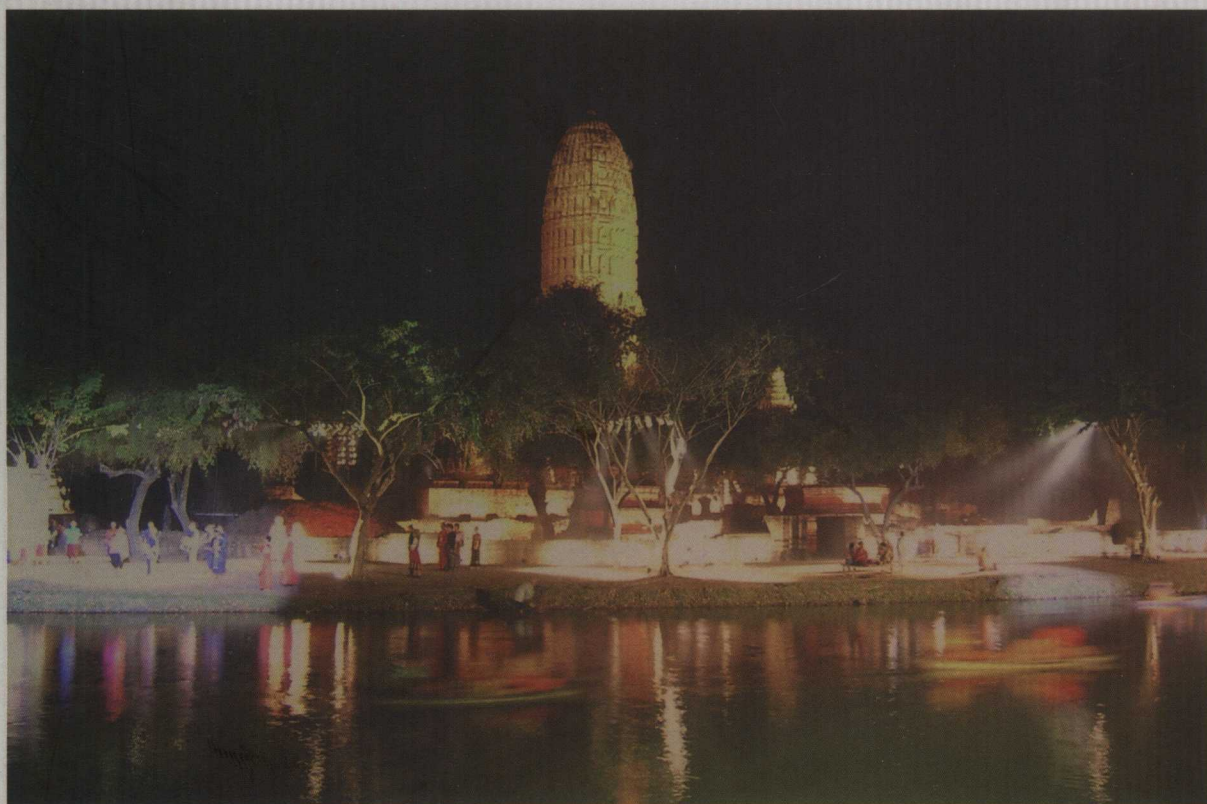
ตัดและเข้าเล่มเอกสารทุกชนิด รวดเร็ว ตรงเวลา ราคายุติธรรม

ผู้อำนวยการ ผศ.นิพนธ์ ทวีกาญจน์

ผู้จัดการ นางสาวรัตนารักสกุลพาณิชย์

พิมพ์ปก 4 สี ขนาด A 4 เข้าเล่ม เทียบเท่า Off-set เพื่อขอผลงานทางวิชาการที่สมบูรณ์แบบ

ที่นี้ไม่ใช่แค่งานพิมพ์...แต่เป็นเรื่องคุณภาพงานพิมพ์

อุทยานมรดกโลก
ภาพ : อนุรักษ์ แสงโสภา